

Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w powiecie żagańskim

Raport z badania

Raport z badań przygotowany przez zespół badawczy w składzie:

Elżbieta Papiór
Katarzyna Sadowska
Bożena Jamrożek
Joanna Dalkowska
Urszula Komarnicka
Wiesław Jamrożek
(przewodniczący zespołu)

Recenzja:

Bogdan Idzikowski

Redakcja merytoryczna:

Katarzyna Sadowska

ISBN 978-83-60143-21-6

Wydawnictwo ŁWSH im. J.B.Solfy w Żarach

Egzemplarz bezpłatny

Publikacja powstała w ramach projektu

„Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”

współfinansowanego przez

Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis Treści

Wstęp 5

1	Przegląd dostępnych wyników badań i analiz	7
1.1	Uwagi wstępne	7
1.2	Mobilność edukacyjno-zawodowa osób niepełnosprawnych w województwie dolnośląskim	10
1.3	Bariery i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie lubuskim	13
1.4	Wsparcie osób bezrobotnych „45+” i osób niepełnosprawnych na lubuskim rynku pracy	17
1.5	Sytuacja osób niepełnosprawnych na lubuskim rynku pracy (2010)	18
1.6	Diagnoza sytuacji osób niepełnosprawnych a wojewódzki program integracji społecznej	19
1.7	Potrzeby i oczekiwania osób niepełnosprawnych w powiecie międzyrzeckim	23
1.8	Problem osób niepełnosprawnych w strategii rozwiązywania problemów społecznych w powiecie żagańskim	25
1.9	Uwagi końcowe	26
2.	Organizacja i przebieg badań	30
3.	Jakość usług lokalnych instytucji samorządowych świadczonych osobom niepełnosprawnym	31
3.1	Raport z badania fokusowego kierowników instytucji	31
3.1.1	Wzmocnienie współpracy PUP, PCPR, OPS, NGO działających na rzecz osób niepełnosprawnych	31
3.1.2	Wzbogacenie warsztatu pracy pracowników instytucji poprzez wprowadzenie efektywniejszych narzędzi	32
3.1.3	Wzmocnienie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR), Międzysektorowe Grupy Wsparcia, Spotkania, biznes przyjazny osobom niepełnosprawnym, akcja – integracja	33
3.1.4	Umożliwienie 150 osobom niepełnosprawnym skorzystania z efektywnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej	35
3.1.5	Wnioski	36
3.2	Raport badania fokusowego pracowników instytucji	38
3.2.1	Wzmocnienie współpracy PUP, PCPR, OPS, NGO działających na rzecz osób niepełnosprawnych	38
3.2.2	Wzbogacenie warsztatu pracy pracowników instytucji poprzez wprowadzenie efektywniejszych narzędzi	38

3.2.3 Wzmocnienie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR), Międzysektorowe Grupy Wsparcia, Spotkania, biznes przyjazny osobom niepełnosprawnym, akcja – integracja	40
3.2.4 Umożliwienie 150 osobom niepełnosprawnym skorzystania z efektywnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej	41
3.2.5 Wnioski	42
3.3 Raport z badania fokusowego informatyków	44
3.3.1 Stworzenie programu komputerowego	44
3.3.2 Wnioski	45
4. Funkcjonowanie organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych	46
4.1 Uwagi wstępne	46
4.2 Sytuacja osób niepełnosprawnych w percepcji organizacji pozarządowych	46
4.3 Uwagi końcowe	51
5. Problemy osób niepełnosprawnych w opinii pracodawców	52
5.1 Uwagi wstępne	52
5.2 Sytuacja osób niepełnosprawnych w percepcji pracodawców	52
5.3 Uwagi końcowe	59
6. Sytuacja osób niepełnosprawnych w powiecie żagańskim	60
6.1 Charakterystyka osób badanych	60
6.2 Poziom samodzielności badanych osób niepełnosprawnych	68
6.3 Formy wsparcia osób niepełnosprawnych	80
6.4 Obecność osób niepełnosprawnych na rynku pracy	89
6.5 Inne oceny i opinie osób niepełnosprawnych	107
Uwagi końcowe	118
Bibliografia	119
Załączniki	121

Wstęp

Przedkładany raport stanowi próbę analizy wyników badań wykonanych w ramach projektu „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w powiecie żagańskim”. Projekt ten realizuje Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Jana Benedykta Solfy w Żarach wspólnie z partnerami: Powiatowym Urzędem Pracy w Żaganiu, MM Global Consulting sp. z oo w Żaganiu, Stowarzyszeniem Pegaz z Jeleniej Góry.

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego POKL, działanie 7.2; poddziałanie 7.2.1. Jego założeniem jest dopasowanie ścieżki reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w powiecie żagańskim do ich potrzeb poprzez udoskonalenie i stworzenie nowych metod i narzędzi, które pozwolą:

- wesprzeć osoby niepełnosprawne poprzez efektywniejsze wykorzystanie środków dla nich przeznaczonych, którymi dysponują Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej;
- zaistnieć osobom niepełnosprawnym na rynku pracy, dzięki otwarciu pracodawców na możliwości, jakie wynikają z ich zatrudnienia;
- aktywniej uczestniczyć osobom niepełnosprawnym w życiu społecznym środowiska lokalnego i powiatu.
- Raport został przygotowany przez zespół badawczy, specjalnie powołany w ramach projektu. Składa się z sześciu podstawowych rozdziałów. W pierwszym z nich podjęto próbę dokonania przeglądu dostępnych wyników badań i analiz na temat sytuacji osób niepełnosprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem województwa lubuskiego. W rozdziale drugim przedstawiono organizację i przebieg badań związanych z tematyką projektu i realizowanych na terenie powiatu żagańskiego. W rozdziale trzecim zaprezentowano problem jakości usług lokalnych instytucji samorządowych (PUP, PCPR, OPS) w świetle badań fokusowych. W czwartym rozdziale podjęto z kolei zagadnienie funkcjonowania organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych w świetle wyników badań ankietowych, a w piątym – problem osób niepełnosprawnych w opinii pracodawców. Przedmiotem rozważań w rozdziale szóstym jest już sama sytuacja osób niepełnosprawnych w powiecie żagańskim (w kontekście poziomu ich samodzielności, działań wspierających ich funkcjonowanie, obecności osób niepełnosprawnych na rynku pracy oraz ich opinii i ocen na temat działalności różnych podmiotów w najbliższym środowisku).

1. Przegląd dostępnych wyników badań i analiz

1.1. Uwagi wstępne

Skalę zjawiska niepełnosprawności w Polsce najlepiej oddają wyniki badań Głównego Urzędu Statystycznego opublikowane w roku 2011. Zbiorowość osób niepełnosprawnych podzielono na dwie grupy podstawowe, tj. **osoby niepełnosprawne prawnie** (czyli takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez uprawniony do tego organ) oraz **osoby niepełnosprawne tylko biologicznie** (czyli takie, które wyżej wymienionego orzeczenia nie posiadały, jednakże miały lub odczuwały całkowicie, względnie poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych stosownie do swojego wieku). W zależności od przyjętego kryterium niepełnosprawności biologicznej (ściślej – od poziomu ograniczeń) populacja niepełnosprawnych w Polsce – zgodnie z kryterium GUS – może liczyć od 5,3 mln osób do 9 mln osób. Rozbieżność ta wynika z faktu, iż w przypadku dolnej granicy szacunku ujęto wszystkie osoby niepełnosprawne prawnie, jak i te, które miały poważne ograniczenia w wykonywaniu czynności. W przypadku górnej granicy uwzględniono również osoby, które deklarowały ograniczenia jakiegokolwiek (nawet wówczas, gdy nie były one zbyt poważne). W tym miejscu należy podkreślić, że pierwsza szacowana wielkość (5,3 mln osób) prawie dokładnie odpowiada kryteriom stosowanym dotychczas przy ustalaniu populacji osób niepełnosprawnych w Polsce (w badaniach ankietowych czy NSP), natomiast druga (9 mln osób) – uwzględnia pełne kryteria niepełnosprawności biologicznej, które obowiązują dla statystyki europejskiej.

Poddając analizie problem niepełnosprawności, należałoby ustalić, czym jest sprawność lub pełnosprawność człowieka. Można ją rozpatrywać na kilku poziomach jego funkcjonowania, spośród których szczególnie ważne wydają się:

- sprawność organizmu traktowana jako zdolność całego organizmu lub poszczególnych jego układów narządów do wypełniania właściwych funkcji;
- sprawność psychologiczna, czyli zdolność do samodzielnego (podmiotowego) organizowania własnego działania w taki sposób, by mogło jemu umożliwiać zaspokajanie potrzeb i wywiązywanie się z podstawowych zadań narzucanych mu przez otoczenie;
- sprawność społeczna jako zdolność do podejmowania działań zespołowych, zapewniających osiągnięcie odpowiednich celów grupowych¹.

Mówiąc o osobach niepełnosprawnych najczęściej mamy na myśli ludzi, których organizmy są dysfunkcjonalne (utraciły zdolność do wypełniania właściwych im funkcji). Dysfunkcjonalność bowiem, to utracona sprawność organizmu, jego układów lub narządów. Niepełnosprawność natomiast wiąże się z utratą zdolności zarówno na poziomie biologicznym, jak i psychologicznym oraz społecznym. Swoim zakresem obejmuje więc tak defekt biologiczny organizmu (dysfunkcjonalność), jak i jego skutki psychologiczne i społeczne. W Polsce, niestety nadal nie stosuje się rozróżnienia niepełnosprawności i dysfunkcjonalności².

¹ S. Kowalik, Psychospołeczne podstawy rehabilitacji osób niepełnosprawnych, Katowice 1999, s. 24 - 25

² Tamże, s. 25 - 26

Tak rozumiana niepełnosprawność jest zjawiskiem społecznym, wymagającym działań wchodzących w zakres odpowiedzialności zbiorowej i indywidualnej. Powinny one być nakierowane na zmiany w środowisku celem usunięcia barier społecznych. Wiąże się to ze zmianą postaw społecznych, a także z problemem praw człowieka. Proces ten wymaga wysiłków fizycznych, prowadzących do zmian w społeczeństwie³.

Zgodnie z art. 32. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. „wszyscy są równi wobec prawa; wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny”⁴. Artykuły 64, 68, 69, 71 zawierają normy konstytucyjne dotyczące osób niepełnosprawnych, które wytyczają podstawowe kierunki polityki społecznej państwa wobec osób niepełnosprawnych. Ustawa zasadnicza nakłada na władze publiczne obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom niepełnosprawnym (art. 68, ust. 3.), a także obowiązek pomocy tym osobom w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej (art. 69). W roku 1997 (dn. 1 sierpnia) Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił Kartę Praw Osób Niepełnosprawnych, przyznając, że osoby te mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji. W dokumencie tym Sejm określił prawa tych osób w zakresie dostępu: do usług i dóbr umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym; do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej; do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną; do informacji, a także prawa: do nauki w szkołach wspólnie ze swoimi pełnosprawnymi rówieśnikami; do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej; do pomocy psychologiczno – pedagogicznej, specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych, zawodowych; do pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami niepełnosprawnego oraz do korzystania z doradztwa zawodowego, pośrednictwa pracy; do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych; do zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności; do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i korzystania ze środków transportu; do posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących niepełnosprawnych; do pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym, w rekreacji, wypoczynku, turystyce odpowiednio do potrzeb, możliwości i zainteresowań oraz prawa do możliwości komunikacji międzyludzkiej⁵.

Szczegółowemu uregulowaniu pomocy dla osób niepełnosprawnych w Polsce służy Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu

³ J. Wyczęsany, *Pedagogika upośledzonych umysłowo*, Kraków 2002, s.29

⁴ Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483, z późn. zm.

⁵ A. Nowak, *Wybrane edukacyjne i prawne aspekty niepełnosprawności*, Kraków 1999, s. 35 - 36

osób niepełnosprawnych⁶. W artykule 7. tegoż dokumentu jest zapis, że rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań (organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych, społecznych) zmierzających do osiągnięcia, przy współudziale tych osób, możliwe najwyższego poziomu ich funkcjonowania oraz jakości życia i integracji społecznej. Warto w tym miejscu jeszcze nadmienić, że artykuły 8. i 9. określają, iż celem rehabilitacji zawodowej jest ułatwienie osobom niepełnosprawnym uzyskania i utrzymania zatrudnienia, natomiast celem rehabilitacji społecznej – umożliwienie im pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Służyć temu mają także uregulowania prawne na poziomie odpowiednich ustaw lub rozporządzeń dotyczące wielu aspektów życia osób niepełnosprawnych.

W tym miejscu podkreślić należy także, że ważnym dokumentem prawnym o znaczeniu międzynarodowym jest Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, ustanowiona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. Dokument ten został ratyfikowany przez Polskę w dniu 6 września 2012 r.⁷ Konwencja, o której wyżej mowa, jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który w sposób kompleksowy odnosi się do osób niepełnosprawnych. Jej celem jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Pod pojęciem „osoby niepełnosprawne” rozumie się osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może – w oddziaływaniu z różnymi barierami – utrudniać im pełny, skuteczny udział w życiu społecznym na zasadzie równości z innymi osobami.

Nadmienić dodatkowo należy, że dnia 3 grudnia 2010 r. uchwalono ustawę o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania⁸. Określa ona obszary i sposoby przeciwdziałania naruszeniom zasady równego traktowania ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną oraz organy właściwe w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę problem osób niepełnosprawnych warto zaznaczyć, że wyżej wymieniona ustawa zakazuje nierównego ich traktowania w zakresie: podejmowania kształcenia zawodowego (w tym doksztalcania, doskonalenia, przekwalifikowania zawodowego oraz praktyk zawodowych); warunków podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej lub zawodowej (w szczególności w ramach stosunku pracy albo pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej); przystępowania i działania w związkach zawodowych, organizacjach pracodawców oraz samorządach zawodowych (także korzystania z uprawnień przysługujących członkom tych organizacji); dostępu i warunków korzystania z instrumentów rynku pracy i usług rynku pracy.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że – zgodnie z ustawą – postawienie zarzutu naruszenia zasady równego traktowania uprawdopodobnia fakt jej naruszenia i ten, któremu zarzucono

⁶ Dz. U. z 2011 r., Nr 127, poz. 721, z późn. zm.

⁷ Dz. U. z dn. 25. X 2012 r., poz. 1169

⁸ Dz. U. z 2010 r., Nr 254, poz. 1700

naruszenie tej zasady ma obowiązek wykazać, że nie dopuścił się jej naruszenia. Nie ma więc zastosowania w tym przypadku zasada domniemania niewinności. Wykonywanie zadań wynikających z wyżej wymienionej ustawy jest powierzone Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Równego Traktowania. Zadania związane z przeciwdziałaniem dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania wykonuje we współpracy z Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

1.2. Mobilność edukacyjno-zawodowa osób niepełnosprawnych w województwie dolnośląskim

W wyniku podejmowanych kroków legislacyjnych oraz przemian zachodzących przede wszystkim w świadomości społecznej sytuacja osób niepełnosprawnych uległa stosunkowo istotnej poprawie (w porównaniu z latami poprzednimi). Mimo to, nadal są one narażone na trudności niemal we wszystkich sferach życia, zaczynając od barier fizjograficznych (bezpośrednio związanych z naturalnym otoczeniem człowieka, czego przykładem może być ukształtowanie terenu lub niesprzyjające warunki atmosferyczne), po bariery techniczne, czyli urbanistyczne (uwarunkowane m.in. sygnalizacją świetlną na przejściach dla pieszych, miejscami parkingowymi, czy komunikacją), architektoniczne (uwarunkowane architekturą budynków zamieszkiwanych przez osoby niepełnosprawne oraz budynków, w których one funkcjonują, np. praca, urzędy, ośrodki rehabilitacji, sklepy), funkcjonalne (będące konsekwencją montażu i działania przedmiotów uwzględniających wyłączenie osoby sprawnej), komunikacyjne (obecne w środkach komunikacji publicznej – m.in. niedostosowanie autobusów, pociągów, dworców do ich potrzeb), wzornicze (których przykładem mogą być ostre krawędzie, małe monitory komputerów, wyświetlacze telefonów)⁹, czy wreszcie bariery o charakterze społecznym (psychologiczne, mentalne, prawne i ekonomiczne).

W przypadku barier psychologicznych chodzi o trudności osób niepełnosprawnych w zaakceptowaniu sytuacji będącej wynikiem ich niepełnej sprawności. Może to skutkować brakiem wiary w poprawę swojej sytuacji, nieufnością wobec innych, a w przypadkach skrajnych – załamaniem, brakiem nadziei czy stanem apatii¹⁰. Bariery mentalne dotyczą negatywnych relacji oraz postaw osób zdrowych, wobec niepełnosprawnych. Przejawiają się niechęcią, wrogością, dyskryminacją czy też obojętnością na problemy tych drugich. Chodzi tu także o uprzedzenia i stereotypy wobec niepełnosprawnych, co w efekcie prowadzi do ich marginalizacji i izolacji społecznej¹¹. Wyrazem barier prawnych może być negatywny stosunek wobec jakiejś grupy ludzi utrwalony w przepisach prawnych. Może to w efekcie opóźniać proces rehabilitacji oraz integracji społecznej poprzez szereg ograniczeń (nakazów lub zakazów) sankcjonowanych prawnie¹². Bariery ekonomiczne należą do najczęściej

⁹ J. Zarzeczny, Sytuacja niepełnosprawnych w Polsce i Unii Europejskiej, [w:] A. Kubów, M. Wawrzak – Chodaczek, J. Wojtaś, J. Zarzeczny, Badanie mobilności edukacyjno – zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie dolnośląskim, Legnica 2008, s. 9

¹⁰ C. Barnes, Disabling of Disabled People, Halifax 1992, [cyt. za:] J. Zarzeczny, Sytuacja niepełnosprawnych..., s. 9

¹¹ J. Zarzeczny, Sytuacja niepełnosprawnych..., s. 9

¹² Tamże, s. 9 - 10

spotykanych barier społecznych. Wynikają one z niskich dochodów oraz wysokich kosztów leczenia, rehabilitacji, leków, itp. Stanowią w związku z tym wyjątkowo istotną przeszkodę na drodze do integracji i podwyższania poziomu jakości życia osób niepełnosprawnych¹³.

Konieczność „odnajdywania się” osób niepełnosprawnych we współczesnym modelu funkcjonowania (w którym od pracownika oczekuje się dużej elastyczności, operatywności, mobilności, znakomitego adaptowania się do nowych sytuacji, łatwego nawiązywania kontaktów) stanowi dla nich kolejny, trudny do pokonania próg. Media propagują pewien ideał współczesnego człowieka, akcentując piękno zewnętrzne, zdrowie, sprawność fizyczną i młodość. Osobom niepełnosprawnym bardzo trudno (znacznie trudniej niż osobom zdrowym) tym wymaganiom sprostać. Nadal – wskutek ograniczonego uczestnictwa w życiu społecznym – osoby niepełnosprawne są grupą szczególnie narażoną na marginalizację i defaworyzowanie. S. Kowalik podaje pięć praktyk dyskryminacyjnych, jakich doświadczają osoby niepełnosprawne¹⁴. Najbardziej drastyczną i skrajną praktyką dyskryminacyjną jest eksterminacja. Współcześnie tak radykalne formy oficjalnie – jego zdaniem – nie występują. Pozostałe cztery: dystansowanie się wobec niepełnosprawnych, dewaluowanie ich wartości, deligitymizacja i segregacja – w większym bądź mniejszym zakresie – nadal są doświadczane przez osoby niepełnosprawne.

Celem badań prowadzonych na przełomie lat 2006/2007 były: diagnoza potrzeb edukacyjnych i oczekiwań osób niepełnosprawnych dotyczących ich przyszłego zatrudnienia, a także diagnoza rodzaju ofert pomocy osobom niepełnosprawnym dotyczącej poszukiwania przez nie pracy i diagnoza ich faktycznej realizacji. W końcowym efekcie miało to pozwolić na określenie możliwości regionu dotyczących właściwego (a więc trafionego) przygotowania edukacyjnego osób niepełnosprawnych oraz możliwości zapewnienia im ewentualnej przyszłej pracy zawodowej.

Badaniami objęto łącznie 803 osoby z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności (I i III zespół badawczy), 307 przedsiębiorstw, w tym 36 zakładów pracy chronionej (II zespół badawczy) oraz dodatkowo ponad 200 przedsiębiorstw i organizacji (III zespół badawczy).

Wyodrębnione zespoły badawcze realizowały inne cele oraz stosowały odmienne narzędzia pozwalające na pozyskiwanie odpowiedniego materiału badawczego¹⁵.

Zastosowane narzędzia badawcze pozwoliły uzyskać odpowiedzi dotyczące wieku, płci i stanu cywilnego badanych, rodzaju ich mobilności zawodowej, konsekwencji bezrobocia w ich subiektywnym odczuciu, stażu ich pracy, ilości osób niepełnosprawnych w gospodarstwie domowym, głównych źródeł dochodów i ich wysokości (określanej w ramach wydzielonych przedziałów kwotowych), struktury wykształcenia (z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności), klasyfikacji kategorii społeczno – zawodowych badanych (również

¹³ Tamże, s. 10

¹⁴ S. Kowalik, *Psychospołeczne podstawy ...*, s. 162 - 163

¹⁵ A. Kubów, M. Wawrzak – Chodaczek, J. Wojtaś, J. Zarzeczny, *Badanie mobilności edukacyjno – zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie dolnośląskim*, Legnica 2008, s. 71 - 81

z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności, czy rodzaju ich mobilności produkcyjnej), potencjalnej aktywności zawodowej w wyodrębnionych kategoriach wiekowych, deklaracji dotyczących zamiaru podjęcia pracy zależnie od rodzaju ich schorzenia, preferencji dotyczących ewentualnego miejsca pracy w zależności od stopnia niepełnosprawności (w tym deklaracji w sprawie podjęcia własnej działalności gospodarczej)¹⁶.

W przypadku badań pracodawców kwestionariuszem ankiety (wysłano go do 2000 wylosowanych podmiotów oraz do wszystkich, tj. 186 dolnośląskich ZPCh, a uzyskano zwrotnie 307 ankiet – w tym od 30 ZPCh). Do analizy zakwalifikowano zatem 277 kwestionariuszy, czyli 14,04%¹⁷.

Uzyskano informacje dotyczące wielkości przedsiębiorstw, sekcji PKD, ich struktury ze względu na sektor własności, zatrudnienia osób niepełnosprawnych (w tym zwolnień, planowania zatrudnienia i czynników wpływających na ich zatrudnianie w firmach oraz percepcji korzyści z tego tytułu), a także zatrudnienia ich na chronionym rynku pracy (zależnie od wielkości firmy, rodzaju schorzeń i innych czynników). Ankiety pozwoliły jednocześnie rozpoznać zakres współpracy ZPCh z podmiotami otoczenia zewnętrznego¹⁸. Poznano również opinie respondentów na temat działań rządu lub organizacji mogących mieć wpływ na zwiększenie poziomu zatrudnienia osób niepełnosprawnych, a także opinie osób niepełnosprawnych pracodawców dotyczące instrumentów wsparcia¹⁹.

Warto w tym miejscu podkreślić, że wszystkie (403) osoby uczestniczące w badaniach prowadzonych przez I zespół były osobami niepracującymi, przy czym ponad połowa (50, 6%) ukończyła 45 rok życia. W związku z tym faktem i stopniem ich niepełnosprawności (umiarkowanym lub znacznym) zauważono, że dla ponad połowy badanych rozbudzanie aktywności zawodowej, czy też próby kreowania u nich potrzeb edukacyjnych były sprawą złożoną. Ponad połowa z nich (58%) żyła w stanie wolnym, przy czym znaczna część nie założyła własnej rodziny, co w dużej mierze było uwarunkowane ich niepełnosprawnością. Bezrobocie tych osób determinował w przeważającej mierze (46, 7%) ich stan zdrowia, a także niechęć pracodawców (17, 3%). Skutki pozostawania bez pracy najbardziej dotkliwie odczuwali oni w swojej sytuacji finansowej. Większość spośród badanych (43, 3%) posiadała staż pracy powyżej 15 lat, ale dla ponad 30% nie przekraczał on 5 lat. Dla zdecydowanej większości (54, 8%) osiągnęte dochody ich rodzin nie wystarczały na zaspokojenie podstawowych potrzeb związanych z wyżywieniem i opłatami. Zdecydowana większość legitymowała się wykształceniem podstawowym (32, 3%) i zasadniczym zawodowym (34, 5%). Z analizy kolejnych danych wynikało, że osoby niepełnosprawne dłużej zdobywały kwalifikacje zawodowe, a główną barierą edukacyjną był długotrwały proces rehabilitacji. Poziom wykształcenia badanych osób niepełnosprawnych był ściśle związany z faktem, że ponad 40% z nich charakteryzowało się brakiem jakiegokolwiek przygotowania zawodowego. Jednocześnie istotnym był fakt, że ponad 64% badanych nie uczestniczyło w dodatkowych formach doksztalcania²⁰.

¹⁶ Por. tamże, s. 81 - 98

¹⁷ Por. tamże, s. 100

¹⁸ Por. tamże, s. 100 - 117

¹⁹ Por. tamże, s. 121 - 147

²⁰ Por. tamże, s. 81- 94

Spośród wszystkich osób badanych jedynie nieco ponad 20% (o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym) było zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy. Ponad 68% zgłaszało gotowość do podjęcia pracy w przyszłości, jednakże aż 74, 2% nie dostrzegało takich szans. Gotowość do jej podjęcia była zdecydowanie wyższa w przypadku osób młodszych (do 25 roku życia) i stopniowo malała wraz z kolejnymi przedziałami wiekowymi (od 82, 5% do 53, 7%). Mimo problemów zdrowotnych 35, 5% ogółu badanych uczestniczyło w różnego rodzaju kursach (umożliwiających nabycie, zmianę kwalifikacji zawodowych lub ich doskonalenie) organizowanych głównie przez wspomnianą wyżej instytucję. W przypadku określania przez respondentów przyszłych miejsc pracy 55, 7% wskazało, że nie ma to dla nich znaczenia, a jedynie 24% wyraźnie preferowało pracę poza domem, przy czym 12 % badanych wyraźnie potwierdziło taką możliwość (dotyczyło to przeważnie osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności)²¹.

Wyniki badań pracodawców wskazały, że podstawowymi przyczynami zatrudniania osób niepełnosprawnych były z jednej strony status samego zakładu (ZPCh), z drugiej – możliwość otrzymania dofinansowania z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Osoby niepełnosprawne były głównie zatrudniane przez duże i średnie firmy, w małych pracowało niecałe 10% badanych.

Analiza wyników zrealizowanych badań wskazywała, że wprawdzie pracodawcy dostrzegali wiele przeszkód w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ale także i one zachowywały się zbyt biernie na rynku pracy, co w dużej mierze było uwarunkowane niskim poziomem ich samooceny²². Wśród innych uzyskanych danych i analiz na szczególną uwagę zasługiwał fakt, że pracodawcy działający głównie na otwartym rynku pracy niechętnie zatrudniali osoby niepełnosprawne. W przypadku decyzji pozytywnej w tej kwestii szczególną uwagę zwracali na kwalifikacje kandydata do pracy, sytuację ekonomiczną firmy oraz możliwości zbytu wytwarzanych dóbr i usług. Dodatkowo ważną informacją był fakt, że jednym z najważniejszych problemów osób niepełnosprawnych była rozbieżność między ich kwalifikacjami a oczekiwaniami pracodawców²³.

1.3. Bariery i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie lubuskim

Sytuacja prawna w Trzeciej Rzeczypospolitej – z uwagi na szereg uregulowań prawnych porządkujących niejako problem opieki, integracji i reintegracji osób niepełnosprawnych – sprzyjała podejmowaniu wielu inicjatyw zmierzających ku rozpoznaniu tegoż problemu także na terenie regionu lubuskiego. Ich przegląd, dotyczący wybranych działań na terenie województwa lubuskiego, pozwoli na sformułowanie konkretnych wniosków odnośnie dotychczasowych rozwiązań oraz potrzeb w zakresie omawianej problematyki.

W wyniku badań dotyczących projektu realizowanego w ramach Działania 6.1.1. „Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy” - Programu

²¹ Por. tamże, s. 94 - 98

²² Por. tamże, s. 100 - 107

²³ Por. tamże, s. 109

Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013 - dokonano diagnozy terenu województwa lubuskiego. Jej celem była identyfikacja barier i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Badanie, o którym mowa prowadzono na dwóch – wzajemnie ze sobą powiązanych – poziomach. Poddano analizie dotychczasowy system prawny i instytucjonalny dotyczący wspierania osób niepełnosprawnych w Polsce (zamierzeniem było określenie „czy zapewnia on skuteczną realizację polityki społecznej, czy pozwala na rzeczywistą integrację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych, a jeśli nie, to jakie są tego przyczyny, jak można uczynić prowadzone działania bardziej efektywnymi”²⁴). Analizie poddano także populację osób niepełnosprawnych (mając na uwadze fakt, że właściwe i pogłębione zdiagnozowanie sytuacji tych osób w regionie ma bardzo istotne znaczenie z punktu widzenia instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie odpowiednich programów i planów aktywizacji²⁵).

W toku realizacji badań wyraźnie dostrzeżono, że kwestia zarządzania informacją w systemie integracji zawodowej osób niepełnosprawnych stanowi doskonały przykład dla zobrazowania działania całego systemu – jego mocnych i słabych stron. „Kwestia zakresu zbieranych danych przez poszczególne instytucje, wykorzystywanie ich do prowadzenia analiz, wymiana i integrowanie informacji oraz kształtowanie na tej podstawie działań zmierzających do integracji społecznej i zawodowej niepełnosprawnych jak w soczewce skupiają wszystkie słabości polskiej administracji”²⁶.

Wyniki badań pozwoliły wysnuć wniosek, że na terenie województwa żadna z instytucji zajmująca się osobami niepełnosprawnymi nie dysponuje pełną informacją o skali tego zjawiska i o jego charakterystyce. Konsekwencją takiego stanu rzeczy może być – zdaniem autorów opracowania – niewłaściwe rozpoznanie oraz „marginalizowanie znaczenia aktywizacji społecznej i zawodowej” osób niepełnosprawnych, a także planowanie działań interwencyjnych nieadekwatnie do potrzeb adresatów²⁷. Na ten fakt wskazywały osoby badane w indywidualnych wywiadach pogłębionych. Mówiły o tym, że na terenie województwa brakuje takiej instytucji, która gromadziłaby wszystkie dane o niepełnosprawnych, że informacje, którymi dysponują poszczególne instytucje ograniczają się wyłącznie do klientów korzystających z ich usług. Wskazywały na konkretne potrzeby dotyczące gromadzenia danych o niepełnosprawnych, monitorowania ich sytuacji społeczno – ekonomicznej i zawodowej, a mianowicie:

- „stworzenie punktu, w którym dostępne byłyby informacje nt. niepełnosprawnych (...),
- stworzenie ewidencji instytucji zajmujących się w województwie niepełnosprawnymi (...),”
- upowszechnianie informacji o wsparciu dostępnym dla niepełnosprawnych na mocy

²⁴ L., Kutyło, A. Niedośzewska, P. Stronkowski, M. Zub, Bariery i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie lubuskim. Raport z badań, Warszawa 2009, s. 9

²⁵ Por. tamże, s. 9

²⁶ Tamże, s. 9

²⁷ Por. tamże, s. 36

ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (...),

- konieczność rewizji funkcjonujących w różnych instytucjach systemów informatycznych”²⁸.

W związku z powyższymi informacjami należy w tym miejscu zauważyć fakt, który z punktu widzenia aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych jest niezwykle istotny. Otóż wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. wskazywały, że w województwie lubuskim liczba osób niepełnosprawnych stanowiła 17,5% ogółu ludności (przy czym w kraju wskaźnik ten wynosił 14%). Zdecydowana większość tych osób (86%) to niepełnosprawni prawnie, a 14% - biologicznie. W powiecie żagańskim natomiast odsetek niepełnosprawnych wynosił 18% lub więcej²⁹. Wskazany powiat należał również do tych, w których wzrost bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych w roku 2007 w stosunku do roku 2000 był znacząco (ponad czterokrotnie) wyższy³⁰.

Przeprowadzone badania pozwoliły sformułować wnioski dotyczące istniejącego na terenie województwa lubuskiego systemu wspierania osób niepełnosprawnych, barier ich integracji społecznej i zawodowej, a także konkretne rekomendacje odnośnie działań w zakresie informacji o osobach niepełnosprawnych kierowanych tak do nich, jak i do pracodawców, oraz odnośnie ich rehabilitacji i aktywizacji zawodowej. Wyniki tych badań wyraźnie wskazują, że system wspierania osób niepełnosprawnych jest rozproszony – tak na poziomie województwa, jak i na poziomie lokalnym brak jest konkretnej, jednej instytucji odpowiadającej za koordynowanie działań pozostałych instytucji funkcjonujących na danym obszarze. Niestety, rozproszenie instytucjonalne przekłada się także na rozproszenie informacji i danych o osobach niepełnosprawnych wskutek braku opracowania systemu przepływu tychże. W efekcie – mimo wielu danych, jakimi dysponują poszczególne instytucje - nie ma wiedzy o faktycznej liczbie osób niepełnosprawnych, o ich potrzebach, możliwościach, ograniczeniach w odniesieniu do integracji zawodowej i społecznej. Następnym problemem utrudniającym aktywizację społeczną i zawodową jest język orzecznictwa w ramach systemów ubezpieczeń społecznych, tj. posługiwanie się pojęciem „niezdolności do pracy”. Przekonanie o tym, że osoby niepełnosprawne nie są zdolne do pracy, a także ich nieumiejętność w zakresie rozpoznawania własnych możliwości jest barierą w ich zatrudnieniu, często prowadzi to do poszukiwania przez nie pracy jedynie w ZPCh lub na stanowisku „dla osoby niepełnosprawnej”, a także do segregacji na etapie pośrednictwa pracy oferowanego przez urzędy (ograniczenia katalogu ofert). Istotnym powodem utrudniającym osobom niepełnosprawnym decyzję o podjęciu pracy jest ryzyko zawieszenia renty (to jedna z najczęściej wskazywanych przyczyn). Również regulacje prawne towarzyszące działaniom z zakresu aktywizacji zawodowej stanowią istotną przeszkodę. Chodzi bowiem o roczny cykl rozliczania utrudniający zapewnienie ciągłości wsparcia, o problem jednolitego traktowania

²⁸ Tamże, s. 47

²⁹ Por. tamże, s. 36

³⁰ Były to również powiaty: międzyrzecki, słubicki, strzelecko – drewdenecki, sulęciński, zielonogórski (ziemski i grodzki), por. tamże, s. 43 - 44

zróżnicowanej kategorii osób poszukujących pracy (a w tym o ograniczenie dostępu do aktywizacji dla osób pobierających zasiłek stały z pomocy społecznej) oraz o surowe zasady zabezpieczenia dotacji z Funduszu Pracy przeznaczonych na rozpoczęcie działalności gospodarczej³¹.

Kolejne problemy dostrzeżone w wyniku przeprowadzonych badań to brak wystarczającej informacji o systemach orzecznictwa, o prawidłowej interpretacji zapisów orzeczeń, niewystarczająca (oparta na stereotypach) wiedza osób niepełnosprawnych o faktycznej sytuacji na rynku pracy i niewystarczająca wiedza na temat możliwości wsparcia, rehabilitacji zdrowotnej, społecznej i zawodowej (wynikająca w dużej mierze z braku efektywnej współpracy w zakresie polityki informacyjnej instytucji zajmujących się różnymi aspektami rehabilitacji). Również skala aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych została oceniona jako niewystarczająca, daleko odbiegająca od potrzeb na skutek podejmowania przez system rehabilitacji społecznej i zawodowej niespójnych i nieadekwatnych działań. Skutkuje to nierozpoznanieniem przez nich rzeczywistych możliwości zatrudnienia, niedostrzeganiem korzyści (szczególnie tych pozafinansowych) z faktu wykonywania pracy. Wyniki badań ujawniły także, że ważnymi barierami zatrudnienia niepełnosprawnych są problemy wynikające z poziomu wykształcenia, braku specjalistycznych i ogólnozawodowych kwalifikacji, braku kompetencji społecznych i kompetencji specyficznych, potrzebnych do poszukiwania pracy³².

W związku ze stwierdzonymi faktami, autorzy raportu sformułowali odpowiednie rekomendacje dotyczące informacji o osobach niepełnosprawnych (wyznaczenie instytucji koordynującej podejmowane wobec nich działania na terenie województwa, wyznaczenie instytucji monitorującej ich sytuację i zapewnienie spójności informacji na ich temat pozyskiwanych przez różne instytucje), konieczności rozwiązań systemowych (zmodyfikowanie systemów orzecznictwa, odejście od pojęcia pracy dla osób niepełnosprawnych, uelastycznienie przywilejów niepełnosprawnych pracowników i eliminację prawnych barier dotyczących aktywizacji). Wskazano także na potrzebę ułatwienia dostępu do aktywizacji zawodowej osobom, które nie spełniają ustawowej definicji bezrobotnego ze względu na pobieranie świadczeń. Uznano również, iż niezmiernie ważną potrzebą jest informowanie niepełnosprawnych w sposób dla nich przystępny na temat znaczenia orzeczeń (a przede wszystkim na temat zakresu zdolności do pracy i możliwości zatrudnienia), rynku pracy dla niepełnosprawnych oraz o dostępnym wsparciu. Za konieczne uznano potrzebę zwiększenia skali aktywizacji osób niepełnosprawnych (również objęcie wsparciem osób biernych zawodowo), monitorowanie ścieżki rehabilitacji społecznej i zawodowej (w celu zapewnienia większej adekwatności i kompleksowości rehabilitacji), koncentracji na możliwościach i zdolnościach tych osób, rozwijaniu ich kompetencji, a także potrzebę zwiększenia możliwości wsparcia ich motywacji do integracji społecznej i do podejmowania pracy (poprzez zwiększenie dostępu do profesjonalnego wsparcia, stwarzanie możliwości kontaktów nieformalnych, wymiany doświadczeń oraz objęcie aktywizacją ich rodzin)³³.

³¹ Por. tamże, s. 148 - 150

³² Por. tamże, s. 150 - 152

³³ Por. tamże, s. 152 - 156

1.4. Wsparcie osób bezrobotnych „45+” i osób niepełnosprawnych na lubuskim rynku pracy

Celem badań przeprowadzonych w roku 2011, których wyniki opracowano w dokumencie „Analiza wpływu wsparcia realizowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL na sytuację osób bezrobotnych 45+ i osób niepełnosprawnych na rynku pracy”³⁴ było również (poza wymienioną wyżej analizą wsparcia) zweryfikowanie potrzeb i określenie najskuteczniejszych sposobów niwelowania barier pod kątem aktywizacji wskazanych wyżej grup mieszkańców na rynku pracy. Dokonano diagnozy ich sytuacji na lubuskim rynku pracy (w kontekście wsparcia możliwego do realizacji w ramach komponentu regionalnego PO KL), ustalono bariery uniemożliwiające lub utrudniające im uczestniczenie w tym rynku oraz oceniono oferowane im wsparcie (pod kątem jego efektywności i adekwatności do ich potrzeb)³⁵. W badaniu wykorzystano różne źródła danych oraz zastosowano szereg metod badawczych i analitycznych: panele eksperckie, analizę danych zastanych, analizę treści dokumentów, indywidualne wywiady pogłębione, wywiady częściowo ustrukturyzowane, wywiady standaryzowane wspomagane komputerowo, anonimowe wywiady internetowe, studium przypadku oraz analizę SWOT (opierającą się na danych wynikających z analizy zebranego materiału badawczego)³⁶.

Przedstawiona w raporcie analiza danych statystycznych dotyczących sytuacji tych osób na lubuskim rynku pracy wskazywała, że na zjawisko bierności zawodowej silny wpływ wywiera struktura posiadanego przez nie wykształcenia, w tym niedostosowanie ich kwalifikacji do wymagań współczesnego rynku pracy. W przypadku osób niepełnosprawnych stwierdzono tzw. „kumulację czynników”, tzn. niepełnosprawność i duży odsetek bezrobotnych. W badaniach ujawniono bariery utrudniające niepełnosprawnym udział w rynku pracy w postaci ogólnie złej sytuacji materialnej, niewystarczającego wsparcia ze strony instytucji państwowych i niekorzystnych regulacji prawnych oraz niekorzystnej sytuacji na rynku pracy w ogóle. Wyniki badań wskazały także, że grupa osób w wieku 45+ bez względu na orzeczenie o niepełnosprawności jest szczególnie zagrożona bezrobociem, a ich bierność zawodowa wynika między innymi z takich czynników, jak trudne warunki gospodarowania, wysokie koszty pracy, negatywne stereotypy na temat osób starszych i niepełnosprawnych, świadoma polityka państwa pozwalająca odciągać z rynku pracy osoby starsze i niepełnosprawne oraz szczególnie ochrona przed wypowiedzeniem umowy o pracę³⁷.

Osoby niepełnosprawne pozytywnie oceniały swój udział w projektach do nich skierowanych. Dla 81% badanych wiązał się on z nabyciem nowych umiejętności. Bardzo pozytywnie oceniali wpływ swojego udziału na niwelowanie barier mentalnych, jednakże w przypadku oceny kompetencji w zakresie szukania pracy ocenę pozytywną zadeklarowało

³⁴ Analiza wpływu wsparcia realizowanego w ramach Komponentu regionalnego PO KL na sytuację osób bezrobotnych 45+ i osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Raport końcowy przygotowany na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego, Kutno, 2011 r.

³⁵ Por. tamże, s. 13

³⁶ Por. tamże, s. 9

³⁷ Por. tamże, s. 24 - 63

39,2% badanych. Ogólnie trudno było jednoznacznie stwierdzić, czy poziom dostosowania projektów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL do aktualnej sytuacji na rynku pracy w regionie odpowiada ich uczestnikom. Z jednej strony bowiem umożliwiała pokonanie barier mentalnych i kompetencyjnych, z drugiej natomiast (z uwagi na sytuację na rynku pracy) – zatrudnienia nie gwarantuje³⁸.

Oceniając poziom dopasowania realizowanego wsparcia do potrzeb odbiorców (w tym osób niepełnosprawnych jako uczestników projektów) należy podkreślić, że jako najbardziej efektywne dostrzegali te formy, które były kompleksowe i jak najbardziej indywidualne, a więc obejmujące wszystkie płaszczyzny: psychologiczną, kompetencyjną (szkolenia, warsztaty), zawodową (doradztwo zawodowe, pomoc w znalezieniu pracy) i materialną (zwroty kosztów, stypendia). Pytani o sposoby ulepszenia oferowanego im wsparcia, wskazywali przede wszystkim na zwiększanie poziomu aktywności zawodowej i poziomu zatrudnienia. W ramach propozycji zmian podawali gwarantowanie zatrudnienia, przeznaczanie większej ilości godzin na kształcenie zdolności praktycznych, zwiększenie liczby kontaktów z rynkiem pracy (między innymi poprzez organizowanie spotkań z pracodawcami). Pozostałe propozycje zmian dotyczyły podniesienia poziomu i natężenia działań już prowadzonych³⁹.

1.5. Sytuacja osób niepełnosprawnych na lubuskim rynku pracy (2010)

W raporcie „Sytuacja osób niepełnosprawnych na lubuskim rynku pracy w 2010 r.”⁴⁰ wykorzystano dane statystyczne gromadzone przez powiatowe urzędy pracy. Z zawartych w nim informacji wynika, że na koniec grudnia 2010 r. liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych wyniosła 4488, co stanowiło 7,6% ogółu⁴¹.

Wśród przyczyn odpływu niepełnosprawnych z ewidencji powiatowych urzędów pracy (PUP) w pierwszej kolejności podano: podjęcie pracy niesubsydiowanej, rezygnację lub niepotwierdzenie gotowości do pracy oraz rozpoczęcie pracy społecznie użytecznej. Pozostałe przyczyny odpływu bezrobotnych z ewidencji PUP to: podjęcie pracy subsydiowanej, utrata statusu osoby niepełnosprawnej, rozpoczęcie szkolenia, rozpoczęcie stażu⁴².

Wśród osób niepełnosprawnych bezrobotnych na koniec grudnia 2010 r. najbardziej liczną grupę (2474; 55,1%) stanowiły osoby ze stopniem lekkim, niewiele mniej liczną (1864) – osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności i zdecydowanie najmniejszą grupę (150) – ze stopniem znacznym. W każdym przypadku liczby te były większe w porównaniu z danymi za rok 2009⁴³.

Z uwagi na przyczynę niepełnosprawności upośledzenie narządu ruchu dotyczyło najbardziej licznej grupy (35,5%). Kolejne przyczyny to choroby narządu wzroku (8,7%),

³⁸ Por. tamże, s. 63 - 80

³⁹ Por. tamże, s. 82 - 94

⁴⁰ Sytuacja osób niepełnosprawnych na lubuskim rynku pracy w 2010 r., Wyd. Woj. Urząd Pracy w Zielonej Górze 2011 r.

⁴¹ Tamże, s. 4

⁴² Por. tamże, s. 6 - 7

⁴³ Por. tamże, s. 7

choroby psychiczne (8,4%), choroby układu oddechowego i układu krążenia (8,0%), choroby neurologiczne (7,9%), zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu (7,6%) i pozostałe schorzenia oraz przyczyny (liczebność od 1,8% do 3,3%) oraz przyczyny nieustalone (4,0%) i inne (10%). Najbardziej liczną grupę stanowiły osoby w wieku 45 – 54 lata (38,7%) oraz 55 i więcej (24,8%); najmniej liczną – osoby w wieku 18 – 24 lata (6,6%)⁴⁴. Struktura wykształcenia wśród nich ujawniła najliczniejszą grupę (35,4%) z wykształceniem podstawowym oraz gimnazjalnym i zawodowym (32,6%). Najmniej liczną grupą były osoby legitymujące się wykształceniem wyższym (5,2%)⁴⁵.

Pozostałe analizy przeprowadzone przez PUP dotyczyły struktury bezrobotnych niepełnosprawnych według stażu pracy (największy odsetek wśród osób pracujących od 20 do 30 lat; najmniejszy – od 30 lat i więcej)⁴⁶, czasu pozostawania bez pracy (20,5% – 1 - 3 miesiące; 19,0% – 6 - 12 miesięcy; 18,3% – 12 - 24 miesiące)⁴⁷.

Analizując wyniki zestawienia dotyczącego liczby osób niepełnosprawnych bezrobotnych w poszczególnych powiatach województwa lubuskiego należy zauważyć,

że w powiecie żagańskim było zarejestrowanych 420 osób, co stanowiło 6,3% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych⁴⁸.

Opracowanie powyższe nie wyczerpuje wprawdzie złożonej tematyki problemu bezrobocia osób niepełnosprawnych w województwie lubuskim, jednakże poszerza wiedzę na temat ich sytuacji na rynku pracy.

1.6. Diagnoza sytuacji osób niepełnosprawnych a wojewódzki program integracji społecznej

W „Wojewódzkim programie integracji społecznej osób niepełnosprawnych”⁴⁹ zawarto informacje dotyczące diagnozy osób niepełnosprawnych na terenie województwa lubuskiego. Punktem wyjścia dla tego opracowania były dane uzyskane od samorządów gminnych, powiatowych, powiatowych zespołów ds. orzekania o niepełnosprawności, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, szkół wyższych, przedsiębiorstw komunikacji samochodowej, miejskich zakładów komunikacji w województwie, Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. oraz Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. Zjawisko niepełnosprawności zostało zdiagnozowane również w raporcie „Bariery i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie lubuskim”⁵⁰. Celem diagnozy – co należy przypomnieć – było przede wszystkim zidentyfikowanie możliwych źródeł informacji o osobach niepełnosprawnych, ich potrzeb w zakresie podejmowania skutecznej aktywizacji zawodowej, barier utrudniających

⁴⁴ Por. tamże, s. 8 - 10

⁴⁵ Por. tamże, s. 10 - 11

⁴⁶ Por. tamże, s. 12 - 13

⁴⁷ Por. tamże, s. 13 - 14

⁴⁸ Por. tamże, s. 15

⁴⁹ Wojewódzki Program Integracji Społecznej Osób Niepełnosprawnych (Załącznik do Uchwały Nr XLV/432/2009 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 21 grudnia 2009 roku)

⁵⁰ Ł., Kutyło, A. Niedoszewska, P. Stronkowski, M. Zub, Bariery i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie lubuskim. Raport z badań, Warszawa 2009

aktywizację zawodową oraz ocenę ze strony osób niepełnosprawnych dotyczącą stosowanych dotychczas instrumentów i programów na rynku pracy.

Całość programu nie odzwierciedla w pełni zjawiska niepełnosprawności, jednakże stanowi próbę rozeznania problemu oraz podjęcia działań „zmierzających do zapewnienia niepełnosprawnym mieszkańcom podstawowych warunków do samodzielnego i czynnego uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym”⁵¹.

Do podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zaliczono uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych i warsztatach terapii zajęciowej. Działania ukierunkowane na zdobycie i podniesienie poziomu kwalifikacji ogólnych i zawodowych osób niepełnosprawnych podejmuje szereg instytucji, między innymi urzędy pracy. Problem ten realizowany był również w ramach programów PFRON – dotyczyły one szybkiej aktywizacji zawodowej i społecznej osób, które utraciły sprawność organizmu oraz przyspieszenia ich adaptacji⁵². Powiatowe centra pomocy rodzinie udzielają pomocy (pedagogicznej, psychologicznej, prawnej, informacyjnej). Realizowały między innymi projekty zakładające kursy, szkolenia w celu podniesienia poziomu i zdobycia nowych kwalifikacji zawodowych, udział w warsztatach psychologicznych z zakresu aktywnych metod poszukiwania pracy, korzystanie z zabiegów rehabilitacyjnych, spotkania integracyjne i rehabilitację stacjonarną⁵³.

Z uwagi na fakt, iż wykształcenie jest wyjątkowo istotnym czynnikiem stymulującym osoby niepełnosprawne do podejmowania pełniejszej aktywności w życiu społecznym oraz szansą na osiągnięcie wyższego standardu życia, zabezpieczenie potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży należy do niezwykle ważnych. Dane Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. wskazują, że liczba dzieci i uczniów niepełnosprawnych umysłowo w woj. lubuskim w roku 2008 wynosiła 9729 (w tym 364 – realizujących obowiązek przedszkolny, 8771 – obowiązek szkolny i 594 – realizujących obowiązek szkolny i obowiązek nauki w formie zajęć rewalidacyjno - wychowawczych). W związku z powyższym na terenie województwa funkcjonuje 76 szkół specjalnych, 4 szkoły integracyjne, 32 szkoły z oddziałami integracyjnymi. Uczniowie niepełnosprawni realizują także obowiązek szkolny i obowiązek nauki w formie indywidualnego nauczania (8% w szkołach podstawowych, ok. 7% w gimnazjach i ponad 7% w szkołach ponadgimnazjalnych)⁵⁴.

Równie ważną rolę w ułatwianiu osobom niepełnosprawnym dostępu do edukacji odgrywa pomoc finansowa ze środków PFRON. W latach 2007 – 2008 zrealizowano różne programy, z których skorzystało 929 studentów (program „Student II”), 30 gmin (2007 r.) i 70 gmin (2008 r.) – program „Uczeń na wsi” oraz program „Edukacja”, który objął łącznie 23 jednostki samorządu terytorialnego i 2 organizacje pozarządowe⁵⁵.

⁵¹ Wojewódzki Program Integracji Społecznej Osób Niepełnosprawnych (Załącznik do Uchwały Nr XLV/432/2009 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 21 grudnia 2009 roku), s. 12

⁵² Por. tamże, s. 20 - 23

⁵³ Por., tamże, s. 23

⁵⁴ Por., tamże, s. 24 - 25

⁵⁵ Por., tamże, s. 25

Omawiając problem dostępu do pracy osób niepełnosprawnych warto podkreślić, że Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych odgrywa wyjątkową rolę w systemie wspierania tychże zarówno na rynku pracy (tworzenie i wspieranie poradnictwa zawodowego, utrzymanie istniejących, a zagrożonych likwidacją miejsc pracy, programy celowe w zakresie m.in. rehabilitacji zawodowej), jak i na płaszczyźnie ich integracji społecznej. W ramach tego systemu w r. 2008 dofinansowano wyposażenie 65 stanowisk pracy oraz udzielono jednorazowego dofinansowania rozpoczęcia działalności gospodarczej dla 49 osób, a także udzielono pracodawcom dofinansowania do wynagrodzeń niepełnosprawnych pracowników (372 pracodawców; 8845 pracowników). Dodatkowo w r. 2008 PFRON realizował szereg programów nakierowanych na aktywizację osób niepełnosprawnych w celu zwiększenia zatrudnienia na otwartym rynku pracy⁵⁶.

System zabezpieczenia społecznego osób niepełnosprawnych obejmuje m.in.: powszechne ubezpieczenie społeczne oraz pomoc społeczną, czyli pomoc rzeczową, finansową, usługi, pośrednictwo oraz pomoc instytucjonalną. Świadczenia niepieniężne to np. usługi opiekuńcze (pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opieka higieniczna, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i uzyskaniu zatrudnienia, a także rehabilitacja fizyczna), świadczenia pieniężne natomiast to udzielanie zasiłków, pożyczek oraz innych form określonych w stosownych aktach prawnych. Zgodnie z danymi zawartymi w rocznym sprawozdaniu z udzielonych świadczeń pomocy społecznej w r. 2008 zasiłek okresowy został udzielony 2685 osobom niepełnosprawnym, a gminy – w ramach zadań własnych – dopłacały za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej dla 899 osób (8756 świadczeń tego typu)⁵⁷. Warto dodać, że w 24 domach pomocy społecznej funkcjonujących w 2008 r. przebywało 2581 osób. Ze względu na trudną sytuację życiową pomoc uzyskało ok. 31 tys. osób niepełnosprawnych. Kolejną formą wsparcia osób niepełnosprawnych jest przyznanie świadczenia w postaci renty socjalnej. W roku 2007 Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłacił 6923 renty socjalne, a w roku 2008 – 6642⁵⁸. Interesującym opracowaniem części programu są także wyniki diagnozy dotyczącej dostępu osób niepełnosprawnych do środowiska wolnego od barier funkcjonalnych. Dostępność obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych oceniano na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji. Ocena budynków obejmowała obiekty oświaty i wychowania, administracyjno – biurowe, kultury, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, handlu i usług oraz obiekty sakralne. Likwidacja barier architektonicznych w tego typu obiektach odnosi się do realizacji potrzeb przede wszystkim osób poruszających się na wózkach inwalidzkich oraz inwalidów wzroku. Spełnienie wymagań i potrzeb tych osób zapewnia dostępność obiektów użytkownikom z innymi rodzajami niepełnosprawności, a także osobom starszym, matkom z dziećmi w wózkach, kobietom

⁵⁶ Program „Osoby niepełnosprawne w służbie publicznej” (r. 2007 – dofinansowano 6 jednostek samorządu terytorialnego; r. 2008 – 16 jednostek); „Program wyrównywania różnic między regionami” – obszar C (r. 2007 – 7 jednostek samorządu terytorialnego; por., tamże, s. 29)

⁵⁷ Por. tamże, s. 30 - 31

⁵⁸ Por.,

tamże, s. 31 - 32

w ciąży i osobom w okresie rekonwalescencji. W badaniu zastosowano jednolite kryteria funkcjonalne. Wyniki przeprowadzonych badań wskazały, iż w żadnym przypadku dostępność obiektów na terenie województwa nie przekracza 70%, przy czym w ramach zastosowanych kryteriów funkcjonalnych wyniki kształtują się następująco: dostępność do budynków od 43,2% do 62% obiektów; dostępność kondygnacji wewnątrz budynku od 10,9% do 40%; strefy ruchu wewnątrz budynku od 40,06% do 68,5%; dostępność pomieszczeń higieniczno – sanitarnych od 10,5% do 56,7% oraz dostępność do infrastruktury placówki od 34,3% do 66,4%⁵⁹.

Mając na uwadze fakt, że ograniczenia funkcjonalne towarzyszące lub wynikające z niepełnosprawności stanowią zasadniczą barierę (często bardzo trudną lub wręcz niemożliwą do pokonania) ważne są wszystkie działania zmierzające do ich zniesienia. W raporcie zauważono, że „zadowalającym jest fakt, iż samorządy uświadamiają sobie znaczenie znoszenia barier”. Podkreślono także, że w r. 2008 Marszałek Województwa Lubuskiego przeznaczył 3 073 502,50 zł w ramach dofinansowania budowy szybów windowych, dźwigowych, zakupu i montażu wind, platform, pochylni⁶⁰.

Analizując wyniki badań uzyskanych w ramach diagnozy indywidualnej, warto skoncentrować się na danych dotyczących już nie województwa lubuskiego jako całości, ale na powiecie żagańskim. Jest to uzasadnione tym bardziej, że właśnie ten powiat stanowi cel przygotowania aktualnej analizy i projektowania dalszych rozwiązań systemowych.

Badaniem indywidualnym objęto 25 osób niepełnosprawnych z powiatu żagańskiego.

Z uwagi na fakt, iż w różnych powiatach poddano badaniom zróżnicowaną liczbę osób (od 11 – powiat gorzowski do 51 – powiat grodzki Zielona Góra) dla celów porównawczych bardziej uzasadnionym będzie wykorzystywanie szacunków procentowych. Analizie zostaną poddane tylko wybrane zagadnienia. W przypadku żadnego powiatu grupa badanych osób niepełnosprawnych nie jest na tyle reprezentatywna, by wyniki te mogły w pełni zobrazować dany problem w określonym środowisku.

Na pytanie o pragnienie życia odpowiedzi powyżej przeciętnej (punkty 8 i 9 na 10 – punktowej skali) udzieliło łącznie 68% badanych, przy czym, najniższy wskaźnik wynosił 34,2% (powiat wschowski), a najwyższy – 90,5% (powiat świebodziński)⁶¹.

Zdecydowana większość 84% niepełnosprawnych mieszkańców powiatu żagańskiego uważała ogólnie swoje życie za zwyczajne, a 16% - za pasjonujące. Wyniki oscylujące pomiędzy tymi dwoma kategoriami odpowiedzi dotyczyły także powiatu gorzowskiego. W pozostałych powiatach osoby niepełnosprawne oceniały swoje życie również jako „nudne”⁶².

Ocena stopnia zadowolenia z poszczególnych sfer życia (przy średniej wartości na skali „1 – bardzo zadowolony” – „6 – bardzo niezadowolony”) w przypadku mieszkańców powiatu żagańskiego kształtowała się pomiędzy wartościami 1,44 (zadowolenie z dzieci)

⁵⁹ Por. tamże, s. 33 - 38

⁶⁰ Por. tamże, s. 40

⁶¹ Por. tamże, s. 113 - 116

⁶² Por. tamże, s. 116 - 118

i 4,78 (zadowolenie z sytuacji w kraju). Warto przy tym zauważyć, że średnia ocena powyżej trzeciego punktu dotyczyła następujących problemów: sytuacja finansowa własnej rodziny, uczestnictwo w kulturze, poziom dostępnych dóbr i usług, opieka zdrowotna w miejscu zamieszkania, obecne dochody rodziny, perspektywy na przyszłość, normy moralne panujące w otoczeniu, stan własnego zdrowia. Dla porównania - w przypadku powiatów sulcińskiego i zielonogórskiego odpowiedzi oscylowały odpowiednio pomiędzy średnimi 1,57 – 5,15 i 1,56 – 5,11⁶³.

Materiałny poziom obecnego życia osoby niepełnosprawne powiatu żagańskiego oceniały najczęściej jako „ani dobry, ani zły” 37,5%, jako „raczej dobry” – 33,3% i jako „dobry” – 20,8%⁶⁴.

Swój optymizm życiowy w większości oceniali jako umiarkowany (54,2%) i wysoki (33,3%)⁶⁵, a subiektywne poczucie szczęścia w 34% („szczęśliwy” i „bardzo szczęśliwy”), przy czym 24% badanych czuło się „niezbyt szczęśliwymi”⁶⁶. Nie czuli się akceptowani przez innych⁶⁷. Tylko 44% nie dostrzegało uprzedzeń środowiska w stosunku do osób niepełnosprawnych, a 28% nie zajęło stanowiska w tej sprawie⁶⁸.

1.7. Potrzeby i oczekiwania osób niepełnosprawnych w powiecie międzyrzeckim

W opracowaniu analityczno – tabelarycznym „Od rozpoznania potrzeb i oczekiwań osób niepełnosprawnych do profesjonalizmu w działaniu”⁶⁹ dokonano diagnozy potrzeb i oczekiwań osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie powiatu międzyrzeckiego. Została ona wykonana podczas realizacji projektu pn. „Od rozpoznania potrzeb do profesjonalizmu w działaniu” realizowanego w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, działanie 1.4. „Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych” finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz środków krajowych – Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

W badaniach, o których mowa chodziło o uzyskanie orientacji w zakresie potrzeb i oczekiwań osób niepełnosprawnych w obszarze szeroko pojmowanej rehabilitacji zawodowej i społecznej. Zostały one przeprowadzone metodą „spisu powszechnego”. Podmiotem badań były jedynie osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności (czyli osoby niepełnosprawne prawnie), wydane przez uprawnione organy, natomiast osoby deklarujące niepełnosprawność, lecz nie posiadające aktualnego orzeczenia (niepełnosprawne biologicznie) nie zostały uwzględnione. Badania miały charakter eksploracyjny. Posłużono się w nich ankietą, której kwestionariusz zawierał 54 pytania podzielone na osiem bloków tematycznych (dane osobowe, rodzaj niepełnosprawności, praca, bezrobocie, nauka, rodzina i dom, prawa

⁶³ Por., tamże, s. 118 - 125

⁶⁴ Por. tamże, s. 131 - 134

⁶⁵ Por. tamże, s. 135 - 137

⁶⁶ Por. tamże, s. 137 - 140

⁶⁷ Por. tamże, s. 140 - 144

⁶⁸ Por. tamże, s. 144 - 146

⁶⁹ B. Gołębiowska, M. Górna – Bobrowska, A. Macina, M. Owczarek, E. Żmudzin, *Od rozpoznania potrzeb i oczekiwań osób niepełnosprawnych do profesjonalizmu w działaniu*, Międzyrzecz 2008

i przywileje oraz bariery architektoniczne). Mimo wskazanego wyżej ograniczenia (pominięcie części osób niepełnosprawnych biologicznie), uzyskany tą drogą materiał badawczy posiadał (zdaniem autorów opracowania) charakter wyjątkowy, gdyż stanowił „próbę syntetycznego ujęcia w jednym opracowaniu wyników badań przeprowadzonych na dużej próbie reprezentatywnej, tj. mieszkańcach jednego powiatu”⁷⁰, co pozwoliło uzyskać w miarę istotne informacje na poziomie lokalnym, pozwalającym w przyszłości kreować właściwe strategie pomocy. Otrzymane tą drogą informacje pozwoliły autorom opracowania wysnuć wniosek, iż cechy tej grupy społecznej jako całości w wielu wymiarach znacząco różnią się „od cech charakteryzujących ogół mieszkańców naszego kraju”⁷¹. Dodatkowo okoliczność przeprowadzania wyżej wymienionych badań wykorzystano praktycznie, dokonując inwentaryzacji budynków w całym powiecie, które są niedostępne dla osób niepełnosprawnych ruchowo⁷².

W wyniku analizy uzyskanego materiału badawczego sformułowano szereg wniosków dotyczących przyczyn trudnego położenia społeczno – zawodowego osób niepełnosprawnych omawianego powiatu.

Środowisko osób niepełnosprawnych charakteryzowano jako nieufne, zrezygnowane i niecierpliwe. Około 40% mieszkańców (pomimo posiadania aktualnego dokumentu) odmówiło udziału w badaniach. Należy dodać, że jako potencjalni respondenci wyrażali potrzebę uzyskania natychmiastowej pomocy. Charakterystyka zbiorowości, jaką stanowiły osoby niepełnosprawne w badanym powiecie jest niepokojąca. Były to bowiem osoby statystycznie starsze, ogólnie o znacznie „gorszym” poziomie wykształcenia, znacznie mniej mobilne zawodowo oraz uboższe od ogółu mieszkańców. Ten niski poziom wykształcenia odnotowany był we wszystkich grupach wiekowych, co jednoznacznie pozwalało wnioskować o fakcie „gorszego” wykształcenia młodzieży niepełnosprawnej od jej zdrowych rówieśników. Miało to bezpośrednie przełożenie na znaczną nierówność szans na starcie w dorosłe życie, gdyż problem jej niepełnosprawności był dodatkowo pogłębiony niższym poziomem przygotowania zawodowego. Fakt ten z kolei w dużej mierze determinował niski poziom aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, któremu dodatkowo towarzyszył wysoki wskaźnik bezrobocia w powiecie. W efekcie stopa bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych była istotnie wyższa niż w zbiorowości ludzi sprawnych. Trudności tych pierwszych w znalezieniu pracy dodatkowo potęgował niski poziom kwalifikacji, niechęć do przekwalifikowania się, zaawansowany wiek oraz niższa (niż przeciętnie) zawodowa dyspozycyjność i mobilność. Taki stan generował kolejne, stwierdzone problemy. Dla większości osób niepełnosprawnych i ich rodzin trudna sytuacja materialna oraz niewielkie możliwości jej zmiany w oparciu o własną aktywność i zaradność osiągają rozmiary barier nie do pokonania – barier w samodzielnym zaspokajaniu wielu potrzeb i w rozwiązywaniu problemów wynikających z ich niepełnosprawności. Dodatkowo stwierdzony ogólnie bardzo niski poziom wiedzy (lub wręcz jej brak) o ich prawach i przywilejach powodował, że sami borykali się z problemami wynikającymi z niepełnosprawności⁷³.

⁷⁰ Tamże, s. 5

⁷¹ Tamże, s. 6

⁷² Por. tamże, s. 6

⁷³ Por. tamże, s. 7 - 44

Ostatni wniosek sformułowany w wyniku przeprowadzonych badań również nie należał do optymistycznych. Dotyczył on bowiem otoczenia osób niepełnosprawnych - służb społecznych. Stwierdzono, że nie są one przygotowane do pracy z osobą niepełnosprawną, zarzucając im brak odpowiednich kompetencji i wiedzy⁷⁴.

1.8. Problem osób niepełnosprawnych w strategii rozwiązywania problemów społecznych w powiecie żagańskim

W najnowszym dokumencie dotyczącym rozwiązywania problemów społecznych w powiecie żagańskim w latach 2011 – 2018⁷⁵ zawarto informację, iż zgodnie z danymi „Programu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych powiatu Żagańskiego” aż 19% mieszkańców powiatu (co stanowi około 16000) to osoby uznane za osoby niepełnosprawne⁷⁶. Liczba ta jest faktycznie zaniżona, gdyż nie obejmuje osób niepełnosprawnych biologicznie, które z uwagi na stan swojego zdrowia nie są w pełni sprawne fizycznie lub umysłowo, a nie posiadają orzeczenia o stopniu niepełnosprawności bądź innego dokumentu równoznacznego z wyżej wymienionym. Ze względu na skalę problemu „we wszystkich gminnych strategiach rozwiązywania problemów społecznych problemy osób niepełnosprawnych wymieniane są jako jedna z najbardziej priorytetowych kwestii”, która wymaga działań szybkich, efektywnych, pozwalających na „włączenie tych osób w główne nurty życia społecznego”⁷⁷. Jest to problem niezmiernie istotnej wagi, gdyż 25,1% korzystających ze świadczeń pomocowych instytucji pomocy społecznej (głównie świadczeń finansowych), to osoby dotknięte niepełnosprawnością⁷⁸.

Bezsprzecznym pozostaje fakt, że poważną barierą we włączaniu osób niepełnosprawnych w „główne nurty życia społecznego” jest brak możliwości pozyskiwania przez nich i ich rodziny środków niezbędnych dla codziennego funkcjonowania. Jest to - w dużej mierze – następstwem bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych.

Bezrobocie jako zjawisko na terenie powiatu żagańskiego to kolejny, równie istotny problem poruszany w strategii powiatu. Według danych z roku 2008 65,4 % mieszkańców powiatu była tzw. wieku produkcyjnym, 19,8 % - w wieku przedprodukcyjnym, a 14,8 % to osoby, które osiągnęły wiek emerytalny i starsze. Struktura wieku ludności powiatu odpowiada przeciętnym wartościom w województwie⁷⁹. Stopa bezrobocia w powiecie (dane za rok 2009) była jednak zdecydowanie wyższa (25,7%) od średniej wartości w województwie (15,9%). Zarejestrowani bezrobotni stanowili 12,6% ludności w wieku produkcyjnym⁸⁰.

Coraz częściej stosowaną formą pomocy kierowaną do osób bezrobotnych były szkolenia i staże. W roku 2009 skorzystały z niej 403 osoby bezrobotne i poszukujące zatrudnienia,

⁷⁴ Tamże, s. 20

⁷⁵ Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu żagańskiego na lata 2011 – 2018. Załącznik do uchwały nr IV/5/2011z dnia 28 stycznia 2011 r. Rady Powiatu Żagańskiego, Żagań 2011

⁷⁶ Tamże, s. 80

⁷⁷ Tamże, s. 81

⁷⁸ Tamże, s. 91

⁷⁹ Por. tamże, s. 35

⁸⁰ Por. tamże, s.45-47

przy czym ukończyło 398 osób, a pracę podjęło 109 osób⁸¹. Znaczącą formą działań były również prace społecznie użyteczne organizowane przez gminy w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub prowadzących pracę na rzecz lokalnej społeczności. Były one zlecane głównie osobom bezrobotnym pozostającym bez zasiłku⁸².

W latach 2007-2010 w powiecie żagańskim zostały zrealizowane programy aktywizacji zawodowej na lokalnym rynku pracy (13 programów). Podstawowymi instrumentami aktywizacji osób bezrobotnych i poszukujących zatrudnienia były: zatrudnienie w ramach robót publicznych i prac interwencyjnych, refundacje doposażenia lub wyposażenie stanowisk pracy, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej refundacje kosztów opieki nad dzieckiem lub osobą zależną oraz staże i szkolenia⁸³.

W opracowanym programie przeciwdziałania bezrobociu na terenie powiatu celem priorytetowym było inwestowanie w kapitał ludzki z jednej strony, z drugiej – rozwój lokalnego rynku pracy. Zamierzano to osiągnąć poprzez poprawę stanu zatrudnienia w powiecie, zwiększenie mobilności na krajowym i europejskim rynku pracy, tworzenie warunków do doskonalenia i rozwoju potencjału zawodowego osób bezrobotnych, wspieranie przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy, kompleksową pomoc i wspieranie osób bezrobotnych w przezwyciężaniu trudności występujących na ścieżce kariery zawodowej, opracowanie i wdrażanie programów wsparcia w zakresie wyrównywania szans na rynku pracy (poprzez zwiększanie szans na adaptację zawodową osób niepełnosprawnych, integrację i reintegrację zawodową kobiet, zwiększenie poziomu zatrudnienia ludzi młodych, ograniczenie zjawiska długofalowego bezrobocia, pozyskiwanie środków finansowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na tworzenie programów w zakresie wyrównywania szans)⁸⁴.

W analizowanej strategii powiatu żagańskiego i strategiach gminnych rozwiązywania problemów społecznych⁸⁵ nie poświęca się jednak dostatecznej uwagi problemom „bezrobotnych” osób niepełnosprawnych (nie zostały one wydzielone jako odrębna kategoria).

1.9. Uwagi końcowe

W wyniku dokonanego przeglądu dostępnych opracowań i analiz zawierających rezultaty badań oraz dokumentów dotyczących problemu funkcjonowania osób niepełnosprawnych (szczególnie w odniesieniu do rynku pracy i do zjawiska bezrobocia) należy jednoznacznie stwierdzić, iż treść tych materiałów jest wprawdzie adekwatna do przyjętych w nich założeń i celów, jednakże nie obrazuje całości zjawiska, jakim jest problem wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych (w tym ich bezrobocia).

⁸¹ Por. tamże, s.48

⁸² Por. tamże, s.48

⁸³ Por. tamże, s.49-50

⁸⁴ Por. tamże, s.48-49

⁸⁵ Wykaz analizowanych gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych znajduje się w bibliografii zamieszczonej na końcu niniejszego raportu

Badania przeprowadzone w województwie dolnośląskim wskazały na szereg istotnych problemów dotyczących funkcjonowania osób niepełnosprawnych, w tym ich pozycji na rynku pracy i zainteresowania ze strony organizacji. Dostarczyły wielu interesujących informacji, dotyczyły jednak mało reprezentatywnej próby (z uwagi na grupy niepełnosprawności i liczebność – dotyczącą zarówno osób niepełnosprawnych, jak i firm oraz ZPCh, które odpowiedziały na ankiety). Mimo to badania te można traktować jako swoisty „pilotaż”, którego wyniki stanowiłyby przyczynek do projektowania bardziej wnikliwych rozpoznań w omawianym zakresie.

Badania realizowane na terenie powiatu międzyrzeckiego miały charakter eksploracyjny, dotyczyły integracji społeczno – zawodowej dorosłych osób niepełnosprawnych. Podobny charakter miały badania poświęcone identyfikacji barier i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych na terenie województwa lubuskiego, a także badania osób w wieku „45+” (127 badanych) i osób niepełnosprawnych (120 badanych) na lubuskim rynku pracy.

Rezultaty powyższych badań pozwoliły na ustalenie wniosków, które niejako mogą znaleźć odniesienie do całej populacji osób niepełnosprawnych zamieszkujących teren województwa lubuskiego. Dorosłe osoby niepełnosprawne dysponują na ogół niższym poziomem wykształcenia i związanym z tym faktem niższym poziomem przygotowania zawodowego. W ich integracji społeczno – zawodowej dużą rolę odgrywają – poza społeczną percepcją niepełnosprawności, a szczególnie dorosłych osób zdrowych – bariery architektoniczne utrudniające codzienne funkcjonowanie.

Wyniki badań wskazują także jednoznacznie, że służby społeczne nie są przygotowane do pracy z osobą niepełnosprawną, gdyż żadna z instytucji zajmujących się osobami niepełnosprawnymi nie dysponuje pełną informacją na temat skali zjawiska niepełnosprawności i problemów z nim związanych. W konsekwencji rozpoznanie potrzeb tej grupy społecznej (osób niepełnosprawnych) jest niewłaściwe, stwarza wrażenie marginalizowania znaczenia ich aktywizacji społecznej i zawodowej, a ponadto staje się przyczyną nieadekwatnego (do ich potrzeb) planowania i projektowania działań interwencyjnych.

Wyniki badań dotyczących aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych i osób w wieku „45+” podkreślają silny wpływ struktury ich wykształcenia i niedostosowania posiadanych przez nich kwalifikacji do wymagań współczesnego rynku pracy na istnienie zjawiska bierności zawodowej (niezależnie od faktu posiadania orzeczenia o stopniu niepełnosprawności) oraz na ogólnie określaną „kumulację czynników” będącą przyczyną ich trudnej sytuacji życiowej.

W raporcie dotyczącym trudnej sytuacji osób niepełnosprawnych w kontekście wojewódzkiego programu integracji społecznej, obejmującego identyfikację możliwych źródeł informacji o osobach niepełnosprawnych, diagnozę ich potrzeb (w tym w zakresie podejmowania skutecznej aktywizacji zawodowej oraz ocenę dotychczas stosowanych instrumentów i rynku pracy dokonaną przez osoby niepełnosprawne) ponownie pojawił się problem „rozproszenia danych”.

Na podstawie analizy wszystkich materiałów wykorzystywanych w raporcie można stwierdzić widoczny brak spójnej koncepcji kompleksowych działań podejmowanych przez wiele podmiotów na rzecz osób niepełnosprawnych (w różnym wieku, z różnym poziomem niepełnosprawności i z różną sytuacją osobistą) – ich integracji (reintegracji) społecznej i zawodowej.

Integracja (reintegracja) społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych wymaga kompleksowych i skoordynowanych działań. Chodzi tutaj o szerokie i rzeczywiste rozpoznanie ich problemów dotyczących różnych obszarów ich życia, o podejmowanie konkretnych, całościowych i adekwatnych działań (nie tylko w oparciu o zastaną sytuację, ale przede wszystkim z uwzględnieniem dokonywanej systematycznie prognozy i diagnozy wskazanych problemów dotyczących niepełnosprawnych w różnych kategoriach wiekowych - począwszy od najmłodszych dzieci). Owa integracja (reintegracja) oparta musi być na bieżącym i rzeczywistym monitorowaniu problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych i ich rodzin (nadzorowanym przez jednostkę skupiającą wszystkie niezbędne do tego celu instrumenty). Tylko takie rozwiązanie zapewni w efekcie prawdziwe, oczekiwane przez określone środowiska społeczne (w tym osoby niepełnosprawne i ich rodziny) rezultaty.

Źródła

1. Analiza wpływu wsparcia realizowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL na sytuację osób bezrobotnych 45+ i osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Raport końcowy przygotowany na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego, Kutno 2011
2. B.Gołębiewska, M.Górna – Bobrowska, A.Macina, M.Owczarek, E.Żmudzin, Od rozpoznania potrzeb i oczekiwań osób niepełnosprawnych do profesjonalizmu w działaniu, Międzyrzecz 2008
3. A.Kubów, M.Wawrzak – Chodaczek, J.Wojtaś, J.Zarzeczny, Badanie mobilności edukacyjno – zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie dolnośląskim, Legnica 2008
4. Ł.Kutyło, A.Niedoszeńska, P.Stronkowski, M.Zub, Bariery i możliwości integracji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie lubuskim. Raport z badań, Warszawa 2009
5. Sytuacja osób niepełnosprawnych na lubuskim rynku pracy w 2010 r., Wyd. Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze, Zielona Góra 2011
6. Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu żagańskiego na lata 2011-2018. Załącznik do Uchwały Nr IV/5/2011 z dnia 28 stycznia 2011 r. Rady Powiatu Żagańskiego, Żagań 2011
7. Strategia rozwiązywania problemów społecznych w mieście Żagań na lata 2006-2013, Żagań 2006
8. Strategia rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,

i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka na lata 2006-2013, Szprotawa 2006

9. Strategia rozwiązywania problemów społecznych miasta Gozdnic na lata 2008-2013. Załącznik do Uchwały Nr XV/83/08 Rady Miasta Gozdnic z dnia 28 kwietnia 2008 r., Gozdnic 2008
10. Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Iłowa. Załącznik do Uchwały Nr 215/XXII/08 Rady Miejskiej w Iłowej z dnia 30.12.2008 r., Iłowa 2008
11. Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Małomice na lata 2008-2013. Załącznik do Uchwały Nr XXVIII/187/08 Rady Miejskiej w Małomicach z dnia 29 grudnia 2008 r.
12. Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Niegosławice na lata 2006-2013. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXXIX/181/2006 rady Gminy Niegosławice z dnia 21 sierpnia 2006 r., Niegosławice 2006
13. Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2011-2018. Załącznik do Uchwały Nr 21/VI/11 Rady Gminy Nowa Brzeźnica z dnia 25 marca 2011 r., Nowa Brzeźnica 2011
14. Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Wymiarki w latach 2007-2017. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr VI/41/2007 z dnia 19 lipca 2007 r. Rady Gminy Wymiarki
15. Wojewódzki Program Integracji Społecznej Osób Niepełnosprawnych. Załącznik do Uchwały Nr XLV/432/2009 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 21 grudnia 2009 roku

Inne źródła

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. (DzU z 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
2. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych przyjęta w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 roku i ratyfikowana przez Polskę w dniu 6 września 2012 r. (DzU z 25.X.2012, poz.1169)
3. Ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów UE w zakresie równego traktowania z dnia 3 grudnia 2010 (DzU z 2010, Nr 254, poz.1700)
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (DzU z 2011, Nr 127, poz. 721, z późn. zm.)
5. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity) (DzU z 2001, Nr 142, poz. 1591)
6. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity) (DzU z 2001, Nr 142, poz. 1592)

2. Organizacja i przebieg badań

Badania, których wyniki są poddane analizie w niniejszym raporcie, zostały przeprowadzone na terenie powiatu żagańskiego w okresie: luty – maj 2013 r. Objęto nimi osoby niepełnosprawne (1114 osób), pracodawców (43 podmioty), organizacje pozarządowe (22) i instytucje wspierające funkcjonowanie osób niepełnosprawnych, tj. ośrodki pomocy społecznej, Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (9 kierowników instytucji, 9 pracowników merytorycznych i 6 informatyków).

Ponadto - w ramach badania powiatowych urzędów pracy – wysłano 340 wiadomości elektronicznych z zapytaniami dotyczącymi oprogramowania spinającego ośrodki pomocy społecznej, powiatowe urzędy pracy i powiatowe centra pomocy rodzinie w jedną bazę danych na temat osób niepełnosprawnych.

Badanie fokusowe kierowników jednostek PUP, PCPR, OPS na temat współpracy pomiędzy nimi na rzecz osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie powiatu żagańskiego zostało przeprowadzone w dniu 17 kwietnia 2013 r. Uczestniczyło w nim 9 osób. Badanie fokusowe pracowników wymienionych instytucji (w którym uczestniczyło również 9 osób) odbyło się w dniu 7 maja 2013 r. W tym samym dniu miało miejsce również badanie fokusowe na temat zintegrowanego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych – programu komputerowego. Uczestniczyło w nim 6 informatyków.

W badaniu osób niepełnosprawnych, pracodawców oraz organizacji pozarządowych posłużono się kwestionariuszami ankiety (w załączeniu), zawierającymi zarówno pytania otwarte, jak i pytania zamknięte (tak z kafeterią koniunktywną, jak dysjunktywną).

Przy doborze próby badanych organizacji uwzględniono kryterium współpracy z osobami niepełnosprawnymi lub na ich rzecz, natomiast próbę badanych pracodawców wskazał Powiatowy Urząd Pracy w Żaganiu.

Procedura badania osób niepełnosprawnych została oparta na zasadach spisu powszechnego. Odpowiednio przygotowani ankierzy odwiedzali kolejno miejsca zamieszkania ludności w powiecie żagańskim, zadając pytanie o osoby niepełnosprawne. W przypadku zamieszkiwania takiej osoby w danym gospodarstwie domowym ankierzy prosili o udzielenie odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu. W przypadku, gdy dana osoba była niepełnosprawna lecz odmawiała udziału w badaniach, ankierzy prosił o podpisanie stosownego oświadczenia. Według tej samej procedury postępował w przypadku, gdy w danym lokalu nie zamieszkiwała osoba niepełnosprawna oraz gdy była ona w danym momencie poza domem (oświadczenie podpisywał inny pełnoletni domownik). W sytuacji, gdy ankierzy nie zastał nikogo w danym domu (mieszkanii) również – sam - wypełniał stosowne oświadczenie.

W wyniku ujednoliconej procedury postępowania uzyskano 1114 wypełnionych kwestionariuszy ankiety kierowanej do osób niepełnosprawnych; zebrano: 8344 oświadczeń, że w danym lokalu (gospodarstwie domowym) osoba niepełnosprawna nie zamieszkuje; 1095 oświadczeń, że osoba niepełnosprawna zamieszkuje w danym lokalu, ale w danym momencie nie przebywa w domu, lub że jest osobą powyżej 65 r. ż.; 4348 oświadczeń, że ankierzy nie zastał nikogo; 5093 oświadczeń dotyczących odmowy współpracy.

3. Jakość usług lokalnych instytucji samorządowych świadczonych osobom niepełnosprawnym

3.1. Raport z badania fokusowego kierowników instytucji

3.1.1. Wzmocnienie współpracy PUP, PCPR, OPS, NGO działających na rzecz osób niepełnosprawnych

Podczas badania fokusowego kierownicy instytucji wypowiedzieli się, że nie ma systemu współpracy, ponieważ nie ma procedury wymiany informacji. Badani stwierdzili, że nie ma systemu, który regulowałby proces dotyczący tego, jak ta informacja powinna przepływać. Badani uznali, że nie informują się nawzajem, nie posiadają wiedzy na temat wsparcia, jakie otrzymuje osoba niepełnosprawna w danym momencie (w danej instytucji).

Respondenci twierdzili, że brakuje koordynacji zadań PUP, PCPR, OPS na rzecz osób niepełnosprawnych: „*nie ma w ogóle podmiotu koordynacyjnego*”, „*dzisiaj tej koordynacji nie ma, ponieważ nikt od nas nie wymaga informacji o przekazie, czy o wspólnych działaniach, np. na rzecz tego, czy innego podopiecznego; chodzi nie tylko o działania dotyczące niepełnosprawnych, to mogą być za chwilę inne osoby lub inne grupy; do tego dotyczy to innych przestrzeni, to tego brakuje; współpraca jakaś tam jest, mamy te działania wyrobione, ale nie koordynujemy tego i to nie jest zależne na zasadzie, że ktoś za to wszystko odpowiada, że ktoś narzuca tempo, dyktuje warunki, stawia te warunki, my je akceptujemy i na tych warunkach działamy*”.

Badani jednogłośnie stwierdzili, że koordynacji zadań nie zapewniają również stosowane przez nich w instytucjach programy komputerowe. Większość badanych uważała również, że instytucje nie budują wspólnych harmonogramów na rzecz osób niepełnosprawnych. Oceniając zaangażowanie wolontariuszy we wsparcie osób niepełnosprawnych, badani stwierdzili, że jest bardzo mało wolontariuszy. Są to najczęściej uczniowie ze szkół ponadgminajalnych: „*bo to są ludzie młodzi, nieprzygotowani; nie zgłaszają się osoby, które chciałyby świadczyć usługę wolontarystyczną osobie niepełnosprawnej, zgłosiła się może jedna osoba. „ (...) Wynika to z faktu, że nikt nie przygotowuje ich do pełnienia tej roli wolontariusza; „nie ma promocji, szerszego rozpowszechnienia informacji”, „nie ma promocji, właśnie - nie ma jeszcze tej wrażliwości na temat wolontariatu*”.

Badani ocenili również swoją współpracę z NGO działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Kierownicy stwierdzili, że ich współpraca z NGO byłaby dobra, gdyby stowarzyszenia były bardziej otwarte: „*nasza współpraca to byłaby dobra, my jesteśmy chętni i otwarci, tylko ja widzę dużą słabość tych NGO; może ta słabość wynika w ogóle ze słabości społeczeństwa obywatelskiego, że my ciągle jesteśmy tak mało społeczeństwem obywatelskim i nawet te NGO jak się organizują, to czasami w bardzo wąskiej dziedzinie na rzecz wyłączenia Janka Kowalskiego albo kupienia protezy drugiemu*”. Według badanych współpracę tę należy wzmocnić.

Następnym zagadnieniem, które było poruszane podczas badania, to rodzaj wsparcia, jakie jest konieczne, aby zintegrować osoby niepełnosprawne zawodowo i społecznie.

Badani stwierdzili: „przede wszystkim, żeby te osoby próbować wyciągnąć z tej izolacji, w której się znajdują, trzeba zlikwidować bariery; po pierwsze architektoniczne i w domach i w miejscach użyteczności publicznej (żeby w ogóle gdzieś je wyprowadzić), poza tym - na pewno zmiana sposobu myślenia osób (...), że są wartościowi, że mogą coś ze sobą zrobić, że to, że są niepełnosprawni, może być czasem nawet na plus”.

Zdaniem badanych za integrację społeczną powinien odpowiadać na terenie powiatu żagańskiego PCPR. Natomiast za aktywizację zawodową - Powiatowy Urząd Pracy. Badani stwierdzili, że osoby niepełnosprawne mają trudności w poruszaniu się pomiędzy instytucjami udzielającymi im wsparcia m.in. z powodu braku wiedzy o ich zadaniach, niskiego poziomu aktywności i mobilności: „głównie to chyba brak wiedzy o ich zadaniach, bo naprawdę człowiek może się pogubić, jakie np. konkretnie zadania ma PCPR, a jakie OPS, (...) ludzie nawet nie rozróżniają, do Urzędu Pracy przyjdą i też czegoś innego oczekują, niż mogą im zaoferować”.

3.1.2. Wzbogacenie warsztatu pracy pracowników instytucji poprzez wprowadzenie efektywniejszych narzędzi

Wszyscy uczestnicy badania stwierdzili, że w powiecie żagańskim nie funkcjonuje zintegrowany system wsparcia dla osób niepełnosprawnych pomiędzy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy, Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Gminno Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej pozwalający na sprawny obieg informacji dotyczący osób niepełnosprawnych. Badanym brakuje kompleksowej informacji o danej osobie, aby komplementarnie udzielać pomocy osobie niepełnosprawnej, „np. ja mam informacje o schorzeniu, o drodze zawodowej, natomiast nie mam np. informacji o jego miejscu zamieszkania, możliwościach dotarcia do pracy, jaką ma sytuację rodzinną, czy może trzeba byłoby coś pomóc i jak mi odmawia taka osoba niepełnosprawna zatrudnienia z różnych przyczyn, to ja generalnie w to nie wnikam, tylko wykreślam z rejestru, bo ona sama jako niepełnosprawna, nie jest gotowa do podjęcia pracy, mimo tego, że deklarowała, że jest. A właśnie wydaje mi się, że to jest szczególny, bardzo wrażliwy, rodzaj klienta i moja wiedza o tym, że ma np. chore dziecko w domu albo, że mieszka w takim miejscu, że absolutnie żaden autobus ani autobus niskopodłogowy tam nie jeździ, a ona ma schorzenie ruchu, dałoby mi więcej tej wiedzy”.

Niezbędnym narzędziem zdaniem badanych, które należałoby wprowadzić, aby wdrożyć zintegrowany system wsparcia dla osób niepełnosprawnych i zapewnić kompleksową ścieżkę reintegracji, to wspólna baza: „...bazy i mojego wglądu do bazy; ja chętnie pokażę co ja robię, ale pokażcie mi też, co wy robicie.” Chodzi o bazę danych, w której zawarte są wszystkie informacje na temat osoby niepełnosprawnej.

W większości badani uważali, że wprowadzenie nowatorskiego rozwiązania w postaci coacha – osoby, która motywując osobę niepełnosprawną po całej ścieżce, zapewni prawidłową ścieżkę reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, jak również wykorzystanie nowoczesnych technik (*newsletter* miesięcznik lub kwartalnik o możliwościach

rynku pracy i integracji społecznej w powiecie żagańskim, np. o spotkaniach, projektach, wolnych miejscach pracy, analizach rynku) w docieraniu z informacją do osób niepełnosprawnych, jest dobrym pomysłem. Z przeprowadzonego badania wynikało, że warto, aby ośrodki pomocy społecznej /powiatowe centra pomocy rodzinie/powiatowe urzędy pracy na bieżąco miały możliwości monitorowania takich ścieżek w odniesieniu do poszczególnych osób niepełnosprawnych.

W kolejnym etapie badania uczestnicy wyrazili swoje zdanie na temat narzędzia *Portfolio*. Badani jednogłośnie stwierdzili, że *Portfolio* (będące zbiorem dowodów z kształcenia formalnego i nieformalnego, nabywania umiejętności w trakcie różnych doświadczeń życiowych) byłoby właściwym narzędziem dla prezentacji kompetencji osób niepełnosprawnych, które mają niski poziom kwalifikacji zawodowych „*aby wyszkolić kompetencje miękkie i tego w tej chwili nikt nie robi, doradca zawodowy w moim urzędzie skupia się głównie na tych kwalifikacjach poświadczonych, natomiast nie ma specjalisty, który umiałby ocenić te kompetencje miękkie i tacy specjaliści w naszych instytucjach - myślę - że powinni być*”.

W instytucjach kierowników, którzy uczestniczyli w badaniach nie ma pracowników, którzy potrafią sporządzić *Portfolio*, a - zdaniem badanych - przydałaby się im umiejętność sporządzania *Portfolio* dla osoby niepełnosprawnej o niskich kwalifikacjach i umiejętność posługiwania się tym narzędziem „i nie tylko dla niepełnosprawnych, ale dla wszystkich”. Dodatkowo badani określili jakiego typu działania (w tym szkolenia dla pracowników ich instytucji) byłyby właściwe, aby lepiej wspierać osoby niepełnosprawne i wzmocnić współpracę międzyinstytucjonalną na ich rzecz (*w projekcie jest przewidziany warsztat z coachingu, warsztat z portfolio oraz akcja -integracja łącząca ze sobą społeczną odpowiedzialność biznesu oraz biznesową odpowiedzialność mieszkańców*) - „jeżeli w ramach projektu byłyby warsztaty z portfolio i coachingu, no to byłoby dla mnie nowe narzędzie, którego dzisiaj nie ma absolutnie”.

3.1.3. Wzmocnienie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR), Międzysektorowe Grupy Wsparcia, spotkania, biznes przyjazny osobom niepełnosprawnym, akcja - integracja

Kolejnym zagadnieniem poruszonym w trakcie badania były działania integracyjne na rzecz osób niepełnosprawnych. Z uzyskanych odpowiedzi można wnioskować, że działania takie, jak: spotkania osób niepełnosprawnych z lokalnymi liderami, przedsiębiorcami, działaczami NGO, radnymi przyczynią się do wzmocnienia integracji społecznej tych osób – tak, jak to się stało w stosunku do osób nieaktywnych zawodowo z terenów powojaskowych w projekcie PIW EQUAL „Szansa bez munduru”: „*ja myślę, że jest szansa dlatego, że wymienione przez (...) podmioty znają potrzeby osób niepełnosprawnych; mówi się ogólnie o różnych rzeczach, natomiast takie posłuchanie oddolne (jak teraz modnie się mówi) jest dla mnie najbardziej skuteczne, taka wymiana między grupami jakichś tam spostrzeżeń czy uwag; myślę, że na pewno by coś wniosła*” ; „*dla mnie włączenie się osób niepełnosprawnych w takie działania jest szalenie ważne dlatego, że (przykład z reklamą, w której ludzie boją się osoby niepełnosprawnej. - autystyka) ludzie nie umieją zareagować na osobę*

niepełnosprawną i te osoby siedzą w domu; jak siedzą, to bariery się nie likwiduje; dla mnie ma sens włączanie tych osób, pokazywanie ich, odczarowanie, nie boję się osoby bez nogi, ale tej z niepełnosprawnością psychiczną - tak”.

Badani uważali, że wspólna organizacja akcji integracyjnych wzmocni społeczną integrację osób niepełnosprawnych, jednak nie byli przekonani do weekendowej zbiórki niepotrzebnych mebli, sprzętu: *„w Polsce te niepotrzebne rzeczy mają jeszcze bardzo niską wartość (...) ustawa, która wchodzi, przewiduje takie zbiórki, ale będzie zbiórka sprzętu niepotrzebnego, śmieci”.* Badani proponowali inne formy akcji integracyjnych: *„może pikniki integracyjne – jak najbardziej, promowanie pozytywnych zachowań (przykład z polskim polarnikiem i Jasiem Melą), osób, które osiągnęły sukces przez sport itp., w akcjach promocyjnych; może taka integracja jest lepsza; wsparcie zamiast zbierania mebli; w Dani być może to się sprawdzi, ale u nas nie. Grupy wsparcia, happeningi, akcje integracyjne, projektowe itp. jako formy wsparcia – tak!”*

Według osób uczestniczących w badaniu organizowanie spotkań osób niepełnosprawnych z lokalnymi liderami – radnymi, przedstawicielami NGO, przedsiębiorcami w formie - Międzysektorowe Grupy Wsparcia zwiększy motywację do zmiany sytuacji osób niepełnosprawnych. Badani zwrócili jednak uwagę na to, czy przedsiębiorcy będą chętni na podjęcie tego typu działań. Według badanych gdyby przedsiębiorcy byli bardziej otwarci, zaangażowani na rzecz ON (np. poprzez organizację wizyt studyjnych w firmach) wzmocniłoby to społeczną odpowiedzialność biznesu (CSR): *„jak najbardziej, CSR jest bardzo szeroka, jeśli firma otworzyłaby swoje drzwi dla osoby niepełnosprawnej i pełnosprawnej, to wtedy stopień trafień w skierowaniach do pracy byłby dużo wyższy niż obecnie; po to, aby osoba mogła zobaczyć naocznie czym się firma zajmuje, jak wygląda maszyna, że on nie będzie się bał wziąć skierowania, bo widział firmę (...), żeby pracodawca otworzył się na wizytę studyjną i wpuścił nie-pracownika do swojej firmy”.*

Zdaniem badanych tylko niektórzy przedsiębiorcy mają wiedzę i umiejętności z zakresu CSR – społecznej odpowiedzialności biznesu. Według badanych pracownicy ich instytucji posiadają jakąś wiedzę z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu, ale nie wiedzą w jaki sposób można by propagować tę społeczną odpowiedzialność. Badani jednogłośnie stwierdzili, że taka wiedza przydałaby się i pracodawcom i pracownikom: *„mówi się o obsłudze osób głuchoniemych; ustawa nakazuje, żeby każda instytucja miała zapewnioną osobę, która jest komunikatorem; są jakieś przebłyski, aby być transparentnym i ta społeczna odpowiedzialność biznesu (...), ale tak do końca nie zdało to jeszcze egzaminu”.*

Wszyscy badani jednogłośnie stwierdzili, że byliby zainteresowani udziałem w debacie „Społeczna odpowiedzialność biznesu”, jak również - że warto przeprowadzić inne debaty, np. na temat dostępnych metod i narzędzi wsparcia osób niepełnosprawnych, barier w prawie, które uniemożliwiają efektywne wsparcie. Badani zapytani, czy ich pracownicy potrafiliby moderować/zmotywować do udziału w MGW kierowane osoby niepełnosprawne, pracodawców, liderów lokalnych, jednogłośnie stwierdzili, że *„gdyby mieli wiedzę, to może by mogli; na razie, nie mają tej wiedzy”* oraz, że *„taka umiejętność na pewno przydałaby się ich pracownikom”.*

Kolejnym pytaniem w badaniu było, czy zaplanowano wyjazdy „Road-show” z udziałem przedstawicieli grup docelowych, którzy skorzystali ze wsparcia w fazie testowania, czy takie dzielenie się doświadczeniem z projektu z innymi grupami z terenu regionu uważają Państwo za właściwe? Według badanych *„to bardzo ciekawa forma, która pokazuje czego nauczyłam się w ramach projektu, do czego mi się to przydało i zachęcam innych do zakupu tego produktu; dobre praktyki, ja np. dużo czerpię z dobrych praktyk; uważam, że nie zawsze należy wyważać otwarte drzwi i wwozić drewno do lasu, skoro ktoś zrobił coś fajnie i mu się sprawdziło”*.

3.1.4. Umożliwienie 150 osobom niepełnosprawnym skorzystania z efektywnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej

Zdaniem badanych sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy w ostatnich latach pogorszyła się. Spowodowane jest to ogólnie ograniczoną liczbą miejsc pracy: *„z mojego doświadczenia zawodowego wynika, że się pogorszyła, bo ograniczenie miejsc pracy dotknęło tym bardziej dwukrotnie osoby niepełnosprawne - nie ma jej dla pełnosprawnych, tym bardziej nie ma jej dla niepełnosprawnych”*.

Dodatkowo, zdaniem badanych, osoby niepełnosprawne są postrzegane na rynku pracy- *„jako dzieci <<gorszego Boga>>”*. Według badanych pracodawcy chcą osoby niepełnosprawne z taką niepełnosprawnością, albo o takim stopniu, żeby mogły normalnie pracować, tak jak pełnosprawni; *„tak są postrzegani: niech pan przyjdzie, niech pan ma to orzeczenie, tylko żeby pana nóżki nie bolały i osiem godzin na stojąco”*.

Poruszono również temat zainteresowania założeniem własnej działalności, w tym spółdzielni socjalnej przez osoby niepełnosprawne. Badani uważali że osoby niepełnosprawne nie mają świadomości o spółdzielniach socjalnych.

Kolejnym elementem w badaniu były rodzaje wsparcia, jakich oczekują osoby niepełnosprawne w celu zaktywizowania zawodowego. Badani uważali że *„to jest chyba jeden z niewielu argumentów: aby się aktywizować, bo są na początku zupełnie inne kwestie, kwestia aktywizacji jest na końcu albo rzadko poruszana; aby mówić o tym, że dana ON chce się aktywizować; to jest jedna z ostatnich przyczyn (...)nie spotkałem się z tym, żeby osoby niepełnosprawne chciały się aktywizować; zgłaszają się przede wszystkim po to, aby zaspokoić bieżące potrzeby”*.

Według badanych pracodawcy nie dysponują wystarczającą wiedzą na temat uzyskania wsparcia przy zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Zdaniem badanych działania, wydarzenia, akcje promocyjne, informacyjne, jakieś wspólne przedsięwzięcia mogą wzmocnić integrację społeczną osób niepełnosprawnych: *„akcje promocyjne, informacyjne, jakieś wspólne przedsięwzięcia, zrobienie czegoś, jak np. była akcja: budowanie placu zabaw; to jest też wykonanie usługi na rzecz społeczności lokalnej; to jest taka akcja – integracja; ;mamy teraz projekt w Lesznie Górnym (niewidomy wraca do swojego rodzinnego miasta i następuje coś w rodzaju spotkania – integracji, też z osobami z władz miasta); promowanie w taki sposób osób niepełnosprawnych, jak*

np. Jasiu Mela, który łamie pewne konwenanse; zróbmy np. crossing rowerowy dla takich osób, imprezy sportowe; bardzo pręźnie integracja działa przez sport itp.; zróbmy plenery malarskie”.

Zdaniem badanych działania, wydarzenia, tj. staże, targi pracy dla osób niepełnosprawnych mogą wzmocnić aktywizację zawodową ON: „*staże, żeby się firmy otworzyły; nie musi to być wolontariat sensu stricto, ale żeby taki ON mógł wejść do firmy 1-2 dni i zobaczyć, np. usiąść na miejscu dla sekretarki, itp”.*

3.1.5. Wnioski

1. Brak jest zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz systemu współpracy pomiędzy badanymi instytucjami; nie ma odpowiednich procedur dotyczących wymiany informacji ; nie ma wspólnych harmonogramów działań na rzecz osób niepełnosprawnych;
2. Brakuje kompleksowej informacji o osobach niepełnosprawnych; dla wdrożenia zintegrowanego systemu wsparcia ON i zapewnienia kompleksowej ścieżki reintegracji społecznej niezbędna jest wspólna baza danych (zawierająca wszystkie informacje o osobach niepełnosprawnych);
3. Koordynacji działań nie zapewniają również wykorzystywane programy komputerowe;
4. Brak wolontariuszy; najczęściej są to ludzie młodzi, nieprzygotowani do pracy tego typu;
5. Należałoby wzmocnić współpracę badanych instytucji z NGO;
6. Osoby niepełnosprawne mają trudności w poruszaniu się pomiędzy instytucjami udzielającymi im wsparcia; należy „wydobyć” je z izolacji (zlikwidować bariery architektoniczne, zmienić sposób ich myślenia);
7. Za integrację społeczną winno odpowiadać Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie; za aktywizację zawodową – Powiatowy Urząd Pracy;
8. Nowatorskie rozwiązanie w postaci coacha jest dla większości pomysłem trafionym; ważna byłaby możliwość monitorowania takich ścieżek w odniesieniu do poszczególnych osób niepełnosprawnych;
9. Istotne jest wykorzystywanie nowych technik przekazywania informacji osobom niepełnosprawnym (np. newsletter);
10. PORTFOLIO byłoby dobrym narzędziem do prezentacji kompetencji osób niepełnosprawnych;
11. Do wzmocnienia integracji społecznej osób niepełnosprawnych przyczynią się różne spotkania z lokalnymi liderami, przedsiębiorcami, działaczami NGO, radnymi oraz interesujące formy (np. pikniki integracyjne promujące zachowania pozytywne, grupy wsparcia, happeningi, akcje integracyjne projektowe), akcje promocyjne i informacyjne, wspólne przedsięwzięcia; zwiększy to także motywację do zmiany sytuacji osób niepełnosprawnych;

12. Do aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych mogą przyczynić się staże, targi pracy dla osób niepełnosprawnych;
13. Interesującą formą aktywizacji osób niepełnosprawnych jest wyjazd; Road – show z udziałem przedstawicieli grup docelowych, którzy skorzystali ze wsparcia w fazie testowania;
14. Sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy w ostatnich latach uległa pogorszeniu;
15. Osoby niepełnosprawne nie mają wiedzy o spółdzielniach socjalnych;
16. Osoby niepełnosprawne oczekują wsparcia, jednakże zgłaszają się przede wszystkim po to, by zaspokoić bieżące potrzeby; problem ich aktywizacji jest kwestią ostatnią;
17. Pracodawcy nie dysponują wystarczającą wiedzą dotyczącą uzyskiwania wsparcia przy zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
18. Tylko niektórzy przedsiębiorcy mają wiedzę i umiejętności z zakresu CSR;
19. Większe zaangażowanie przedsiębiorców na rzecz osób niepełnosprawnych (np. organizacja wizyt studyjnych w firmach) wzmocniłoby społeczną odpowiedzialność biznesu;
20. Pracownicy Powiatowego Urzędu Pracy, Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie dysponują wiedzą z zakresu CSR, jednakże byłiby zainteresowani debatą na ten temat i inne tematy;
21. Pracownicy Powiatowego Urzędu Pracy, Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie byłiby zainteresowani różnymi szkoleniami, np. warsztat z coachingu, portfolio, akcja – integracja łącząca ze sobą społeczną odpowiedzialność biznesu oraz biznesową odpowiedzialność mieszkańców, szkolenia dotyczące pracy z pracodawcami, liderami, doskonalenie ogólnego warsztatu pracy.

3.2. Raport badania fokusowego pracowników instytucji

3.2.1 Wzmocnienie współpracy PUP, PCPR, OPS, NGO działających na rzecz osób niepełnosprawnych

Podczas badania pracownicy instytucji wypowiadali się, że trudno mówić o systemie przepływu informacji, gdyż takiego systemu nie ma. Badani uznali, że nie informują się nawzajem, nie posiadają wiedzy na temat wsparcia, jakie otrzymuje osoba niepełnosprawna w danym momencie, w danej instytucji. Respondenci twierdzili, że minimalna koordynacja zadań istnieje między Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie a Powiatowym Urzędem Pracy. Jednogłośnie stwierdzili, że koordynacji zadań nie zapewniają również stosowane w ich instytucjach programy komputerowe.

Oceniając zaangażowanie wolontariuszy we wsparcie osób niepełnosprawnych, badani wyrazili opinię, że wolontariuszy jest bardzo mało. Stwierdzili, że *„wolontariatem mogą zajmować się osoby, które mają środki do życia i „z nudów” mogą pozwolić sobie na robienie czegoś dla reszty; brakuje miejsc pracy, poziom życia nie jest wysoki, trudno o wolontariuszy”*,

Następnym zagadnieniem, które było poruszane podczas badania, to rodzaj wsparcia, jakie jest konieczne, aby zintegrować osoby niepełnosprawne zawodowo i społecznie. Badani stwierdzili, że *„jeśli osoby niepełnosprawne mają wystarczające warunki do życia, to można z nimi pracować i próbować je integrować; jeżeli takie osoby są wykluczone (np. ubóstwo), nie ma chęci do integrowania się”*. Według badanych brakuje miejsc pozwalających na integrację: *„świetlica, jakiś lokal itp”*.

Badani stwierdzili także, że osoby niepełnosprawne mają trudności w poruszaniu się pomiędzy instytucjami udzielającymi im wsparcia, m.in. z powodu braku wiedzy o ich zadaniach, niskiego poziomu aktywności i mobilności, *„np. osoby niepełnosprawne ze wsi i miasteczek są wykluczone komunikacyjnie; następnie – ekonomicznie (brak środków na przeżycie nie skłania osób niepełnosprawnych do integracji, ale sprawia, że zamyka się); często nie wykorzystuje się potencjału intelektualnego osób niepełnosprawnych; wyjątki wśród osób niepełnosprawnych, którym udało się coś osiągnąć, miały często wsparcie w rodzinie; wspierająca rodzina wzmacnia osobę niepełnosprawną, może się ona rozwijać, itp”*.

Następne zagadnienie, które było poruszane podczas badania, dotyczyło problemu uzupełnienia zakładek (przy budowie nowej bazy o osobach niepełnosprawnych). Badani stwierdzili, że zakładki powinny być uzupełnione o następujące kwestie: stan zdrowia, sytuację rodzinną, oczekiwania, aspiracje osób niepełnosprawnych, predyspozycje.

3.2.2. Wzbogacenie warsztatu pracy pracowników instytucji poprzez wprowadzenie efektywniejszych narzędzi

Wszyscy uczestnicy badania stwierdzili, że w powiecie żagańskim nie funkcjonuje zintegrowany system wsparcia dla osób niepełnosprawnych pomiędzy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy, Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej,

Gminno - Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej pozwalający na sprawny obieg informacji dotyczący osób niepełnosprawnych. Badanym brakuje kompleksowej informacji o danej osobie, aby komplementarnie udzielać pomocy osobom niepełnosprawnym. Uważali, że *„Reintegrowany powinien mieć kogoś, kto mu pomaga, miejsce, gdzie ta pomoc jest udzielana i warunki, na jakich z tej pomocy może skorzystać. Należy w związku z tym zwiększyć działania już prowadzone, udoskonalać i zwiększać środki”*.

W większości badani uważali, że wprowadzenie nowatorskiego rozwiązania w postaci coacha – osoby, która motywuje osobę niepełnosprawną po całej ścieżce, zapewni prawidłową ścieżkę reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Ta forma *„może być skierowana do młodych osób niepełnosprawnych; oni się dopiero kształtują, nie tkwią długo w niepełnosprawności; chodzi o to, aby zmienić młode osoby niepełnosprawne; Osobom niepełnosprawnym należy zapewnić: minimum socjalne”*. Podkreślali zgodnie, iż praca nad problemem integracji jest długim procesem - obliczonym na lata działań. Uważali także, że: *„trzeba wziąć pod uwagę różnorodność niepełnosprawności i na przykład to, że również osoby np. niepełnosprawne ruchowo nie zawsze chcą integrować się z osobami o innych niepełnosprawnościach, bo czują się przez nie nieakceptowane, itp.”*.

Dobrym pomysłem – ich zdaniem - jest również wykorzystanie nowoczesnych technik (newsletter miesięcznik lub kwartalnik o możliwościach rynku pracy i integracji społecznej w powiecie żagańskim, np. o spotkaniach, projektach, wolnych miejscach pracy, analizach rynku) w dotarciu z informacją do osób niepełnosprawnych).

Z przeprowadzonego badania wynikało, że warto, aby Ośrodek Pomocy Społecznej Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy na bieżąco miały możliwość monitorowania takich ścieżek w odniesieniu do poszczególnych osób niepełnosprawnych.

W kolejnym etapie badania uczestnicy wyrazili swoje zdanie na temat narzędzia *Portfolio*. Badani jednogłośnie stwierdzili, że *Portfolio* (będące zbiorem dowodów z kształcenia formalnego i nieformalnego, nabywania umiejętności w trakcie różnych doświadczeń życiowych) byłoby właściwym narzędziem dla prezentacji kompetencji osób niepełnosprawnych, które mają niski poziom kwalifikacji zawodowych. Według nich *„jest to forma, w której można pokazać swoje zalety, uzdolnienia, pasje, itp. W CV wymagane są konkretne informacje, szkoły, doświadczenia zawodowe”*. W instytucjach reprezentowanych przez badanych, pracownicy nie potrafili sporządzić *Portfolio*, a - zdaniem Badanych - przydałaby się im umiejętność sporządzania *Portfolio* dla osoby niepełnosprawnej o niskich kwalifikacjach i w ogóle umiejętność posługiwania się tym narzędziem.

Dodatkowo badani określili, jakiego typu działania (w tym szkolenia dla nich) byłyby właściwe, aby lepiej wspierać osoby niepełnosprawne i wzmocnić współpracę międzyinstytucjonalną na ich rzecz, tj. szkolenia dla pracowników dotyczące osób niepełnosprawnych, a dokładnie - ich schorzeń (taka informacja pozwoliłaby na lepszą pomoc osobom niepełnosprawnym).

3.2.3. Wzmocnienie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR), Międzysektorowe Grupy Wsparcia, Spotkania, biznes przyjazny osobom niepełnosprawnym, akcja - integracja

Kolejnym zagadnieniem poruszonym w trakcie badania były działania integracyjne na rzecz osób niepełnosprawnych. Z uzyskanych odpowiedzi można wnioskować, że działania takie, jak: spotkania osób niepełnosprawnych z lokalnymi liderami, przedsiębiorcami, działaczami NGO, radnymi - zdaniem badanych - przyczynią się do wzmocnienia integracji społecznej tych osób, tak jak to się stało w stosunku do osób nieaktywnych zawodowo z terenów powojkowych w projekcie PIW EQUAL „Szansa bez munduru”. Uważali oni, że *„wiele osób tak naprawdę nie ma wiedzy o osobach niepełnosprawnych; wszelkie działania mogące poszerzyć taką wiedzę, np. spotkania wprost z osobami niepełnosprawnymi mają znaczenie. Na spotkaniach dla osób niepełnosprawnych nie ma osób, które mogłyby im pomóc, trzeba osobom niepełnosprawnym pokazywać inne życie – normalne życie dla osób niepełnosprawnych; pokazać osobom niepełnosprawnym, że można przełamać barierę, jaką jest wykluczenie, itp”*.

Badani wyrażali opinię, że wspólna organizacja akcji integracyjnych wzmocni społeczną integrację osób niepełnosprawnych. Nie byli jednak przekonani do weekendowej zbiórki niepotrzebnych mebli, sprzętu: *„w Polsce te niepotrzebne rzeczy mają jeszcze bardzo niską wartość (...) ustawa, która wchodzi, przewiduje takie zbiórki, ale będzie zbiórka sprzętu niepotrzebnego, śmieci”*. Badani zaproponowali inne formy akcji integracyjnych: *„może pikniki integracyjne – jak najbardziej; promowanie pozytywnych zachowań (przykład z polskim polarnikiem i Jasiem Melą), osób, które osiągnęły sukces przez sport, itp. W akacjach promocyjnych taka integracja może być lepsza, daje lepsze wsparcie niż zbieranie mebli; w Dani być może to się sprawdzi, ale u nas nie. Grupy wsparcia, happeningi, akcje integracyjne, projektowe, itp. jako formy wsparcia – tak”*.

Według osób uczestniczących w badaniu organizowanie spotkań osób niepełnosprawnych z lokalnymi liderami – radnymi, przedstawicielami NGO, przedsiębiorcami w formie MGW (Międzysektorowe Grupy Wsparcia) zwiększy motywację do zmiany sytuacji osób niepełnosprawnych. Badani zwrócili jednak uwagę na to, czy przedsiębiorcy będą chętni na podjęcie tego typu działań. Według badanych gdyby przedsiębiorcy byli bardziej otwarci, zaangażowani na rzecz osób niepełnosprawnych (np. poprzez organizację wizyt studyjnych w firmach) wzmocniłoby to społeczną odpowiedzialność biznesu (CSR): *„jak najbardziej; CSR jest bardzo szeroka; jeśli firma otworzyłaby swoje drzwi dla osoby niepełnosprawnej i pełnosprawnej, to wtedy stopień trafień w skierowaniach do pracy byłby dużo wyższy niż obecnie; chodzi o to, aby osoba niepełnosprawna mogła naprawdę zobaczyć czym się firma zajmuje, jak wygląda maszyna, że osoba niepełnosprawna nie będzie się bała wziąć skierowania, bo widziała firmę, np. (...) żeby pracodawca otworzył się na wizytę studyjną i wpuszczał nie-pracownika do swojej firmy”*.

Zdaniem badanych przedsiębiorcy nie mają wiedzy i umiejętności z zakresu CSR – społecznej odpowiedzialności biznesu. Według badanych pracownicy instytucji nie posiadają

wiedzy z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu. Badani jednogłośnie stwierdzili, że taka wiedza przydałaby się i pracodawcom i pracownikom.

Wszyscy badani jednogłośnie stwierdzili, że byliby zainteresowani udziałem w debacie „Społeczna odpowiedzialność biznesu” oraz, że warto przeprowadzić również inne debaty, np. na temat dostępnych metod i narzędzi wsparcia osób niepełnosprawnych, barier w prawie, które uniemożliwiają efektywne wsparcie.

Badani zapytani o to, czy ich pracownicy potrafiliby moderować/zmotywować do udziału w MGW kierowane osoby niepełnosprawne, pracodawców, liderów lokalnych jednogłośnie stwierdzili, że *„osoby niepełnosprawne - tak, ale zmotywować pracodawców, liderów – nie poradzilibyśmy sobie; motywacja w niepełnym zakresie”*.

Na pytanie, czy zaplanowano wyjazdy „Road-show” z udziałem przedstawicieli grup docelowych, którzy skorzystali ze wsparcia w fazie testowania, czy takie dzielenie się doświadczeniem z projektu z innymi grupami z terenu regionu uważają za właściwe, badani odpowiedzieli, że to bardzo ciekawa forma: *„można zobaczyć, co inni stworzyli; jest wymiana doświadczeń”*.

3.2.4. Umożliwienie 150 osobom niepełnosprawnym skorzystania z efektywnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej

Zdaniem badanych sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy w ostatnich latach pogorszyła się: *„żadne z zamierzeń rządowych nie były realizowane”*. Według badanych osoby niepełnosprawne *„nie mają równych szans na rynku pracy. Pracodawcy ich nie potrzebują - poza wyjątkami”*. Poruszono również temat zainteresowania zakładaniem własnej działalności, w tym spółdzielni socjalnej przez osoby niepełnosprawne. Badani uważali, że *„osoby niepełnosprawne są zainteresowane założeniem własnej działalności, ale spółdzielnia socjalna nie cieszy się zainteresowaniem, bo jest to trudne”*.

Kolejnym elementem w badaniu były rodzaje wsparcia, jakich oczekują osoby niepełnosprawne w celu zaktywizowania zawodowego. Zdaniem badanych osoby niepełnosprawne oczekują takiego wsparcia, jak: *„szkolenia, podniesienie lub zmiana kwalifikacji, uzupełnianie wiedzy, pracy – staże, prace inwentaryzacyjne, roboty publiczne”*.

Według badanych pracodawcy nie dysponują wystarczającą wiedzą na temat uzyskania wsparcia przy zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Według respondentów pracodawcy boją się zatrudniać osoby niepełnosprawne, bo wydaje się to ryzykowne, gdyż trzeba przystosować miejsca pracy: *„takie stanowisko pracy musi być utworzone dla konkretnej osoby niepełnosprawnej; jest ono zatwierdzane przez PIP; ponadto - taka osoba niepełnosprawna na tym stanowisku nie może być zwolniona przez około 3 lata”*.

Zdaniem badanych poprzez sport, wyjazdy integracyjne oraz inne imprezy sportowe mogą wzmocnić integrację społeczną osób niepełnosprawnych. Włączenie narzędzia *Portfolio* może wzmocnić aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych. Dodatkowo badani stwierdzili, że *„problemem jest np. bariera finansowa, dojazd takiej osoby niepełnosprawnej na szkolenie; aktywizacja zawodowa ma być prowadzona systematycznie, a nie tylko wówczas, gdy jest zaplecze finansowe, itp”*.

Według badanych osoby niepełnosprawne zwracają się do ich instytucji o wsparcie finansowe, „o pomoc przy pokonywaniu barier architektonicznych i innych, szczególnie na wsi, w małym mieście”.

Badani uważali, że osoby niepełnosprawne nie są zainteresowane nakreśleniem indywidualnej ścieżki kariery zawodowej, gdyż „jest zbyt duże wykluczenie osób niepełnosprawnych”. Zapytani o to, czy zgłaszające się osoby niepełnosprawne są zainteresowane udziałem w szkoleniach, stwierdzili, że „osoby niepełnosprawne nie wierzą, że dostaną pracę; nie widzą celu takich szkoleń, chociaż dla niektórych są one wyjściem do ludzi, mimo że nie spodziewają się znalezienia pracy po szkoleniu”.

Badani uważali, że osoby niepełnosprawne potrzebują wsparcia psychologa, doradcy „choć jest bariera przed otwarciem się, np. przed psychologiem (zresztą nie tylko u osób niepełnosprawnych); nie powinna osoba niepełnosprawna sama iść do psychologa, ale to on ma trafić do jej środowiska”.

Według badanych osoby niepełnosprawne są zainteresowane innymi formami zatrudnienia, w szczególności telepracą.

Badani wypowiedzieli się również na temat barier prawnych we wsparciu osób niepełnosprawnych. Uważali, „że nie ma czegoś takiego, jak pomoc prawna dla osób niepełnosprawnych (mimo uchwały, wytycznych unijnych, itp.); istnieje ona tylko w obrębie urzędów”

3.2.5. Wnioski

1. W powiecie żagańskim brak jest zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych (pomiędzy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy, Ośrodkiem Pomocy Społecznej), który zapewniałby sprawny obieg informacji dotyczących osób niepełnosprawnych; w związku z tym należałoby zmaksymalizować już prowadzone działania, udoskonalać wypracowane formy oraz zwiększać środki wydatkowane na ten cel,
2. Koordynacji zadań badanych instytucji nie zapewniają także wykorzystywane w nich programy komputerowe;
3. Nowa, ogólna i pełna baza informacji dotyczących osób niepełnosprawnych winna uwzględniać dane wszechstronne (stan ich zdrowia, sytuacja rodzinna, predyspozycje, aspiracje, oczekiwania);
4. Badane instytucje powinny mieć możliwość systematycznego monitorowania ścieżek reintegracji społecznej i zawodowej – szczególnie w przypadku młodych osób niepełnosprawnych;
5. Nowatorską, potrzebną formą pomocy osobom niepełnosprawnym jest postać coacha;
6. Należałoby podjąć działania ukierunkowane na angażowanie wolontariuszy w pomoc osobom niepełnosprawnym; w związku z tym należałoby podejmować kroki propagujące tę metodę pracy;
7. Przydatną formą w aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych byłoby PORTFOLIO

- zwłaszcza w przypadku osób o niskim poziomie kwalifikacji zawodowych;
8. Docieranie z informacją do osób niepełnosprawnych powinno odbywać się za pomocą nie tylko technik dotychczas stosowanych, ale także nowych form, np. newsletter;
 9. Podejmowane prace z zakresu integracji /reintegracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem winny uwzględniać różnorodne formy (z uwagi na ryzyko wzajemnego nieakceptowania się), w tym: pikniki integracyjne (promujące zachowania pozytywne), tworzenie grup wsparcia, happeningi, spotkania z lokalnymi liderami, przedsiębiorcami, działaczami NGO, radnymi itp., a także aktualną sytuację życiową osób niepełnosprawnych;
 10. Osoby niepełnosprawne nie dysponują wystarczającą wiedzą na temat specyfiki działania poszczególnych instytucji, co skutkuje niskim poziomem ich aktywności i mobilności;
 11. Zbyt duże wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych skutkuje m.in. brakiem z ich strony zainteresowania nakreślaniem indywidualnej ścieżki kariery zawodowej. Z drugiej strony osoby niepełnosprawne oczekują wsparcia w postaci szkoleń, podnoszenia poziomu kwalifikacji lub ich zmiany, stażu, prac interwencyjnych lub robót publicznych;
 12. Osoby niepełnosprawne aktualnie nie mają równych szans na rynku pracy i są w związku z tym zainteresowane podejmowaniem własnej działalności gospodarczej (jednakże nie w spółdzielni socjalnej);
 13. Osoby niepełnosprawne winny otrzymywać wsparcie od doradców zawodowych, psychologów i innych osób (stosownie do potrzeb indywidualnych), którzy winni trafiać do ich środowiska; istotne są tu nadal bariery prawne;
 14. Pracownicy badanych instytucji wskazują na zasadność organizowania dla nich szkoleń doskonalących Ich wiedzę i umiejętności w zakresie świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym (np. sporządzanie PORTFOLIO, dokształcanie na temat specyfiki funkcjonowania osób z określonymi schorzeniami, technik pracy z liderami i pracodawcami na rzecz osób niepełnosprawnych);
 15. Pracodawcy nie dysponują wystarczającą wiedzą na temat możliwości uzyskiwania wsparcia przy zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
 16. Przedsiębiorcy oraz pracownicy Powiatowego Urzędu Pracy, Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie nie dysponują wystarczającą wiedzą i umiejętnościami z zakresu CSR – stąd zainteresowanie debatą na ten temat;
 17. Organizowanie spotkań osób niepełnosprawnych z lokalnymi liderami podwyższy poziom Ich motywacji do zmieniania sytuacji osób niepełnosprawnych, a także wzmocni społeczną odpowiedzialność biznesu.

3.3. Raport z badania fokusowego informatyków

3.3.1. Stworzenie programu komputerowego

Podczas badania informatycy instytucji wypowiedzieli się, że „oprogramowanie, na którym pracują w danej instytucji, posiada zakładkę dotyczącą części informacji o danej osobie. Jeżeli dana osoba jest osobą niepełnosprawną, to informacje w związku z tą niepełnosprawnością można gromadzić i można je również przetwarzać. Informatycy nie potrafili powiedzieć, jakie to są informacje, ale na pewno takie informacje są (...), bo to jest decydujące przy dalszych świadczeniach”.

Badani poinformowali, że zakładki dotyczące osób niepełnosprawnych w Ich programach komputerowych zawierają dane wymagane przez system. Są dane obowiązkowe i są tak jakby dane pomocnicze, które można wprowadzić, ale nie ma obowiązku ich wprowadzenia. „...formularz wywiadu jest standaryzowany, ustawowo określony, informacje, które są w wywiadzie, trafiają również do systemu. Pracownik, który jedzie na wywiad, zakłada rodzinę lub pewną osobę wprowadza do rodziny, pewne informacje musi uzyskać zgodnie z ustawą. Ustawa jakby narzuca – przynajmniej tak mi się wydaje, bo ja nie znam tego dokładnie – jakiego rodzaju informacje są potrzebne do przetworzenia w celu wydania decyzji. Stopień niepełnosprawności rzutuje na wielkość pomocy. To, co jest w ustawie, na pewno jest u nas”.

Badani stwierdzili, że nie mają ze sobą połączenia potrzebnego do wymiany informacji o osobach niepełnosprawnych. Respondenci odpowiedzieli, że nie wymieniają się takimi informacjami. Każdy ma wgląd tylko do swojej bazy i nie chodzi tylko o osoby niepełnosprawne, ale w ogóle. Informatyk z Powiatowego Urzędu Pracy poinformował, iż „w urzędzie posiadają oprogramowanie które udostępniamy innym jednostkom (np. ops, policja) ale to są dane związane nie tylko z osobami niepełnosprawnymi i korzystają instytucje, np. opieka społeczna w Żaganiu, ale tylko z terenu swojego działania.”

Badani poinformowali, że część ośrodków pomocy społecznej ma wgląd do innych baz jednostek działających na terenie powiatu żagańskiego, tzn. dostęp do informacji o bezrobotnych, informacji związanych z zadłużeniem, funduszach alimentacyjnych. Dostęp do danych odbywa się na podstawie podpisanej umowy lub porozumienia.

Respondenci odpowiedzieli, że otrzymywane dane są wykorzystywane i przetwarzane:

„My tylko udostępniamy dane innym, tzn.: umową zawarte są uprawnienia, jakie dane instytucje mogą mieć dostęp do danych tych osób; np. logując się do systemu, każdy ma inne uprawnienia. Tymi uprawnieniami zablokowane są pewne funkcje. Dane instytucje mają dostęp tylko do niektórych danych – tylko do odczytu”, „mogą również osoby ubiegać się o zaświadczenie i wtedy nie jest ono podpisane pieczęcią, tylko podpisem wykwalifikowanego”.

Badani poinformowali, że informacje pozyskiwane od Powiatowego Urzędu Pracy dotyczą ich klientów, np. o przebywaniu na zasiłku. „Są one weryfikowane i takie zaświadczenie jest wysyłane drogą elektroniczną; podpisane podpisem kwalifikowanym i w odpowiedniej instytucji jest to odbierane, i dołączane (...)”.

Badani poinformowali, że według nich istnieje możliwość połączenia wszystkich baz ze sobą (wgląd, pozyskanie i wymiana informacji poprzez wspólne wystąpienie do producenta oprogramowania i poprzez sprawdzenie, jakie dane w jakich momentach można ewentualnie wyeksportować. Badani zwrócili uwagę na kwestie prawne - czy mogą te dane udostępniać do działań, które nie wynikają z ustawy, - „można, gdy dane osoby wyrażą na to zgodę”.

Badani informatycy uważali, że zasilenie bazy docelowej informacjami o osobach niepełnosprawnych z innych jednostek może odbyć się on - line, za pomocą automatu; skrypt - jakie dane pobieramy. Dodatkowo badani poinformowali, że urządzenia UTM w ich instytucjach mają możliwość konfiguracji (zestawienia) kanału szyfrowego VPN.

Wnioski

1. Zdaniem informatyków oprogramowania wykorzystywane do pracy w danych instytucjach posiadają zakładki dotyczące części informacji o konkretnych osobach (mogą one dotyczyć też osób niepełnosprawnych);
2. Informatycy nie mieli rozeznania, czy są to informacje wyczerpujące. Utrzymywali, że oprogramowania umożliwiają gromadzenie tzw. „informacji pełnych” (wynikających ze specyfiki danej instytucji), których wprowadzanie jest bezwzględnie konieczne oraz gromadzenie tzw. „informacji pomocniczych” które mogą być wprowadzone (jednakże nie jest to konieczne);
3. Informatycy wyrażali opinię, że na ogół nie istnieje praktyka wymiany informacji dotyczących osób niepełnosprawnych pomiędzy poszczególnymi instytucjami. Każda z nich z reguły dysponuje możliwością wglądu do swojej bazy danych; aczkolwiek PUP (na podstawie podpisanych stosownych umów lub porozumień) dysponuje oprogramowaniem umożliwiającym udostępnianie informacji innym jednostkom (np. OPS, policja);
4. Informatycy uważali, że istnieje możliwość (praktycznie jest to wykonalne) połączenia wszystkich baz danych (umożliwienie wglądu, pozyskiwania i wymiany informacji) poprzez zlecenie odpowiedniego zadania producentowi oprogramowania i zadbanie o tzw. kwestie prawne (ochrona danych, umowy, porozumienia lub zgody osób zainteresowanych, np. osób niepełnosprawnych).

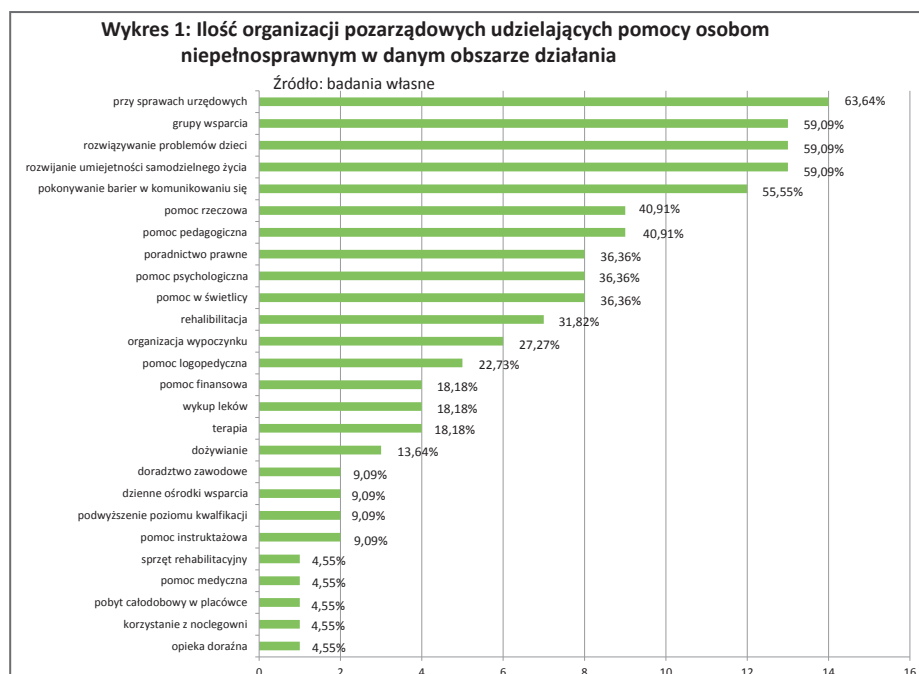
4. Funkcjonowanie organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych

4.1. Uwagi wstępne

Priorytetowymi obszarami działania dwudziestu dwóch wybranych organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie powiatu żagańskiego są: zakup sprzętu medycznego, działalność informacyjna dotycząca określonego problemu zdrowotnego, organizacja różnych form edukacji i terapii, wspieranie działalności edukacyjnej, pomoc rodzinom osób niepełnosprawnych (w tym zapobieganie niepowodzeniom szkolnym), wypoczynek, sport i turystyka osób niepełnosprawnych, ich rehabilitacja, reprezentowanie i ochrona interesów rodzin zastępczych, pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem i patologią społeczną, promowanie regionu, popularyzacja jego historii, działalność artystyczna, sportowa oraz przeciwdziałanie uzależnieniom. W dwunastu organizacjach (54,5%) zrzeszały się m.in. osoby niepełnosprawne. Nie zrzeszały się one jedynie w organizacjach, dla których priorytetem działania były: przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym, reprezentowanie i ochrona interesów rodzin zastępczych, działalność artystyczna. Formy działalności badanych organizacji odpowiadają rozpoznany przez nie potrzebom osób niepełnosprawnych. W okresie przeprowadzania badań piętnaście organizacji świadczyło pomoc osobom niepełnosprawnym, a cztery organizacje planowały rozszerzenie swojej działalności o tę formę.

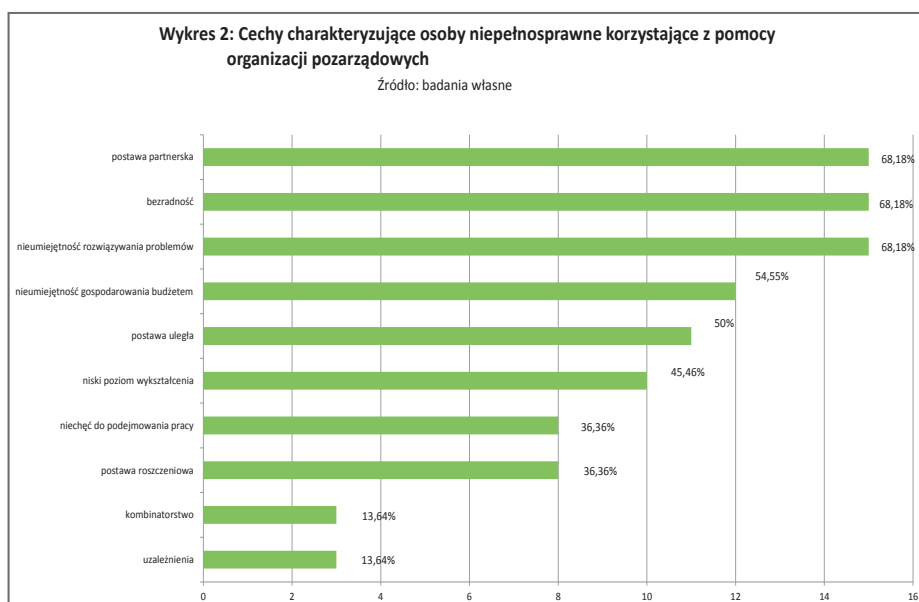
4.2. Sytuacja osób niepełnosprawnych w percepcji organizacji pozarządowych

Rodzaje i zakres pomocy udzielanej osobom niepełnosprawnym przez piętnaście organizacji deklarujących taką działalność ilustruje wykres pierwszy. Jego analiza pozwala zauważyć, że do najbardziej istotnych form należały obszary związane z funkcjonowaniem

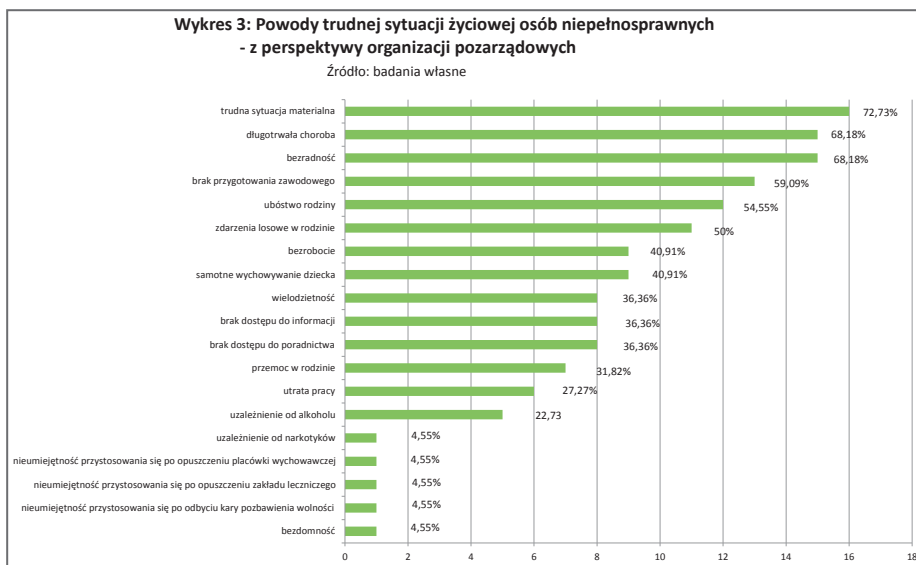
społecznym tych osób. Wsparciem typowo materialnym (poza pomocą rzeczową, którą świadczy dziewięć organizacji), tj. pomocą finansową, wykupem leków, dożywianiem, udostępnianiem sprzętu rehabilitacyjnego lub pomocą w jego pozyskiwaniu zajmowało się mniej niż 25% badanych organizacji.

Następny wykres (2.) przedstawia problem spostrzegania przez te organizacje osób niepełnosprawnych korzystających z ich pomocy. Jego analiza pozwala w pierwszej kolejności zauważyć, że w tym samym (największym) stopniu organizacje dostrzegają zarówno ich postawę partnerską, jak i bezradność. Postawę roszczeniową natomiast dostrzega 53,3% badanych. Pozostałe wskazywane problemy (nieumiejętność rozwiązywania sytuacji trudnych,

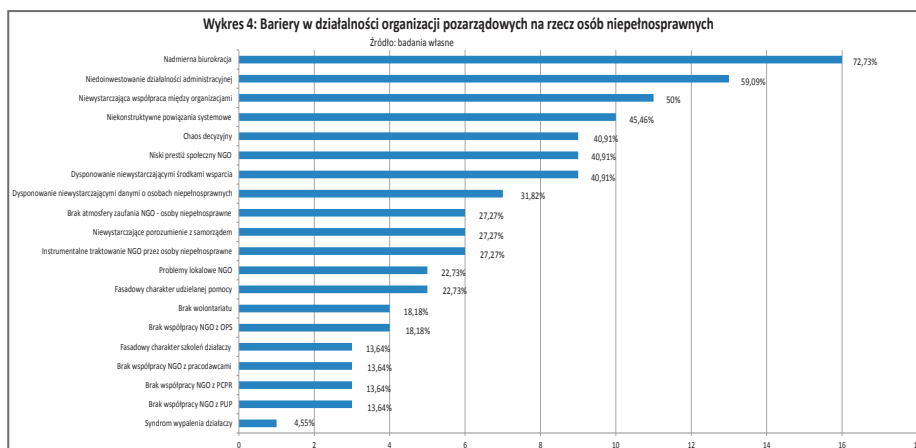
nieumiejętność gospodarowania budżetem, uległość, zniechęcenie) uzasadnia wręcz konieczność podejmowania wszelkich dostępnych działań ukierunkowanych na aktywizowanie tej grupy.

Powody specyficznej, trudnej sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych, spostrzegane z perspektywy organizacji pozarządowych, przedstawia kolejny wykres (3.). Problemy materialne, podawane jako główny powód (przez wszystkie organizacje wypowiadające się na ten temat – w tym jedna organizacja, która pomocy osobom niepełnosprawnym nie udzielała) wynikają w dużym stopniu z pozostałych – wpływających na tzw. warunkowanie zabezpieczenia materialnego (długotrwała choroba, bezradność, nieodpowiednie przygotowanie zawodowe, utrata pracy i związane z tym bezrobocie). Dodatkowo 50% wypowiadających się organizacji wskazywało na brak dostępu do poradnictwa i do informacji jako na istotne przyczyny utrzymujących się problemów osób niepełnosprawnych. Są one wprawdzie przyczynami pośrednimi, jednakże równie ważnymi, jak te pierwsze, gdyż prawidłowo

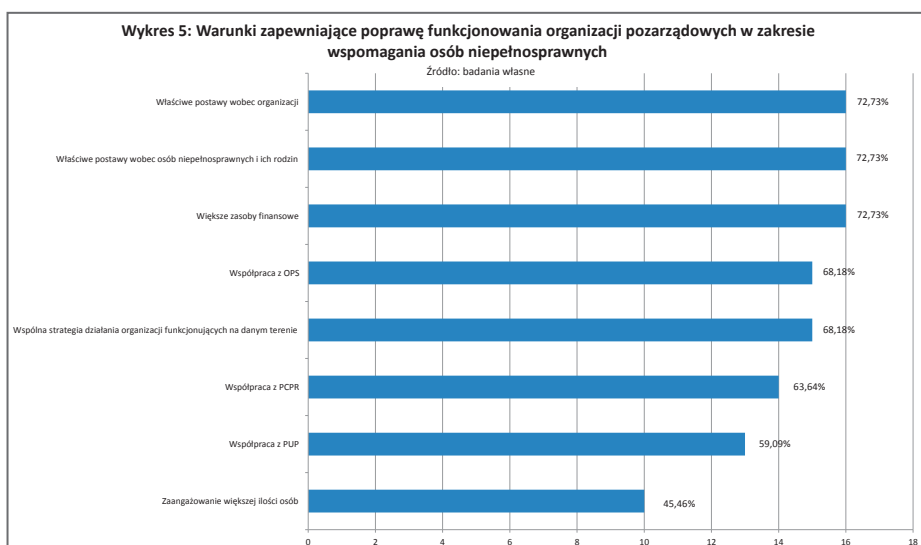
przewodzone poradnictwo w skali zabezpieczającej faktyczne potrzeby tych osób umożliwiłoby im bardziej satysfakcjonujące funkcjonowanie społeczne, rodzinne i zawodowe. Na temat pozostałych – poza wielodzietnością i koniecznością samotnego wychowywania dzieci (aczkolwiek w tym przypadku też można się różnić w opiniach) – należy stwierdzić, że stanowią one niejako skutek tych poprzednich.

Organizacje pozarządowe funkcjonują w warunkach podwójnej presji. Z jednej strony podejmowane przez nie działania (szczególnie ich zakres) wynikają z ilości środków pozyskiwanych z różnych źródeł, z drugiej natomiast – efekty wpływu pomocy udzielanej osobom niepełnosprawnym w dużej mierze zależą od tychże osób oraz od uwarunkowań społecznych, w których one żyją (od zakresu i jakości współpracy między nimi a innymi podmiotami oraz od ich sytuacji rodzinnej). Przedstawiciele organizacji wyraźnie wskazywali na bariery, które w różnym stopniu utrudniają im działalność statutową (co przedstawia wykres 4.).

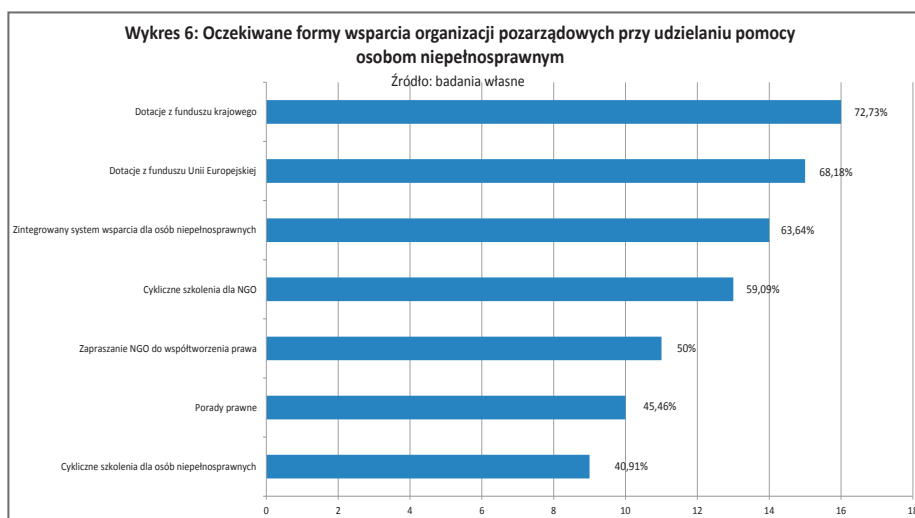
Zaskakującym jest fakt, że wszyscy (którzy wypowiadali się w tej sprawie) wskazywali na nadmierną biurokrację, a 81,3% - na niedoinwestowanie działalności administracyjnej. Można zatem uznać, że główną przyczynę upatrywali w warunkach zewnętrznych. Do nich należy także zaliczyć brak konstruktywnych rozwiązań systemowych (62,5% wypowiadających się organizacji) oraz chaos decyzyjny (56,3%). Istotnym problemem (wskazywanym także przez 56,3% wypowiadających się w tej sprawie respondentów) był zarówno niski prestiż społeczny działaczy, jak i niewystarczające środki wsparcia, którymi dysponowali. Właśnie te fakty były prawdopodobnie przyczyną ograniczonego zaufania osób niepełnosprawnych do organizacji (na co wskazywało 37,5% organizacji), a także – instrumentalnego ich traktowania przez potencjalnych i faktycznych świadczeniobiorców. Równie ważnym problemem, na który wprowadzie wskazywało od 18,8% do 25% organizacji, był brak współpracy z instytucjami rządowymi, działającymi m.in. na rzecz osób niepełnosprawnych. Tak więc z jednej strony stwarza to ryzyko powielania niektórych działań, z drugiej natomiast – wpływa na niewystarczającą współpracę (o czym informowało 68,8% organizacji). Interesującym może być fakt, że jedyna wypowiadająca się w tej sprawie organizacja nie świadcząca pomocy osobom niepełnosprawnym wskazywała także na bariery najbardziej istotne, tj. niewystarczające środki wsparcia, niewystarczającą bazę danych o osobach niepełnosprawnych, niedoinwestowanie działalności administracyjnej, nadmierną biurokrację, brak zaufania osób niepełnosprawnych do organizacji, niewystarczającą współpracę pomiędzy tymi organizacjami, chaos decyzyjny i niekonstruktywne rozwiązania systemowe.

Przedstawiciele organizacji pozarządowych w odpowiedzi na pytanie o tak zwany system lub kroki naprawcze pozwalające organizacjom funkcjonować bardziej efektywnie niemalże jednogłośnie podawali propozycje rozwiązań, które leżą zarówno w gestii instytucji i organizacji, jak i po stronie ogólnie rozumianego społeczeństwa (co przedstawia wykres 5). Potrzebę współpracy Powiatowego Urzędu Pracy,

Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodka Pomocy Społecznej dostrzegało od 81,3% do 93,8% wypowiedających się w tej sprawie organizacji. Chodziłoby także o zmianę nastawienia społecznego tak wobec osób niepełnosprawnych, jak i w stosunku do organizacji pozarządowych (100% respondentów), co mogłoby m.in. przyczynić się do zaangażowania większej liczby osób w pracę tychże organizacji. Dodatkowo wysoce niezbędnym – na co wskazywało 93,8% wypowiedających się organizacji - byłoby zintegrowanie ich działań poprzez opracowanie wspólnej strategii. Z pewnością przyczyniłoby się to do zniwelowania istotnych barier w ich funkcjonowaniu. Należy w tym miejscu zauważyć, że tego samego zdania był przedstawiciel organizacji, która pomocy niepełnosprawnym nie świadczyła.

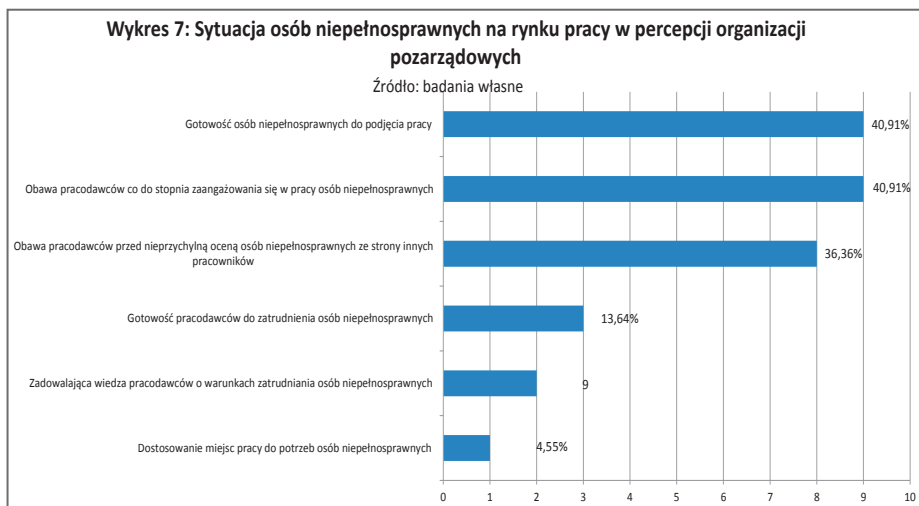
Stosownie do wyżej omawianego problemu przedstawiciele badanych organizacji wskazywali na oczekiwane formy wsparcia (wykres 6.) przy udzielaniu pomocy swoim świadczeniobiorcom. Poza oczywistymi warunkami związanymi z pozyskiwaniem funduszy, podkreślali niemalże jednogłośnie (87,5%) potrzebę stworzenia zintegrowanego systemu

wsparcia dla osób niepełnosprawnych i potrzebę prowadzenia cyklicznych szkoleń dla swoich członków (81,25%) oraz zasadność zaangażowania ich przedstawicieli w proces tworzenia określonych aktów prawnych (68,75% organizacji).

Przedstawiciele organizacji pozarządowych dostrzegali potrzebę określonych przedsięwzięć na rzecz osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym (100% wypowiedających się), wskazując na konieczność podejmowania różnych akcji o charakterze integracyjnym (93,3% organizacji) oraz na aranżowanie wspólnych spotkań (80%), w których uczestniczyliby także przedsiębiorcy, radni i osoby niepełnosprawne.

Potrzeba organizowania wspólnych spotkań była podyktowana m.in. specyfiką spostrzegania osób niepełnosprawnych na rynku pracy (co przedstawia wykres 7.). Spośród trzynastu organizacji wypowiedających się w tej kwestii, dziewięć z nich dostrzegało z jednej strony gotowość osób niepełnosprawnych do podjęcia pracy, a z drugiej – obawy pracodawców dotyczące braku angażowania się osób niepełnosprawnych w pracę. Bardzo istotną przeszkodą

są także - ich zdaniem (61,5% ankietowanych) – obawy pracodawców przed nieprzychylną oceną ze strony innych, sprawnych pracowników. W rezultacie badani przedstawiciele organizacji pozarządowych uważali, że jedynie niewielu pracodawców jest aktualnie zainteresowanych zatrudnianiem osób niepełnosprawnych. Ich wiedzę na temat warunków zatrudniania oceniali jako niezadawalającą. Tylko jeden przedstawiciel organizacji – która pozostaje w ścisłym związku z zakładem zatrudniającym osoby niepełnosprawne - uważał, że miejsca pracy są dostosowane do ich potrzeb.

4.3. Uwagi końcowe

Wśród dodatkowych sugestii dotyczących rozwiązywania problemu integracji społecznej osób niepełnosprawnych na lokalnym rynku pracy na uwagę zasługuje konieczność ich integracji w miejscu zamieszkania, tworzenia dla nich spotkań, współdziałania z organizacjami funkcjonującymi na terenie gminy oraz lepsza współpraca z lokalnym samorządem. Dodatkowo jedna z organizacji (Polski Związek Niewidomych) wskazała na potrzeby specyficzne, tj. przeprowadzenie kursu komputerowego dla jej członków oraz opracowanie instruktażu do szkoleń w zakresie orientacji przestrzennej.

Wśród dodatkowych sugestii organizacji dotyczących udzielania pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom ponownie znalazły się i te, które wiążą się ze zwiększaniem nakładów finansowych na zapewnienie właściwej opieki medycznej (w tym rehabilitacji prowadzonej w środowisku lokalnym), z tworzeniem dodatkowych miejsc pracy oraz z likwidacją barier architektonicznych, a także inne – równie istotne, jednocześnie trudne do osiągnięcia, gdyż trwają jako proces – związane z nakładami na zmianę postaw społecznych, umożliwiających osobom niepełnosprawnym wyjście z izolacji.

Wszystkie organizacje udzielające odpowiedzi w przeprowadzonym badaniu wyrażały przekonanie, że do wzmocnienia integracji społecznej osób niepełnosprawnych przyczynią się spotkania z lokalnymi liderami, przedsiębiorcami, działaczami i radnymi, że istotne znaczenie odgrywa tu organizowanie akcji integracyjnych oraz spotkań, których celem byłoby wspieranie działań umożliwiających osobom niepełnosprawnym uzyskiwanie zarówno zatrudnienia, jak i autonomii oraz spełnienia w innych dziedzinach życia.

5. Problemy osób niepełnosprawnych w opinii pracodawców

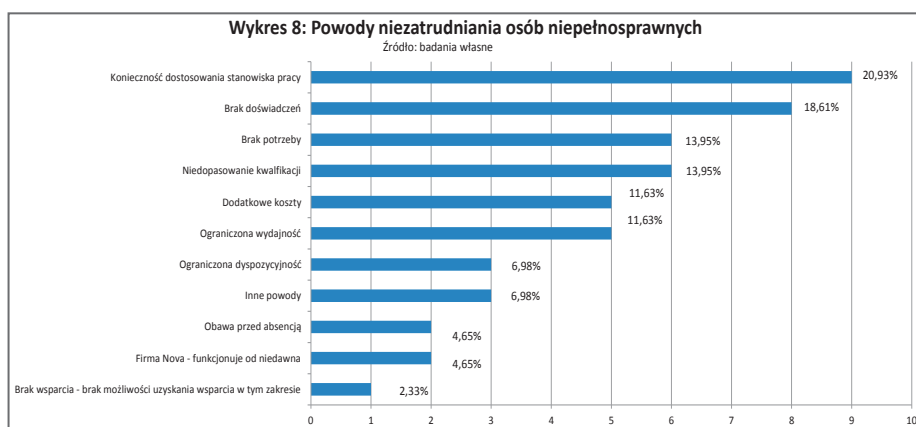
5.1. Uwagi wstępne

W badaniu uzyskano dane dotyczące 43 firm, w imieniu których odpowiedzi udzielali właściciele (32,6%), kierownicy działu kadr (13,9%) oraz inni pracownicy (53,5%). Wśród jednostek poddanych badaniu znalazły się trzy firmy zatrudniające w głównej mierze (ponad 75%) osoby niepełnosprawne. W szesnastu jednostkach osoby niepełnosprawne nie znalazły zatrudnienia; w pięciu jednostkach pracowało do 3% osób niepełnosprawnych, w ośmiu – od 3,1% do 5%, w kolejnych pięciu – od 5,1% do 7%, w czterech – od 7,1% do 9%, natomiast w dwóch – od 11% do 25%.

Powyższy fakt miał niewątpliwie znaczenie dla jakości udzielonych odpowiedzi. W związku z tym ich analiza i wnioski winny odnosić się raczej do środowiska, w którym badanie przeprowadzono.

5.2. Sytuacja osób niepełnosprawnych w percepcji pracodawców

Problem zatrudnienia osób niepełnosprawnych wydaje się w percepcji niektórych spośród badanych pracodawców (51,2% udzielających w tej kwestii odpowiedzi) szczególnie wrażliwy. Brak danych na ten temat u dużej części z nich może wskazywać na „zabieg uniknięcia odpowiedzi negatywnej”. Spośród pozostałych 32,6% nie zatrudniało osób niepełnosprawnych, a jedynie 16,3 % udzieliło odpowiedzi pozytywnej. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, iż wśród powodów niezatrudniania osób niepełnosprawnych (wykres 8.) dominowała konieczność odpowiedniego dostosowania stanowiska pracy oraz brak doświadczenia. Pracodawcy wskazywali również na brak potrzeby zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, na przeświadczenie o niedopasowaniu ich kwalifikacji do profilu firmy oraz na ich ograniczoną wydajność i na dodatkowe koszty.

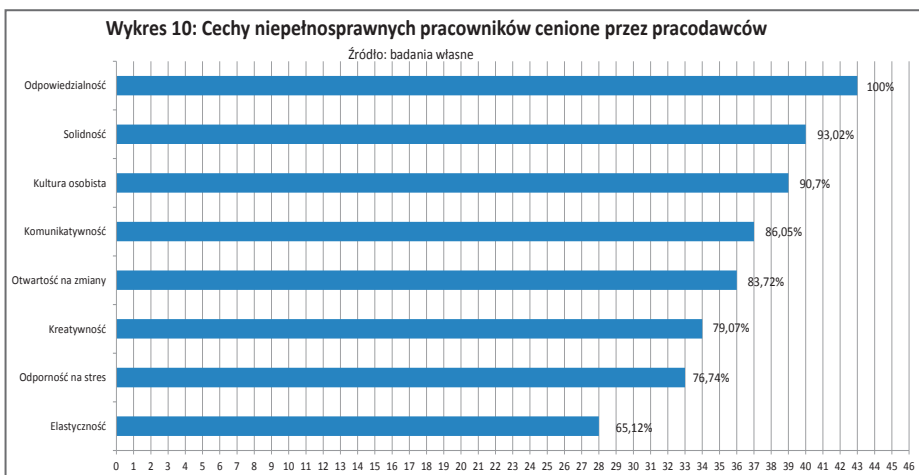

O ocenie osób niepełnosprawnych jako pracowników wypowiedzieli się niemal wszyscy (42) pracodawcy (co przedstawia wykres 9.) Większość z nich uważała, że są oni osobami o wysokim poziomie motywacji do pracy, a ich efektywność nie odbiega od efektywności pracowników sprawnych. Niemal połowa pracodawców zauważała także, że niepełnosprawność nie musi wpływać na jakość świadczonej pracy, gdyż o tym decyduje raczej typ

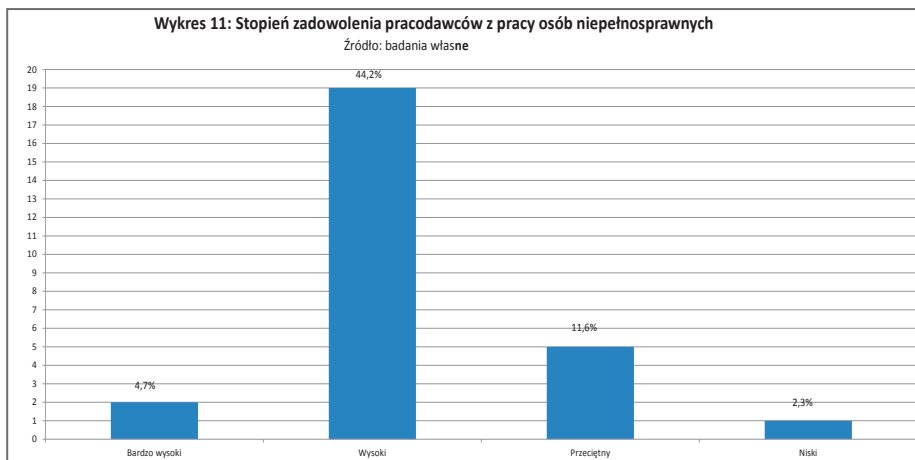
osobowości pracownika. Dodatkowo podkreślali ważną cechę z punktu widzenia funkcjonowania w zespole, a mianowicie - nastawienie na pomaganie innym. Tak więc to nie osoby niepełnosprawne - zdaniem pracodawców – oczekują pomocy w zakładzie pracy; to raczej oni są skłonni udzielać jej innym.

Osoby niepełnosprawne powinny być – zdaniem pracodawców - wyjątkowymi pracownikami (co przedstawia wykres 10.) Wszyscy oczekiwali od nich przede wszystkim odpowiedzialności. Bardzo pożądaną cechą, na którą wskazywali w 93,02 % była solidność w pracy i wysoki poziom kultury osobistej. Ważną też cechą (z punktu widzenia każdego

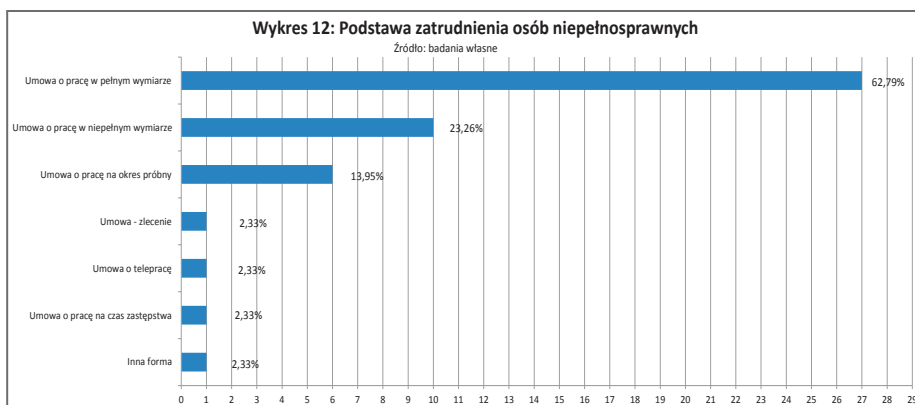
pracodawcy w stosunku do pracowników) była otwartość na zmiany. Na odporność na stres wskazywało 76,74 % pracodawców, co może świadczyć o antycypowaniu przez nich różnego rodzaju sytuacji trudnych, w których mogą się znaleźć niepełnosprawni lub też o konfrontowaniu domniemanej osobowości takiego pracownika z warunkami pracy w ich firmie. Wśród innych, poświadczanych cech podawali oni zaangażowanie w pracy i ich własną inicjatywę.

Wysoce interesującym może okazać się zestawienie danych dotyczących oczekiwań pracodawców w stosunku do niepełnosprawnych pracowników ze stopniem zadowolenia z ich pracy (wykres 11.) Otóż blisko 50% pracodawców była zadowolona w stopniu wysokim lub bardzo wysokim. Niski poziom zadowolenia deklarował tylko jeden pracodawca. Wśród zalet pracowników niepełnosprawnych najczęściej wymieniali brak postawy roszczeniowej, motywację, rzetelność, ambicję i odpowiedzialność, a także otwartość na zmiany,

dociekliwość oraz nastawienie na współpracę. Dostrzegali również wady, aczkolwiek najczęściej pracodawców (10 spośród 29 wypowiadających się w tej sprawie) podkreśliło, że niepełnosprawni pracownicy nie posiadają wad. Pozostali wskazywali raczej na pewnego rodzaju utrudnienia związane z przyjmowaniem ich do pracy. Mieli na uwadze małą możliwość oddelegowania takiej osoby na inne stanowisko pracy oraz jej ograniczoną dyspozycyjność (szczególnie dotyczącą pracy w ramach nadgodzin).

W następnym wykresie (12.) dostrzec można, że zdecydowaną przeważającą podstawą zatrudnienia była w przypadku badanej próby umowa o pracę w pełnym wymiarze, następnie - niepełny wymiar zatrudnienia oraz praca na okres próbny. Pozostałe formy były stosowane jednostkowo. Może to wynikać z faktu, że 79,1% badanych pracodawców deklarowało znajomość przepisów dotyczących zatrudnienia tych osób, a także z faktu doboru badanej próby.

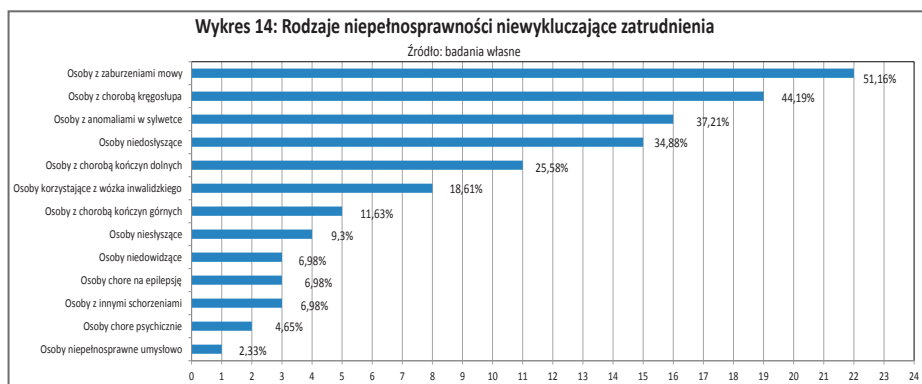

Zaskakującym jest fakt, że w przypadku niewielkiej ilości firm zaistniały potrzeby zmiany w organizacji pracy z uwagi na zatrudnienie osób niepełnosprawnych (wykres 13). Wiązało się to z zakupem urządzeń, z koniecznością przygotowania innych pracowników na fakt obcowania z niepełnosprawnymi współpracownikami, z potrzebą oprzyrządowania

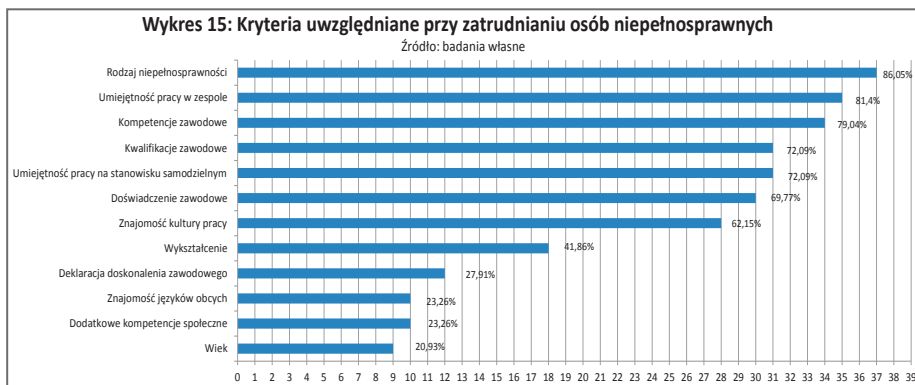
miejsca pracy, a także z zapewnieniem opieki specjalistycznych służb (lekarz, psycholog). Tylko w dwóch przypadkach zaszła dodatkowa potrzeba adaptacji pomieszczeń sanitarnych, a w jednym – adaptacji ciągów komunikacyjnych.

Analizując problem zatrudnienia osób niepełnosprawnych, należy mieć również na uwadze fakt, iż pracodawcy kierują się określonymi kryteriami, że mają pewne obawy i że niekiedy stają przed koniecznością rozwiązywania pojawiających się problemów. Otóż – zdaniem przedstawicieli firm z badanej próby – niektóre rodzaje niepełnosprawności zatrudnienia nie wykluczają (co przedstawia wykres 14.). Mieli oni głównie na uwadze zaburzenia mowy oraz choroby kręgosłupa. Ostrożniej wypowiadali się w sprawie zatrudnienia

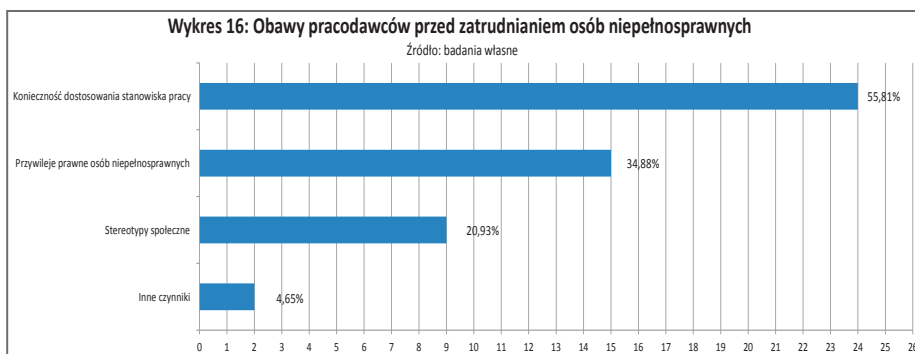
osób niedosłyszających i takich, u których anomalie w sylwetce są widoczne. O tego typu wypowiedziach może z jednej strony decydować specyfika ich firmy, z drugiej natomiast (czego, niestety, nie da się wykluczyć) – stereotypy społeczne.

Wśród kryteriów branych pod uwagę przy zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, (wykres 15.) najczęściej wskazywali na rodzaj niepełnosprawności (86,05%) oraz umiejętność

pracy w zespole (81,4%) i posiadane kompetencje zawodowe (79%). Rodzaj i poziom wykształcenia był istotny dla 41,86 pracodawców, a wiek potencjalnego pracownika - dla 20,93%.

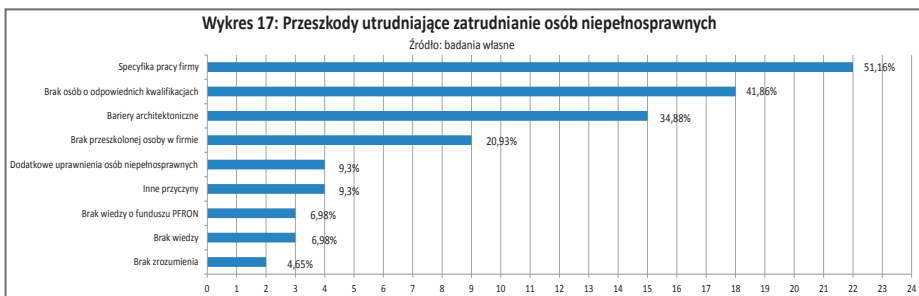
Zasadniczą obawą przed zatrudnianiem osób niepełnosprawnych (co ilustruje wykres 16.) była konieczność dostosowywania stanowiska do specyfiki ich funkcjonowania, na co wskazywało 55,81% badanych. Pracodawcy również licznie (34,88% badanych) ze swoistą

rezerwą odnosili się do przywilejów prawnych tych osób. Stosunkowo duży (20,93%) negatywny wpływ na decyzje o zatrudnieniu wywierają nadal stereotypy społeczne, które z jednej strony mogą być rzeczywistym utrudnieniem wymagającym pracy specjalistów z zespołem pracowników, z drugiej jednak – mogą stanowić jedynie rodzaj „uniku”. Wśród innych czynników wskazywali sporadycznie problem bezpieczeństwa w firmie oraz problem zapewnienia ciągłości pracy.

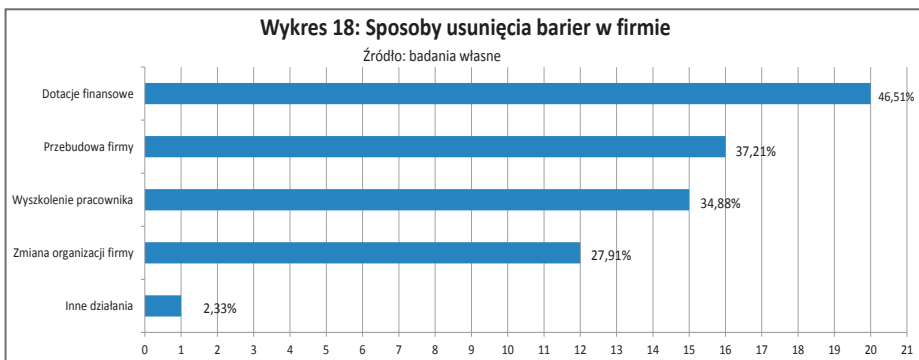
Zdecydowanie pewniej wypowiadali się natomiast na temat powodów utrudniających zatrudnianie osób niepełnosprawnych (wykres 17.) Ponad połowa z nich wskazywała na specyfikę pracy firmy, a 41,86 % - na brak odpowiednich kwalifikacji wśród niepełnosprawnych. Jedynie 9,3% pracodawców dostrzegło przeszkodę w dodatkowych uprawnieniach

potencjalnych pracowników. Z pewnym zastanowieniem natomiast należałoby odnieść się do dwóch innych powodów, których wyeliminowanie wydawałoby się stosunkowo łatwe

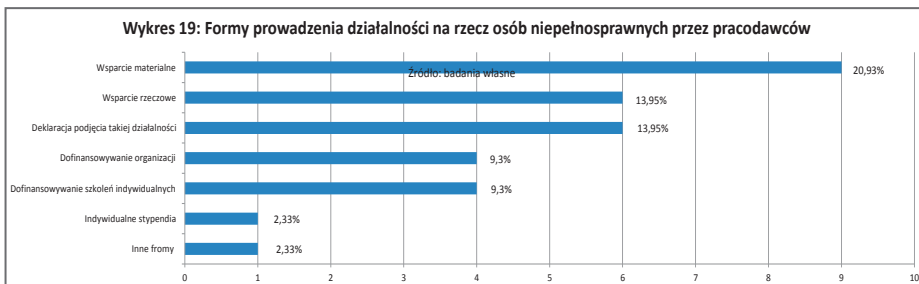

- do braku przeszkolonej osoby w firmie oraz do barier architektonicznych. Niestety pracodawcy nader często wymieniają te przyczyny. Jako inne przyczyny podawali kryzys gospodarczy oraz „niejasność” przepisów dotyczących Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

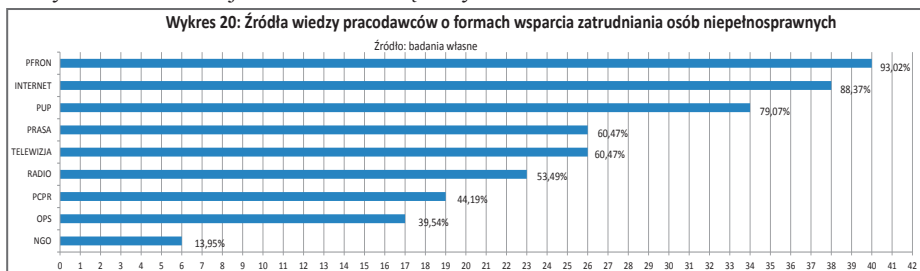
Dostrzegali oni możliwość usunięcia barier w swoich jednostkach (wykres 18), jednakże działania w tym zakresie uzależniali od otrzymania określonych dotacji finansowych (46,51%). Dla ponad 27 % pracodawców warunkiem takim byłaby również zmiana organizacji firmy.

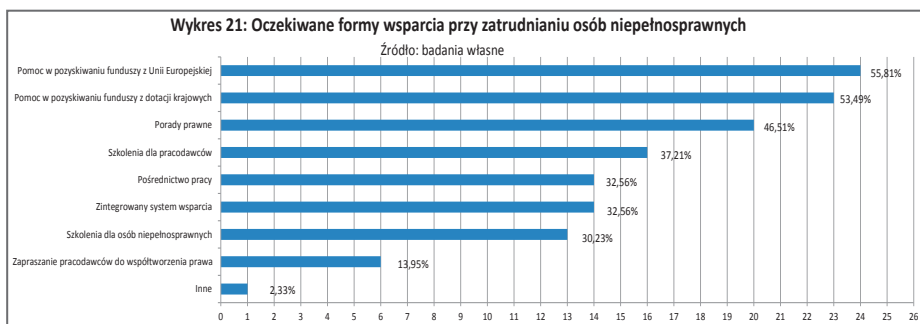
Kolejny wykres (19.) ilustruje działalność firm na rzecz osób niepełnosprawnych. Jego analiza pozwala wysnuć zasadniczy wniosek – żadna z przedstawionych w nim form nie była stosowana nawet w 25%, a 13,95% pracodawców dopiero planowało podjęcie takiej działalności.

Z deklaracji firm (wykres 20.) jasno wynikało, że są one zainteresowane wiedzą na temat form wspierania zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Wiedzę tę czerpią z różnych źródeł – głównie z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, z Internetu i innych mediów oraz jednostek samorządowych.

Ponad 50% pracodawców wskazywało na oczekiwanie wsparcia przy zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (wykres 21.) – głównie na pomoc w pozyskiwaniu funduszy z Unii Europejskiej i funduszy krajowych oraz na porady prawne. Istotny był także dla nich fakt

stworzenia zintegrowanego systemu wsparcia (na co wskazywało 32,56%) oraz współuczestniczenia przy tworzeniu konkretnych aktów prawnych dotyczących szeroko rozumianego problemu zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Zainteresowanie przedstawicieli firm udziałem w przedsięwzięciach na rzecz osób niepełnosprawnych (wykres 22.) pozostawiało dużo do życzenia. Pewnymi przedsięwzięciami w środowisku lokalnym byłoby zainteresowanych 25,58% pracodawców, a uczestnictwem we wspólnych spotkaniach zaledwie 13,95%. Udział w integrowaniu działań w środowisku lokalnym oraz ewentualne „otwarcie” swojej firmy dla osób niepełnosprawnych zadeklarowało mniej niż 10% pracodawców.

Wśród dodatkowych sugestii dotyczących rozwiązywania problemu zatrudniania osób niepełnosprawnych na lokalnym rynku pracy stosunkowo często pojawiała się zasadność dofinansowywania dla firm zatrudniających te osoby, ograniczenie dokumentacji z tym związanej, a także potrzeba uświadamiania pracodawców o zaletach niepełnosprawnych pracowników.

5.3. Uwagi końcowe

Wyniki analizy otrzymanego materiału badawczego pozwalają zauważyć, że środowisko pracodawców w niewystarczającej mierze angażuje się w rozwiązywanie problemu integracji/integracji społecznej osób niepełnosprawnych. Z jednej strony dysponują oni określonym zasobem wiedzy, z drugiej natomiast - pozostając w swoistej izolacji – nie angażują się w stopniu co najmniej wystarczającym w działania zmierzające ku integracji lokalnego środowiska.

Odrębnym problemem ujawnionym w wyniku przeprowadzonych badań jest fakt planowania wyjątkowo ograniczonej liczby przyjęć nowych pracowników na staże, a także fakt nieprzewidywania zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Sytuacja taka ponownie przemawia za potrzebą podejmowania działań zintegrowanych, za budowaniem spójnego przepływu informacji.

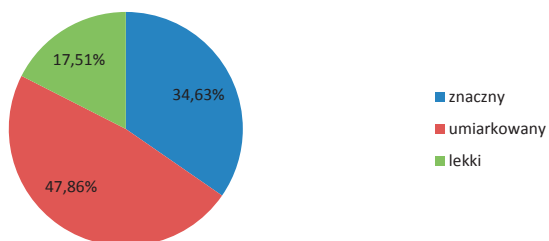
6. Sytuacja osób niepełnosprawnych w powiecie żagańskim

6.1. Charakterystyka osób badanych

W wyniku przeprowadzonych badań ankietowych dokonano diagnozy sytuacji 1114 osób niepełnosprawnych. Ustalono wskaźniki procentowe badanej populacji (odpowiednio wykresy 23-26). Najbardziej liczną grupę stanowiły osoby o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (47,86%). W przypadku wszystkich grup niepełnosprawności liczne podgrupy stanowiły osoby w wieku 56-65 r. ż. (co mogłoby wydawać się logiczne z uwagi na

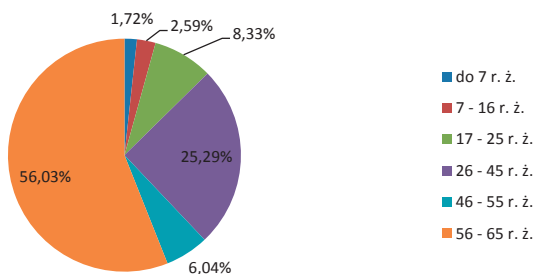
Wykres 23: Stopień niepełnosprawności w badanej populacji

Źródło: badania własne

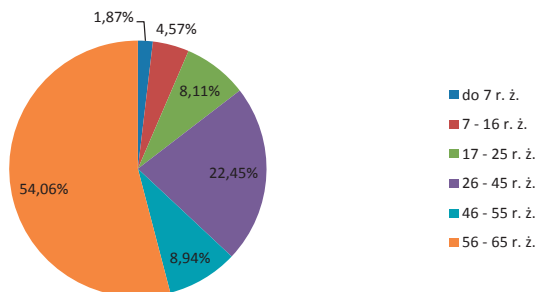
Wykres 24: Wiek osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym

Źródło: badania własne

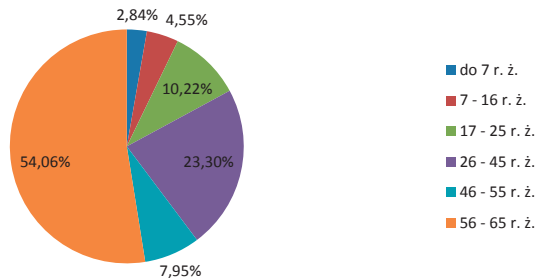
Wykres 25: Wiek osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym

Źródło: badania własne

Wykres 26: Wiek osób niepełnosprawnych w stopniu lekkim

Źródło: badania własne

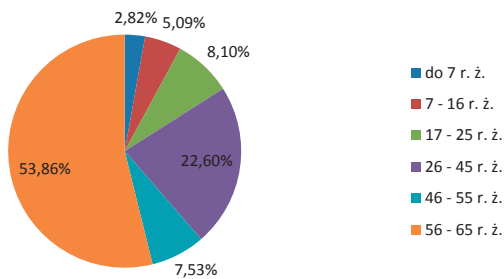
postępujący proces schorzenia organizmu), a także osoby w wieku 26-45 lat (stan taki mógł być uwarunkowany rozpiętością wieku tej podgrupy; w pozostałych podgrupach rozpiętość wieku stanowiła nie więcej niż 10 lat, w przypadku grupy, o której mowa wcześniej – lat 20).

Kolejny wykres (27.) ilustruje płeć osób niepełnosprawnych w poszczególnych grupach wiekowych i stopniach niepełnosprawności. Jego analiza pozwala zauważyć, że występowała w nich przewaga kobiet.

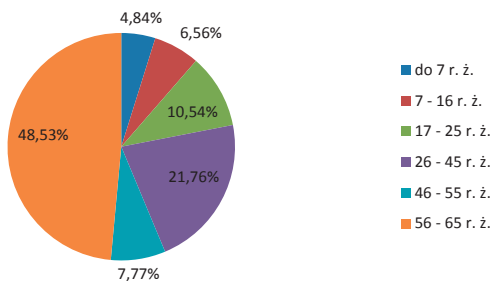
Wykres 27: Wiek osoby niepełnosprawnej

Źródło: badania własne

A - kobiety

B - mężczyźni

Liczbę osób niepełnosprawnych ubezwłasnowolnionych ilustrują dane zawarte w tabeli 1. Należy zwrócić uwagę, że w badanej populacji znajduje się 3,31 % osób w różnym stopniu ubezwłasnowolnienia (odpowiednio 2,7% wśród mężczyzn oraz 4,32 % wśród kobiet). Najbardziej liczną podgrupę stanowią mężczyźni w wieku 26-45 lat oraz kobiety w wieku 56-65 lat.

Tabela 1. Ilość ubezwłasnowolnionych osób niepełnosprawnych
Źródło: badania własne

Stopień ubezwłasnowolnienia	Mężczyźni							Kobiety							Ogółem	
	do 7 r.ż.	7 - 16 r.ż.	17 - 25 r.ż.	26 - 45 r.ż.	46 - 55 r.ż.	56 - 65 r.ż.	Ogółem	do 7 r.ż.	7 - 16 r.ż.	17 - 25 r.ż.	26 - 45 r.ż.	46 - 55 r.ż.	56 - 65 r.ż.	Ogółem	Liczebność	%
Całkowity	0	0	2	9	0	2	13	0	1	4	3	0	5	13	26	2,39%
Częściowy	0	0	1	0	1	1	3	0	2	0	1	0	6	9	12	1,1%
Ogółem	0	0	3	9	1	3	16 2,76%	0	3	4	3	0	11	22 4,32%	38	3,31%

Z uwagi na fakt, że w badaniu uwzględniono zarówno osoby posiadające aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, jak i osoby będące w okresie starania się o kolejne orzeczenie lub też osoby posiadające w latach poprzednich taki dokument (a obecnie nie podjęły starań o jego aktualizację - mimo faktu nieustąpienia przyczyny niepełnosprawności). dokładniejszą ilustracją problemu niepełnosprawności (uwzględniającego także jego przyczynę) są dane zawarte w tabeli 2. Nietrudno zauważyć, że najbardziej liczną grupę stanowiły osoby ze schorzeniami innymi (poza wykazywanymi oddzielnie w poszczególnych wierszach), następnie były to dysfunkcje kręgosłupa i kończyn. Osoby niepełnosprawne intelektualnie stanowiły 12,3% badanych osób, chore psychicznie - 8,3%, a chore na epilepsję – 7,1%. Te trzy ostatnie grupy zostały wskazane między innymi z powodu trudności osób ze wskazanymi schorzeniami w znalezieniu i utrzymaniu pracy, a także z powodu innych trudności w codziennym funkcjonowaniu.

Tabela 2. Rodzaj i stopień niepełnosprawności osób badanych
Źródło: badania własne

Rodzaj niepełnosprawności			Rodzaj orzeczenia			Ogółem
			1 Znaczny	2 Umiarkowany	3 Lekki	
niepełnosprawność intelektualna	Czy posiada orzeczenie	Nie	1	1	0	2
		Tak	61	56	4	121
dysfunkcja kończyn górnych	Czy posiada orzeczenie	Nie	2	1	2	5
		Tak	97	72	25	194
dysfunkcja kończyn dolnych	Czy posiada orzeczenie	Nie	1	3	4	8
		Tak	142	149	39	330
dysfunkcja kręgosłupa	Czy posiada orzeczenie	Nie	1	6	11	18
		Tak	109	217	88	414
dysfunkcja narządu mowy	Czy posiada orzeczenie	Nie	0	0	0	0
		Tak	52	24	3	79
dysfunkcja narządu wzroku	Czy posiada orzeczenie	Nie	2	2	2	6
		Tak	96	71	21	188
dysfunkcja narządu słuchu	Czy posiada orzeczenie	Nie	0	0	0	1
		Tak	37	47	13	97
epilepsja	Czy posiada orzeczenie	Nie	1	0	0	1
		Tak	32	32	6	70
Choroba psychiczna	Czy posiada orzeczenie	Nie	1	2	0	3
		Tak	48	29	4	81
inne schorzenia	Czy posiada orzeczenie	Nie	2	3	3	8
		Tak	155	211	54	420
Ogółem		Nie	4	8	17	29
		Tak	377	463	153	953
Ogółem			341	471	170	982

W tabeli 3. została zilustrowana liczebność poszczególnych rodzajów niepełnosprawności z uwzględnieniem kryterium płci. Natomiast tabele 4 A-F pozwalają uzyskać bardziej szczegółową wiedzę na ten temat, dotyczącą osób w poszczególnych grupach wiekowych. Potrzebę tak szczegółowego zestawienia dyktuje specyfika niniejszej publikacji.

Tabela 3. Rodzaj niepełnosprawności osób badanych

Źródło: badania własne

Przyczyna niepełnosprawności	Płeć				Ogółem	
	Mężczyzna		Kobieta			
	Liczebność	%	Liczebność	%	Liczebność	%
Niesprawność intelektualna	72	12,8%	57	11,2%	129	12,0%
Dysfunkcja kończyn górnych	94	16,8%	110	21,5%	204	19,0%
Dysfunkcja kończyn dolnych	184	32,8%	172	33,7%	356	33,2%
Dysfunkcja kręgosłupa	217	38,7%	248	48,5%	465	43,4%
Dysfunkcja narządu mowy	40	7,1%	40	7,8%	80	7,5%
Dysfunkcja narządu wzroku	103	18,4%	109	21,3%	212	19,8%
Dysfunkcja narządu słuchu	54	9,6%	49	9,6%	103	9,6%
Epilepsja	43	7,7%	29	5,7%	72	6,7%
Choroba psychiczna	45	8,0%	45	8,8%	90	8,4%
Inne schorzenia	259	46,2%	218	42,7%	447	44,5%
Ogółem	561	100,0%	511	100,0%	1072	100,0%

Tabela 4. Rodzaj niepełnosprawności osób badanych

Źródło: badania własne

A - do 7 roku życia

Przyczyna niepełnosprawności	Płeć				Ogółem	
	Mężczyzna		Kobieta			
	Liczebność	%	Liczebność	%	Liczebność	%
Niesprawność intelektualna	2	8,0%	0	0,0%	2	5,1%
Dysfunkcja kończyn górnych	4	16,0%	2	14,3%	6	15,4%
Dysfunkcja kończyn dolnych	4	16,0%	2	14,3%	6	15,4%
Dysfunkcja kręgosłupa	3	12,0%	1	7,1%	4	10,3%
Dysfunkcja narządu mowy	1	4,0%	1	7,1%	2	5,1%
Dysfunkcja narządu wzroku	4	16,0%	0	0,0%	4	10,3%
Dysfunkcja narządu słuchu	1	4,0%	2	14,3%	3	7,7%
Epilepsja	1	4,0%	0	0,0%	1	2,6%
Choroba psychiczna	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Inne schorzenia	12	48,0%	10	71,4%	22	56,4%
Ogółem	25	100,0%	14	100,0%	39	100,0%

Tabela 4. Rodzaj niepełnosprawności osób badanych

Źródło: badania własne

B - od 7 do 16 roku życia

Przyczyna niepełnosprawności	Płeć				Ogółem	
	Mężczyzna		Kobieta			
	Liczebność	%	Liczebność	%	Liczebność	%
Niesprawność intelektualna	4	12,1%	6	30,0%	10	18,9%
Dysfunkcja kończyn górnych	1	3,0%	2	10,0%	3	5,7%
Dysfunkcja kończyn dolnych	5	15,2%	5	25,0%	10	18,9%
Dysfunkcja kręgosłupa	5	15,2%	3	15,0%	8	15,1%
Dysfunkcja narządu mowy	1	3,0%	3	15,0%	4	7,5%
Dysfunkcja narządu wzroku	3	9,1%	5	25,0%	8	15,1%
Dysfunkcja narządu słuchu	1	3,0%	2	10,0%	3	5,7%
Epilepsja	2	6,1%	4	20,0%	6	11,3%
Choroba psychiczna	1	3,0%	2	10,0%	3	5,7%
Inne schorzenia	26	78,8%	9	45,0%	35	66,0%
Ogółem	33	100,0%	20	100,0%	53	100,0%

Tabela 4. Rodzaj niepełnosprawności osób badanych

Źródło: badania własne

C - od 17 do 25 roku życia

Przyczyna niepełnosprawności	Płeć				Ogółem	
	Mężczyzna		Kobieta			
	Liczebność	%	Liczebność	%	Liczebność	%
Niesprawność intelektualna	13	21,7%	13	31,7%	26	25,7%
Dysfunkcja kończyn górnych	7	11,7%	7	17,1%	14	13,9%
Dysfunkcja kończyn dolnych	9	15,0%	11	26,8%	20	19,8%
Dysfunkcja kręgosłupa	13	21,7%	14	34,1%	27	26,7%
Dysfunkcja narządu mowy	6	10,0%	9	22,0%	15	14,9%
Dysfunkcja narządu wzroku	9	15,0%	4	9,8%	13	12,9%
Dysfunkcja narządu słuchu	3	5,0%	3	7,3%	6	5,9%
Epilepsja	11	18,3%	4	9,8%	15	14,9%
Choroba psychiczna	5	8,3%	2	4,9%	7	6,9%
Inne schorzenia	31	51,7%	18	43,9%	49	48,5%
Ogółem	60	100,0%	41	100,0%	101	100,0%

Tabela 4. Rodzaj niepełnosprawności osób badanych

Źródło: badania własne

D - od 26 do 45 roku życia

Przyczyna niepełnosprawności	Płeć				Ogółem	
	Mężczyzna		Kobieta			
	Liczebność	%	Liczebność	%	Liczebność	%
Niesprawność intelektualna	37	29,6%	25	21,9%	62	25,9%
Dysfunkcja kończyn górnych	16	12,8%	21	18,4%	37	15,5%
Dysfunkcja kończyn dolnych	25	20,0%	32	28,1%	57	23,8%
Dysfunkcja kręgosłupa	37	29,6%	41	36,0%	78	32,6%
Dysfunkcja narządu mowy	15	12,0%	9	7,9%	24	10,0%
Dysfunkcja narządu wzroku	16	12,8%	19	16,7%	35	14,6%
Dysfunkcja narządu słuchu	10	8,0%	10	8,8%	20	8,4%
Epilepsja	14	11,2%	11	9,6%	25	10,5%
Choroba psychiczna	20	16,0%	10	8,8%	30	12,6%
Inne schorzenia	37	29,6%	38	33,3%	75	31,4%
Ogółem	125	100,0%	114	100,0%	239	100,0%

Tabela 4. Rodzaj niepełnosprawności osób badanych

Źródło: badania własne

E - od 46 do 55 roku życia

Przyczyna niepełnosprawności	Płeć				Ogółem	
	Mężczyzna		Kobieta			
	Liczebność	%	Liczebność	%	Liczebność	%
Niesprawność intelektualna	4	9,1%	4	10,0%	8	9,5%
Dysfunkcja kończyn górnych	9	20,5%	3	7,5%	12	14,3%
Dysfunkcja kończyn dolnych	18	40,9%	11	27,5%	29	34,5%
Dysfunkcja kręgosłupa	14	31,8%	18	45,0%	32	38,1%
Dysfunkcja narządu mowy	4	9,1%	1	2,5%	5	6,0%
Dysfunkcja narządu wzroku	10	22,7%	9	22,5%	19	22,6%
Dysfunkcja narządu słuchu	6	13,6%	3	7,5%	9	10,7%
Epilepsja	5	11,4%	3	7,5%	8	9,5%
Choroba psychiczna	2	4,5%	4	10,0%	6	7,1%
Inne schorzenia	16	36,4%	14	35,0%	30	35,7%
Ogółem	44	100,0%	40	100,0%	84	100,0%

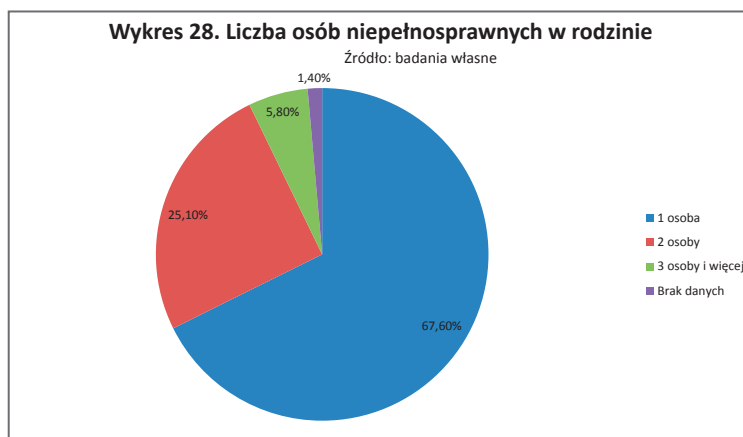
Tabela 4. Rodzaj niepełnosprawności osób badanych

Źródło: badania własne

F - od 56 do 65 roku życia

Przyczyna niepełnosprawności	Płeć				Ogółem	
	Mężczyzna		Kobieta			
	Liczebność	%	Liczebność	%	Liczebność	%
Niesprawność intelektualna	12	4,4%	9	3,2%	21	3,8%
Dysfunkcja kończyn górnych	57	20,8%	75	26,6%	132	23,7%
Dysfunkcja kończyn dolnych	123	44,9%	111	39,4%	234	42,1%
Dysfunkcja kręgosłupa	145	52,9%	171	60,6%	316	56,8%
Dysfunkcja narządu mowy	13	4,7%	17	6,0%	30	5,4%
Dysfunkcja narządu wzroku	61	22,3%	72	25,5%	133	23,9%
Dysfunkcja narządu słuchu	33	12,0%	29	10,3%	62	11,2%
Epilepsja	10	3,6%	7	2,5%	17	3,1%
Choroba psychiczna	17	6,2%	27	9,6%	44	7,9%
Inne schorzenia	137	50,0%	129	45,7%	266	47,8%
Ogółem	274	100,0%	282	100,0%	556	100,0%

Sytuacja osób niepełnosprawnych jest uwarunkowana nie tylko czynnikami biologicznymi. Istotną kwestią jest również liczba osób niepełnosprawnych, która znajduje się w danej rodzinie (wykres 28.). Od tego faktu bowiem zależy zarówno funkcjonowanie osoby chorującej, jak i pozostałych członków rodziny. Na terenie badanego powiatu żagańskiego w 25,1% rodzinach żyją 2 osoby niepełnosprawne, a w przypadku 5,8% rodzin – osób niepełnosprawnych jest trzy lub więcej. Należy w związku z tym spodziewać się, że w rodzinach tych (zarówno

w budżecie domowym, jak w klimacie rodzinnym) sytuacja przedstawia się w sposób bardziej złożony niż w przypadku 67,6 % rodzin, gdzie niepełnosprawna jest jedna osoba.

Kolejnym istotnym faktem - tak dla niepełnosprawnych, jak i dla odpowiednich podmiotów jest problem zamieszkiwania w samodzielny lub wspólny gospodarstwie domowym (ilustrują to dane zawarte w tabeli 5. i w wykresach 29. A-B). Dane dotyczące osób znajdujących się w najstarszej kategorii wiekowej, gdzie zarówno kobiety (20,9%), jak i mężczyźni

Tabela 5. Rodzaj gospodarstwa domowego osób niepełnosprawnych

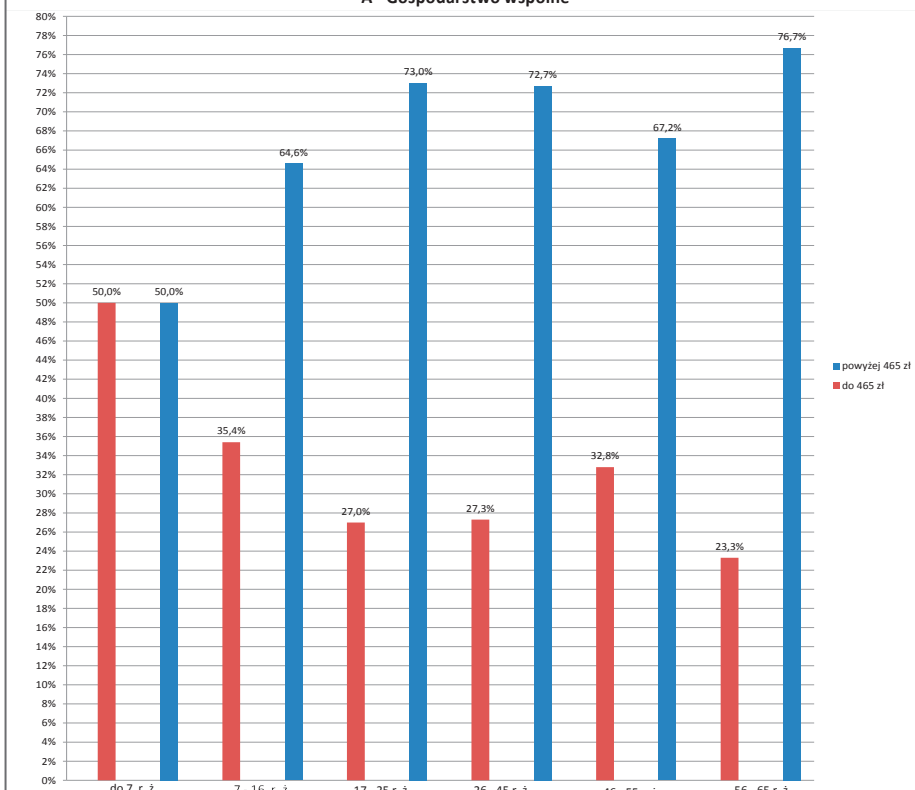
Źródło: badania własne

Płeć	Rodzaj gospodarstwa	Wiek osoby niepełnosprawnej						Ogółem
		do 7 r. ż.	7 - 16 r. ż.	17 - 25 r. ż.	26 - 45 r. ż.	46 - 55 r. ż.	56 - 65 r. ż.	
Kobieta	Samodzielne	0,0%	0,0%	7,0%	9,2%	10,0%	20,9%	14,7%
	Wspólne	100,0%	100,0%	93,0%	90,8%	90,0%	79,1%	85,3%
Mężczyzna	Samodzielne	0,0%	0,0%	8,3%	20,6%	31,1%	26,7%	20,7%
	Wspólne	100,0%	100,0%	91,7%	79,4%	68,9%	73,3%	79,3%
Ogółem	Kobieta	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	Mężczyzna	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

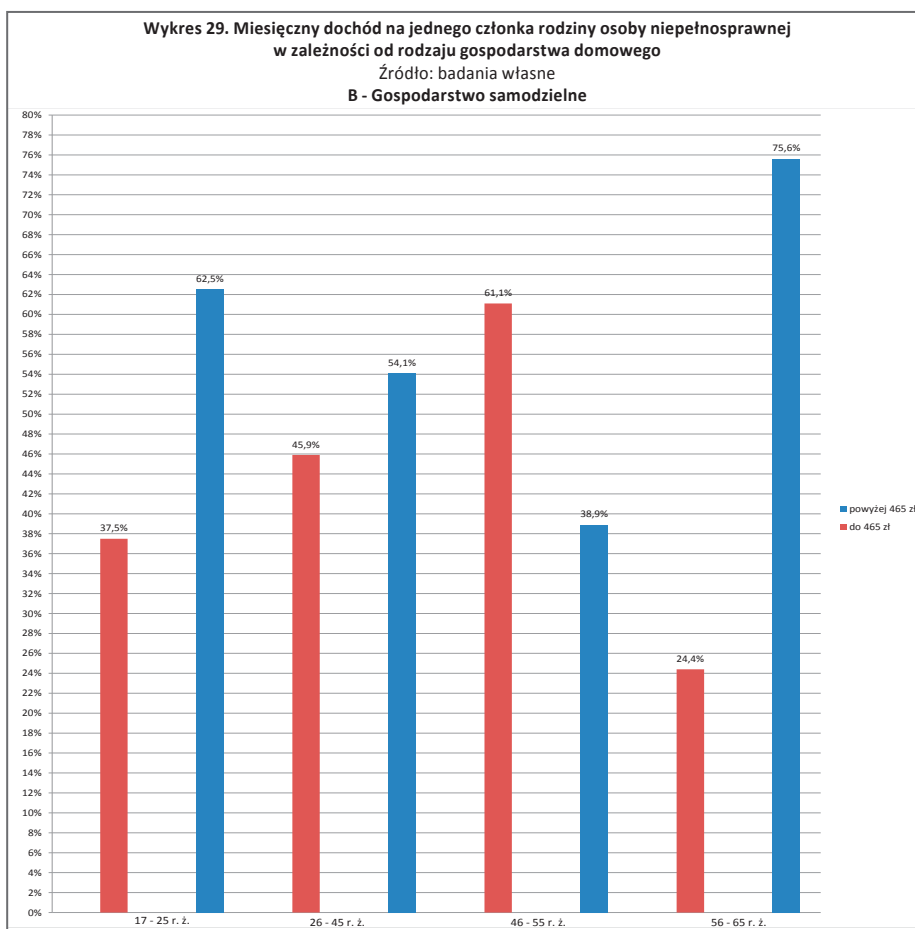
Wykres 29. Miesięczny dochód na jednego członka rodziny osoby niepełnosprawnej w zależności od rodzaju gospodarstwa domowego

Źródło: badania własne

A - Gospodarstwo wspólne

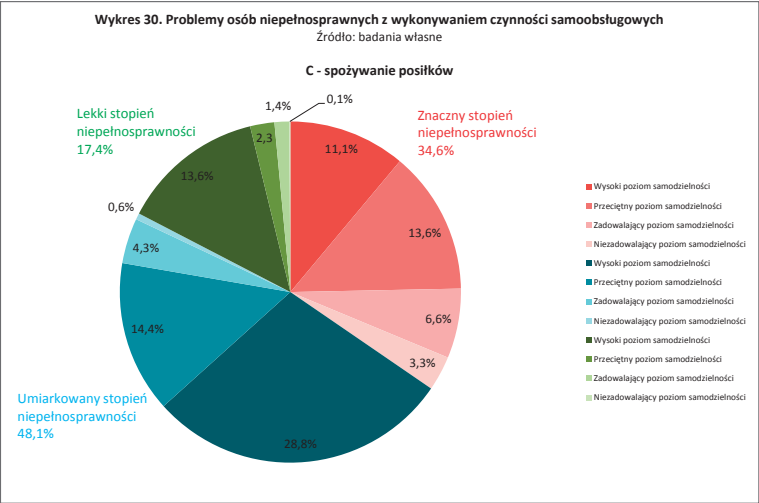
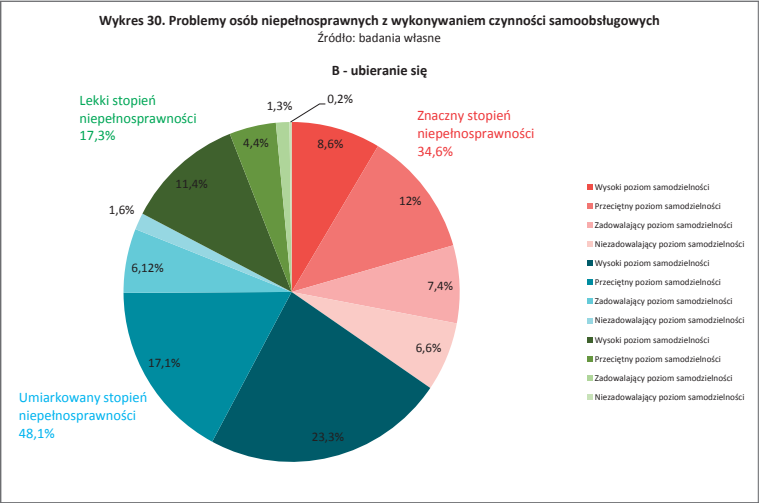
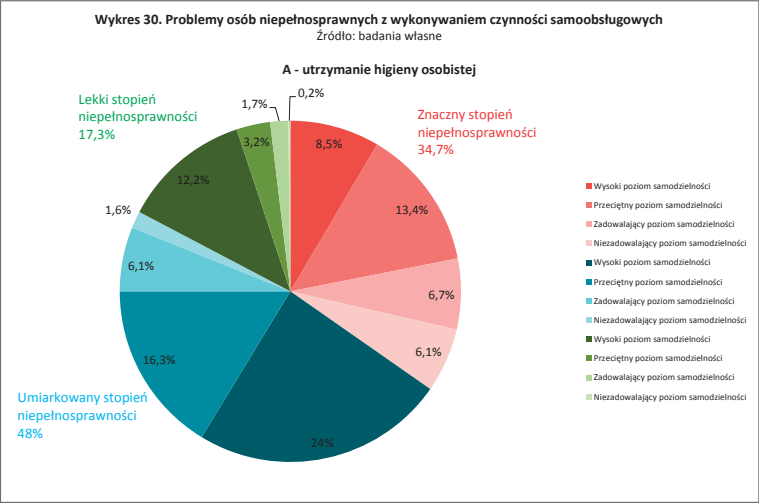
(26,7%) prowadzą gospodarstwo samodzielnie mogą wskazywać na potrzebę objęcia ich szczególną opieką, jak i wolontariatem lub inną formą. Należy mieć tu również na uwadze fakt, że ta sama kwota posiadanych środków, zwielokrotniana we wspólnym gospodarstwie, ma inny wymiar niż w gospodarstwie samodzielnym.

6.2. Poziom samodzielności badanych osób niepełnosprawnych

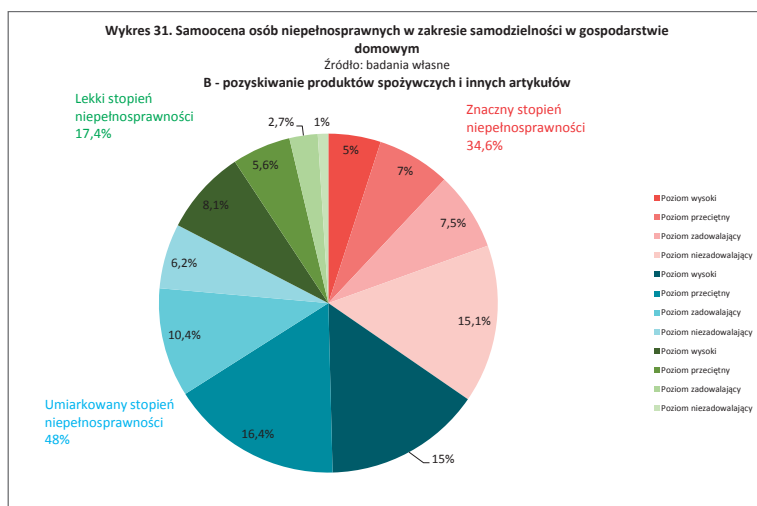
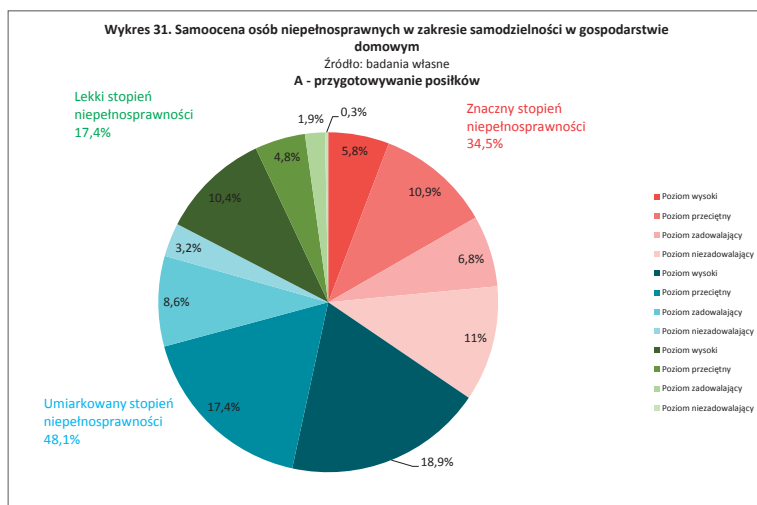
Dla osób niepełnosprawnych problemem może okazać się tak zwany banalny szczegół, którego osoba sprawna może w ogóle nie dostrzegać. Niejednokrotnie staje się to przyczyną nieporozumień, napięć emocjonalnych pomiędzy członkami rodziny, jak sąsiadami, czy też osobami zupełnie obcymi. Z tego też powodu podjęto próbę rozpoznania poziomu odczuwania problemów w tym zakresie, jak i szerzej - poziomu samodzielności osób niepełnosprawnych.

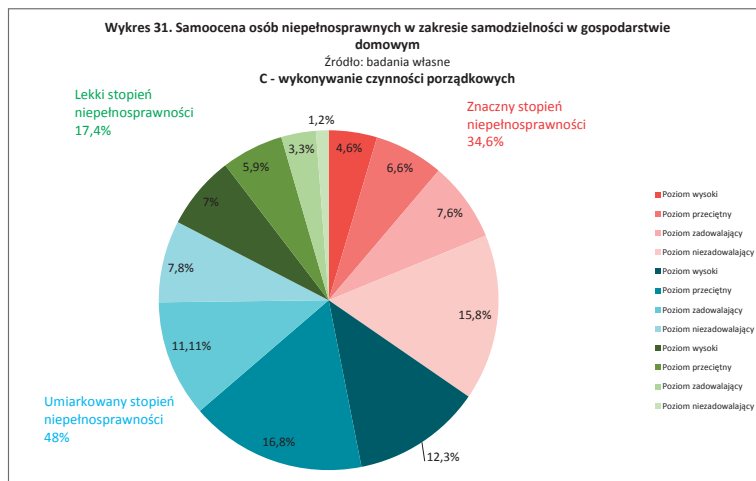
Zakres problemów związanych z wykonywaniem czynności samoobsługowych (utrzymanie higieny osobistej, ubieranie się i spożywanie posiłków) ilustrują wyniki zawarte w wykresie 30. A-C. Ich analiza pozwala stwierdzić, że zdecydowana większość badanych

ocenia poziom swojej samodzielności wysoko lub przeciętnie, aczkolwiek w przypadku spożywania posiłków swoją samodzielność oceniają jeszcze wyżej niż w dwóch poprzednich kategoriach.

W sposób bardziej zróżnicowany badani ocenili swoją samodzielność w gospodarstwie domowym (przygotowywanie posiłków, pozyskiwanie produktów spożywczych i innych artykułów oraz wykonywanie czynności porządkowych), co przedstawia wykres 31. A-C. Jego analiza pozwala stwierdzić, iż w ramach każdej kategorii niepełnosprawności zachodzi pewna prawidłowość – stosunkowo większy poziom samodzielności badani wykazywali w ocenie swojej zdolności do przygotowywania posiłków, a następnie – do pozyskiwania produktów spożywczych i innych artykułów. Najniżej oceniali poziom samodzielności przy wykonywaniu czynności porządkowych. Trudno ocenić w jakim stopniu sytuacja taka była wynikiem hierarchii potrzeb, a w jakim – uwarunkowana innymi czynnikami.

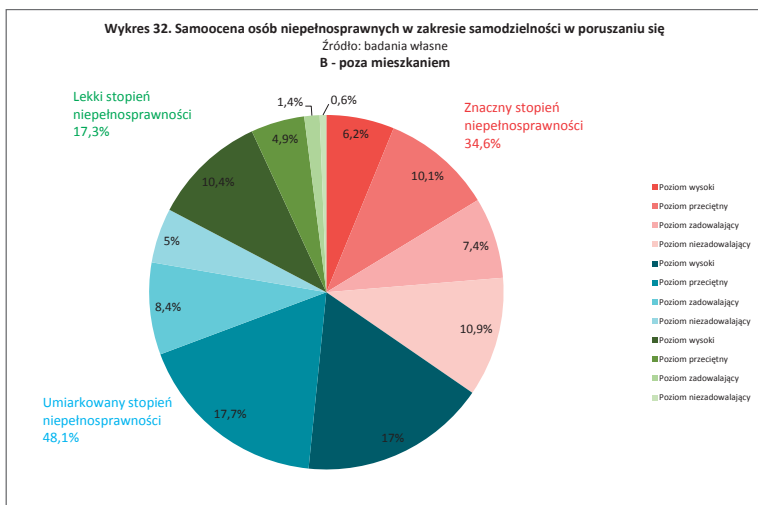
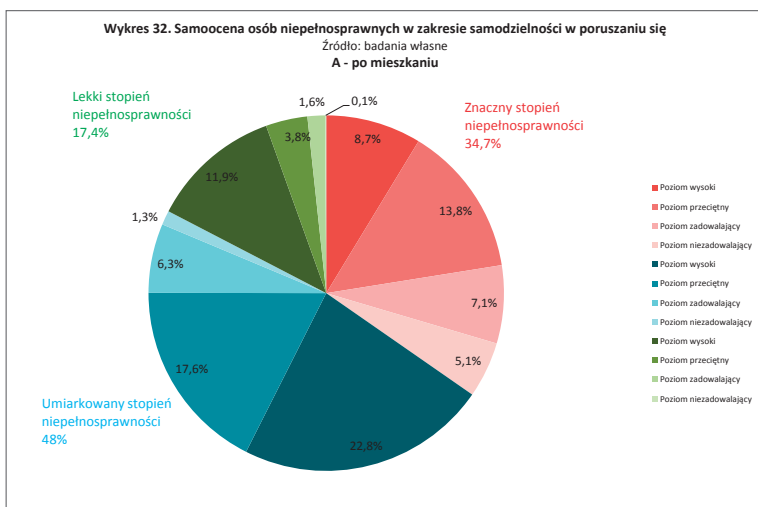
Potrzeby osób niepełnosprawnych w zakresie pomocy w czynnościach codziennych (z uwzględnieniem rodzaju i powodu niepełnosprawności) przedstawiają dane zawarte w tabeli 6. Wskazują one, że jedynie osoby z niepełnosprawnością intelektualną oraz osoby

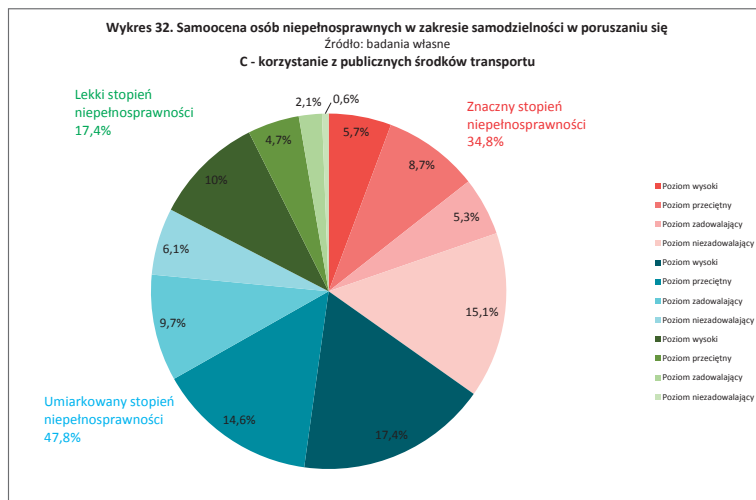
Tabela 6. Potrzeba otrzymywania pomocy w czynnościach codziennych ze względu na rodzaj i stopień niepełnosprawności
Źródło: badania własne

Przyczyna niepełnosprawności	Czy potrzebuje pomocy w czynnościach codziennych	Stopień niepełnosprawności			Ogółem
		1 - znaczny	2 - umiarkowany	3 - lekki	
Niepełnosprawność intelektualna	Nie	17,5%	63,2%	100,0%	42,4%
	Tak	82,5%	36,8%	0,0%	57,6%
Dysfunkcja kończyn górnych	Nie	21,3%	62,3%	72,7%	42%
	Tak	78,7%	37,7%	27,3%	57%
Dysfunkcja kończyn dolnych	Nie	27,3%	62,6%	76,9%	49,2%
	Tak	72,7%	37,4%	23,1%	50,8%
Dysfunkcja kręgosłupa	Nie	25,2%	73,1%	83,9%	63,2%
	Tak	74,8%	26,9%	16,1%	36,8%
Dysfunkcja narządu mowy	Nie	6,4%	50,0%	66,7%	23,0%
	Tak	93,6%	50,0%	33,3%	77,0%
Dysfunkcja narządu wzroku	Nie	20,6%	60,6%	77,3%	42,1%
	Tak	79,4%	39,4%	22,7%	57,9%
Dysfunkcja narządu słuchu	Nie	22,2%	65,2%	91,7%	52,1%
	Tak	77,8%	34,8%	8,3%	47,9%
Epilepsja	Nie	30,0%	62,5%	60,0%	47,8%
	Tak	70,0%	37,5%	40,0%	52,2%
Choroba psychiczna	Nie	47,8%	80,0%	100,0%	62,5%
	Tak	52,2%	20,0%	0,0%	37,5%
Inne schorzenie	Nie	31,2%	71,4%	85,7%	58,6%
	Tak	68,8%	28,6%	14,3%	41,4%
Ogółem	Nie	34,7%	72,0%	87,2%	61,7%
	Tak	65,3%	28,0%	12,8%	38,3%
	Ogółem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

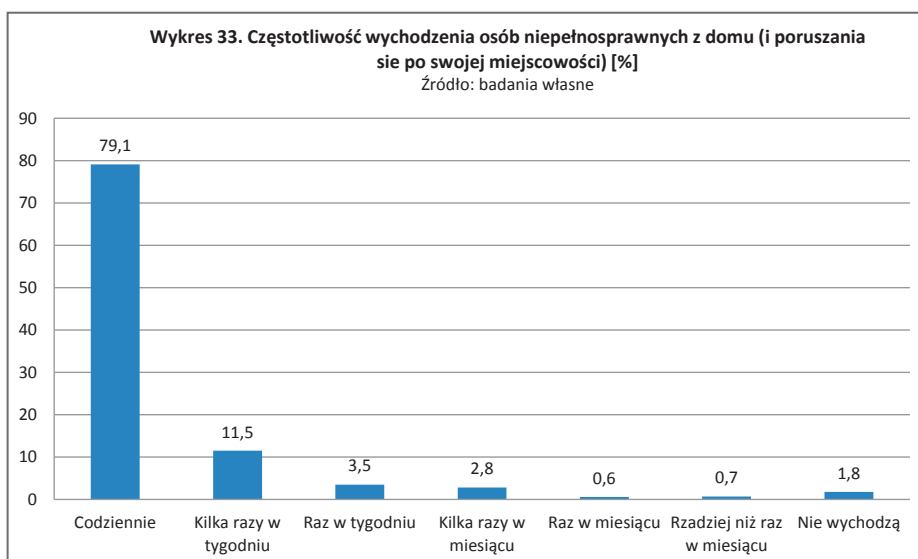
chorujące psychicznie, w stosunku do których orzeczono III grupę niepełnosprawności nie oczekują takiej pomocy. Rozkład wyników w analizowanej tabeli pozwala jednak wysnuć wniosek, że niepełnosprawni niemalże we wszystkich przypadkach oczekują takiej pomocy w większym bądź mniejszym stopniu. W dniu dzisiejszym można przyjąć, iż otrzymują ją głównie od osób najbliższych. Sytuacja przedstawiana w oparciu o wynik analizy tej tabeli pozwala wysnuć kolejny wniosek – postulat: niezbędne są działania popularyzujące ideę wolontariatu.

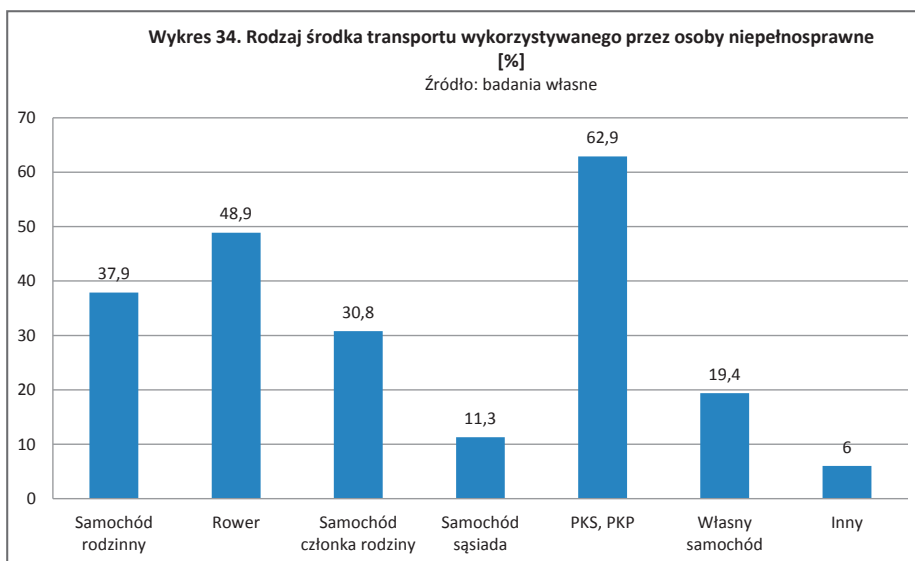
Wyniki analizy danych zawartych w następnym wykresie 32 A-C, dotyczącym samooceny osób niepełnosprawnych w zakresie samodzielności w poruszaniu się pozwalają zauważyć oczywistą prawidłowość. Subiektywna ocena własnej samodzielności ulegała obniżeniu w stosunku do zwiększania się dystansu od miejsca zamieszkania. Sytuacja taka wynikała najprawdopodobniej z percepcji ograniczenia się własnej zaradności w tzw. warunkach obcych.

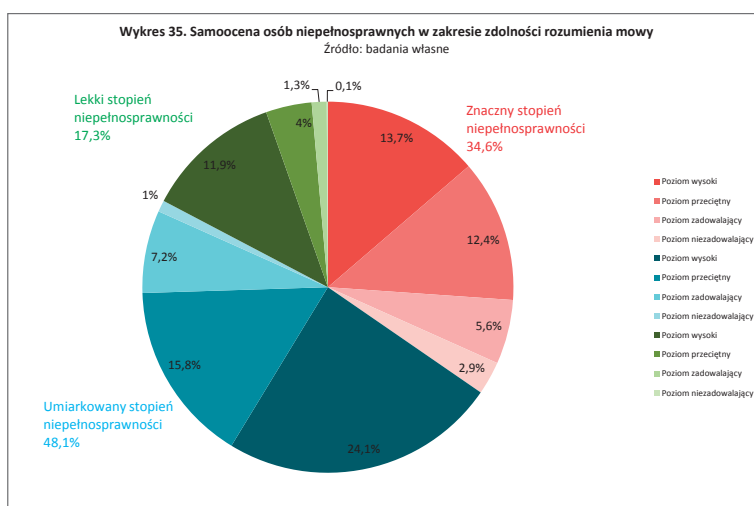

Analiza danych przedstawionych w następnych wykresach (33 i 34) pozwala jednak wysnuć wniosek, że blisko 80% osób niepełnosprawnych codziennie wychodziła z domu i poruszała się po swojej miejscowości, wykorzystując do tego celu różne środki transportu, w tym publiczne (PKS, PKP). Trudno ocenić, czy pozostaje to w sprzeczności z poprzednimi zapisami w wykresach (32 A-C), jednakże można sformułować wniosek, że większość osób niepełnosprawnych być może wykazywałaby również gotowość do wychodzenia z domu w celu wykonywania pracy.

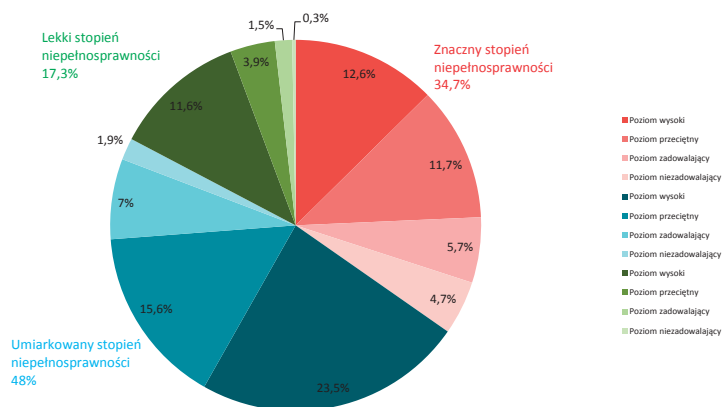

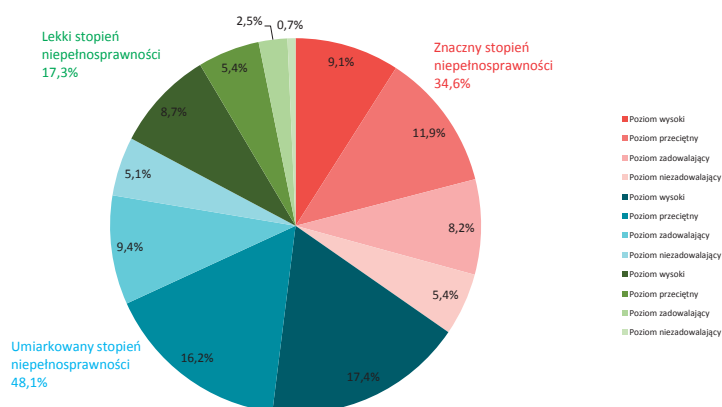
Następne wykresy (35-38) dotyczą poziomu samooceny badanych osób w zakresie zdolności kontaktowania się z innymi (rozumienie i artykulacja mowy, widzenie i słyszenie). Ich analiza pozwala stwierdzić, iż tylko 4% badanych ocenia swoją zdolność rozumienia mowy na poziomie niezadowolającym, a 5% nie jest zadowolona ze zdolności artykulacji mowy. W przypadku zdolności widzenia 11,2 % badanych ocenia ją jako niezadowalającą, a zdolności słyszenia - 6,1% badanych.

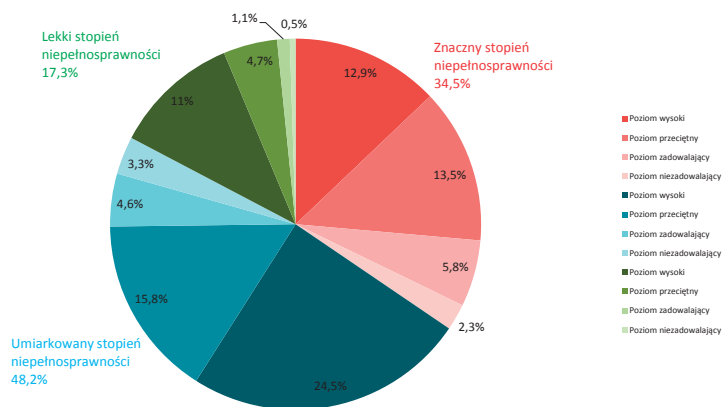
Wykres 36. Samoocena osób niepełnosprawnych w zakresie zdolności artykulacji mowy
Źródło: badania własne

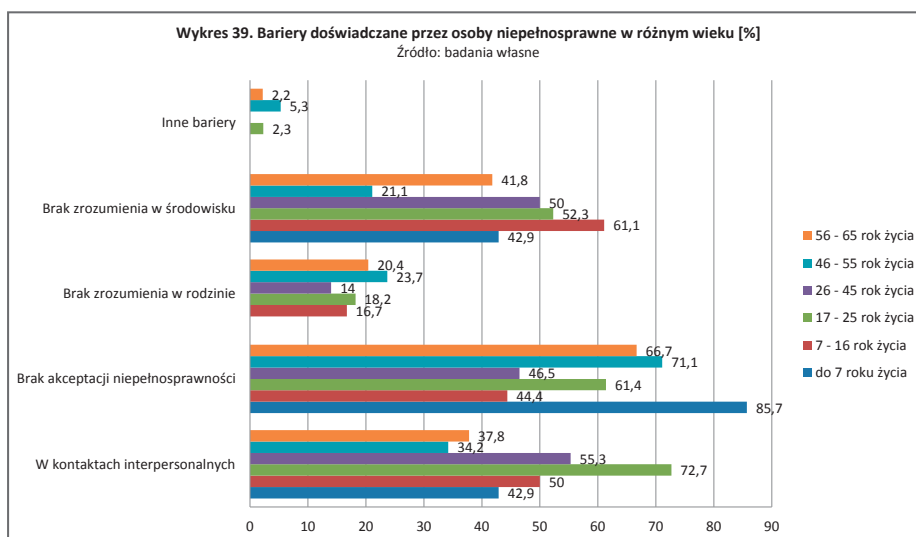
Wykres 37. Samoocena osób niepełnosprawnych w zakresie zdolności widzenia
Źródło: badania własne

Wykres 38. Samoocena osób niepełnosprawnych w zakresie zdolności słyszenia
Źródło: badania własne

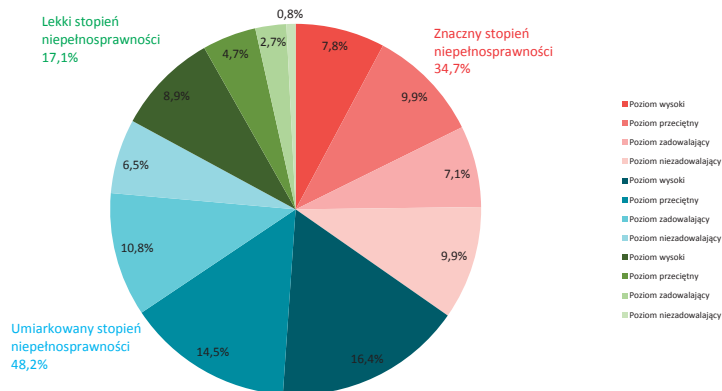

Następny 39. wykres ilustruje stopień doświadczania przez osoby niepełnosprawne w różnym wieku barier społecznych, takich jak brak zrozumienia w rodzinie i w środowisku brak akceptacji swojej niepełnosprawności przez innych oraz utrudnienia w nawiązywaniu kontaktów interpersonalnych. Dzieci najmłodsze odczuwają brak akceptacji swojej niepełnosprawności (85,7%). Wynik ten jest osobliwy tym bardziej, że w ich imieniu wypowiadali się opiekunowie prawni (rodzice). Można więc domniemywać z dużą stanowczością, że niekoniecznie wynik ten jest wyrazem postawy samych najmłodszych. To, niestety, dorosłym jest trudno pogodzić się z niepełnosprawnością dziecka. Istnieje zatem ryzyko niepełnego akceptowania nie tylko własnego dziecka, ale także przypisywania sobie lub innym winy za brak sprawności. W przypadku osób młodszych (17-25 r. ż.) problemem najbardziej dotkliwym są kontakty interpersonalne. Świadomość istnienia tej bariery nie pozwala im w pełni nawiązywać satysfakcjonujących kontaktów, co generuje ryzyko nieodpowiednich wyborów życiowych. Osoby w wieku 7-16 r. ż. na równi dotkliwie przeżywają brak akceptacji niepełnosprawności i brak zrozumienia w środowisku. Można założyć, że poniekąd wiąże się to z problemami okresu rozwojowego, ale czy aż tak wyraziście? Szczególnie dotkliwie fakt niepełnosprawności przeżywają osoby w wieku 46-55 lat. Wynikać to może z „nabywania” tej niepełnosprawności lub ze szczególnego uwrażliwienia z uwagi na okres życia (np. bilanse życiowe).

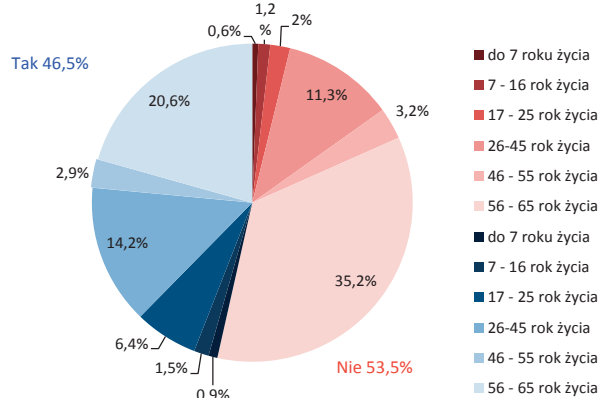
Ważnym punktem odniesienia przy ocenie własnej samodzielności jest także zdolność do korzystania z dostępnych źródeł informacji, w tym z Internetu. Samoocena osób niepełnosprawnych w zakresie posiadania tej umiejętności (co ilustrują wykresy 40 i 41 A-C) jest ważna m.in. z tego względu, że poprzez Internet mogą docierać do tzw. różnych „obszarów informacyjnych”, a także utrzymywać kontakt z innymi osobami, grupami. Analiza wykresu pozwala zauważyć, że wraz z pogłębiającym się stopniem niepełnosprawności subiektywne poczucie poziomu posiadania tej zdolności ulega obniżeniu. W badanej populacji może

Wykres 40. Samoocena osób niepełnosprawnych w zakresie zdolności korzystania z mediów
Źródło: badania własne

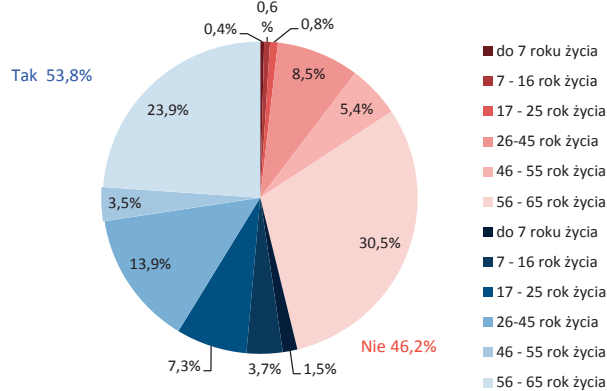
Wykres 41. Dostęp do internetu osób niepełnosprawnych
Źródło: badania własne

A - osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności

Wykres 41. Dostęp do internetu osób niepełnosprawnych
Źródło: badania własne

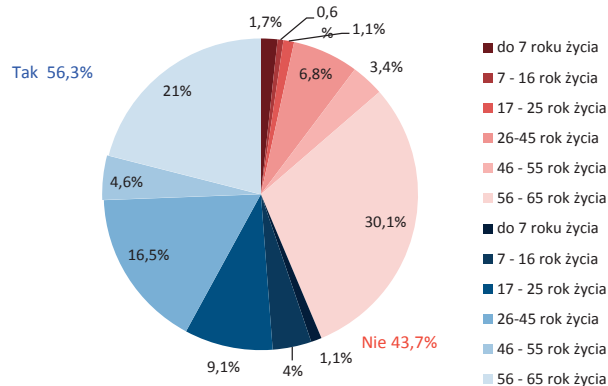
B - osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności

Wykres 41. Dostęp do internetu osób niepełnosprawnych

Źródło: badania własne

C - osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności

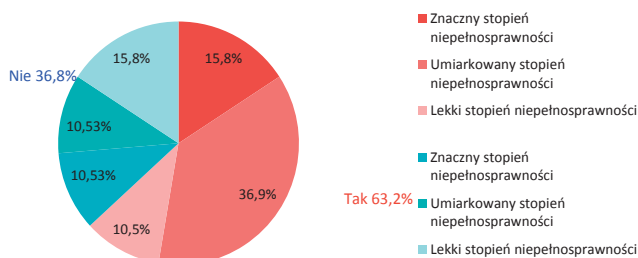

wiązać się to z wiekiem osób niepełnosprawnych. Może jednak być również przyczynkiem do planowania określonych działań, propozycji kierowanych właśnie do nich. Uzasadniają to także wyniki przeprowadzonej analizy (wykres 42 A-F) dotyczącej wyodrębnionych grup wiekowych badanych osób.

Wykres 42. Dostęp do internetu osób badanych

Źródło: badania własne

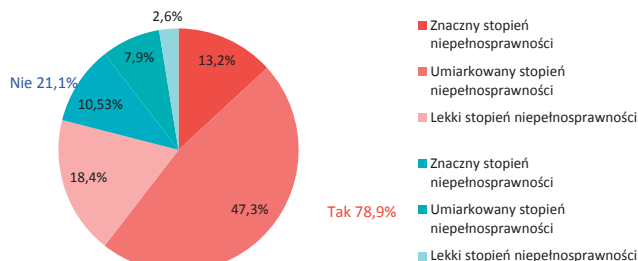
A - do 7 roku życia

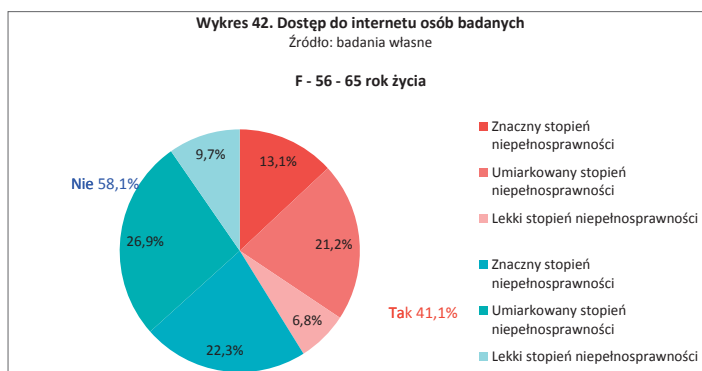
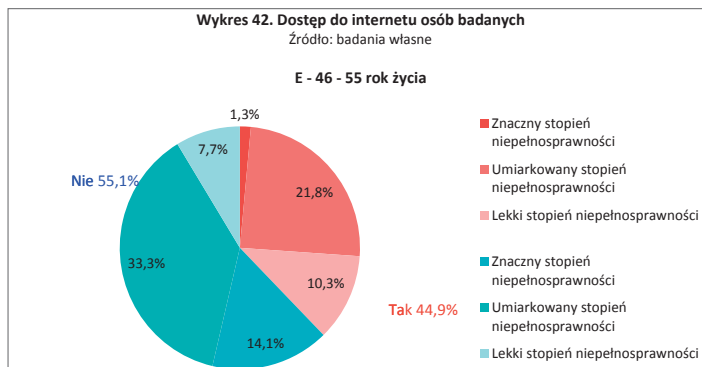
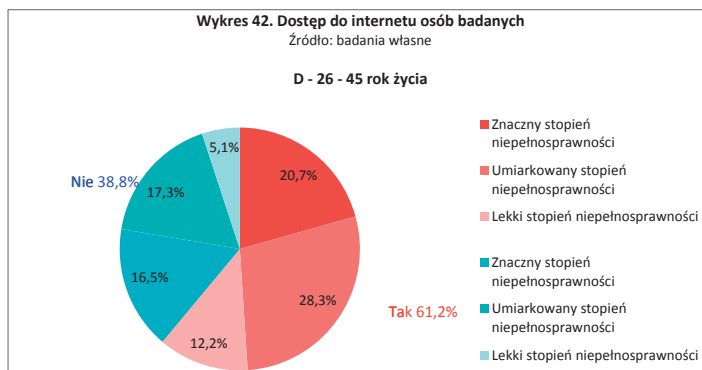
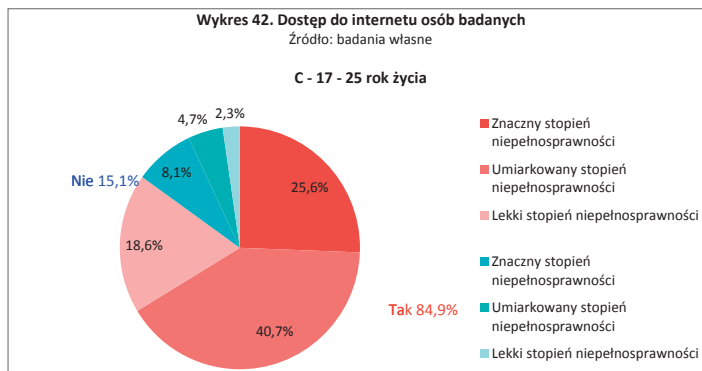

Wykres 42. Dostęp do internetu osób badanych

Źródło: badania własne

B - 7 - 16 rok życia

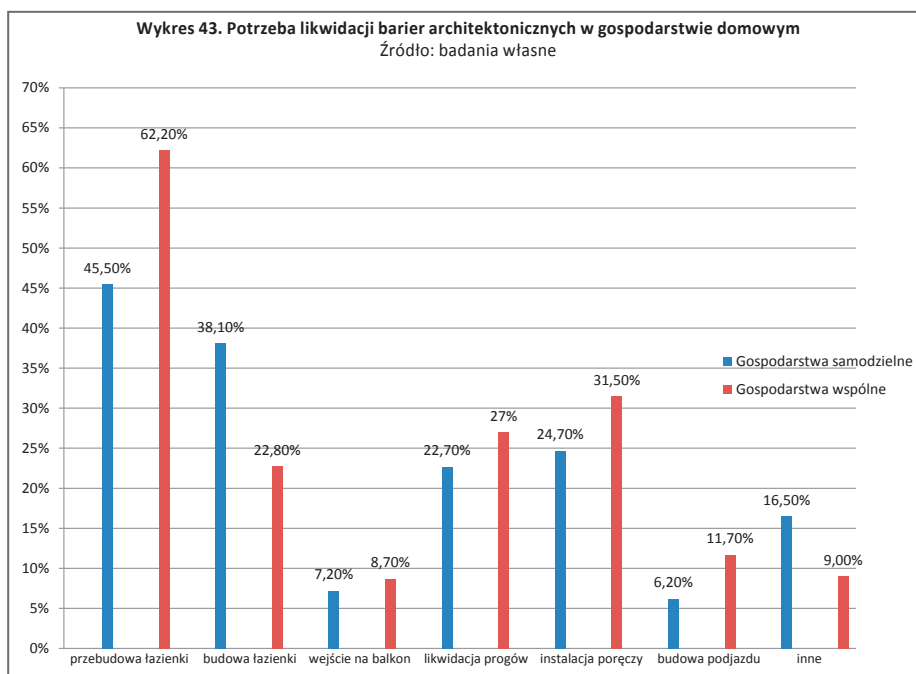

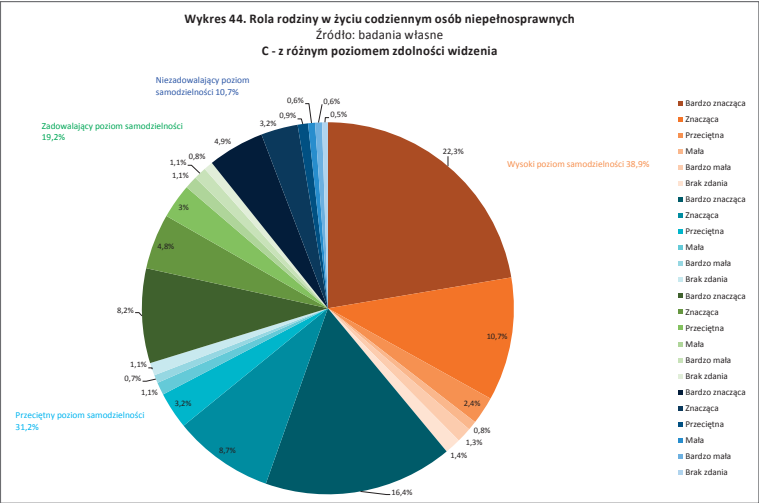
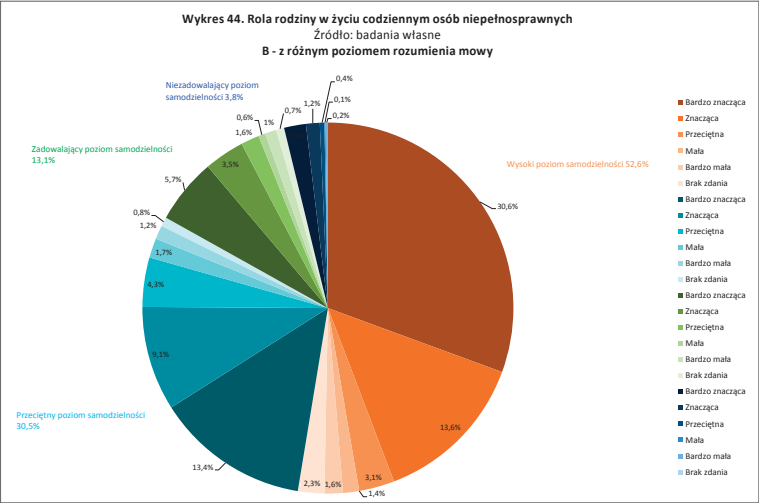
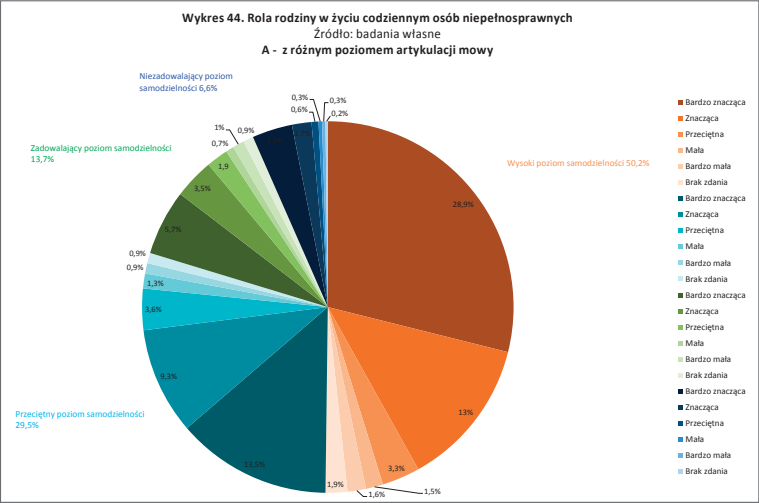
6.3. Formy wsparcia osób niepełnosprawnych

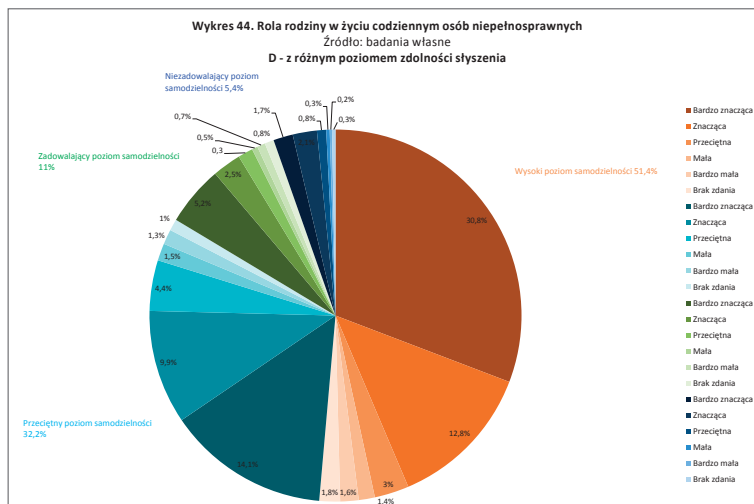
Dla osób niepełnosprawnych i ich najbliższych bardzo ważną jest przyjazność otoczenia, w którym żyją, w którym zadbano o możliwie maksymalną eliminację barier utrudniających ich uczestnictwo w życiu społecznym. Chodzi zarówno o bariery fizyczne, jak i tkwiące w postawach i zachowaniach społecznych, które mogą istotnie współdecydować o stopniu marginalizacji społecznej i zawodowej niepełnosprawnych. Bariery fizyczne (architektoniczne i komunikacyjne) poważnie ograniczają (utrudniają) możliwości funkcjonowania w miejscu zamieszkania, jednakże ich likwidacja wydaje się stosunkowo łatwiejsza. Znacznie trudniej wyeliminować bariery mentalne. Stosunek do osób niepełnosprawnych uległ wprawdzie poprawie, ale nadal jeszcze można odczuwać stosunkowo silny wpływ uprzedzeń i stereotypów. Dotyczy to szczególnie niektórych grup osób niepełnosprawnych, przyczyniając się do deprecjonowania ich wartości.

Potrzebę likwidacji barier poniekąd tych najważniejszych (utrudniających codzienne funkcjonowanie) ilustruje wykres 43. Dominującą potrzebą (w przypadku obu rodzajów gospodarstw domowych) jest przebudowa łazienki, instalacja poręczy oraz likwidacja progów. Wśród innych istotnych – z uwagi na specyficzną sytuację zdrowotną - jest np. obniżenie poziomu zawieszenia szafek, modernizacja usytuowania gniazdek elektrycznych.

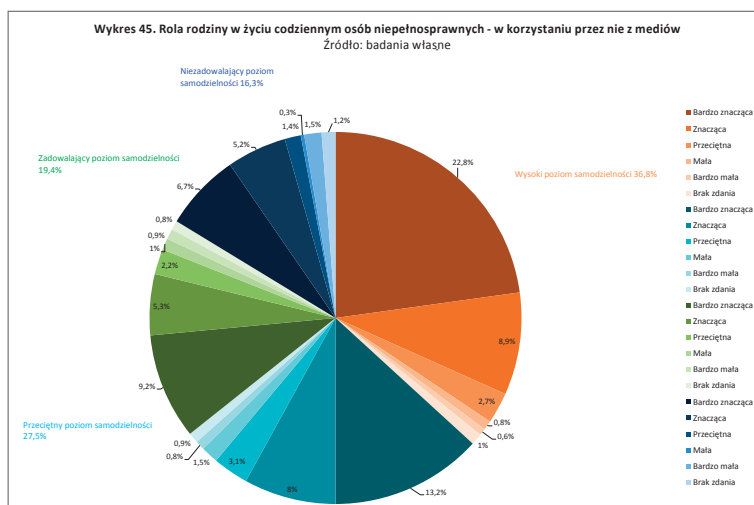

Rola rodziny w życiu codziennym osób niepełnosprawnych nigdy nie będzie przeceniona, szczególnie w przypadku, gdy mamy na uwadze rodzaj niepełnosprawności, jej stopień lub samopoczucie tych osób. Znaczenie pomocy rodzinnej w przypadku osób z problemami w zakresie mówienia, widzenia i słyszenia ilustruje wykres 44. A-D. Jego analiza pozwala

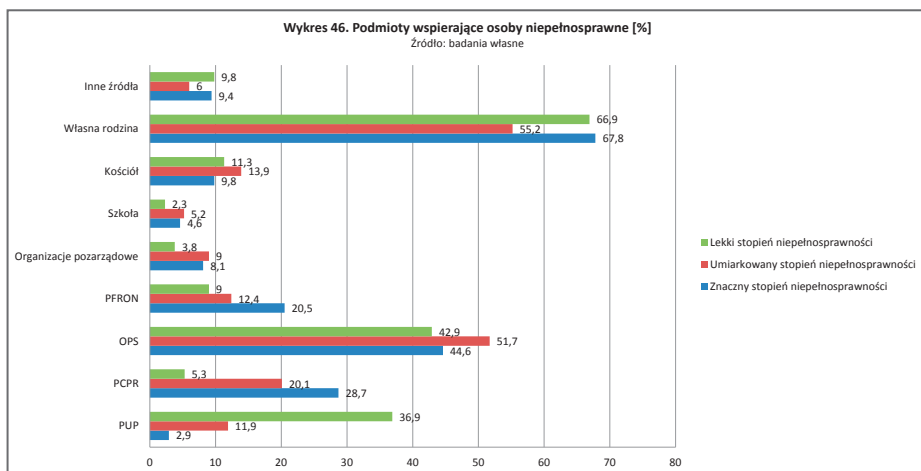

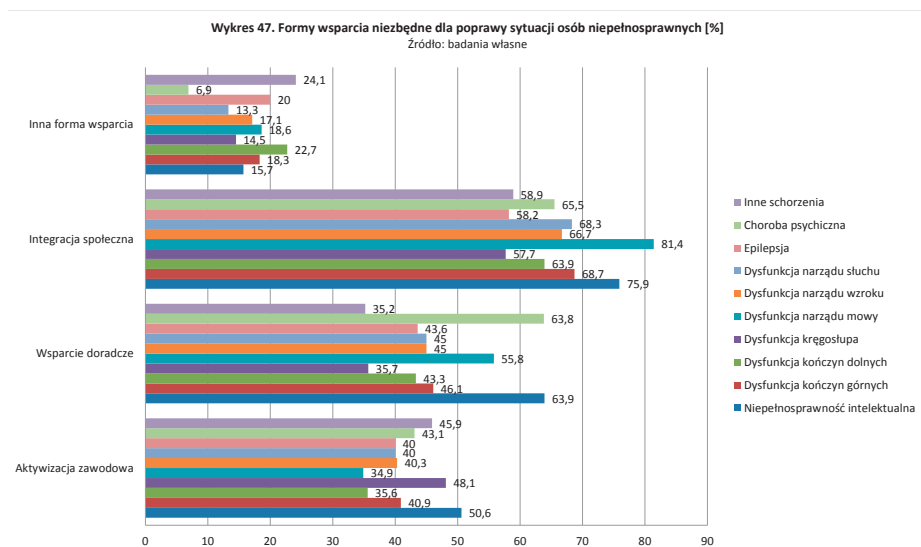
zauważyć, że wszystkie badane grupy (różnicowane dodatkowo ze względu na poziom subiektywnie odczuwanej samodzielności) przypisywały rodzinie głównie rolę znaczącą lub bardzo znaczącą. Podobną zależność dostrzegamy także w przypadku pomocy rodzinnej w korzystaniu przez osoby niepełnosprawne z mediów (wykres 45).

Wśród podmiotów wspierających osoby niepełnosprawne w przypadku wszystkich stopni niepełnosprawności najczęściej wyróżniana była własna rodzina (wykres 46.), a następnie Ośrodek Pomocy Społecznej. W przypadku Powiatowego Urzędu Pracy najczęściej wsparcie otrzymywały osoby z niepełnosprawnością w stopniu lekkim, w przypadku Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – ze stopniem znacznym. Beneficjentami organizacji pozarządowych było zaledwie 6,97 % osób niepełnosprawnych.

Analizując kolejny wykres (47.) ilustrujący zapotrzebowanie osób niepełnosprawnych na wsparcie ich funkcjonowania, można zauważyć, iż najczęściej oczekiwali oni integracji społecznej i wsparcia doradczego (szeroko rozumianego). Pomocą w wejściu na rynek pracy było zainteresowanych od 34% do 51% badanych, przy czym najbardziej oczekiwały jej osoby niepełnosprawne intelektualnie, z dysfunkcją kręgosłupa i z grupy sklasyfikowanej pod określeniem „inne schorzenia”.

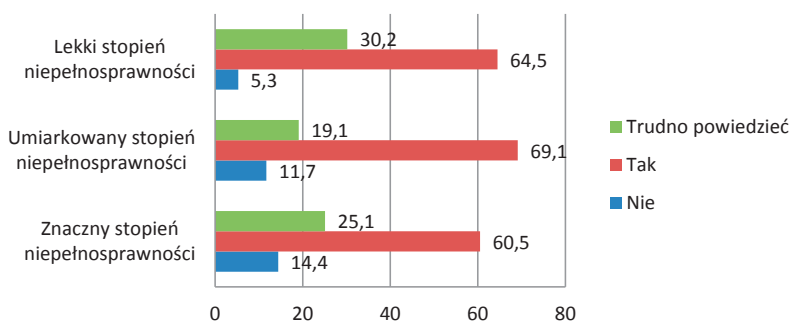

Wśród najbardziej istotnych form wsparcia oczekiwanego od instytucji (wykres 48. A-G) osoby niepełnosprawne zaznaczały kolejno: pomoc w nabyciu umiejętności i kwalifikacji, w aktywizacji zawodowej, w wyrównywaniu szans edukacyjnych, we wspomaganiu kształcenia oraz w integracji społecznej. Właściwie osoby badane określiły je jako priorytetowe

Wykres 48. Najbardziej istotne formy wsparcia oczekiwane od instytucji przez osoby niepełnosprawne [%]

Źródło: badania własne

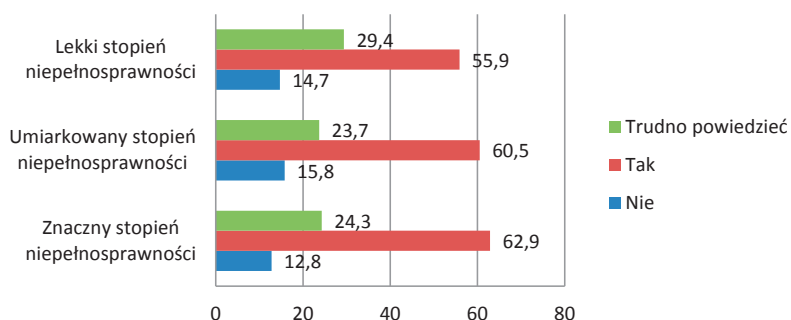
A - wspomaganie kształcenia

Wykres 48. Najbardziej istotne formy wsparcia oczekiwane od instytucji przez osoby niepełnosprawne [%]

Źródło: badania własne

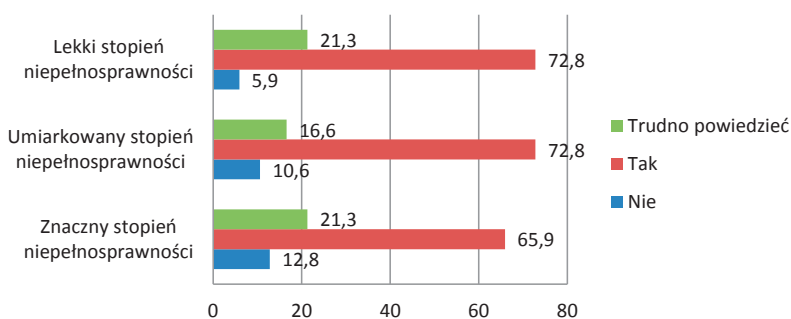
B - wsparcie psychologiczno - doradcze

Wykres 48. Najbardziej istotne formy wsparcia oczekiwane od instytucji przez osoby niepełnosprawne [%]

Źródło: badania własne

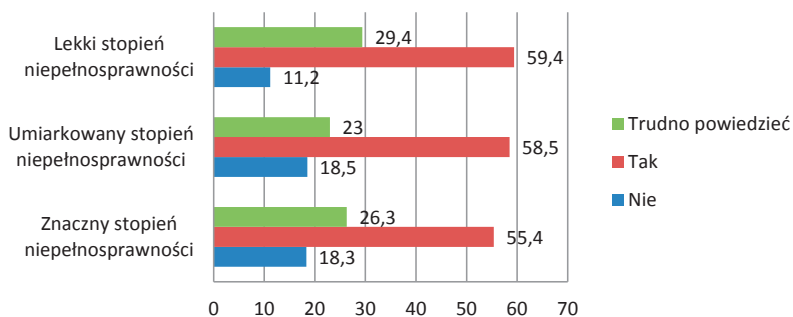
C - pomoc w nabyciu umiejętności i kwalifikacji

Wykres 48. Najbardziej istotne formy wsparcia oczekiwane od instytucji przez osoby niepełnosprawne [%]

Źródło: badania własne

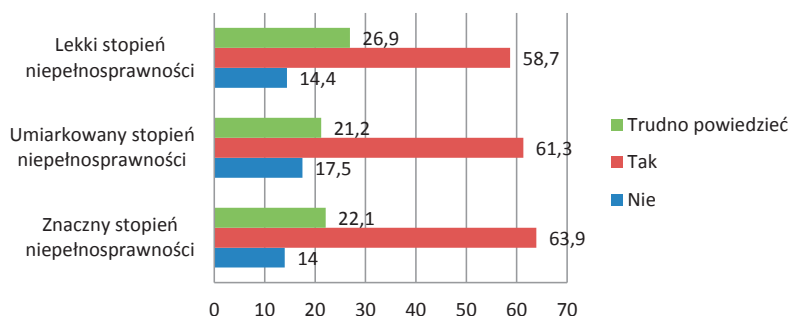
D - aktywizacja zawodowa

Wykres 48. Najbardziej istotne formy wsparcia oczekiwane od instytucji przez osoby niepełnosprawne [%]

Źródło: badania własne

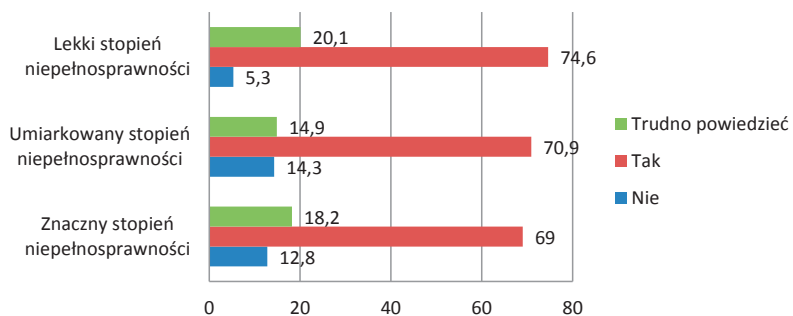
E - integracja społeczna

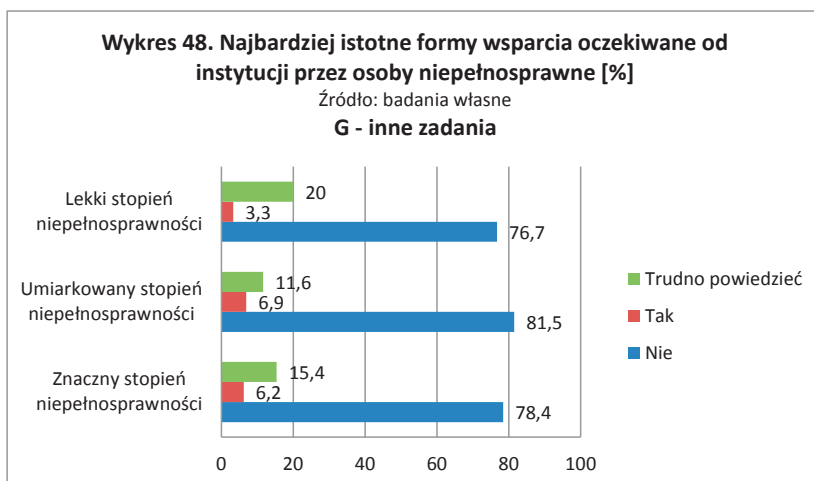

Wykres 48. Najbardziej istotne formy wsparcia oczekiwane od instytucji przez osoby niepełnosprawne [%]

Źródło: badania własne

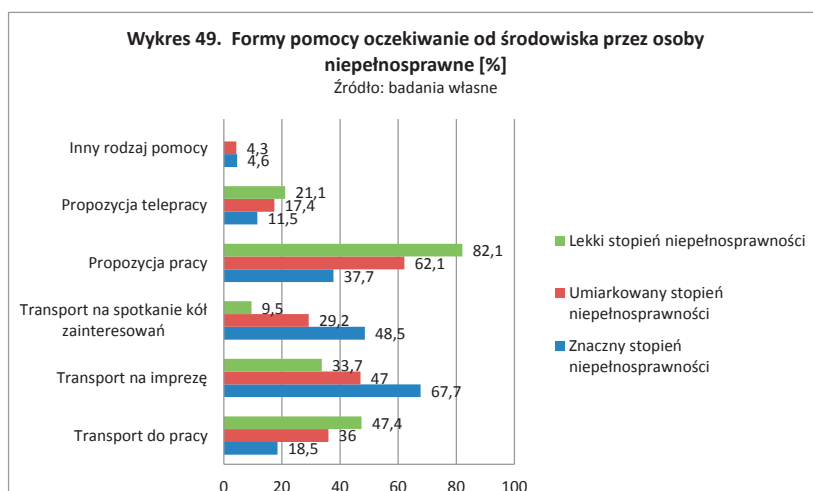
F - wyrównywanie szans w życiu społecznym i zawodowym

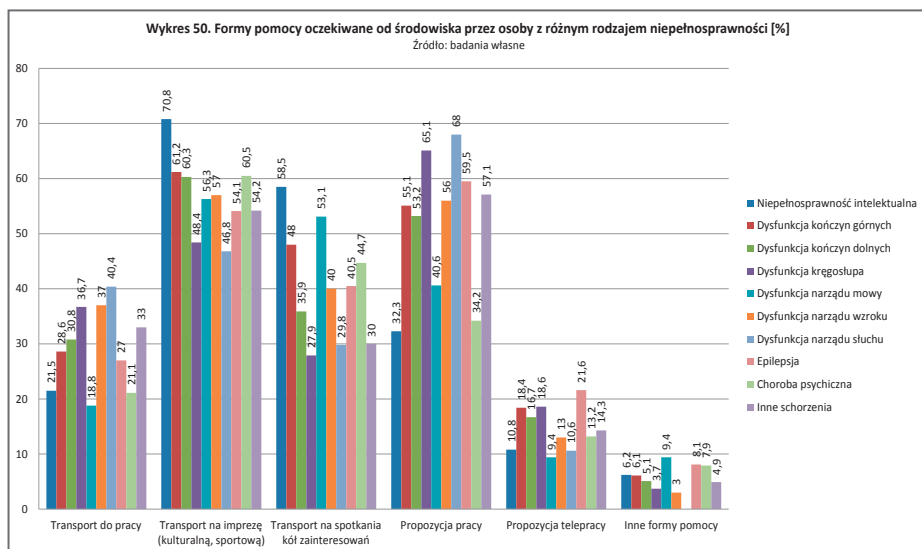

formy wsparcia (zapotrzebowanie na tego typu formy wsparcia w każdym przypadku przekraczało 50%). Jeśli chodzi o inne formy (gdzie odpowiedzi twierdzące plasowały się na poziomie 3,3% - 6,9%), pojawiały się sygnały dotyczące potrzeby rozwiązania problemów infrastrukturalnych, rodzinnych, społecznych (np. sąsiedzkich) lub problemów związanych z dostępem do lekarzy i rehabilitacji.

Wśród form pomocy oczekiwanej od środowiska (wykres 49.) ponownie dominowało zagadnienie pracy. W przypadku osób z niepełnosprawnością w stopniu lekkim oczekiwało jej 82,1% badanych i 62,1% - z umiarkowanym. Również stosunkowo licznie wszystkie grupy osób niepełnosprawnych deklarowały swoje zainteresowanie pomocą w docieraniu na spotkania kół zainteresowań. O innym rodzaju pomocy wypowiadało się mniej niż 5% niepełnosprawnych w stopniu znacznym i umiarkowanym, natomiast osoby niepełnosprawne w stopniu lekkim nie zgłaszały żadnej dodatkowej potrzeby.

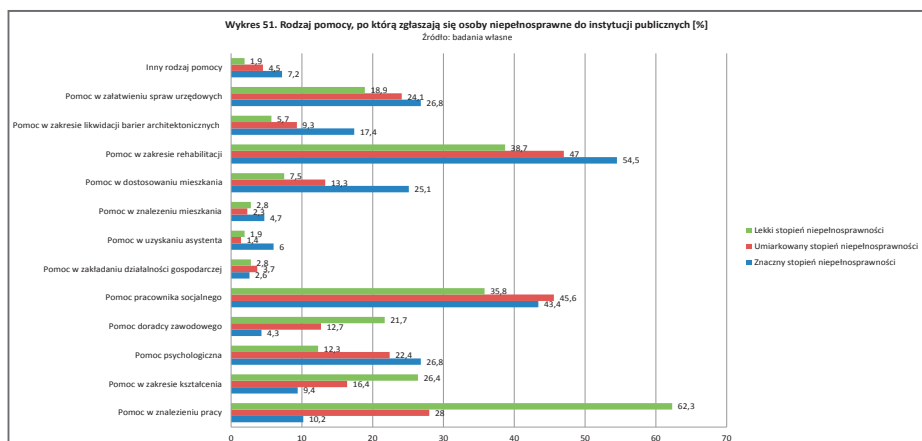

Rozpoznanie form pomocy oczekiwanej przez osoby z niepełnosprawnością uwarunkowaną różnymi przyczynami (wykres 50.) pozwala na dalsze wnioski i dokładniejszą orientację w problemie. Pomocy w docieraniu do miejsca pracy najczęściej oczekiwały osoby ze schorzeniami narządu wzroku, słuchu i kręgosłupa; propozycji pracy – podobnie jak poprzednio oraz osoby z dysfunkcją kończyn i chorujące na epilepsję; natomiast z pomocy w docieraniu na różnego rodzaju wydarzenia o charakterze kulturalnym bądź sportowym

skorzystałyby osoby ze wszystkimi rodzajami niepełnosprawności (w zależności od rodzaju niepełnosprawności – od 46,8% do 70,8%). Z pomocy w docieraniu na zajęcia „kół zainteresowań” najchętniej skorzystałyby osoby z niepełnosprawnością intelektualną, z zaburzeniami mowy, z dysfunkcją kończyn górnych i ze schorzeniami psychicznymi (powyżej 40%).

Wśród rodzajów pomocy, po którą zgłaszały się osoby niepełnosprawne do instytucji publicznych (wykres 51.) dominowały: pomoc pracownika socjalnego, w rehabilitacji, w znalezieniu pracy i w załatwianiu spraw urzędowych. Osoby ze znacznym stopniem

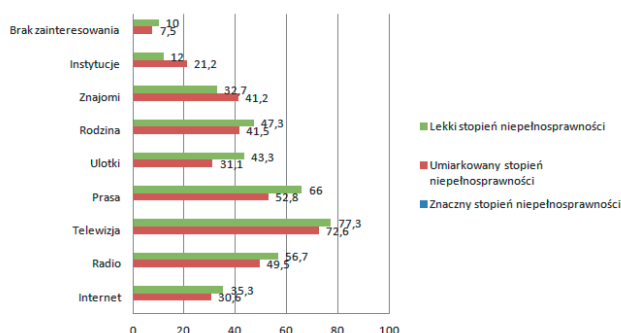

niepełnosprawności stosunkowo licznie oczekiwały pomocy w likwidacji barier (17,4%) i w dostosowaniu mieszkania (25,1%). Osoby z niepełnosprawnością w stopniu lekkim dodatkowo korzystały z pomocy w zakresie kształcenia i z usług doradcy zawodowego (26,4% - 21,7%).

Analizując źródła informacji o dostępnych formach pomocy docierających do osób niepełnosprawnych (wykres 52.) należałoby podkreślić, iż w przeważającej mierze były to: telewizja, prasa, radio, rodzina, ulotki i Internet. Najrzadziej (12% - 21,2%) wymieniane były konkretne instytucje. Trudno to w chwili obecnej weryfikować. Być może osobom badanym chodziło o bezpośredni kontakt z pracownikami tychże instytucji; być może nie uwzględniali w tej kategorii ulotek, ogłoszeń w niej się znajdujących.

Wykres 52. Sposób uzyskiwania przez osoby niepełnosprawne informacji na temat dostępnych form pomocy [%]

Źródło: badania własne

6.4. Obecność osób niepełnosprawnych na rynku pracy

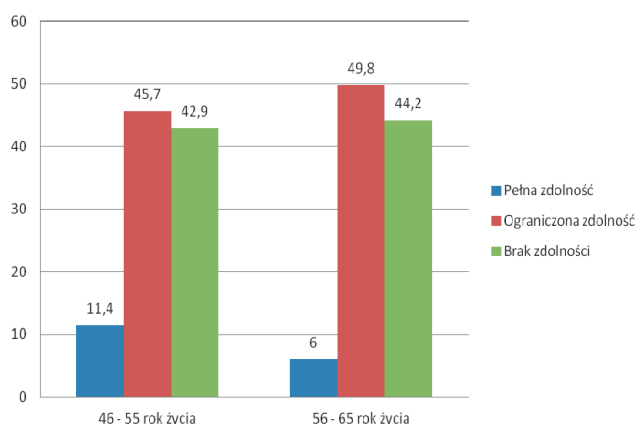
Jakkolwiek rozumiemy powyższy tytuł, oznacza on że niepełnosprawni na rynku pracy funkcjonują. Należałoby jednak dopytać o jakość ich roli na tymże rynku, o subiektywną percepcję ich funkcjonowania przez pracodawców oraz o postrzeganie pracodawców przez niepełnosprawne osoby aktualnie zatrudnione i aktualnie pozostające bez pracy.

Poddając analizie wykresy obrazujące stopień zdolności do pracy kobiet i mężczyzn w różnym wieku (53. A-B) można wnioskować, że zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn ilość osób z pełną zdolnością do pracy zmniejsza się w grupach wiekowo starszych (co najprawdopodobniej jest zgodne z ogólną tendencją statystyczną w tym problemie).

Wykres 53. Stopień zdolności do pracy z uwagi na wiek i płeć [%]

Źródło: badania własne

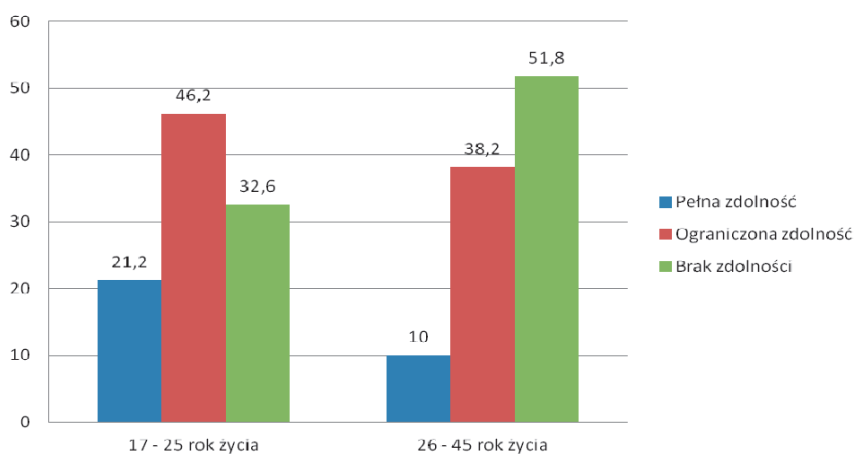
A - kobiety

Wykres 53. Stopień zdolności do pracy z uwagi na wiek i płeć [%]

Źródło: badania własne

B - mężczyźni

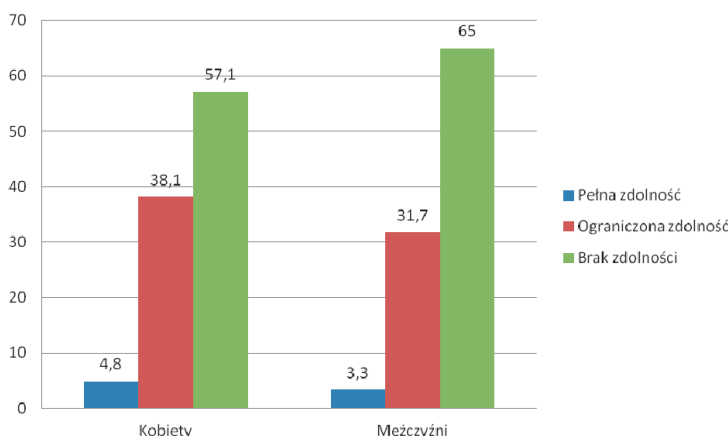
W grupach wiekowych dotyczących mężczyzn (26-45 r. ż. i 56-65 r.ż.) ich ilość z orzeczeniem o braku zdolności do pracy stanowiła ponad 50%. W przypadku kobiet tak dużego odsetka nie odnotowano w żadnej grupie.

Wykres 54. (A-J) ilustruje stopień zdolności do pracy badanych osób z różną przyczyną niepełnosprawności. Jego analiza pozwala zauważyć, że w przypadku niepełnosprawności intelektualnej, dysfunkcji kończyn, narządu mowy, wzroku i słuchu oraz chorób psychicznych najbardziej liczebne były podgrupy osób z brakiem zdolności do pracy (zarówno w przypadku mężczyzn, jak i kobiet). Podgrupy te miały również najniższe wartości procentowe dotyczące osób posiadających orzeczenia o pełnej zdolności do pracy. Najwyższy odsetek pełnej zdolności do pracy odnotowany został w przypadku kobiet chorujących na epilepsję (13,7%) i mężczyzn z dysfunkcją kręgosłupa (8,9%). Ograniczoną zdolność do pracy stosunkowo najbardziej licznie prezentowały osoby z dysfunkcją kręgosłupa, tak kobiety (57,8%), jak i mężczyźni (50%).

Wykres 54. Stopień zdolności do pracy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

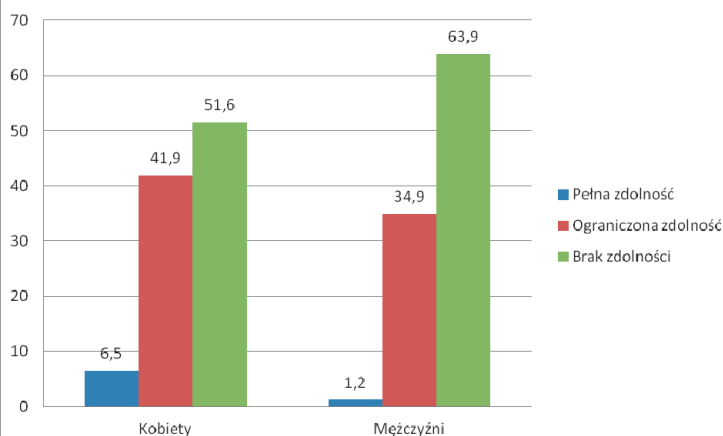
A - osoby z niepełnosprawnością intelektualną

Wykres 54. Stopień zdolności do pracy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

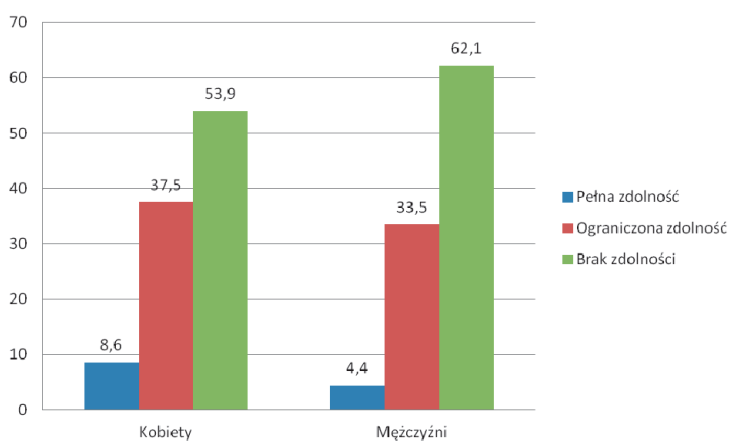
B - osoby z dysfunkcją kończyn górnych

Wykres 54. Stopień zdolności do pracy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

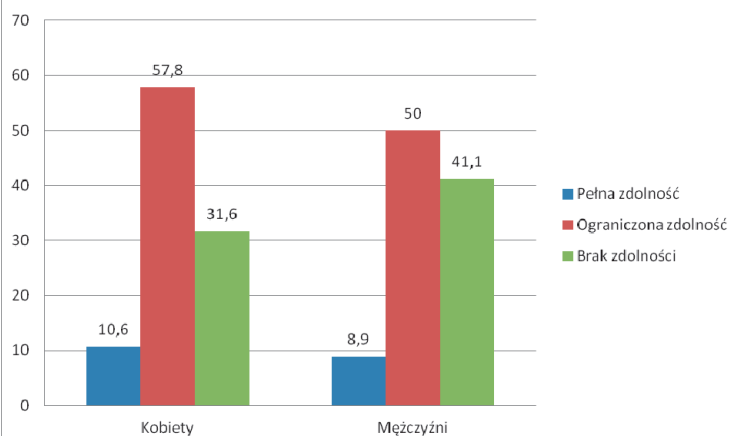
C - osoby z dysfunkcją kończyn dolnych

Wykres 54. Stopień zdolności do pracy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

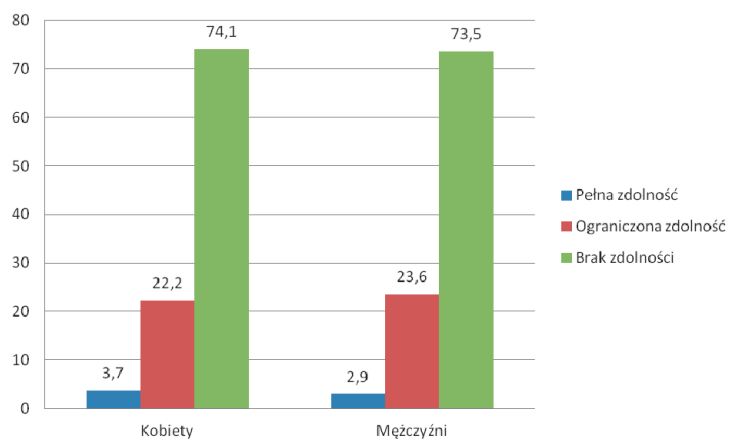
D - osoby z dysfunkcją kręgosłupa

Wykres 54. Stopień zdolności do pracy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

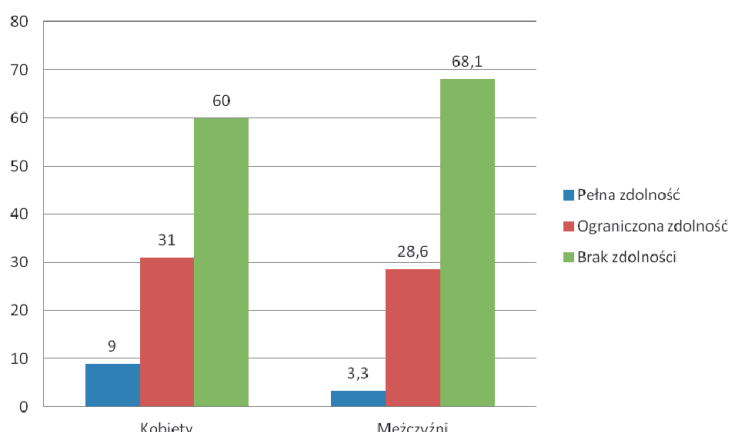
E - osoby z dysfunkcją narządu mowy

Wykres 54. Stopień zdolności do pracy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

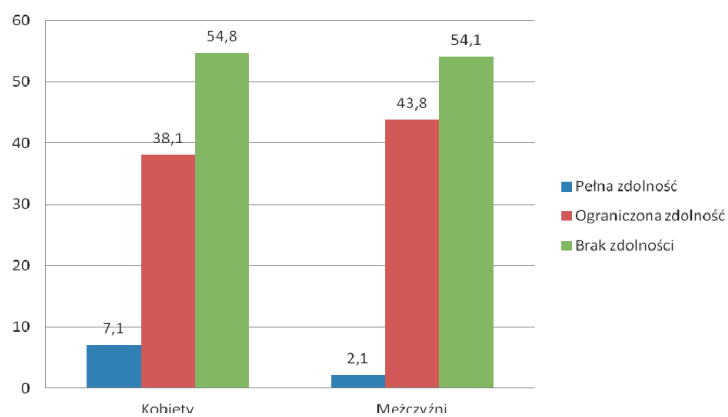
F - osoby z dysfunkcją narządu wzroku

Wykres 54. Stopień zdolności do pracy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

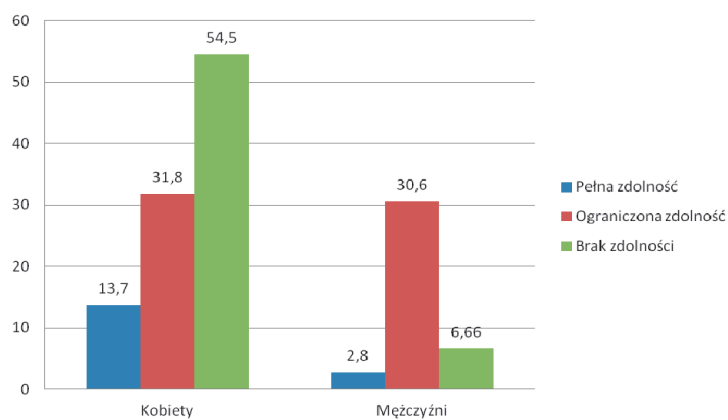
G - osoby z dysfunkcją narządu słuchu

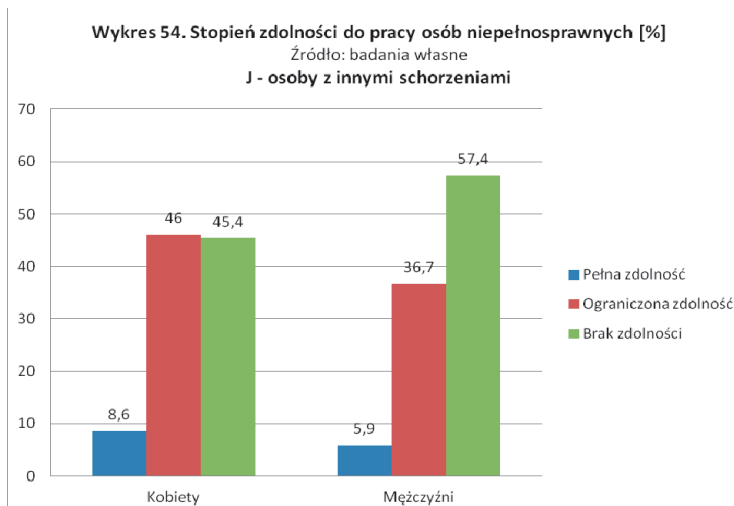
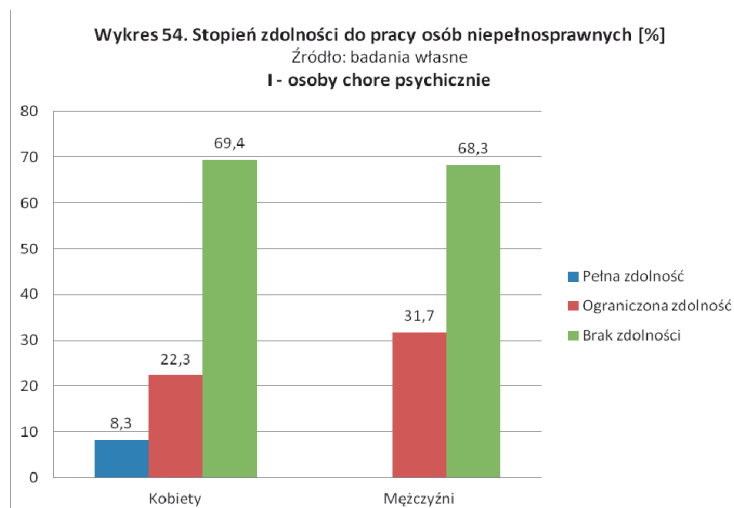

Wykres 54. Stopień zdolności do pracy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

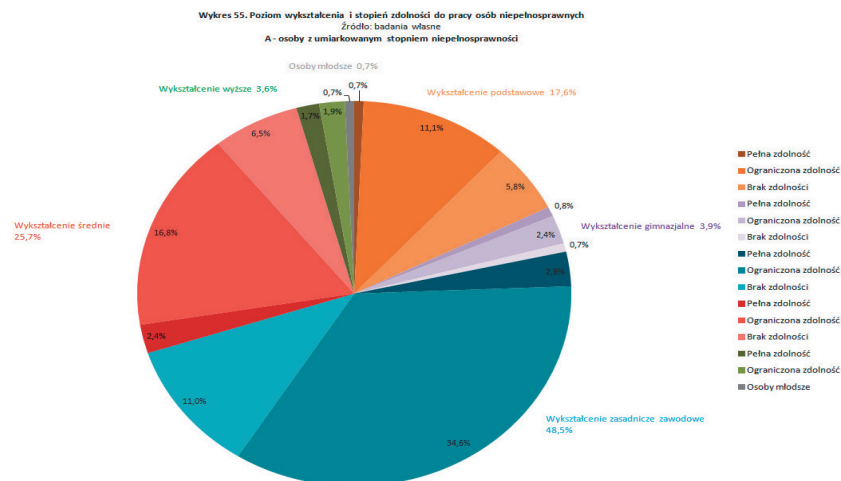
H - osoby chorujące na epilepsję

Wyniki analizy wykresu 55. pozwalają ustalić poziom zdolności do pracy osób z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym i lekkim oraz przeanalizować rozkład liczebności obu grup badanych z uwagi na ich poziom wykształcenia. W przypadku grupy pierwszej (A) można zauważyć, iż 24,1% niepełnosprawnych nie posiada zdolności do pracy, a 66,8% posiada tę zdolność w ograniczonym stopniu. Jedynie u 8,5% badanych zdolność do pracy jest pełna (najbardziej licznie w grupie legitymującej się wykształceniem zasadniczym, następnie - wykształceniem średnim i wyższym). W grupie osób, u których orzeczono lekki stopień niepełnosprawności (B) brak zdolności do pracy orzeczono w stosunku do 3,2% badanych, natomiast ograniczoną zdolność do wykonywania pracy posiada aż 65,1% badanych, a pełną - 31,7%. Najbardziej liczną podgrupę z pełną zdolnością do pracy stanowią

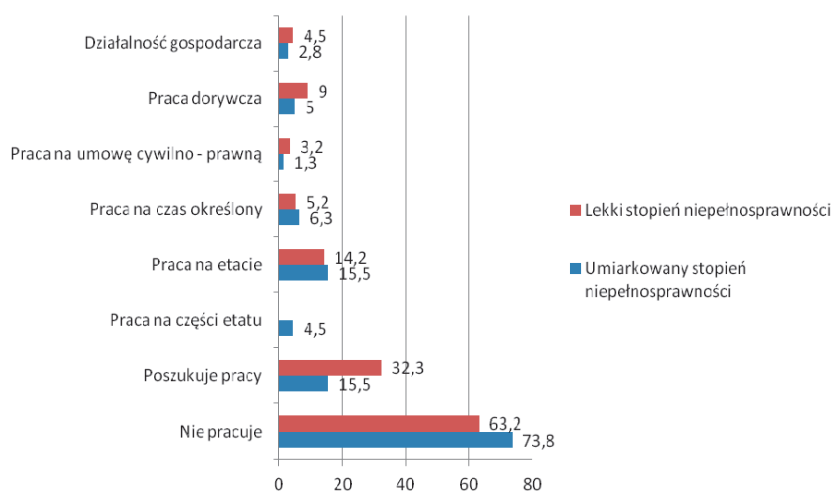
absolwenci szkół średnich, a z ograniczoną zdolnością do pracy – absolwenci zasadniczych szkół zawodowych. Warto dodatkowo zwrócić uwagę na fakt, że w obu grupach niepełnosprawności absolwenci szkół wyższych legitymują się zdolnością pełną (5,6% badanych), bądź ograniczoną (5,1%).

Niestety, powyższe dane dotyczące zdolności do pracy nie znajdują przełożenia na status osoby aktywnej zawodowo (co ilustruje wykres 56). W okresie przeprowadzania badań bez pracy pozostawało 73,8 % osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności i 63,2% - z lekkim, przy czym pracy poszukiwało 15,5 % z grupy pierwszej i 32,3% - z grupy drugiej. Pracę na pełnym etacie wykonywało łącznie 29,7% badanych, przy czym należy przypomnieć, że na terenie powiatu żagańskiego funkcjonowały co najmniej 3 zakłady pracy, w których niepełnosprawni pracownicy stanowili więcej niż 75 % załogi (czyli zakłady – niezależnie od ich nazwy właściwej – mogące mieć status zakładu pracy chronionej, zakładu

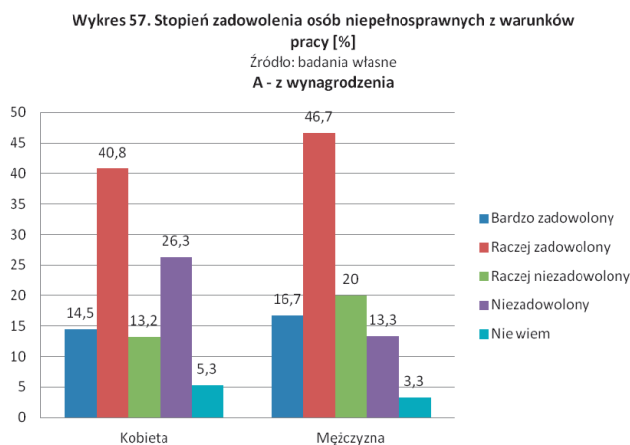
Wykres 56. Status zawodowy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

inwalidów itp.). Pracę na części etatu wykonywało 4,5% badanych z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności; na czas określony i na umowę cywilno-prawną pracowało łącznie 16% badanych, a pracę dorywczą znajdowało 14%. Działalność gospodarczą prowadziło 7,3%. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż badanym osobom niepełnosprawnym można przypisać specyficznie „dynamiczny” charakter. W obu grupach bowiem daje się zauważyć aktywność części osób – niezależnie od tego, jaki status zawodowy posiadały w chwili badania („pracując”, „poszukując pracy” – „innych propozycji” itp.).

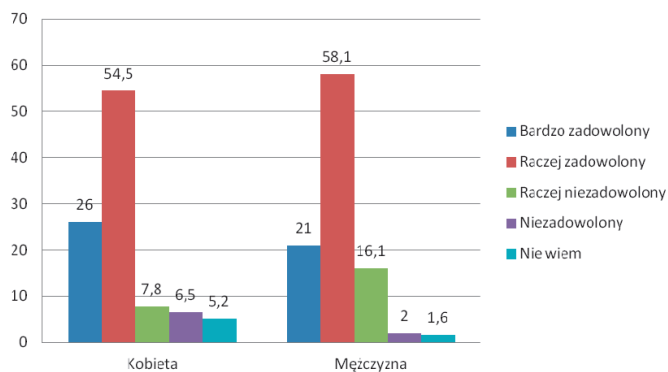
Następny wykres (57. A-E) pozwala uzyskać orientację w deklarowanym przez badane osoby niepełnosprawne stopniu zadowolenia z warunków pracy. W przypadku grupy badanych mężczyzn najwyższy ich odsetek wybierał odpowiedź „raczej zadowolony” zarówno z wynagrodzenia, z fizycznych warunków pracy, z możliwości awansu. W tym samym stopniu oceniali również swoje zainteresowanie wykonywaną pracą. W przypadku kobiet najwyższe wartości statystyczne dla kategorii „raczej zadowolona” odnotowane zostały w trzech aspektach – wynagrodzenie, fizyczne warunki pracy i zainteresowanie pracą. Kategorię „zadowolona” z możliwości awansu zadeklarowało 22,7% kobiet, czyli o 10,6% mniej niż mężczyzn. Natomiast zadowolenie z wykonywanej pracy wyrażało 76,9% i 83,9% mężczyzn. Mając na uwadze powyższe wnioski i analizując jeszcze dodatkowo wspomniany wykres, można stwierdzić, że w przypadku tego pytania mamy do czynienia z dużym stopniem nasycenia odpowiedzi artefaktem subiektywnej oceny. Nie zmienia to jednak postaci rzeczy, że niepełnosprawne kobiety i niepełnosprawni mężczyźni w nieco odmienny sposób „odnajdują się” w sytuacji pracy. Dodatkowo należy podkreślić, że stan zadowolenia z relacji ze współpracownikami zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn był podobny. (pozytywnych odpowiedzi udzieliło 91% kobiet i 93,4% mężczyzn), jednakże w swoich ocenach kobiety były w równym stopniu bardzo zadowolone, jak i zadowolone (mężczyzn bardzo zadowolonych było o 7,8% mniej, natomiast zadowolonych o 10,2% więcej). Trudno przypisać tę zauważalną wprawdzie różnicę jakimś szczególnym prawidłowościom. Być może przyczyną takiego stanu rzeczy był fakt związany z poziomem trudności kobiet i mężczyzn w uzyskiwaniu i w utrzymaniu zatrudnienia.

Wykres 57. Stopień zadowolenia osób niepełnosprawnych z warunków pracy [%]

Źródło: badania własne

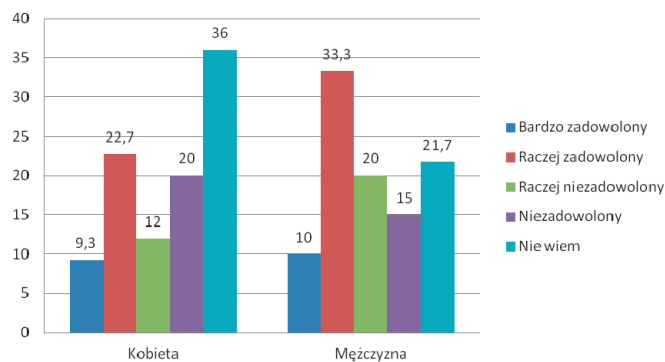
B - z fizycznych warunków pracy

Wykres 57. Stopień zadowolenia osób niepełnosprawnych z warunków pracy [%]

Źródło: badania własne

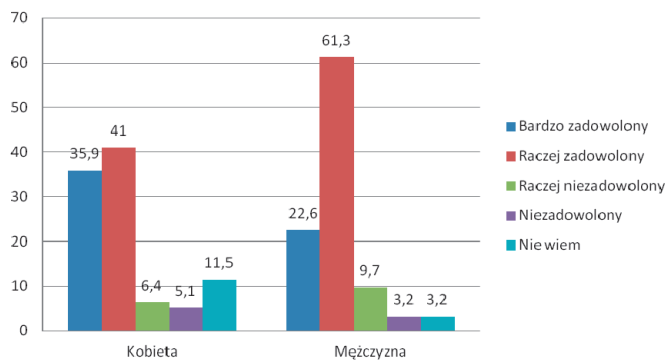
C - z możliwości awansu w pracy

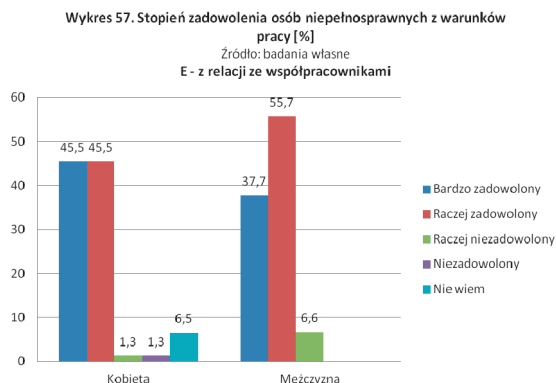

Wykres 57. Stopień zadowolenia osób niepełnosprawnych z warunków pracy [%]

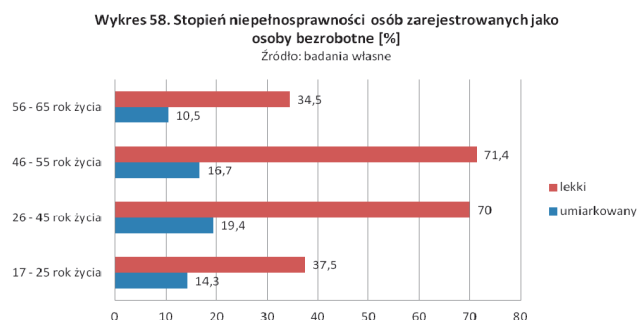
Źródło: badania własne

D - z zainteresowania wykonywaną pracą

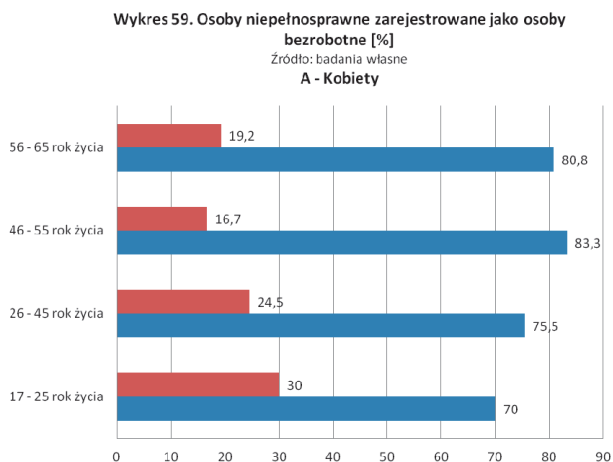

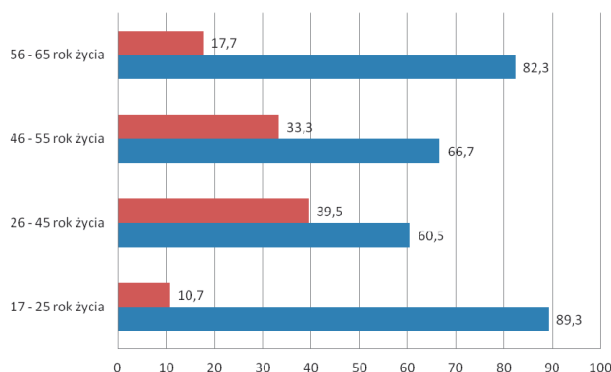
Poddając analizie następny (58.) wykres dotyczący ilości zarejestrowanych osób bezrobotnych z orzeczeniem o umiarkowanym i lekkim stopniu niepełnosprawności można zauważyć, że w każdej kategorii wiekowej zdecydowanie przeważają osoby niepełnosprawne w stopniu lekkim, przy czym najwyższy procent dotyczy osób w wieku 26-45 i 46-55 lat.

W wykresie 59. (A-B), przedstawiającym ilość osób zarejestrowanych jako bezrobotne zauważyć można, że w przypadku kobiet w wieku 17-25 lat i 56-65 lat ich odsetek był wyższy niż w przypadku mężczyzn (przy czym w tej młodszej kategorii wiekowej liczba

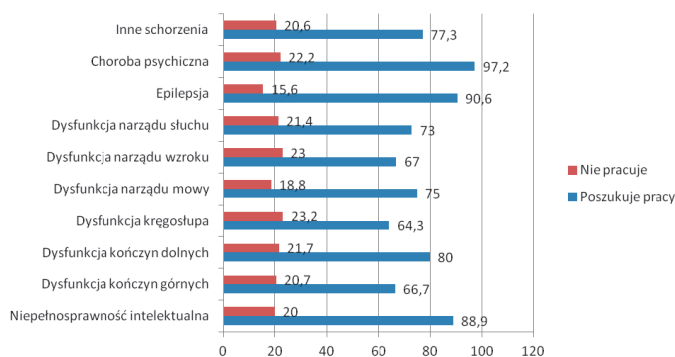
Wykres 59. Osoby niepełnosprawne zarejestrowane jako osoby bezrobotne [%]
 Źródło: badania własne
B - Mężczyźni

zarejestrowanych kobiet bezrobotnych była niemal trzykrotnie wyższa od liczby mężczyzn). W przypadku pozostałych kategorii wiekowych (26-45 lat i 46-55 lat) mężczyzn posiadających status osoby bezrobotnej jest więcej (odpowiednio: 39,5% oraz 33,3%). Informacja ta może mieć istotne znaczenie dla planowania różnych przedsięwzięć związanych z doskonaleniem zawodowym, przekwalifikowywaniem lub proponowaniem specyficznych rozwiązań związanych z uruchamianiem własnej działalności gospodarczej.

Analiza następnego wykresu (60.), ilustrującego problem poszukiwania pracy przez niepełnosprawnych bezrobotnych pozwala wysnuć wniosek, że osoby ze wszystkimi rodzajami schorzeń są zainteresowane uzyskaniem zatrudnienia. Poziom ich zdeterminowania w tej kwestii ilustruje kolejny wykres (61. A-B), z analizy którego wynika, iż bez względu na płeć i na stopień niepełnosprawności byli oni skłonni (w przeważającej mierze) przyjąć jakąkolwiek pracę. W przypadku osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności 30,4% - mężczyzn i 33,3 % kobiet było zainteresowanych tylko pracą dobrze płatną; natomiast w przypadku osób z lekkim stopniem niepełnosprawności 18,5% kobiet i 17,4% mężczyzn było zainteresowanych tylko pracą odpowiadającą posiadanym przez nich kwalifikacjom.

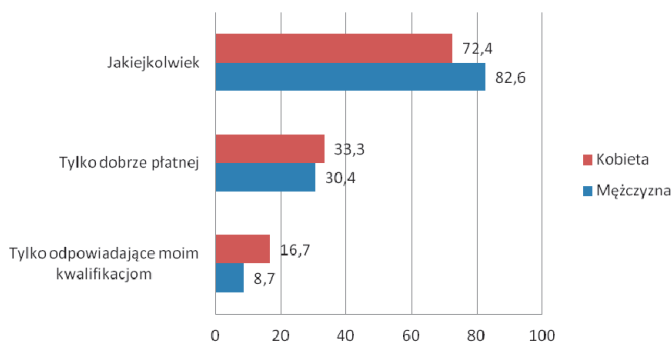
Wykres 60. Rodzaj niepełnosprawności osób niepracujących i poszukujących pracy [%]
 Źródło: badania własne

Wykres 61. Rodzaj pracy poszukiwanej przez osoby niepełnosprawne [%]

Źródło: badania własne

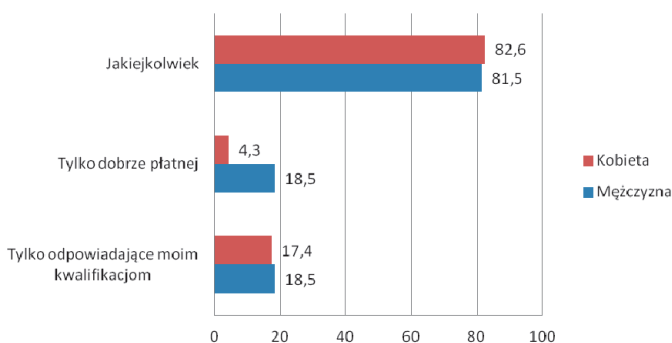
A - osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności

Wykres 61. Rodzaj pracy poszukiwanej przez osoby niepełnosprawne [%]

Źródło: badania własne

B - osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności

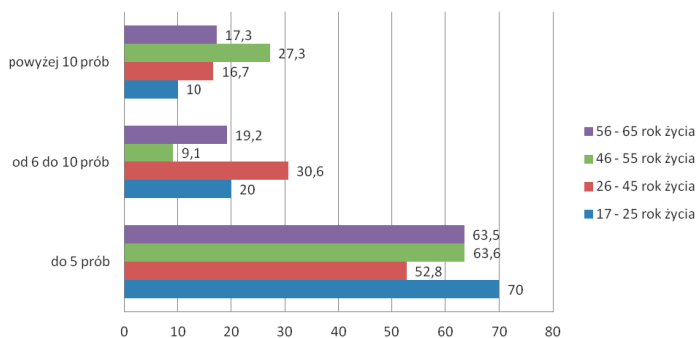

Następne wykresy ilustrują problem prób podejmowania pracy przez bezrobotne osoby w różnym wieku (62 A-B) i z różnym stopniem niepełnosprawności oraz z różnym

Wykres 62. Próby podjęcia pracy przez osoby niepełnosprawne w różnym wieku [%]

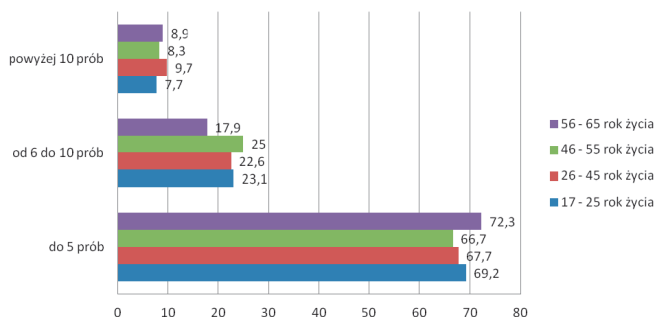
Źródło: badania własne

A - Kobieta

Wykres 62. Próby podjęcia pracy przez osoby niepełnosprawne w różnym wieku [%]

Źródło: badania własne
B - Mężczyzna

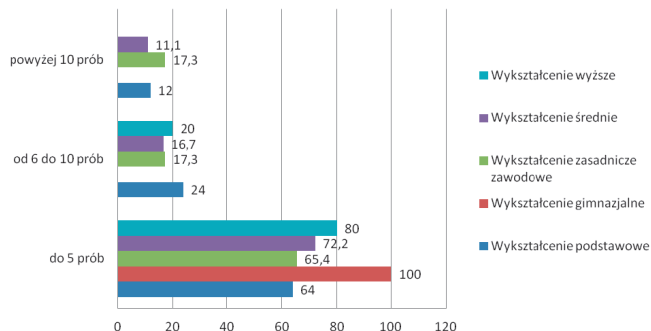

poziomem wykształcenia (63 A-B). W wyniku analizy przedstawionego materiału można wysnuć wniosek, iż we wszystkich kategoriach wiekowych (bez względu na płeć) więcej niż 50% badanych (od 52,8% do 72,3%) w swoim doświadczeniu takie próby posiada. Zaskakujący jest fakt, że od 10% do 27,3% kobiet podejmowało takie próby kilkanaście razy.

Wykres 63. Próby podjęcia pracy przez osoby niepełnosprawne z różnym poziomem wykształcenia [%]

Źródło: badania własne

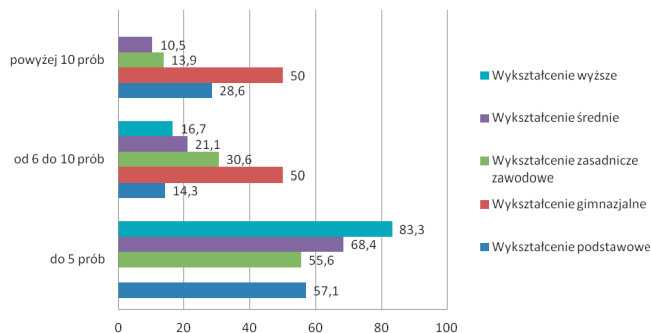
A - osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności

Wykres 63. Próby podjęcia pracy przez osoby niepełnosprawne z różnym poziomem wykształcenia [%]

Źródło: badania własne

B - osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności

W przypadku mężczyzn zdarzyło się to rzadziej (dotyczyło to mniej niż 10% we wszystkich grupach wiekowych). Może to wynikać z faktu szybszego uzyskiwania przez nich zatrudnienia, o czym świadczyłaby ilość osób podejmujących takie próby od 6 do 10 razy.

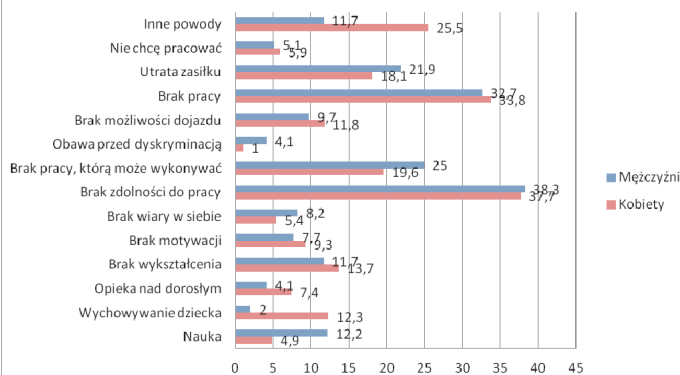
Dane przedstawione w wykresie 63 (A-B) pozwalają zauważyć, że osoby legitymujące się wykształceniem wyższym podejmują zatrudnienie przy mniejszej ilości prób (do 10) niż pozostałe (bez względu na stopień niepełnosprawności). Dodatkowo warto też podkreślić, że w przypadku osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności mniejsza ilość osób próbuje podjąć pracę więcej niż dziesięciokrotnie.

W celu pełniejszego zrozumienia sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy należy przeanalizować również przyczyny, które decydują o tym, że pozostają bez pracy (co przedstawia wykres 64 A-B). Do najbardziej istotnych powodów podawanych zarówno przez kobiety, jak i mężczyzn należały: brak zdolności do pracy i brak pracy – zwłaszcza takiej, którą mogliby wykonywać oraz obawa przed utratą zasiłku. W przypadku rozpatrywania tej kwestii z punktu widzenia stopnia niepełnosprawności zależności przyjmują

Wykres 64. Powody pozostawania osób niepełnosprawnych bez pracy [%]

Źródło: badania własne

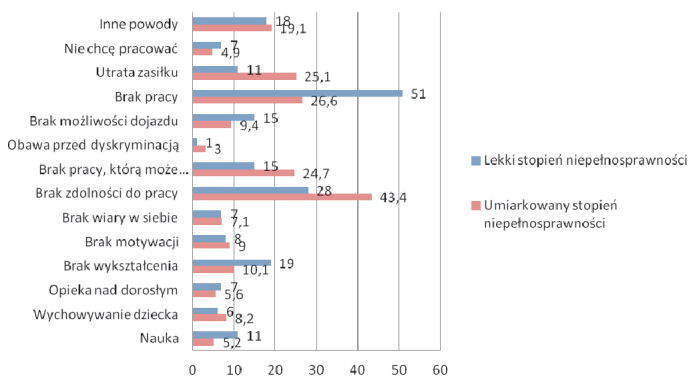
A - płeć

Wykres 64. Powody pozostawania osób niepełnosprawnych bez pracy [%]

Źródło: badania własne

B - stopień niepełnosprawności

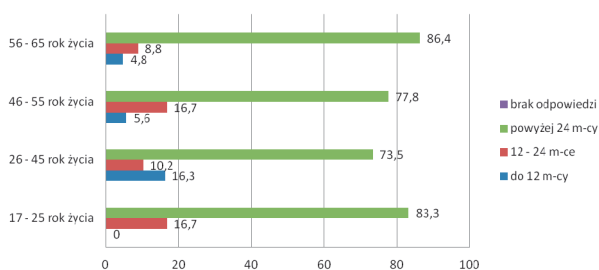
odmienny obraz. W odniesieniu do osób legitymujących się umiarkowanym stopniem niepełnosprawności zasadniczym powodem jest brak zdolności do pracy. W przypadku osób z lekkim stopniem niepełnosprawności - brak pracy.

Kolejne wykresy ilustrują problem związany z czasem pozostawania bez pracy osób niepełnosprawnych. Wykres 65 A-B uwzględnia kryterium, jakim jest płeć osób niepełnosprawnych. Analiza danych w nich zawartych pozwala wysnuć wniosek, że największy odsetek niepełnosprawnych kobiet i mężczyzn pozostawało bez pracy powyżej 24 miesięcy, bez względu na stopień niepełnosprawności i bez względu na poziom wykształcenia (co ilustruje także wykres 66 A-B).

Wykres 65. Okres pozostawania bez pracy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

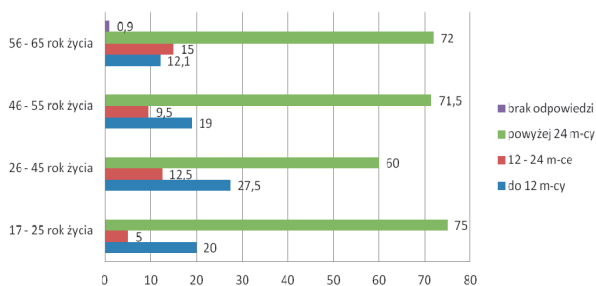
A - Kobiety

Wykres 65. Okres pozostawania bez pracy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

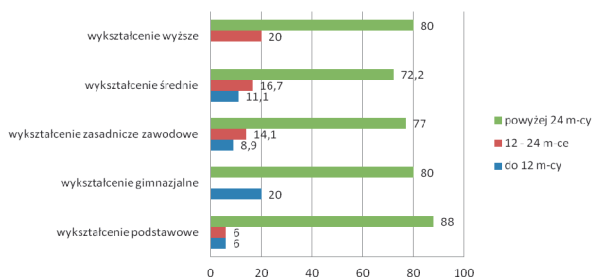
B - Mężczyźni

Wykres 66. Okres pozostawania bez pracy osób niepełnosprawnych z różnym poziomem wykształcenia [%]

Źródło: badania własne

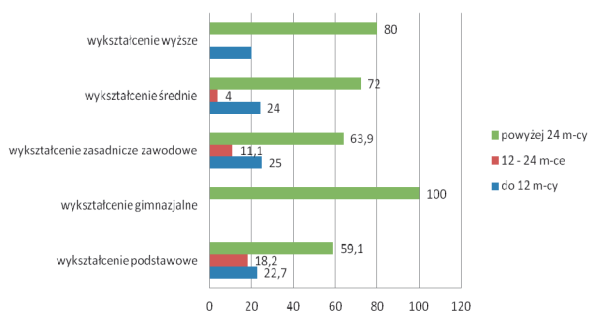
A - umiarkowany stopień niepełnosprawności

Wykres 66. Okres pozostawania bez pracy osób niepełnosprawnych z różnym poziomem wykształcenia [%]

Źródło: badania własne

B - lekki stopień niepełnosprawności

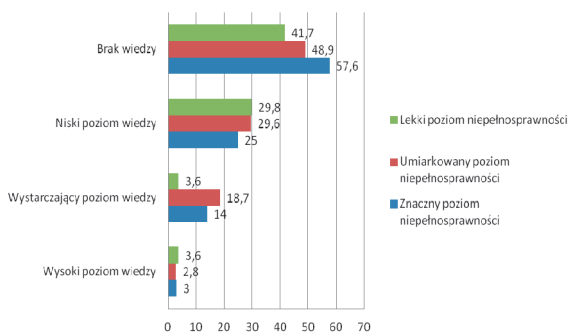

W wyniku analizy kolejnego wykresu (67.A-D), przedstawiającego poziom wiedzy osób niepełnosprawnych o możliwościach kształcenia, doksztalcania, możliwościach zatrudnienia i korzystania z różnych form wsparcia, wynika, iż najbardziej liczną grupę we wszystkich jej wariantach (A-D) stanowiły osoby utrzymujące, że brak im wiedzy na ten temat lub, że poziom ich wiedzy jest niski. Odpowiedzi wskazujące na wysoki poziom wiedzy w omawianych kwestiach były marginalne (do 4%).

Wykres 67. Poziom wiedzy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

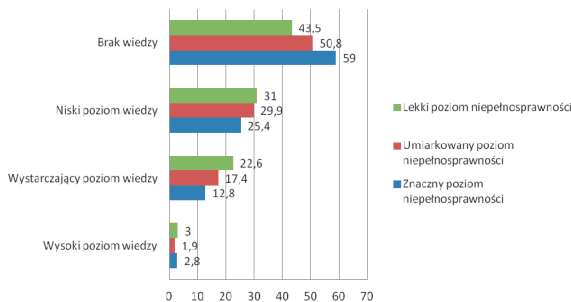
A - o możliwości kształcenia

Wykres 67. Poziom wiedzy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

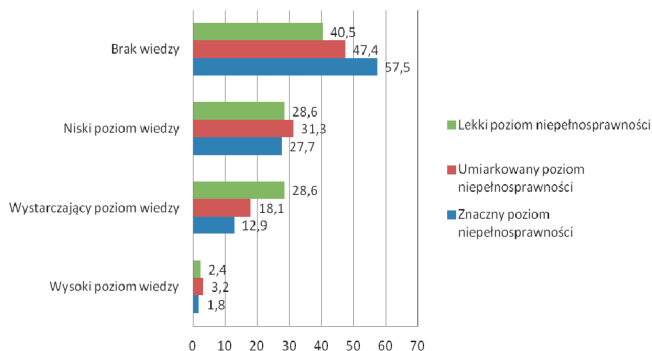
B - o możliwości doksztalcenia

Wykres 67. Poziom wiedzy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

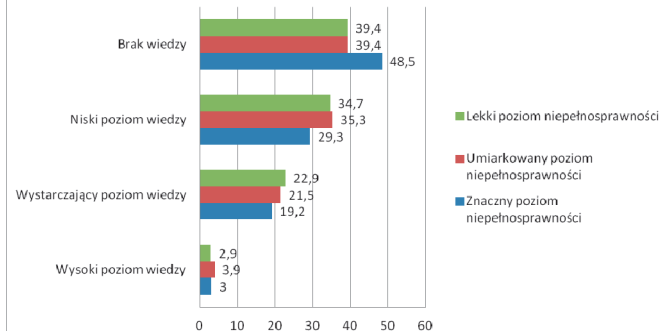
C - o możliwości zatrudnienia

Wykres 67. Poziom wiedzy osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: badania własne

D - o możliwości korzystania z różnych form wsparcia

Istotnym – z punktu widzenia motywacji do poszukiwania pracy, do stawiania się na rozmowy kwalifikacyjne - jest niewątpliwie subiektywna ocena osób niepełnosprawnych na temat potencjalnych pracodawców (co ilustruje tabela 7.). Analiza danych w poniższej tabeli pozwala jednoznacznie stwierdzić, iż osoby niepełnosprawne najczęściej utrzymują, że nie mają zdania na ich temat, lub że zatrudnienie ich będzie możliwe tylko wówczas, gdy pracodawca uzyska z tego tytułu jakąś korzyść. Stwierdzenie typu „nie chcą nas zatrudniać” podało blisko 10 % ankietowanych osób niepełnosprawnych, a nie udzieliło konkretnej odpowiedzi (nie zajmując stanowiska w tej sprawie – „nie mam zdania”) ponad 50% osób badanych. Wynik zaskakujący lub - co byłoby bardziej odpowiednim określeniem – zatrważający.

Podobny problem ilustrują odpowiedzi na temat oceny wiedzy pracodawców o możliwości wsparcia osób niepełnosprawnych (wykres 68. A-B). Zarówno osoby niepełnosprawne, jak i ich opiekunowie na ogół twierdzą, że pracodawcy takiej wiedzy nie posiadają, lub że „nie mają wiedzy na ten temat”.

Tabela 7. Ocena pracodawców przez osoby niepełnosprawne z różnym poziomem wykształcenia

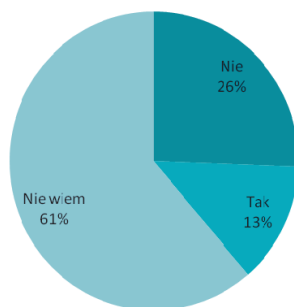
Źródło: badania własne

Ocena	Poziom wykształcenia							Ogółem
	do 7 r.ż	uczeń SP	podstawowe	gimnazjalne	zasadniczo - zawodowe	średnie	wyższe	
Nie chcą nas zatrudniać	0	1	11	1	33	11	3	60
Nie zatrudniają nas	0	0	8	0	17	13	2	40
Zatrudnią nas gdy będą mieli z tego korzyść	3	4	50	8	137	125	17	344
Zatrudniają nas chętnie	0	0	4	2	6	8	2	22
Nie mam zdania	25	26	148	42	221	104	19	585
Ogółem	28	31	221	53	414	261	43	1051

Wykres 68. Ocena wiedzy pracodawców na temat możliwości wsparcia zatrudnienia osób niepełnosprawnych

Źródło: badania własne

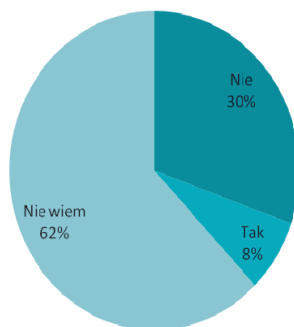
A - osoba niepełnosprawna

Wykres 68. Ocena wiedzy pracodawców na temat możliwości wsparcia zatrudnienia osób niepełnosprawnych

Źródło: badania własne

B - opiekun osoby niepełnosprawnej

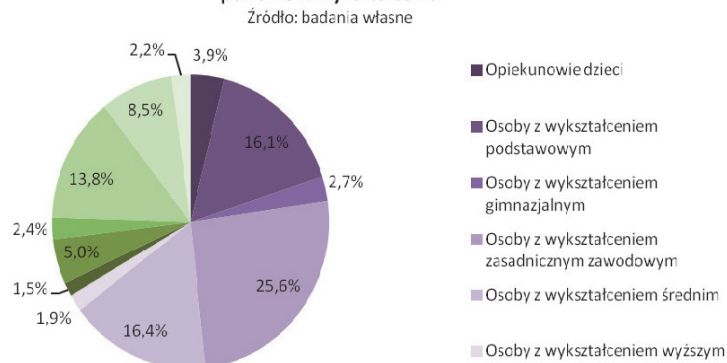
Osoby niepełnosprawne są świadome faktu wykorzystywania przez pracodawców możliwości wsparcia przy ich zatrudnianiu, o czym można wnioskować na podstawie danych zawartych w tabeli 8.

Tabela 8. Formy wsparcia, z których pracodawcy korzystali przy zatrudnianiu osoby niepełnosprawnej
Źródło: badania własne

Forma wsparcia	Stopień niepełnosprawności			Ogółem
	1 - znaczny	2 - umiarkowany	3 - lekki	
Dofinansowanie zatrudnienia	83,3%	86,5%	94,7%	87,9%
Dofinansowanie adaptacji pomieszczeń	23,3%	14,6%	7,9%	14,6%
Dofinansowanie wyposażenia	30,0%	20,2%	18,4%	21,7%
Dofinansowanie szkoleń	16,7%	16,9%	10,5%	15,3%
Inne formy	6,7%	10,1%	2,6%	7,6%
Ogółem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Specyficzne spostrzeżenie pracodawców przez zdecydowaną większość osób niepełnosprawnych skutkuje między innymi brakiem zainteresowania z ich strony (wykres 69.) udziałem w spotkaniach z nimi w celu omawiania problemów związanych z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych i problemów dotyczących szeroko rozumianej integracji (reintegracji) społecznej.

Wykres 69. Deklaracja uczestniczenia w spotkaniach z pracodawcami dotyczącymi zatrudnienia osób niepełnosprawnych osób z różnym poziomem wykształcenia
Źródło: badania własne

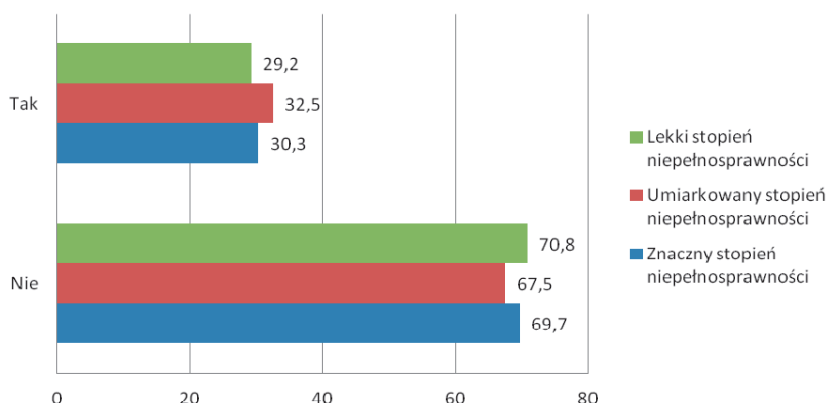
6.5. Inne oceny i opinie osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne należą do specyficznej grupy potencjalnych lub faktycznych beneficjentów jednostek samorządowych: Powiatowego Urzędu Pracy, Ośrodka Pomocy Społecznej i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

O stopniu otrzymywania informacji na temat wsparcia udzielanego osobom niepełnosprawnym przez te instytucje świadczą dane uzyskane od badanych i zawarte w wykresie 70. W wyniku jego analizy można stwierdzić, iż 66 % badanych nie otrzymuje takich informacji. Niezależnie od tego faktu osoby niepełnosprawne były w pewnym zakresie klientami tychże jednostek. Jednakże stopień dostosowania ich oferty do faktycznych potrzeb tych osób był - według ich opinii – niedostosowany (o czym przekonują wyniki zawarte w wykresie 71).

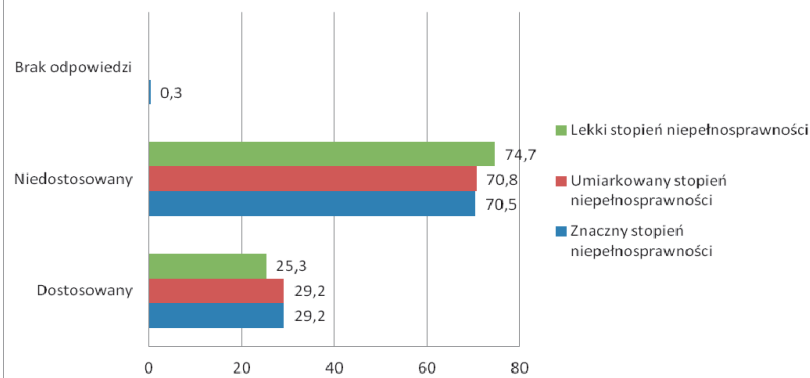
Wykres 70. Informowanie osób niepełnosprawnych o możliwości otrzymania wsparcia przez jednostki samorządowe (PCPR, PUP, OPS) [%]

Źródło: Badania własne

Wykres 71. Stopień dostosowania oferty pomocy jednostek samorządowych (PCPR, PUP, OPS) do potrzeb osób niepełnosprawnych w ocenie tych osób [%]

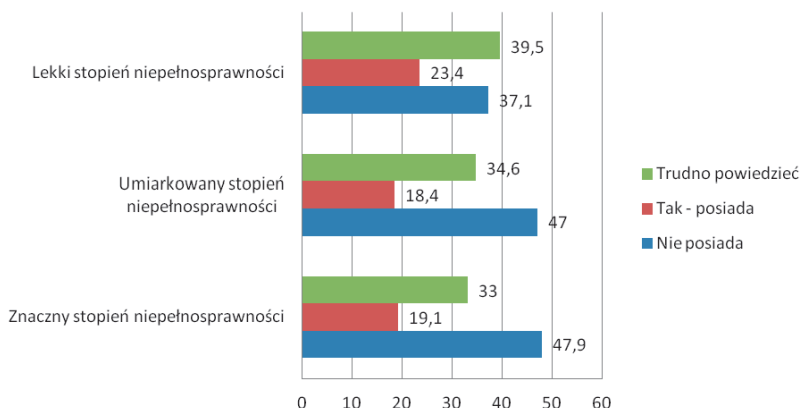
Źródło: badania własne

Osoby niepełnosprawne (niezależnie od stopnia niepełnosprawności) twierdziły, że posiadają stosunkowo małą wiedzę na temat współpracy jednostek samorządowych (wykres 72.). Zdecydowana większość niepełnosprawnych osób nie miała zdania na temat tejże współpracy (wykres 73.), a ponad 25 % badanych stwierdzało wprost, że takiej współpracy brakuje.

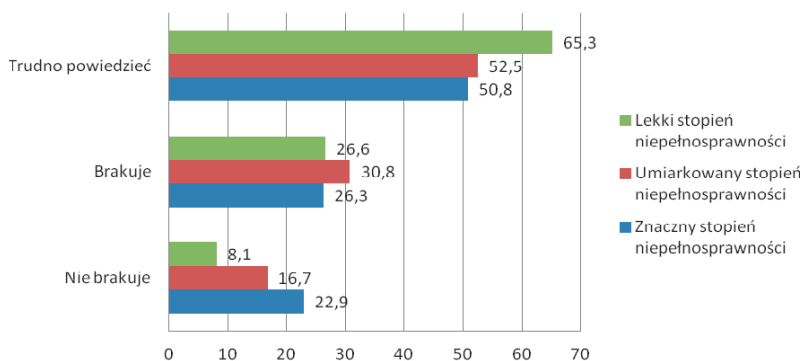
Wykres 72. Stan wiedzy osób niepełnosprawnych na temat współpracy jednostek samorządowych (PCPR, PUP, OPS) [%]

Źródło: badania własne

Wykres 73. Współpraca jednostek samorządowych (PCPR, PUP, OPS) w zakresie wymiany informacji i wsparcia osób niepełnosprawnych w ocenie tych osób [%]

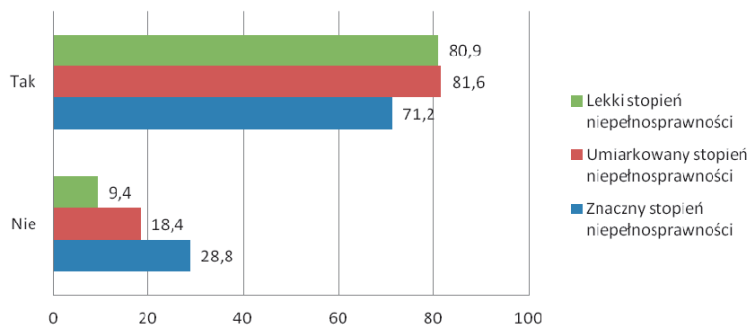
Źródło: badania własne

Osoby badane były zgodne (wykres 74. A-C) w swojej opinii na temat wpływu poprawy współpracy pomiędzy tymi jednostkami na poziom swojej aktywności zawodowej. Wyrażali opinię, że przyczyni się ona do podniesienia poziomu tej ich aktywności (powyżej 70% badanych), natomiast nie będzie miała istotnego wpływu na inne formy ich aktywności (powyżej 94% badanych).

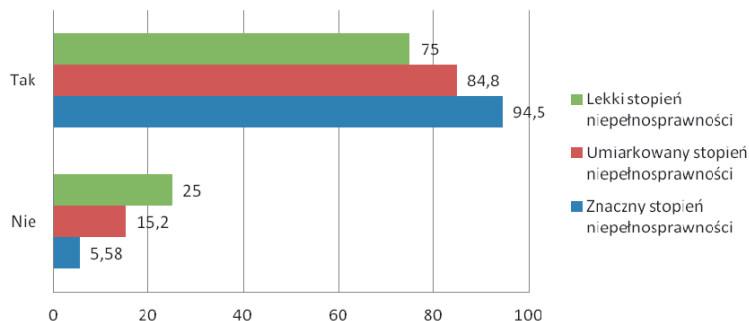
Wykres 74. Wpływ poprawy współpracy pomiędzy jednostkami samorządowymi (PCP, PUP, OPS) na funkcjonowanie osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: Badania własne
A - aktywność zawodowa

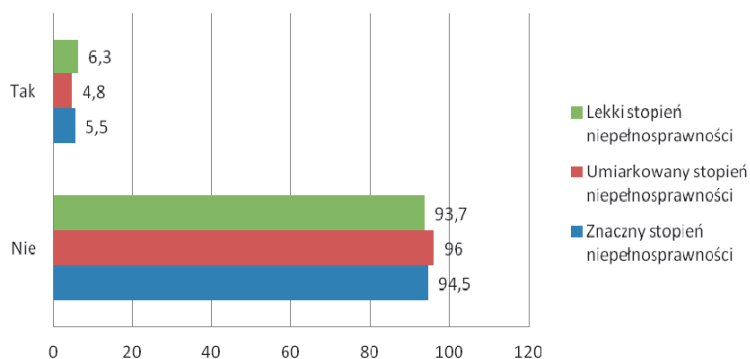
Wykres 74. Wpływ poprawy współpracy pomiędzy jednostkami samorządowymi (PCP, PUP, OPS) na funkcjonowanie osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: Badania własne
B - aktywność społeczna

Wykres 74. Wpływ poprawy współpracy pomiędzy jednostkami samorządowymi (PCP, PUP, OPS) na funkcjonowanie osób niepełnosprawnych [%]

Źródło: Badania własne
C - inne formy aktywności

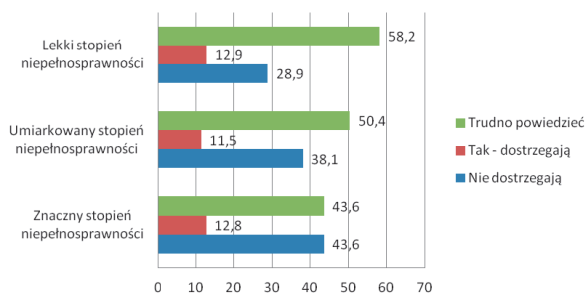

W opinii badanych osób niepełnosprawnych władze lokalne w bardzo małym stopniu (od 11,5%) do 12,9%) dostrzegają ich problemy (wykres 75.).

Większość badanych osób (powyżej 84%) nie posiadała wiedzy o organizacjach pozarządowych działających na terenie miejsca ich zamieszkania (wykres 76.). Również większość tych osób (powyżej 81%) nie otrzymywała od nich informacji o dostępnych formach pomocy, a co najmniej 40 % badanych deklarowało swoje zainteresowanie w tej kwestii (wykres 77. A-B). Większość osób niepełnosprawnych nie wykazywała szczególnej aktywności w zakresie angażowania się w prace organizacji pozarządowych (tabela 9.), tylko 7,3% badanych osób angażuje się w ich działania.

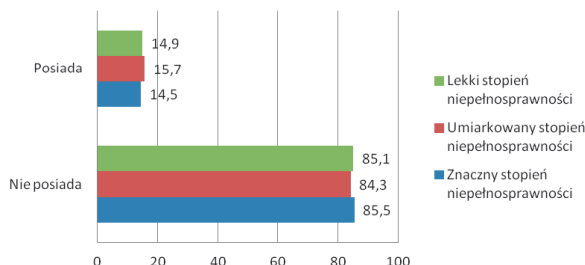
Wykres 75. Opinia osób niepełnosprawnych na temat dostrzegania ich problemów przez władze lokalne [%]

Źródło: badania własne

Wykres 76. Posiadanie wiedzy o organizacjach pozarządowych działających na terenie miejsca zamieszkania osób niepełnosprawnych [%]

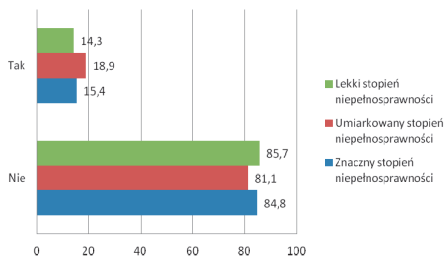
Źródło: badania własne

Wykres 77. Dostęp osób niepełnosprawnych do informacji od instytucji samorządowych o formach pomocy [%]

Źródło: Badania własne

A - nie otrzymuje informacji

Wykres 77. Dostęp osób niepełnosprawnych do informacji od instytucji samorządowych o formach pomocy [%]

Źródło: Badania własne

B - chciałby otrzymywać informacje

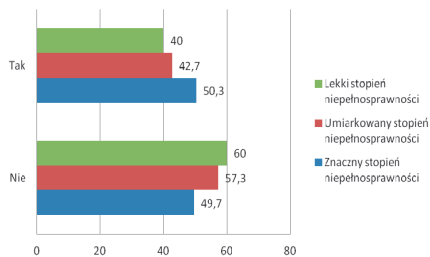
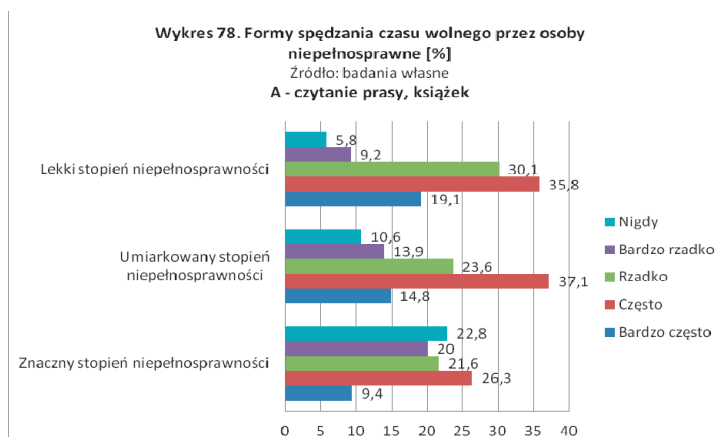

Tabela 9. Zrzeszanie się osób niepełnosprawnych w organizacjach pozarządowych

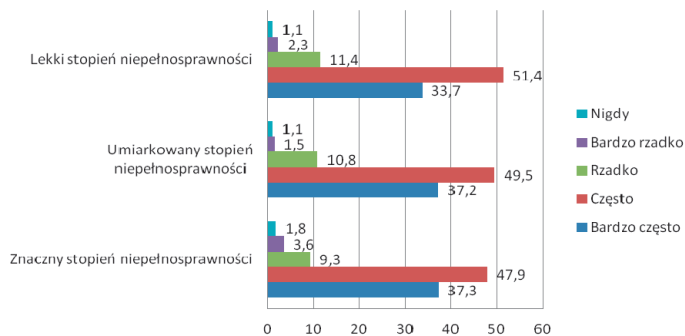
Źródło: badania własne

Przyczyna niepełnosprawności	Przynależność	Stopień niepełnosprawności			Ogółem
		1- znaczny	2 - umiarkowany	3- lekki	
Niesprawność intelektualna	Nie	51	51	4	106
	Tak	10	5	0	15
Dysfunkcja kończyn górnych	Nie	85	66	25	176
	Tak	14	6	2	22
Dysfunkcja kończyn dolnych	Nie	127	143	40	310
	Tak	14	8	3	25
Dysfunkcja kręgosłupa	Nie	92	209	94	395
	Tak	17	15	5	37
Dysfunkcja narządu mowy	Nie	45	21	2	68
	Tak	6	2	1	9
Dysfunkcja narządu wzroku	Nie	83	65	21	169
	Tak	14	6	2	22
Dysfunkcja narządu słuchu	Nie	34	41	13	88
	Tak	37	46	14	97
Epilepsja	Nie	29	30	6	66
	Tak	4	2	0	6
Choroba psychiczna	Nie	44	30	4	78
	Tak	4	1	0	5
Inne schorzenia	Nie	142	201	54	397
	Tak	14	13	3	30
Ogółem	Nie	302	440	163	905
	Tak	36	28	7	71
Ogółem		338	468	170	976

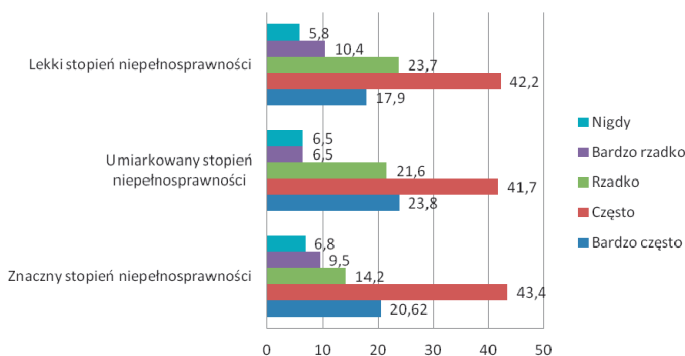
Osoby niepełnosprawne swój wolny czas spędzały (wykres 78. A-J) w przeważającej mierze na oglądaniu telewizji, słuchaniu radia, spotkaniach z rodziną i sąsiadami oraz przyjaciółmi. Rzadziej korzystały z komputera, rzadziej czytały, z reguły nie uprawiały sportu, nie angażowały się społecznie oraz nie wykazywały aktywności twórczej.

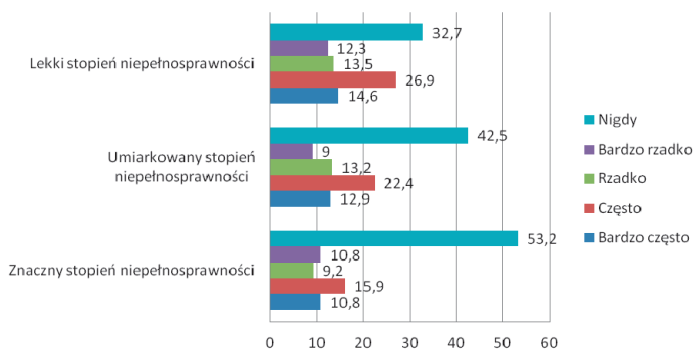
Wykres 78. Formy spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne [%]
Źródło: badania własne
B - oglądanie telewizji

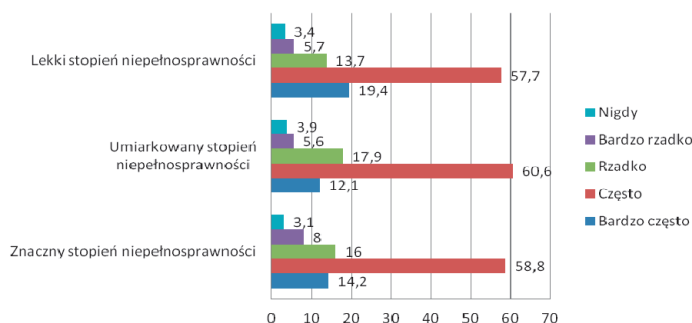
Wykres 78. Formy spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne [%]
Źródło: badania własne
C - słuchanie radia

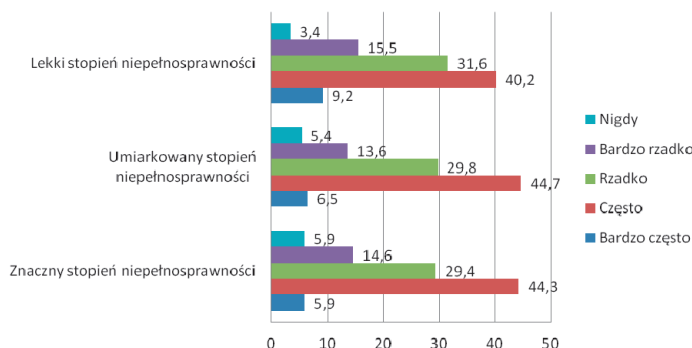
Wykres 78. Formy spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne [%]
Źródło: badania własne
D - korzystanie z komputera/internetu

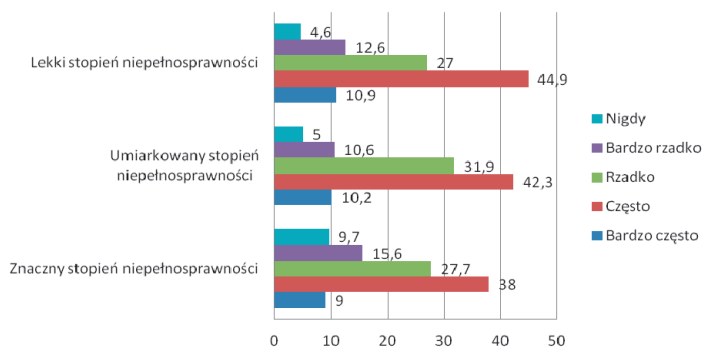
Wykres 78. Formy spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne [%]
 Źródło: badania własne
E - spotkania z rodziną

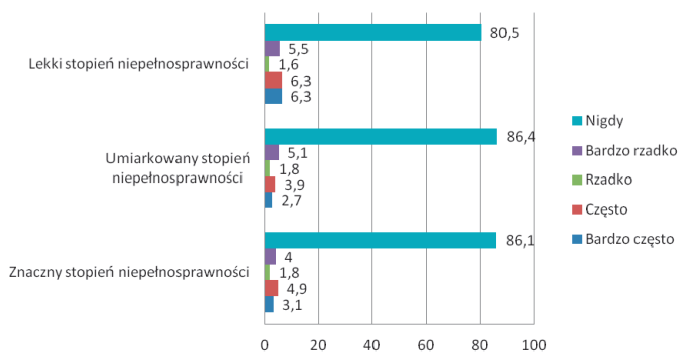
Wykres 78. Formy spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne [%]
 Źródło: badania własne
F - spotkanie z sąsiadami

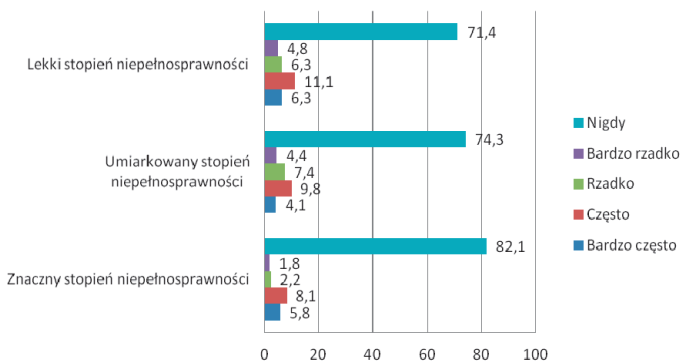
Wykres 78. Formy spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne [%]
 Źródło: badania własne
G - spotkania z przyjaciółmi

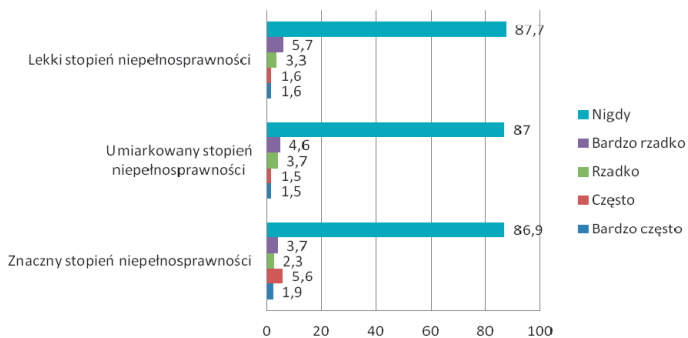
Wykres 78. Formy spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne [%]
 Źródło: badania własne
H - aktywność twórcza

Wykres 78. Formy spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne [%]
 Źródło: badania własne
I - uprawianie sportu

Wykres 78. Formy spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne [%]
 Źródło: badania własne
J - aktywność społeczna

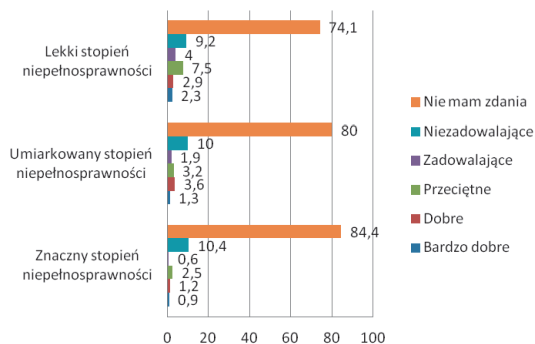

Własnego zaangażowania w życie społeczne (wykres 79. A-F) – zwłaszcza udziału w wolontariacie, organizacjach pozarządowych i innych obszarach życia społecznego - woleli nie oceniać. Jedynie bardziej zdecydowanie wypowiadali się na temat swojego zaangażowania w kontakty z innymi, udziału w życiu społeczno – kulturalnym i społeczno – obywatelskim, oceniając je w skali bardzo dobre – przeciętne.

Wykres 79. Ocena własnego zaangażowania w życie społeczne przez osoby niepełnosprawne [%]

Zródło: badania własne

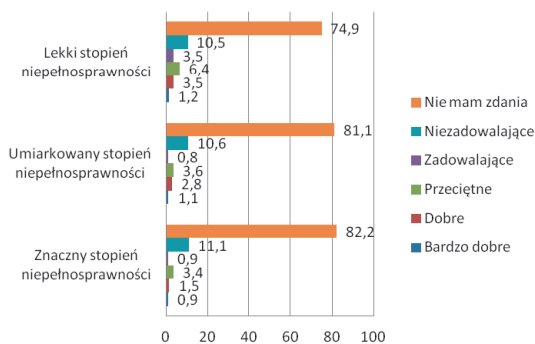
A - wolontariat, działalność charytatywna

Wykres 79. Ocena własnego zaangażowania w życie społeczne przez osoby niepełnosprawne [%]

Zródło: badania własne

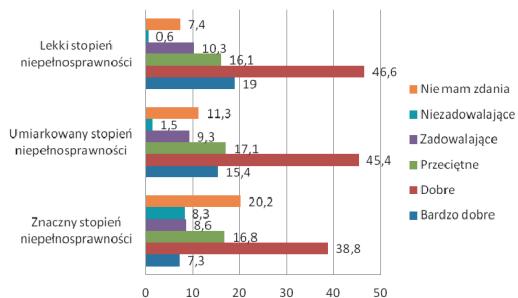
B - działalność organizacji pozarządowych

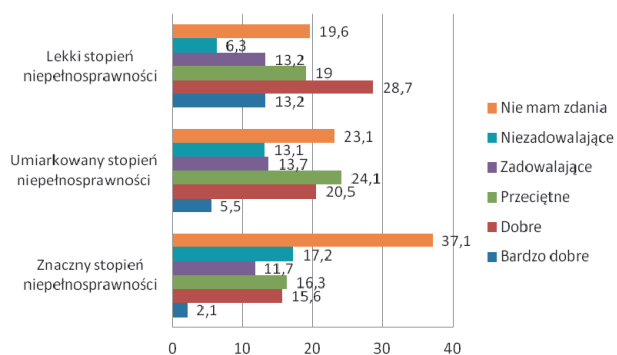
Wykres 79. Ocena własnego zaangażowania w życie społeczne przez osoby niepełnosprawne[%]

Zródło: badania własne

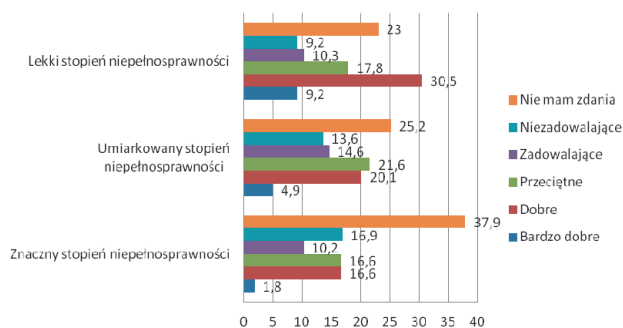
C - kontakty z innymi

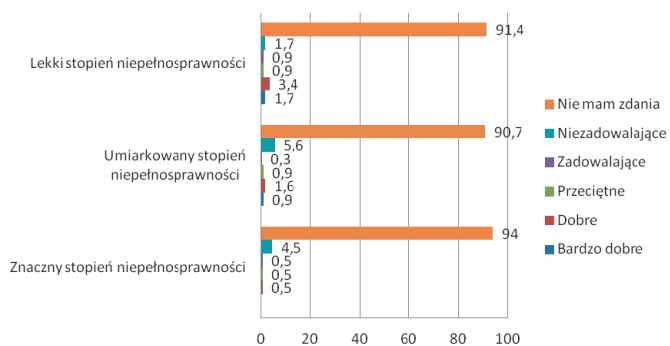
Wykres 79. Ocena własnego zaangażowania w życie społeczne przez osoby niepełnosprawne [%]
Zródło: badania własne
D - życie społeczno - kulturalne

Wykres 79. Ocena zaangażowania w życie społeczne przez osoby niepełnosprawne [%]
Zródło: badania własne
E - życie społeczno - obywatelskie

Wykres 79. Ocena własnego zaangażowania w życie społeczne przez osoby niepełnosprawne [%]
Zródło: badania własne
F - inne obszary życia społecznego

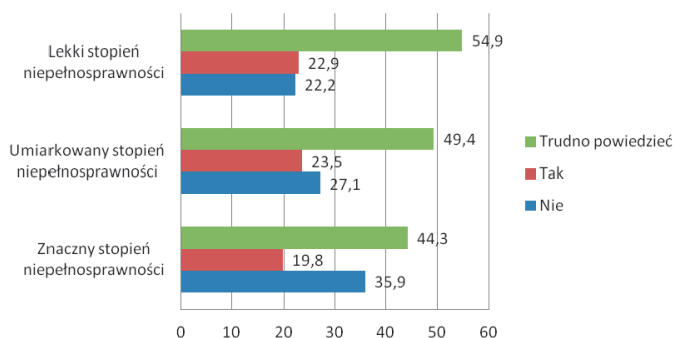

Stosunkowo mała ilość tych osób (od 19,8% do 22,9%) twierdziła, że zna swoje prawa i przywileje jako osoby niepełnosprawnej (wykres 80.).

Niewiele ponad 25% badanych zdecydowanie utrzymywało, że czuje się akceptowana w swoim środowisku (wykres 81.).

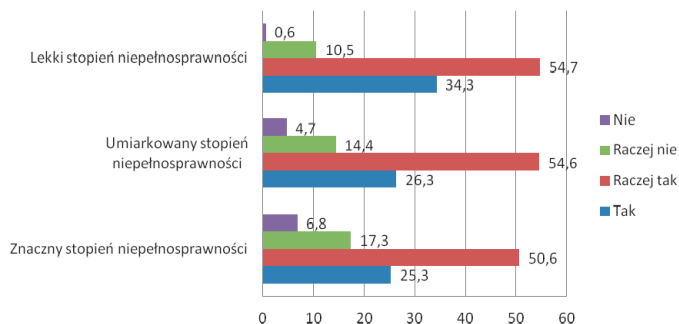
Wykres 80. Znajomość swoich praw i przywilejów przez osoby niepełnosprawne [%]

Źródło: badania własne

Wykres 81. Opinia osób niepełnosprawnych na temat ich akceptacji przez społeczność lokalną [%]

Źródło: badania własne

Zasygnalizowanie wyżej wymienionych problemów związanych z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych zamieszkujących w powiecie żagańskim jednoznacznie wskazuje na palącą potrzebę podejmowania kompleksowych działań, na konieczność opracowania i realizowania strategii mającej na celu ich integrację i reintegrację społeczną i zawodową.

Uwagi końcowe

Osoby niepełnosprawne stanowią wyjątkowo zróżnicowaną zbiorowość społeczną. Biorąc pod uwagę szereg czynników różnicujących ją wewnętrznie – począwszy od stopnia, rodzaju niepełnosprawności (i okresu rozwojowego, w którym ona zaistniała), poprzez status rodzinny, doświadczenia zawodowe, potencjał intelektualny, kończąc na szeroko rozumianych doświadczeniach społecznych – i uwzględniając biologię organizmu ludzkiego, można zakładać, że większość z wyżej wymienionych czynników (poza brzegowymi) jest na tyle dynamiczna, że może ulegać zmianom w zależności od aktualnych warunków zewnętrznych, stwarzanych indywidualnym jednostkom.

Zdiagnozowane obszary funkcjonowania osób niepełnosprawnych, zamieszkujących na terenie powiatu zagańskiego, a także rozpoznane podmioty, od których należy i można oczekiwać włączenia się w proces ich integracji i reintegracji społecznej oraz zawodowej pozwalają zauważyć, że należałoby podjąć takie działania systemowe, które umożliwiłyby wszystkim zainteresowanym podmiotom zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych.

Przy planowaniu niezbędnych dla tego celu zadań, procedur oraz ram czasowych, a także przy ich realizacji należałoby wykazywać się wyjątkową wrażliwością, dbając o wypełnienie luk, których zdiagnozowanie umożliwiły przeprowadzone badania.

Chodzi o zbudowanie zintegrowanego systemu – bazy informacyjnej, umożliwiającej transmisję niezbędnych danych o osobach niepełnosprawnych oraz zaplanowanie wspólnej ścieżki reintegracji zawodowej i społecznej realizowanej przez powiatowy urząd pracy, ośrodek pomocy społecznej, powiatowe centrum pomocy rodzinie (na brak której wskazywały wszystkie badane jednostki samorządowe), o podniesienie poziomu jakości usług świadczonych przez te placówki (o takiej potrzebie mówili zarówno ich pracownicy, kierownicy jak i pośrednio wskazywały organizacje pozarządowe oraz zainteresowane osoby niepełnosprawne), o umożliwienie (lokalnym liderom, pracodawcom, podmiotom i organizacjom) podejmowania kompleksowych działań w danym regionie, które mogłyby przyczyniać się do podniesienia poziomu jakości życia osób niepełnosprawnych, poprzez aktywizację zawodową i społeczną.

Bibliografia

1. A. Barczyński, Rynek pracy a potrzeby i oczekiwania osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Aktywizacja Zawodowa Osób Niepełnosprawnych” 2006, nr 3-4;
2. Bariery w aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, Ogólnopolska konferencja naukowa, 26 października 2006 Łódź (w:) „Aktywizacja Zawodowa Osób Niepełnosprawnych” 2006, nr 3-4 (7-8);
3. Całozyciowe poradnictwo zawodowe w ramach lubuskiego pakietu na rzecz zatrudnienia, (red.) Z. Wołek, Zielona Góra 2009;
4. R. Depta, Teleworking jako alternatywna forma pracy w przyszłości „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 1998, nr 4 ;
5. T. Gałkowski, Wokół definicji pojęcia „osoba niepełnosprawna” – doświadczenia europejskie, „Problemy Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej” 1993, nr 4;
6. S. Golinowska, Integracja społeczna osób niepełnosprawnych. Ocena działań instytucji, Warszawa 2004;
7. E. Hajduk, Czy można pomagać skutecznie?, Wyd. Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2012
8. Identyfikacja przyczyn niskiej aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych. Raport z badań, red. A. Barczyński, P. Radecki, Warszawa 2008;
9. A. Juros, Osoby niepełnosprawne a reforma samorządowa, „Problemy Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej” 1998, nr 2-3;
10. I.D. Karwat, Możliwości rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych zamieszkających na terenach wiejskich, „Problemy Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej” 1997, nr 4;
11. J. Kirenko, Indywidualna i społeczna percepcja niepełnosprawności, Wyd. UMCS, Lublin 2007
12. B. Kołaczek Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w Polsce. Uwarunkowania i skutki, Warszawa 2006;
13. M. Komorska, Sytuacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w społeczeństwie polskim, Lublin 2000;
14. S. Kowalik, Psychospołeczne podstawy rehabilitacji osób niepełnosprawnych, Katowice 1999;
15. A. Krause, Integracyjne złudzenia ponowoczesności (sytuacja ludzi niepełnosprawnych), Kraków 2000;
16. T. Majewski, Bariery mentalne i emocjonalne w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy, „Aktywizacja Zawodowa Osób Niepełnosprawnych” 2006, nr 4;
17. T. Majewski, Zatrudnienie wspomagane osób niepełnosprawnych, Warszawa 2006;

18. Młodzi niepełnosprawni o sobie, red. E. Giermanowska, Warszawa 2007;
19. G. Magnuszewska – Otulak, Uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, Warszawa 2009;
20. A. Nowak, Wybrane edukacyjne i prawne aspekty niepełnosprawności, Kraków 1999
21. Rynek pracy województwa lubuskiego w 2011 r., Wyd. Wojewódzki Urząd Pracy, Zielona Góra 2012
22. R. Ossowski, Teoretyczne i praktyczne podstawy rehabilitacji, Bydgoszcz 1999;
23. A. Ostrowska, Niepełnosprawni w społeczeństwie, Warszawa 1994;
24. J. Sowa, F. Wojciechowski, Proces rehabilitacji w kontekście edukacyjnym, Rzeszów 2001
25. Sytuacja osób niepełnosprawnych w Polsce, red. B. Balcerzak – Paradowska, Warszawa 2002;
26. E. Wapiennik, R. Piotrowicz, Niepełnosprawny - pełnoprawny obywatel Europy, Warszawa 2002;
27. J. Wyczesany, Pedagogika upośledzonych umysłowo, Kraków 2002
28. H. Żuraw, Udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, Warszawa 2008.

Nr ankiety

--	--	--	--	--

KWESTIONARIUSZ ANKIETY DO BADANIA PROBLEMU ZATRUDNIANIA W FIRMACH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

1. Nazwa firmy (pieczęćka)

.....

.....

.....

.....

2. Kto udzielił informacji?

1. Właściciel Firmy
2. Dyrektor Firmy
3. Kierownik działu kadr
4. Inny pracownik Firmy (podać funkcję)

	1.
--	----

3. Profil działalności Pana/Pani Firmy

.....

4. Aktualna liczba zatrudnionych pracowników w Pana/Pani Firmie

□ □ □ □ □

5. Aktualna liczba Osób Niepełnosprawnych zatrudnionych w Pana/Pani Firmie

□ □ □ □ □

Uwaga!

Jeżeli na pytanie nr 5 udzielono odpowiedzi oznaczającej liczbę „większą niż 0”, to pytanie nr 6 i 7 należy opuścić i przejść do pytania nr 8

6. Czy w poprzednich latach Pana/Pani Firma zatrudniała Osoby Niepełnosprawne?

1. Tak
0. Nie

	2.
--	----

7. Co jest/co było powodem niezatrudniania w Pana/Pani Firmie Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak
0. Nie

A. Konieczność dostosowania stanowiska pracy do rodzaju niepełnosprawności	3.
B. Obawa przed nadmierną absencją Osoby Niepełnosprawnej	4.
C. Firma funkcjonuje od niedawna	5.
D. Brak doświadczeń w tym zakresie	6.
E. Dodatkowe koszty związane z zatrudnianiem Osób Niepełnosprawnych	7.
F. Wątpliwości dotyczące dyspozycyjności Osoby Niepełnosprawnej	8.
G. Wątpliwości dotyczące wydajności pracy Osoby Niepełnosprawnej	9.
H. Brak możliwości uzyskania wsparcia w przypadku zatrudniania ON	10.
I. W mojej/naszej Firmie nie ma takiej potrzeby	11.
J. Niedopasowanie kwalifikacji Osób Niepełnosprawnych do potrzeb Pracodawcy	12.

K. Obawy o zwiększenie obowiązków z tytułu zatrudnienia ON		13.
L. Inne powody (jakie?)		
1.		
2.		
3.		14.
4.		

8. Jak Pan/Pani ocenia Osoby Niepełnosprawne jako pracowników?

1. Tak

0. Nie

A. Nie różnią się od innych pracowników		15.
B. Pracują tak samo efektywnie, jak pozostali pracownicy		16.
C. Przejawiają postawy roszczeniowe		17.
D. Przejawiają wysoki poziom motywacji do pracy, są wartościowymi pracownikami		18.
E. Są nastawione na otrzymywanie pomocy od innych		19.
F. Są nastawione na niesienie pomocy innym		20.
G. Są chętne do współpracy		21.
H. To zależy od Osoby		22.
I. Inne (jakie?)		
1.		
2.		
3.		23.
4.		

9. Jakimi cechami według Pana/Pani powinny charakteryzować się Osoby Niepełnosprawne jako pracownicy?

1. Tak

0. Nie

A. Kreatywność		24.
B. Elastyczność		25.
C. Odpowiedzialność		26.
D. Solidność		27.
E. Komunikatywność		28.
F. Kultura osobista		29.
G. Otwartość na zmiany		30.
H. Odporność na stres		31.
I. Inne (jakie?)		
1.		
2.		
3.		32.
4.		

10. Jaki jest/był stopień Pana/Pani zadowolenia z pracy, którą wykonują/wykonywały Osoby Niepełnosprawne? (dotyczy przedsiębiorstw, którzy w pyt. Nr 5 wskazali liczbę „większą od 0” oraz w pyt. Nr 6 udzielili odpowiedzi „TAK”)

1. Bardzo wysoki

2. Wysoki

3. Przeciętny

4. Niski

5. Bardzo niski

6. Nie wiem

33.

11. Co Pana/Pani zdaniem jest zaletą Osób Niepełnosprawnych jako pracowników?

1.
2.
3.
4.
5.

12. Co Pana/Pani zdaniem jest wadą Osób Niepełnosprawnych jako pracowników?

1.
2.
3.
4.
5.

13. Czy Panu/Pani lub właściwym pracownikom Pana/Pani Firmy znane są przepisy prawne regulujące zatrudnienie Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak
0. Nie

	34.
--	-----

14. Na jakiej podstawie są zatrudniane w Pana/Pani Firmie Osoby Niepełnosprawne?

1. Tak
0. Nie

A. Umowa o pracę w pełnym wymiarze	35.
B. Umowa o pracę w niepełnym wymiarze	36.
C. Umowa o pracę na okres próbny	37.
D. Umowa zlecenie	38.
E. Umowa o dzieło	39.
F. Umowa o pracę nakładczą	40.
G. Umowa o pracę na czas zastępstwa	41.
H. Umowa o telepracę	42.
I. Umowa o przyuczenie do zawodu/o praktyczną naukę zawodu	43.
J. Inna (jaka?)	44.
1.	
2.	
3.	

15. Czy w Pana/Pani Firmie zaistniała konieczność zmian w organizacji pracy w związku z zatrudnieniem Osób Niepełnosprawnych? (dotyczy przedsiębiorstw, którzy w pyt. Nr 5 wskazali liczbę większą od zera oraz w pyt. Nr 6 udzielili odpowiedzi „TAK”)

1. Tak
0. Nie

A. Przebudowa pomieszczeń (jakich?)	45.
B. Rozszerzenie bazy socjalnej (w jaki sposób?)	46.
C. Przygotowanie innych pracowników do kontaktów z Osobą Niepełnosprawną	47.
D. Zakup odpowiednich urządzeń	48.
E. Odpowiednie oprzyrządowanie miejsc pracy	49.
F. Zapewnienie opieki medycznej	50.
G. Zapewnienie opieki psychologicznej	51.
H. Zapewnienie opieki innych specjalistów (jakich?)	52.
I. Inne zmiany (jakie?)	53.
1.	
2.	
3.	

16. Osoby z jaką niepełnosprawnością mają/miałyby szanse na zatrudnienie w Pana/Pani Firmie?

1. Tak

0. Nie

A. Osoby niepełnosprawne umysłowo		54.
B. Osoby niewidome		55.
C. Osoby niedowidzące		56.
D. Osoby niesłyszące		57.
E. Osoby niedosłyszące		58.
F. Osoby z zaburzeniami mowy		59.
G. Osoby z widocznymi anomaliami w sylwetce		60.
H. Osoby chore psychicznie		61.
I. Osoby chore na epilepsję		62.
J. Osoby z chorobami kończyn górnych		63.
K. Osoby z chorobami kończyn dolnych		64.
L. Osoby z chorobami kręgosłupa		65.
Ł. Osoby korzystające z wózka inwalidzkiego		66.
M. Inne osoby (jakie?)		67.
.....		

17. Jakie kryteria są/byłyby w Pana/Pani Firmie brane pod uwagę przy zatrudnianiu Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak

0. Nie

A. Posiadane kompetencje zawodowe		68.
B. Rodzaj niepełnosprawności		69.
C. Posiadane kwalifikacje zawodowe (wiedza i umiejętności – formalnie potwierdzone)		70.
D. Posiadane doświadczenie zawodowe		71.
E. Znajomość języków obcych		72.
F. Deklaracja dotycząca doskonalenia zawodowego		73.
G. Umiejętność pracy na samodzielnym stanowisku		74.
H. Umiejętność pracy w zespole		75.
I. Posiadane dodatkowe kompetencje społeczne		76.
J. Znajomość kultury pracy		77.
K. Wykształcenie		78.
L. Wiek		79.
Ł. Inne (jakie?)		
1.		80.
2.		
3.		

18. Jakie są obawy Pracodawców przed zatrudnianiem Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak

0. Nie

A. Przywileje prawne Osób Niepełnosprawnych		81.
B. Nadal pokutujące w społeczeństwie stereotypy dotyczące Osób Niepełnosprawnych		82.
C. Konieczność dostosowywania stanowisk pracy do potrzeb Osób Niepełnosprawnych		83.
D. Inne czynniki (jakie?)		84.
.....		

19. Co utrudnia lub uniemożliwia zatrudnianie Osób Niepełnosprawnych w Pana/Pani Firmie?

1. Tak

0. Nie

A. Brak odpowiednio przeszkolonej osoby w Firmie	85.
B. Brak odpowiedniej wiedzy na temat możliwości zatrudniania Osób Niepełnosprawnych	86.
C. Brak wiedzy na temat funduszu PFRON	87.
D. Brak Osób Niepełnosprawnych posiadających kwalifikacje odpowiadające wymaganiom Firmy	88.
E. Bariery transportowe	89.
F. Bariery architektoniczne	90.
G. Zrozumienie sytuacji zdrowotnej Osoby Niepełnosprawnej	91.
H. Dodatkowe uprawnienia Osób Niepełnosprawnych	92.
I. Charakter i specyfika pracy Firmy	93.
J. Inne (jakie?)	94.

20. W jaki sposób można usunąć te bariery lub zminimalizować ich znaczenie w Pana/Pani Firmie?

1. Tak

0. Nie

A. Poprzez wyszkolenie odpowiedniego pracownika	95.
B. Poprzez uzyskanie dotacji finansowych dla Firmy	96.
C. Poprzez przebudowę Firmy	98.
D. Poprzez zmiany w organizacji pracy Firmy	99.
E. Poprzez inne działania (jakie?)	100.

21. Czy w Pana/Pani Firmie planuje się w niedalekiej przyszłości (1 rok – 2 lata) zatrudnienie Osób Niepełnosprawnych?

 101.

1. Tak

2. Tak (pod warunkiem zwiększenia ilości miejsc pracy)

0. Nie

22. Czy w Pana/Pani Firmie planuje się w ciągu najbliższych 12 miesięcy przyjąć na staż Osoby Niepełnosprawne?

 102.

1. Tak

0. Nie

23. Ile Osób Niepełnosprawnych, w jakich zawodach, o jakich umiejętnościach Pana/Pani Firma planuje przyjąć na staż?

Liczba osób	Zawód	Umiejętności
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

24. Czy Pana/Pani Firma dokonuje wpłat na PFRON?

 103.

1. Tak

0. Nie

25. W jakiej formie Pana/Pani Firma prowadzi działalność na rzecz Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak

0. Nie

A. Wsparcie materialne Osób Niepełnosprawnych		104.
B. Wsparcie rzeczowe Osób Niepełnosprawnych		105.
C. Dofinansowywanie organizacji i instytucji działających na rzecz Osób Niepełnosprawnych		106.
D. Dofinansowywanie indywidualnych szkoleń Osób Niepełnosprawnych		107.
E. Fundowanie stypendiów dla zdolnych Uczniów/Studentów Niepełnosprawnych		108.
F. Firma mogłaby podjąć taką działalność, ale brak właściwego ukierunkowania		109.
G. Inne formy (jakie?)		110.

26. Czy kiedykolwiek Pana/Pani Firma korzystała z wsparcia skierowanego do Pracodawców zatrudniających Osoby Niepełnosprawne?

☐ 111.

1. Tak
0. Nie

27. Gdzie Pana/Pani zdaniem można uzyskać wiedzę z zakresu form wsparcia zatrudniania Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak
0. Nie

A. Internet		112.
B. Telewizja		113.
C. Radio		114.
D. Prasa		115.
E. PFRON		116.
F. PCPR		117.
G. PUP		118.
H. OPS		119.
I. NGO		120.
J. Inne instytucje samorządowe (jakie?)		121.
K. Inne podmioty (jakie?)		122.

28. Jakich form wsparcia oczekuje Pan/Pani przy zatrudniania Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak
0. Nie

A. Pomoc w pozyskiwaniu dotacji z funduszy krajowych		123.
B. Pomoc w pozyskiwaniu dotacji z funduszy Unii Europejskiej		124.
C. Porady prawne i konsultacje		125.
D. Cykliczne szkolenia dla Pracodawców		126.
E. Cykliczne szkolenia dla Osób Niepełnosprawnych		127.
F. Zapraszanie przedstawicieli Pracodawców do współtworzenia prawa w obszarze zatrudnienia Osób Niepełnosprawnych		128.
G. Pośrednictwo pracy dla Osób Niepełnosprawnych		129.
H. Zintegrowany system wsparcia dla Osób Niepełnosprawnych i Pracodawców obejmujący określony powiat		130.
I. Inne (jakie?)		131.

29. Jakich pracowników (z jakimi kwalifikacjami) brakuje Pana/Pani zdaniem na lokalnym rynku pracy?

1.
2.
3.

4.
5.

30. Czy obecnie Pana/Pani Firma poszukuje pracowników?

132.

1. Tak
0. Nie

Uwaga!

Jeżeli udzielono odpowiedzi „NIE”, to pytanie nr 31 należy opuścić i przejść do pytania nr 32

31. Ilu pracowników, w jakich zawodach, o jakich umiejętnościach poszukuje Pana/Pani Firma?

Liczba osób	Zawód	Umiejętności
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

32. Jakie ma Pan/Pani dodatkowe sugestie dotyczące rozwiązywania problemu zatrudniania Osób Niepełnosprawnych na lokalnym rynku pracy?

1.
2.
3.
4.
5.

33. Czy Pani/Pana firma jest/byłaby zainteresowana udziałem w przedsięwzięciach na rzecz Osób Niepełnosprawnych w formie ?

1. Tak
0. Nie

A. Wspólne Spotkania przedsiębiorców radnych, działaczy NGO z ON	133
B. W akcjach integracja (polegających na np. weekendowych zbiórkach niepotrzebnych mebli, sprzętu itp.)	134.
C. Przedsięwzięciach na rzecz ON w środowisku lokalnym	135.
D. Zaproszenie ON do Swojej firmy na wizytę studyjnej	136.
E. Inne (jakie?).....	137.

Wyrażam zgodę na udostępnienie danych na rzecz realizacji projektu „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON” współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Czytelny podpis Osoby Ankietowanej:
Nr telefonu Osoby Ankietowanej:
Data przeprowadzania badania ankietowego:
Godzina rozpoczęcia:
Godzina zakończenia:
Nr telefonu Osoby Ankietowanej:
Czytelny podpis Ankietera:
Nr telefonu Ankietera:

Uwagi:

Nr ankiety

--	--	--	--	--

KWESTIONARIUSZ ANKIETY DOTYCZĄCY ŚWIADCZENIA POMOCY OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM PRZEZ ORGANIZACJE

1. Nazwa Organizacji

.....

.....

2. Jakie są priorytetowe obszary działania Pana/Pani Organizacji?

1.

2.

3.

4.

5.

3. Czy Pana/Pani Organizacja zrzesza Osoby Niepełnosprawne?

	1.
--	----

1. Tak

2. Nie wiem

0. Nie

4. Czy w Pana/Pani Organizacji pracują Osoby Niepełnosprawne?

	2.
--	----

1. Tak

0. Nie

5. Czy Pana/Pani Organizacja świadczy pomoc Osobom Niepełnosprawnym lub Ich Rodzinom?

	3.
--	----

1. Tak

0. Nie

6. Czy w przyszłości w Pana/Pani Organizacji przewiduje się/planuje się świadczenie takiej pomocy?

	4.
--	----

1. Tak

2. Tak nadal

3. Nie

Uwaga!

W przypadku odpowiedzi „NIE” (punkt 3.) należy zakończyć wywiad.

7. Czy Pana/Pani Organizacja zajmuje się m.in. pozyskiwaniem środków celem pomocy Osobom Niepełnosprawnym i Ich Rodzinom?

	5.
--	----

1. Tak

0. Nie

8. Jaki rodzaj pomocy i w jakim zakresie mogą otrzymać Osoby Niepełnosprawne i Ich Rodziny w Pana/Pani Organizacji?

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MM GLOBAL
CONSULTING SP. Z O.O.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1. Tak
0. Nie

A. Pomoc finansową	6.
B. Pomoc rzeczową	7.
C. Pomoc w zakresie dożywiania	8.
D. Poradnictwo prawne	9.
E. Poradnictwo zawodowe	10.
F. Pomoc psychologiczną	11.
G. Pomoc pedagogiczną	12.
H. Pomoc logopedyczną	13.
I. Rehabilitację	14.
J. Pomoc w otrzymywaniu/wypożyczaniu sprzętu rehabilitacyjnego (jakiego?)	15.
K. Pomoc w zakupie/otrzymywaniu leków	16.
L. Pomoc medyczną (jakiego typu?)	17.
L. Pobyt całodobowy Osób Niepełnosprawnych w placówce prowadzonej przez Organizację	18.
M. Pobyt w dziennych ośrodkach wsparcia prowadzonych przez Organizację	19.
N. Korzystanie z noclegowni	20.
O. Opiekę doraźną	21.
P. Pomoc w świetlicy socjoterapeutycznej	22.
Q. Uczestniczenie w grupach wsparcia	23.
R. Pomoc w załatwianiu problemów dzieci i młodzieży	24.
S. Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych	25.
Ś. Terapię ON	26.
T. Organizowanie wypoczynku dla ON	27.
U. Podtrzymywanie/rozwijanie u Osób Niepełnosprawnych umiejętności niezbędnych do samodzielnego/efektywniejszego życia	28.
W. Pomoc w podwyższaniu poziomu kwalifikacji zawodowych Osób Niepełnosprawnych	29.
X. Pomoc w pokonywaniu barier w komunikowaniu się Osób Niepełnosprawnych w rodzinie/środowisku	30.
Y. Pomoc instruktażową (w jakim zakresie?)	31.
Z. Inny rodzaj pomocy (jaki i w jakim zakresie?)	32.

9. Czy Osoby Niepełnosprawne i Ich Rodziny zgłaszające się po pomoc/korzystające z pomocy cechują się?

1. Tak
0. Nie

A. Postawą partnerską	33.
B. Postawą uległościową	34.
C. Postawą roszczeniową	35.
D. Niechęcią do podejmowania pracy	36.
E. Bezradnością	37.
F. Kombinatorstwem	38.
G. Uzależnieniami	39.
H. Niskim/nieadekwatnym do potencjalnych możliwości poziomem wykształcenia	40.
I. Nieumiejętnością gospodarowania posiadanym budżetem	41.
J. Nieumiejętnością planowania rozwiązań własnych problemów	42.
K. Innymi cechami (jakimi?)	43.

10. Czym zdaniem Pana/Pani – została spowodowana trudna sytuacja życiowa Osoby Niepełnosprawnej?

1. Tak

0. Nie

A. Bezradnością		44.
B. Wielodzietnością rodziny Osoby Niepełnosprawnej		45.
C. Samotnym (przez rodzica/opiekuna prawnego) wychowywaniem dziecka		46.
D. Przemocą w rodzinie		47.
E. Uzależnieniem od alkoholu (również w rodzinie)		48.
F. Uzależnieniem od narkotyków (również w rodzinie)		49.
G. Trudnościami w przystosowaniu się do życia po wyjściu z zamkniętego zakładu leczniczego – np. szpital/ośrodek		50.
H. Trudnościami w przystosowaniu się do życia po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności		51.
I. Trudnościami w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu placówki opiekuńczej – wychowawczej		52.
J. Zdarzeniem losowym w rodzinie Osoby Niepełnosprawnej		53.
K. Bezrobociem		54.
L. Bezdomnością		55.
Ł. Trudną sytuacją materialną		56.
M. Utratą dotychczasowej pracy		57.
N. Brakiem dostępu do informacji		58.
O. Brakiem dostępu do poradnictwa		59.
P. Brakiem przygotowania zawodowego		60.
R. Ubóstwem rodziny Osoby Niepełnosprawnej		
S. Długotrwałą chorobą		61.
T. Inne przyczyny (jakie?)		62.
.....		
.....		

11. Na jakiego typu bariery w funkcjonowaniu napotyka Pana/Pani Organizacja utrudniające prowadzenie działalności na rzecz Osób Niepełnosprawnych i Ich Rodzin?

1. Tak

0. Nie

A. Dysponowanie niewystarczającymi danymi dotyczącymi Osób Niepełnosprawnych i Ich Rodzin		63.
B. Dysponowanie niewystarczającymi środkami wsparcia dla Osób Niepełnosprawnych i Ich Rodzin		64.
C. Niedoinwestowanie działalności administracyjnej		65.
D. Nadmierna biurokracja		66.
E. Problemy lokalowe		67.
F. Brak możliwości stworzenia atmosfery zaufania w relacji Osoba Niepełnosprawna/Jej Rodzina – Przedstawiciel Organizacji		68.
G. Niewystarczająca współpraca między organizacjami		69.
H. Niewystarczające porozumienie z samorządem		70.
I. Niekonstruktywne rozwiązania systemowe		71.
J. Chaos kompetencyjno – decyzyjny		72.
K. Niski prestiż społeczny działaczy Organizacji		73.
L. Syndrom „wypalenia” działaczy		74.
Ł. Fasadowy charakter udzielanej pomocy		75.
M. Fasadowy charakter szkoleń dla działaczy		76.
N. Instrumentalne traktowanie Organizacji przez Osoby Niepełnosprawne lub Ich Rodziny		77.
P. Brak wolontariatu		78.
Q. Brak współpracy NGO z pracodawcami		79.
R. Brak współpracy NGO z PCPR		80.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MM GLOBAL
CONSULTING SP. Z O.O.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

S. Bak współpracy NGO z OPS		81.
T Brak współpracy NGO z PUP		82.
U. Inne (jakie?)		83.

12. Co Pana/Pani zdaniem pozwoliłoby Organizacjom lepiej funkcjonować w zakresie wspomagania Osób Niepełnosprawnych i Ich Rodzin?

1. Tak

0. Nie

A. Kształtowanie właściwych postaw wobec Organizacji		84.
B. Kształtowanie właściwych postaw wobec Osób Niepełnosprawnych i Ich Rodzin		85.
C. Współpraca z PUP		86.
D. Współpraca z PCPR		87.
E. Współpraca z OPS		88.
D. Opracowanie wspólnej strategii działania organizacji funkcjonujących na danym terenie		89.
E. Zaangażowanie większej liczby osób		90.
F. Dysponowanie większymi zasobami finansowymi		91.
G. Inne (jakie?)		92.
.....		
.....		
.....		
.....		

13. Jakich form wsparcia oczekuje Pan/Pani do udzielania pomocy Osobom Niepełnosprawnym?

1. Tak

0. Nie

A. Pomoc w pozyskiwaniu dotacji z funduszy krajowych		93.
B. Pomoc w pozyskiwaniu dotacji z funduszy Unii Europejskiej		94.
C. Porady prawne i konsultacje		95.
D. Cykliczne szkolenia dla NGO		96.
E. Cykliczne szkolenia dla Osób Niepełnosprawnych		97.
F. Zapraszanie przedstawicieli NGO do współtworzenia prawa w obszarach związanych z Osobami Niepełnosprawnymi		98.
G. Zintegrowany system wsparcia dla Osób Niepełnosprawnych obejmujący określony powiat		99.
H. Inne (jakie?)		100.

14. Jakie ma Pan/Pani dodatkowe sugestie dotyczące rozwiązywania problemu integracji społecznej Osób Niepełnosprawnych na lokalnym rynku?

1.
2.
3.
4.
5.

15. Czy Pani/Pana Stowarzyszenie jest/byłaby zainteresowane udziałem w przedsięwzięciach na rzecz Osób Niepełnosprawnych w formie ?

1. Tak

0. Nie

A. Wspólne Spotkania przedsiębiorców radnych, działaczy NGO z ON		101
B. W akcjach integracyjnych		102.
C. Przedsięwzięciach na rzecz ON w środowisku lokalnym		103.
D. Inne (jakie?)		104.

16. Jakich określić użyłby/użyłaby Pan/Pani w celu opisanie sytuacji ON na rynku pracy?

1. Tak

0. Nie

A. Pełna gotowość Osób Niepełnosprawnych do podjęcia pracy	105
B. Pełna gotowość Pracodawców do zatrudniania Osób Niepełnosprawnych	106
C. W pełni odpowiednie dostosowanie miejsc pracy do potrzeb Osób Niepełnosprawnych	107.
D. Zadowalający poziom wiedzy Pracodawców na temat warunków zatrudnienia Osób Niepełnosprawnych	108.
E. Obawa Pracodawców co do stopnia zaangażowania się w pracy Osób Niepełnosprawnych	109.
F. Obawa Pracodawców przed nieprzychylną oceną ze strony innych pracowników	110.

17. Czy działania takie jak: spotkania ON z lokalnymi liderami, przedsiębiorcami, działaczami NGO, radnymi, zdaniem Państwa przyczynią się do wzmocnienia integracji społecznej Osób Niepełnosprawnych

111.

1. Tak

0. Nie

18. Czy według Państwa wspólna organizacja (PCPR, OPS, PUP, NGO, Przedsiębiorcy) z udziałem ON akcji integracyjnych wzmocni społeczną integrację ON?

112.

1. Tak

0. Nie

19. Czy według Państwa organizowanie spotkań ON z lokalnymi liderami – radnymi, przedstawicielami NGO, przedsiębiorcami w formie (Międzysektorowe Grupy Wsparcia) zwiększy motywację do zmiany sytuacji ON?

113.

1. Tak

0. Nie

20. Prosimy o podanie własnych sugestii dotyczących udzielania pomocy Osobom Niepełnosprawnym i Ich Rodzinom

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Data przeprowadzania badania ankietowego:

Godzina rozpoczęcia:

Godzina zakończenia:

Czytelny podpis Osoby Ankietowanej:

Nr telefonu Osoby Ankietowanej:

Czytelny podpis Ankietera:

Nr telefonu Ankietera:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MM GLOBAL
CONSULTING SP. Z O.O.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Uwagi:

.....

.....

.....

.....

.....

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MM GLOBAL
CONSULTING SP. Z O.O.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Nr ankietera/ankiety

--	--	--	--	--	--

Kwestionariusz Ankiety Dotyczący Osoby Niepełnosprawnej (wersja ON-Z)

1. **Osoba udzielająca odpowiedzi (wybierz właściwą odpowiedź)** 1.
 1. Osoba Niepełnosprawna
 2. Opiekun Osoby Niepełnosprawnej
2. **Liczba Osób Niepełnosprawnych w rodzinie:**
Uwaga!
 Dla każdej z tych Osób powinna być przeprowadzona oddzielna ankieta
3. **Płeć Osoby Niepełnosprawnej (wybierz właściwą odpowiedź)** 2.
 1. Mężczyzna
 2. Kobieta
4. **Wiek Osoby Niepełnosprawnej (wybierz właściwą odpowiedź)** 3.
 1. Do 7 do roku życia
 2. Od 7 – do 16 roku życia
 3. Od 17 – do 25 roku życia
 4. Od 26 – do 45 roku życia
 5. Od 46 – do 50 roku życia
 6. Od 51 – do 65 roku życia
 7. Powyżej 65 roku życia
5. **Czy Osoba Niepełnosprawna jest ubezwłasnowolniona? (wybierz właściwą odpowiedź)** 4.
 1. Tak – całkowicie
 2. Tak – częściowo (w jakim zakresie?)
 0. Nie
6. **Gospodarstwo domowe, w którym Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) zamieszkuje?**
 1. Tak
 0. Nie

A.	Samodzielnie		5.
B.	Wspólnie		6.
7. **Miesięczny dochód netto na 1 członka rodziny/gospodarstwa domowego (w zł.):** 7.
 1. Do 456 zł
 2. Powyżej 456 zł

8. Jakiego typu ma Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) potrzeby w zakresie likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania?

1. Tak
0. Nie

A.	Przebudowa łazienki		8.
B.	Budowa łazienki		9.
C.	Przebudowa wejścia na balkon		10.
D.	Likwidacja progów		11.
E.	Zainstalowanie poręczy		12.
F.	Budowa podjazdu, windy		13.
G.	Przebudowa innych pomieszczeń (jakich?):		14.

9. Czy Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) posiada dostęp do internetu?

1. Tak
0. Nie

☐ 15.

10. Czy posiada Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) orzeczenie o stopniu niepełnosprawności?

1. Tak
0. Nie

☐ 16.

11. Jaki jest aktualny stopień Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) niepełnosprawności?

1. Znaczny stopień niepełnosprawności (całkowita niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji, I grupa)
2. Umiarkowany stopień niepełnosprawności (całkowita lub częściowa niezdolność do pracy, II grupa)
3. Lekki stopień niepełnosprawności (częściowa niezdolność do pracy, III grupa)

☐ 17.

12. Jaka jest przyczyna niepełnosprawności w Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) przypadku (możliwa większa liczba odpowiedzi)?

1. Tak
0. Nie

A.	Niepełnosprawność intelektualna		18.
B.	Dysfunkcja kończyn górnych		19.
C.	Dysfunkcja kończyn dolnych		20.
D.	Dysfunkcja kręgosłupa		21.
E.	Dysfunkcja narządu mowy		22.
F.	Dysfunkcja narządu wzroku		23.
G.	Dysfunkcja narządu słuchu		24.
H.	Epilepsja		25.
I.	Choroby psychiczne		26.
J.	Inne schorzenia (jakie?):		27.

13. Jak Pan/Pani ocenia poziom swojej (Osoby Niepełnosprawnej) samodzielności w zakresie samoobsługi?

1. Wysoki
2. Przeciętny
3. Zadowalający
4. Niezadowalający

A.	Utrzymanie higieny osobistej		28.
B.	Ubieranie się		29.
C.	Spożywanie posiłków		30.

14. Jak Pan/Pani ocenia poziom swojej (Osoby Niepełnosprawnej) samodzielności w zakresie poruszania się?

1. Wysoki

2. Przeciętny
3. Zadowolający
4. Niezadowolający

A. W mieszkaniu/domu		31.
B. Poza mieszkaniem/domem		32.
C. Korzystanie z publicznych środków transportu		33.

15. Jak Pan/Pani ocenia poziom swojej (Osoby Niepełnosprawnej) samodzielności w zakresie wykonywania czynności w gospodarstwie domowym?

1. Wysoki
2. Przeciętny
3. Zadowolający
4. Niezadowolający

A. Przygotowywanie posiłków		34.
B. Pozyskiwanie produktów spożywczych i innych artykułów		35.
C. Wykonywanie czynności porządkowych		36.

16. Jak Pan/Pani ocenia poziom swojej (Osoby Niepełnosprawnej) samodzielności w zakresie komunikowania się?

1. Wysoki
2. Przeciętny
3. Zadowolający
4. Niezadowolający

A. Zdolności do słyszenia		37.
B. Zdolności do rozumienia mowy		38.
C. Zdolności do artykulacji mowy		39.
D. Zdolności do widzenia		40.
E. Zdolności do korzystania z mediów (m.in. telefon, internet)		41.

17. Czy Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) potrzebuje pomocy i opieki przy innych czynnościach, pracach i w innych aspektach życia codziennego?

1. Tak
0. Nie

42.

Uwaga!

W przypadku odpowiedzi „TAK” proszę odpowiednio uzupełnić

Rodzaj czynności:	Osoby pomagające:
.....	
.....	
.....	
Rodzaje prac:	Osoby pomagające:
.....	
.....	
.....	
Inne aspekty życia codziennego:	Osoby pomagające:
.....	
.....	
.....	

18. Czy w codziennym życiu w środowisku lokalnym korzysta Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) z pomocy wolontariuszy?

1. Tak
0. Nie

43.

19. Czy w przyszłości chciałby/aby korzystać Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) z pomocy wolontariuszy?

1. Tak

44.

0. Nie

20. Czy rodzina może Panu/Pani (Osobie Niepełnosprawnej) zapewnić pomoc?

45.

1. Tak

0. Nie

Uwaga!

- w przypadku odpowiedzi „TAK” proszę podać formę i zakres pomocy

- w przypadku odpowiedzi „NIE” proszę wskazać powody braku możliwości uzyskania pomocy
od członków rodziny

21. Jak Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) postrzega rolę swojej/jej rodziny w życiu codziennym?

46.

1. Bardzo znacząca

2. Znacząca

3. Przeciętna

4. Mała

5. Bardzo mała

6. Nie mam zdania/Trudno ocenić

22. Czy Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) ma wystarczający dostęp do edukacji?

47.

1. Tak

0. Nie

23. Jakie jest Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) wykształcenie?
(podać ostatnie – najwyższe ukończone wykształcenie)

48.

1. Dziecko do 7 roku życia

2. Uczeń szkoły podstawowej

3. Podstawowe

4. Gimnazjalne

5. Zasadnicze zawodowe

6. Średnie

7. Wyższe

Uwaga!

Pytania od nr 24 do nr 39 nie dotyczą osób ubezwłasnowolnionych oraz osób poniżej 16 roku życia

24. Czy Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) uczy się?

49.

1. Tak

0. Nie

25. Czy Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) planuje kontynuować kształcenie?

1. Tak

0. Nie

A. Szkoła zawodowa zasadnicza		50.
B. Szkoła średnia – ogólna		51.
C. Szkoła średnia – techniczna		52.
D. Szkoła policealna		53.
E. Studia licencjackie		54.
F. Studia magisterskie		55.
G. Kursy		56.
H. Studia podyplomowe		57.

26. Jaki jest Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) zawód?

- Zawód wyuczony	
------------------	----------------

- Zawód wykonywany	
--------------------	-------

27. Jakie kursy i szkolenia Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) ukończył(a) w ramach doskonalenia zawodowego oraz w jakich szkoleniach chciałby/chciałaby Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) uczestniczyć?

- Kursy/ Szkolenia (ukończone)	
- Kursy/Szkolenia (chęć uczestnictwa)	

28. Jak ocenia Pana/Pani (Osoba Niepełnosprawna) stopień swojej / Osoby Niepełnosprawnej zdolności do pracy(*dotyczy osób powyżej 16 roku życia*)?

58.

Uwaga!

W przypadku zaznaczenia w pytaniu Nr 11 odpowiedzi „1 – zaznaczamy odpowiedź „3” i przechodzimy do pytania nr 42

1. Pełna zdolność do pracy
2. Ograniczona zdolność do pracy (w jakim zakresie?)
3. Całkowity brak zdolności do pracy

29. Jaki jest obecnie Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) status zawodowy? (*możliwa większa liczba odpowiedzi*)

1. Tak
0. Nie

A. Nie pracuję	59.
B. Poszukuję pracy	60.
C. Pracuję na części etatu	61.
D. Pracuję na etacie	62.
E. Pracuję na czas określony	63.
F. Pracuję na umowę cywilnoprawną (dzieło, zlecenie)	64.
G. Pracuję dorywczo	65.
H. Prowadzę działalność gospodarczą	66.

Uwaga!

W przypadku odpowiedzi „Tak” w punkcie „A” i „B” przechodzimy do pytania nr 31

30. Czy Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) jest zadowolony(a) ze swojej pracy?

1. Bardzo zadowolony(a)
2. Raczej zadowolony(a)
3. Raczej niezadowolony(a)
4. Niezadowolony(a)
5. Nie wiem/Trudno powiedzieć

A. Z otrzymywanego wynagrodzenia za pracę	67.
B. Z fizycznych warunków pracy	68.
C. Z możliwości awansu w pracy	69.
D. Z zainteresowania wykonywaną pracą	70.
E. Z relacji ze współpracownikami	71.
F. Z relacji z przełożonymi	72.

31. Dlaczego Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) pozostaje bez pracy? (*dotyczy osób, które w pytaniu nr 29, w punktach „A” i „B” zaznaczyły odpowiedź „TAK”*)

1. Tak
0. Nie

A. Jeszcze się uczę/studiuję	73.
B. Wychowuję dziecko	74.

C. Opiekuję się osobą dorosłą w rodzinie (kim?)	75.
D. Nie mam odpowiedniego wykształcenia	76.
E. Nie mam motywacji/jestem zrezygnowany(a)	77.
F. Nie wierzę w swoje możliwości	78.
G. Jestem niezdolny(a) do pracy w wyniku choroby/niepelnosprawności	79.
H. Nie ma takiej pracy, którą mógłbym/mogłabym wykonywać	80.
I. Boję się, że będę w pracy dyskryminowany(a)	81.
J. Nie mam możliwości dojazdu do pracy	82.
K. Brak wolnych miejsc pracy	83.
L. Gdy podejmę pracę, utracę prawo do świadczeń/zasiłku/renty, itp.	84.
Ł. Nie chcę pracować	85.
M. Są inne powody (jakie?):	86.

32. Czy Pan/Pani (Osoba Niepelnosprawna) jest zarejestrowany(a) jako osoba bezrobotna? (dotyczy osób po 16 roku życia, które nie uczą się i nie pracują) ☐ 87.
1. Tak
0. Nie

33. Czy Pan/Pani (Osoba Niepelnosprawna) jest zarejestrowany(a) jako osoba poszukująca pracy? (dotyczy osób po 16 roku życia, które nie uczą się i nie pracują) ☐ 88.
1. Tak
0. Nie

34. Jak długo pozostaje Pan/Pani (Osoba Niepelnosprawna) bez pracy? (dotyczy osób, które w pytaniu nr 29 udzieliły w punkcie „A” odpowiedzi „TAK”) ☐ 89.
1. Do 12 miesięcy
2. Od 12 miesięcy do 24 miesięcy
3. Powyżej 24 miesięcy

35. Jakiej pracy Pan/Pani (Osoba Niepelnosprawna) poszukuje? (dotyczy osób, które w pytaniu nr 29 udzieliły w punkcie „B” odpowiedzi „TAK”)
1. Tak
0. Nie

A. Tylko takiej, która odpowiada moim kwalifikacjom	90.
B. Tylko takiej, która jest dobrze płatna (może być poniżej moich kwalifikacji lub w innym zawodzie)	91.
C. Szukam każdej/jakiegokolwiek pracy	92.

36. Czy chciałby Pan/Pani (Osoba Niepelnosprawna) pracować w domu? ☐ 93.
1. Tak
2. Trudno powiedzieć
0. Nie

37. Czy chciałby Pan/Pani (Osoba Niepelnosprawna) pracować poza domem? ☐ 94.
1. Tak
2. Trudno powiedzieć
0. Nie

38. Czy próbował Pan/Pani (Osoba Niepelnosprawna) podjąć jakąkolwiek pracę w ostatnich dwóch latach? ☐ 95.
1. Tak
0. Nie

39. Ile razy próbował/a Pan/Pani (Osoba Niepelnosprawna) podjąć jakąkolwiek pracę w ostatnich dwóch latach ? (dotyczy osób, które w pytaniu nr 38 zaznaczyły odpowiedź „TAK”) ☐ 96.
1. 1-5
2. 5-10
3. Więcej niż 10

40. Jakie są Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) dotychczasowe doświadczenia zawodowe? (dotyczy osób po 16 roku życia, które kiedykolwiek pracowały)

Staż pracy:.....
Data ostatniego zatrudnienia:.....
Miejsce pracy ostatniego zatrudnienia:.....
Stanowisko pracy w miejscu ostatniego zatrudnienia:.....

41. Jakie Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) posiada umiejętności i zainteresowania zawodowe, które mogą być dla Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) źródłem dochodu?

A. Umiejętności (jakie?)
B. Zainteresowania (jakie?)

42. Czy Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) uważa, że pracodawcy posiadają wystarczającą wiedzę na temat możliwości wsparcia zatrudniania Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak
2. Nie wiem
0. Nie

97.

43. Czy chciałby/chciałaby Pana/Pani (Osoba Niepełnosprawna) brać udział w spotkaniach z Pracodawcami w celu zapoznania się z ich oczekiwaniami wobec przyszłych pracowników i możliwościami wsparcia Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak
0. Nie

98.

44. Jakie jest Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) zdanie na temat pracodawców?

1. Nie chcą nas zatrudniać
2. Nie zatrudniają nas, bo nie wierzą w naszą wydajność
3. Zatrudniają nas wówczas, gdy będą mieli z tego jakąś korzyść
4. Zatrudniają nas chętnie
5. Nie mam zdania na ten temat

99.

45. Z których form wsparcia skierowanych do pracodawców zatrudniających Osoby Niepełnosprawne Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) korzystano kiedykolwiek przy zatrudnianiu Pana/Pani/Osoby Niepełnosprawnej? (dotyczy osób po 16 roku życia, które kiedykolwiek pracowały)

1. Tak
0. Nie

A.	Dofinansowanie wynagrodzenia	100.
B.	Dofinansowanie kosztów adaptacji pomieszczeń	101.
C.	Dofinansowanie kosztów wyposażenia	102.
D.	Dofinansowanie do szkoleń pracowników niepełnosprawnych	103.
E.	Inne (jakie?)	104.

46. Co jest Panu/Pani (Osobie Niepełnosprawnej) potrzebne, aby poprawić swoją sytuację?

1. Tak
0. Nie

A.	Aktywizacja zawodowa (ukończenie szkoły, kursy, studia podyplomowe)	105.
B.	Wsparcie psychologiczno-doradcze (wsparcie psychologa, doradcy zawodowego)	106.
C.	Integracja społeczna	107.

D. Inne (jakie?)		108.
------------------------	--	------

47. Czy Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) były/byłaby zainteresowany(a) podjęciem własnej działalności gospodarczej, w tym w ramach spółdzielni socjalnej? *(dotyczy osób po 18 tym roku życia, które nie są ubezwłasnowolnione)*

1. Tak
0. Nie

48. Jakiego typu barier psychologicznych Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) doświadcza?

1. Tak
0. Nie

A. Trudności w nawiązywaniu kontaktów interpersonalnych		110.
B. Problem akceptacji własnej niepełnosprawności		111.
C. Brak zrozumienia w rodzinie		112.
D. Brak zrozumienia w środowisku		113.
E. Inne (jakie?)		114.

49. Jak często wychodzi Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) z domu i porusza się po miejscowości, w której mieszka?

1. Codziennie
2. Kilka razy w tygodniu
3. Raz na tydzień
4. Kilka razy w miesiącu
5. Raz na miesiąc
6. Rzadziej niż raz w miesiącu
7. Ostatnio wcale

50. Co jest przyczyną tego, że rzadko porusza się Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) po miejscowości, w której mieszka? *(dotyczy osób, które w pytaniu nr 49 wskazały odpowiedzi 4-7)*

1. Tak
0. Nie

A. Mam trudności z wydostaniem się z domu		116.
B. Mam trudności z poruszaniem się po chodnikach i ulicach		117.
C. Mam trudności z dostępem do innych budynków		118.
D. Mam trudności z korzystaniem z transportu publicznego		119.
E. Mam trudności w pokonywaniu większych odległości		120.
F. Nie mam takiej potrzeby		121.

51. Czy korzysta Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) ze środków transportu?

1. Tak
0. Nie

52. Jeśli tak, to, z jakich środków transportu Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) korzysta?

1. Tak
0. Nie

A. Samochód rodzinny		123.
B. Rower		124.
C. Samochód członka rodziny		125.
D. Samochód sąsiada		126.
E. Autobus/PKP		127.
F. Własny samochód		128.

G Inne		129.
--------	--	------

53. Jak Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) ocenia poziom posiadanej wiedzy na temat?

1. Wysoki
2. Wystarczający
3. Niski
4. Nie posiadam wiedzy

A. Możliwości kształcenia Osób Niepełnosprawnych		130.
B. Możliwości dokształcania Osób Niepełnosprawnych		131.
C. Możliwości zatrudnienia Osób Niepełnosprawnych		132.
D. Możliwości korzystania przez Osoby Niepełnosprawne z różnych form wsparcia		133.

54. Czy posiada Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) wiedzę na temat współpracy instytucji PCPR/PUP/OPS?

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
0. Nie

134.

55. Czy w ocenie Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) jednostki OPS, PCPR, PUP oferują dostosowany do potrzeb Osób Niepełnosprawnych pakiet pomocy?

1. Tak
0. Nie

135.

56. Czy wg Pan/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) brakuje w chwili obecnej na rynku dobrej współpracy w/w jednostek w zakresie wymiany informacji i wsparcia osób niepełnosprawnych?

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
0. Nie

136.

57. Czy załatwiając sprawę np. w OPS jest Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) informowany(a) o możliwościach wsparcia przez PCPR lub PUP (i odwrotnie)?

1. Tak
0. Nie

137.

58. Czy wg Pan/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) poprawa współpracy w/w instytucji przyczyniłaby się do:

1. Tak
0. Nie

A.	Zwiększenia Pana/Pani(Osoby Niepełnosprawnej) aktywności zawodowej		138
B.	Zwiększenia Pana/Pani(Osoby Niepełnosprawnej) aktywności społecznej		139
C.	Inne (jakie?).....		140

59. Czy otrzymuje Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) informacje od w/w instytucji o możliwej formie pomocy kierowanej do Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak
0. Nie

141.

60. Czy chciałby Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) otrzymywać informacje od jednostek pomagających Osobom Niepełnosprawnym o organizowanych programach i formach wsparcia, np. w formie newsletter`a na email'a?

1. Tak
0. Nie

142.

61. W jaki sposób spędza Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) czas wolny?

1. Bardzo często

2. Często
3. Rzadko
4. Bardzo rzadko
5. Nigdy

A. Czytanie prasy, książek		143.
B. Oglądanie telewizji		144.
C. Słuchanie radia		145.
D. Korzystanie z komputera/ internetu		146.
E. Spotkania z rodziną		147.
F. Spotkania z sąsiadami		148.
G. Spotkania z przyjaciółmi		149.
H. Aktywność twórcza (jaka?)		150.
I. Uprawianie sportu (jakiego?)		151.
J. Aktywność społeczna (jaka?)		152.

62. Jak Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) ocenia swoje uczestnictwo w obszarach życia społecznego?

1. Bardzo dobre
2. Dobre
3. Przeciętne
4. Zadowolające
5. Niezadowolające
6. Nie mam zdania/Trudno ocenić

A. W wolontariacie, działalności charytatywnej		153.
B. W działalności organizacji pozarządowych		154.
A. W kontaktach z innymi ludźmi		155.
B. W życiu społecznym – kulturalnym		156.
C. W życiu społecznym – obywatelskim		157.
D. W innych obszarach życia społecznego (jakich?)		158.

63. Czy jest Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) zrzeszony(na) w organizacji pozarządowej (stowarzyszeniu, fundacji itp.)?

1. Tak
0. Nie

159.

64. Czy ma Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) wiedzę na temat organizacji pozarządowych działających na terenie miejsca Pana/Pani zamieszkania?

1. Tak
0. Nie

160.

65. Jakie ma Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) zainteresowania pozazawodowe i jak je Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) realizuje?

Zainteresowania	Sposób realizacji
.....	
.....	
.....	

66. Jaką potrzebę zmian w swoim życiu Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) dostrzega?

Plany/marzenia	Warunki niezbędne do ich realizacji
.....	
.....	
.....	

Uwaga!

Jeżeli nie udzielono odpowiedzi, to należy przejść do pytania nr 68

67. Co – Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) zdaniem – można zrobić, by taka zmiana nastąpiła?

Aktywność własna	Aktywność innych
.....	
.....	
.....	

68. Czy Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) zdaniem społeczność lokalna akceptuje Osoby Niepełnosprawne?

☐

161.

1. Tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Nie

69. W jaki sposób uzyskuje Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) informacje na temat dostępnych form pomocy dla Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak
0. Nie

A. Samodzielnie: poprzez internet	162.
B. Samodzielnie: słucham radio	163.
C. Samodzielnie: oglądam telewizję	164.
D. Samodzielnie: czytam prasę	165.
E. Samodzielnie: czytam ulotki	166.
F. Przy pomocy rodziny	167.
G. Przy pomocy znajomych	168.
H. Uzyskuję od instytucji (jakich?)	169.
I. Nie jestem zainteresowany	170.

70. Jakich form pomocy oczekuje Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) od środowiska w celu uaktywnienia?

1. Tak
0. Nie

A. Transport do pracy	171.
B. Transport na imprezę kulturalną, sportową	172.
C. Transport na spotkania kół zainteresowań	173.
D. Propozycji pracy	174.
E. Propozycji telepracy	175.
F. Inne (jakie?)	176.

71. Zdaniem Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) najbardziej istotne zadania instytucji w kwestii pomocy Osobom Niepełnosprawnym to:

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
0. Nie

A. Wspomaganie kształcenia Osób Niepełnosprawnych	177.
B. Wsparcie psychologiczno-doradcze	178.
C. Pomoc w nabyciu umiejętności i uzyskaniu kwalifikacji	179.
D. Aktywizacja zawodowa Osób Niepełnosprawnych; umożliwienie korzystania z różnych form zatrudnienia (w tym samozatrudnienie oraz zakładanie i prowadzenie Spółdzielni Socjalnej)	180.
E. Integracja społeczna osób Niepełnosprawnych	181.
F. Wyrównywanie szans w życiu społecznym i zawodowym Osób Niepełnosprawnych	182.
G. Inne (jakie?)	183.

72. Po jakiego rodzaju pomoc zgłasza się Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) do instytucji publicznych?

1. Tak

0. Nie

A. Pomoc w znalezieniu pracy		184.
B. Pomoc w zakresie kształcenia (w tym podnoszenie kwalifikacji)		185.
C. Pomoc psychologiczna		186.
D. Pomoc doradcy zawodowego		187.
E. Pomoc pracownika socjalnego		188.
F. Pomoc w zakładaniu własnej działalności w tym Spółdzielni Socjalnej		189.
G. Pomoc w uzyskiwaniu asystenta Osoby Niepełnosprawnej		190.
H. Pomoc w znalezieniu mieszkania dostosowanego do indywidualnych potrzeb i rodzaju niepełnosprawności		191.
I. Pomoc w dostosowaniu mieszkania do rodzaju niepełnosprawności i potrzeb		192.
J. Pomoc w zakresie rehabilitacji		193.
K. Pomoc w likwidacji barier architektonicznych w infrastrukturze miejskiej		194.
L. Pomoc w załatwieniu spraw urzędowych		195.
Ł. Inna (jaka?)		196.

73. Czy otrzymuje Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) pomoc, wsparcie – jakkolwiek formę pomocy/wsparcia?

1. Tak

0. Nie

A. Od Powiatowego Urzędu Pracy		197.
B. Od Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie		198.
C. Od Ośrodka Pomocy Społecznej		199.
D. Od Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych		200.
E. Od organizacji pozarządowych		201.
F. Od szkoły		202.
G. Od Kościoła		203.
H. Od własnej rodziny		204.
I. Od innych (kogo?)		205.

74. Czy zdaniem Pana/Pani (Osoby Niepełnosprawnej) władze lokalne dostrzegają problemy Osób Niepełnosprawnych?

1. Tak

2. Trudno powiedzieć

0. Nie

☐ 206.

75. Czy będąc Osobą Niepełnosprawną zna Pan/Pani (Osoba Niepełnosprawna) swoje/Jej prawa / przywileje?

1. Tak

2. Trudno powiedzieć

0. Nie

☐ 207.

Data przeprowadzania badania ankietowego:

Godzina rozpoczęcia:

Godzina zakończenia:

Czytelny podpis Osoby Ankietowanej:

Czytelny podpis Ankietera:

Nr telefonu Ankietera:

Uwagi:

.....

.....

.....

.....

Scenariusz badania fokusowego

Grupa – informatycy Powiatowego Urzędu Pracy, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej

1. Wprowadzenie – przedstawienie się moderatora, projektu oraz celu całego badania

Czas: 10 min

Moderator

Dzień dobry,

Nazywam się.....

Zaprosiliśmy dziś Państwa do badania fokusowego na temat współpracy pomiędzy PUP, PCPR, OPS na rzecz osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie powiatu żagańskiego. Badanie realizowane jest w ramach innowacyjnego projektu „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”.

Udział Państwa w badaniu ma bardzo duże znaczenie dla dalszej realizacji projektu. Szczególnie ważne są dla nas Państwa opinie jako fachowców na temat zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych – programu komputerowego – bazy danych, Państwa opinie są nam niezbędne do weryfikacji założeń projektu.

Bardzo dziękuję, że zechcieli Państwo przyjąć nasze zaproszenie.

2. Informacje o projekcie

Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Jana Benedykta Solfy w Żarach, wspólnie z partnerami:

- Powiatowym Urzędem Pracy w Żaganiu,
- MM Global Consulting sp. z o.o. w Żaganiu,
- Stowarzyszeniem Pegaz z Jeleniej Góry,

realizuje projekt pn. „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”. Projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego POKL, działanie 7.2; poddziałanie 7.2.1.

Projekt skierowany jest do dwóch grup:

- odbiorców - osób niepełnosprawnych z terenu powiatu żagańskiego;
- użytkowników – PCPR, PUP, OPS-y z terenu powiatu żagańskiego.

Założeniem tego projektu jest dopasowanie ścieżki reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w powiecie żagańskim do ich potrzeb poprzez stworzenie nowych i udoskonalenie metod i narzędzi, które pozwolą:

- wesprzeć osoby niepełnosprawne, poprzez efektywniejsze wykorzystanie środków dla nich przeznaczonych którymi dysponują PUP, PCPR, OPS.

*Projekt nr WND-POKL.07.02.01-08-006/11 „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MM GLOBAL
CONSULTING SP. Z O.O.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- zaistnieć osobie niepełnosprawnej na rynku pracy, dzięki otwarciu pracodawców na możliwości jakie płyną z jej zatrudnienia,
- brać aktywniejszy udział osobom niepełnosprawnym w życiu społecznym powiatu.

W projekcie przewidziane są następujące działania:

- stworzeniu jednego systemu (opartego na programie komputerowym), który obejmować będzie wszystkie działania proponowane przez PCPR, OPS, PUP adresowane do osób niepełnosprawnych. Administratorem tej ogromnej bazy danych będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żaganiu, który udostępni informacje innym instytucjom (PUP, OPS) śledzącym ścieżkę osoby niepełnosprawnej,
- przeprowadzeniu badań wśród osób niepełnosprawnych metodą spisu powszechnego. Ankieterzy odwiedzają każde gospodarstwo, pytają czy mieszka w nim osoba niepełnosprawna i jeżeli zastaną tam taką osobę, przeprowadzą z nią wywiad. Rzetelne odpowiedzi pozwolą stworzyć pełną bazę danych dotyczącą potrzeb, barier, oczekiwań osób niepełnosprawnych związanych z edukacją, zatrudnieniem, kontaktami ze społecznością, terapią itp.
- zaproszeniu osób niepełnosprawnych do uczestnictwa w działaniach projektowych w formie: wsparcia *coacha*, doradcy zawodowego, ciekawych warsztatów, szkoleń zawodowych, szkoleń z zakresu zakładania spółdzielni socjalnych, dotacji na ich założenie dla najlepszych absolwentów tych szkoleń. Projekt przewiduje również wiele ciekawych zajęć integrujących społecznie m.in. podpatrzonych w Danii.
- Wzmocnienie współpracy instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych
- Wzbogacenie warsztatu pracy instytucji (PUP, PCPR, OPS, NGO) poprzez wprowadzenie efektywniejszych narzędzi.

3. Powiadomienie o rejestracji spotkania oraz przybliżenie techniki wywiadów grupowych zogniskowanych oraz roli moderatora

Czas: 5 min

„W trakcie naszej dyskusji padnie wiele pytań i różnych odpowiedzi. Chciałam Państwu powiedzieć, że wszystkie one, a w zasadzie każde z nich osobno, są niezwykle cenne. Proszę bardzo, aby Państwo w żaden sposób nie czuli się skrupowani czy ograniczeni moją obecnością albo opiniami innych uczestników badania.”

„Są Państwo dzisiaj ekspertami, a opinie którymi się Państwo tutaj dzielą posłużą nam do sformułowania opinii na tematy poruszane w tym badaniu”.

„Moją rolę dzisiaj będzie poprowadzenie dyskusji w taki sposób, aby każdy z Państwa miał równą szansę nieskrępowanego wyrażania własnych opinii na omawiane tematy. Następnie na podstawie tego co dzisiaj Państwo powiedzą sporządzą raport badawczy. Rejestrowanie naszej rozmowy jest konieczne ze względu na to, że nie jestem w stanie notować każdej z Państwa wypowiedzi, a nie chciałabym aby coś mi umknęło. Materiał zarejestrowany będzie wykorzystany jedynie przeze mnie do sporządzenia końcowego raportu, nie zostanie on użyty w żadnym innym celu, nie będzie rozpowszechniany, ani publikowany. Proszę o wyrażenie zgody na dokonanie zapisu dźwięku Czy zgadzacie się Państwo?”

*Projekt nr WND-POKL.07.02.01-08-006/11 „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego*

4. Przedstawienie uczestników spotkania

Czas: 10 min

Uprzejmie proszę o wypełnienie ankiety demograficznej, która jest niezbędna przy wywiadzie fokusowym.

5. Przeprowadzanie wywiadu

Czas: 90 min

Moduły

I. Stworzenie programu komputerowego

1. Czy oprogramowanie na, którym Państwo pracujecie w danej instytucji posiada zakładkę dotyczącą pozyskania informacji na temat osób niepełnosprawnych?
2. Jakie dane dotyczące ON zawierają zakładki w Państwa programie komputerowym?
3. Czy Państwa instytucje mają połączenie ze sobą do wymiany informacji o ON?
4. Czy Państwa instytucje mają wgląd do innych baz jednostek działających na terenie powiatu żagańskiego?
5. Jeżeli Tak to w jakim zakresie otrzymywane dane są wykorzystywane i przetwarzane?
6. W jaki sposób pozyskujecie Państwo informację od innych jednostek dotyczących swoich klientów
7. W jaki sposób widzicie Państwo możliwość połączenia wszystkich baz ze sobą (wgląd , pozyskanie i wymiana informacji?

6. Podsumowanie

Czas : 5 min

Czas trwania spotkania ogółem 2h (12:00 – 14:00)

Scenariusz badania fokusowego

Grupa – kierownictwo Powiatowego Urzędu Pracy, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej

1. Wprowadzenie – przedstawienie się moderatora, projektu oraz celu całego badania

Czas: 10 min

Moderator

Dzień dobry,

Nazywam się.....

(Przedstawić asystenta Moderatora – kierownika zespołu ewaluacyjnego)

Zaprosiliśmy dziś Państwa do badania fokusowego na temat współpracy pomiędzy PUP, PCPR, OPS na rzecz osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie powiatu żagańskiego. Badanie realizowane jest w ramach innowacyjnego projektu „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”.

Udział Państwa w badaniu ma bardzo duże znaczenie dla dalszej realizacji projektu. Szczególnie ważne są dla nas Państwa opinie jako fachowców na temat zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz w zakresie doboru narzędzi i metod pracy z osobami niepełnosprawnymi, jak również opinie na temat działań w projekcie skierowanych do pracowników Państwa instytucji tj. warsztaty z coachingu, warsztaty z portfolio, warsztaty z hybrydowego łańcucha wartości.

Państwa opinie są nam niezbędne do weryfikacji założeń projektu.

Bardzo dziękuję, że zechcieli Państwo przyjąć nasze zaproszenie.

2. Informacje o projekcie

Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Jana Benedykta Solfy w Żarach, wspólnie z partnerami:

- Powiatowym Urzędem Pracy w Żaganiu,
- MM Global Consulting sp. z o.o. w Żaganiu,
- Stowarzyszeniem Pegaz z Jeleniej Góry,

realizuje projekt pn. „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”. Projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego POKL, działanie 7.2; poddziałanie 7.2.1.

Projekt skierowany jest do dwóch grup:

- odbiorców - osób niepełnosprawnych z terenu powiatu żagańskiego;
- użytkowników – PCPR, PUP, OPS-y z terenu powiatu żagańskiego.

Założeniem tego projektu jest dopasowanie ścieżki reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w powiecie żagańskim do ich potrzeb poprzez stworzenie nowych i udoskonalenie metod i narzędzi, które pozwolą:

*Projekt nr WND-POKL.07.02.01-08-006/11 „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MM GLOBAL
CONSULTING SP. Z O.O.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- wesprzeć osoby niepełnosprawne, poprzez efektywniejsze wykorzystanie środków dla nich przeznaczonych którymi dysponują PUP, PCPR, OPS.
- zaistnieć osobie niepełnosprawnej na rynku pracy, dzięki otwarciu pracodawców na możliwości jakie płyną z jej zatrudnienia,
- brać aktywniejszy udział osobom niepełnosprawnym w życiu społecznym powiatu.

W projekcie przewidziane są następujące działania:

- stworzeniu jednego systemu (opartego na programie komputerowym), który obejmować będzie wszystkie działania proponowane przez PCPR, OPS, PUP adresowane do osób niepełnosprawnych. Administratorem tej ogromnej bazy danych będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żaganiu, który udostępni informacje innym instytucjom (PUP, OPS) śledzącym ścieżkę osoby niepełnosprawnej,
- przeprowadzeniu badań wśród osób niepełnosprawnych metodą spisu powszechnego. Ankieterzy odwiedzają każde gospodarstwo, pytają czy mieszka w nim osoba niepełnosprawna i jeżeli zastaną tam taką osobę, przeprowadzą z nią wywiad. Rzetelne odpowiedzi pozwolą stworzyć pełną bazę danych dotyczącą potrzeb, barier, oczekiwań osób niepełnosprawnych związanych z edukacją, zatrudnieniem, kontaktami ze społecznością, terapią itp.
- zaproszeniu osób niepełnosprawnych do uczestnictwa w działaniach projektowych w formie: wsparcia *coacha*, doradcy zawodowego, ciekawych warsztatów, szkoleń zawodowych, szkoleń z zakresu zakładania spółdzielni socjalnych, dotacji na ich założenie dla najlepszych absolwentów tych szkoleń. Projekt przewiduje również wiele ciekawych zajęć integrujących społecznie m.in. podpatrzonych w Danii.
- Wzmocnienie współpracy instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych
- Wzbogacenie warsztatu pracy instytucji (PUP, PCPR, OPS, NGO) poprzez wprowadzenie efektywniejszych narzędzi.

3. Powiadomienie o rejestracji spotkania oraz przybliżenie techniki wywiadów grupowych zogniskowanych oraz roli moderatora

Czas: 5 min

„W trakcie naszej dyskusji padnie wiele pytań i różnych odpowiedzi. Chciałam Państwu powiedzieć, że wszystkie one, a w zasadzie każde z nich osobno, są niezwykle cenne. Proszę bardzo, aby Państwo w żaden sposób nie czuli się skrzepowani czy ograniczeni moją obecnością albo opiniami innych uczestników badania.”

„Są Państwo dzisiaj ekspertami, a opinie którymi się Państwo tutaj dzielą posłużą nam do sformułowania opinii na tematy poruszane w tym badaniu”.

„Moją rolę dzisiaj będzie poprowadzenie dyskusji w taki sposób, aby każdy z Państwa miał równą szansę nieskrępowanego wyrażania własnych opinii na omawiane tematy. Następnie na podstawie tego co dzisiaj Państwo powiedzą sporządzą raport badawczy. Rejestrowanie naszej rozmowy jest konieczne ze względu na to, że nie jestem w stanie notować każdej z Państwa wypowiedzi, a nie chciałabym aby coś mi umknęło. Materiał zarejestrowany będzie wykorzystany jedynie przeze mnie do

*Projekt nr WND-POKL.07.02.01-08-006/11 „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego*

sporządzenia końcowego raportu, nie zostanie on użyty w żadnym innym celu, nie będzie rozpowszechniany, ani publikowany. Proszę o wyrażenie zgody na dokonanie zapisu dźwięku. Czy zgadzacie się Państwo?"

4. Przedstawienie uczestników spotkania

Czas: 10 min

Uprzejmie proszę o wypełnienie ankiety demograficznej, która jest niezbędna przy wywiadzie fokusowym.

5. Przeprowadzanie wywiadu

Czas: 90 min

Moduły

I. Wzmocnienie współpracy PUP, PCPR, OPS, NGO działających dla ON

1. Czy system przepływu informacji z instytucji do instytucji o ON jest sprawny?
2. Czy informujecie się Państwo nawzajem o działaniach skierowanych do ON i nazwiskach osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia oraz rodzaju, terminu tego wsparcia np. realizowanego w ramach projektów?
3. Jak oceniacie Państwo koordynację zadań PUP, OPS, PCPR na rzecz ON?
4. Czy tę koordynację zapewniają obecnie stosowane przez Państwa programy komputerowe?
5. Czy są budowane przez Wasze instytucje wspólne harmonogramy wsparcia ON?
6. Jak oceniacie Państwo zaangażowanie wolontariuszy we wsparcie ON?
7. Jak oceniacie Państwo swoją współpracę z NGO działających na rzecz ON?
8. Czy zdaniem Państwa należałoby tę współpracę wzmocnić?
9. Jakiego rodzaju wsparcie Państwa zdaniem jest konieczne, aby zintegrować ON zawodowo i społecznie?
10. Kto Państwa zdaniem powinien odpowiadać za integrację społeczną?
11. Kto powinien odpowiadać za aktywizację zawodową?
12. Czy ON mają trudności w poruszaniu się pomiędzy instytucjami udzielającymi im wsparcia m.in. z powodu braku wiedzy o ich zadaniach, niskiego poziomu aktywności i mobilności?

II. Wzbogacenie warsztatu pracy pracowników Państwa instytucji poprzez wprowadzenie efektywniejszych narzędzi

1. Czy w powiecie żagańskim funkcjonuje zintegrowany system wsparcia dla ON pomiędzy PCPR, PUP, OPS, GOPS, MOPS, GMOPS pozwalający na sprawny obieg informacji dotyczący ON?
2. Jakich informacji o ON najczęściej Państwu brakuje, by móc w sposób bardziej komplementarny udzielać im pomocy?

3. Jakie narzędzia zdaniem Państwa należałoby wprowadzić lub udoskonalić aby wdrożyć zintegrowany system wsparcia dla ON i zapewnić kompleksową ścieżkę reintegracji?
4. Czy wprowadzenie nowatorskiego rozwiązania w postaci coacha - osoby która motywując osobę niepełnosprawną po całej ścieżce zapewni prawidłową ścieżkę reintegracji społecznej i zawodowej ON ?
5. Czy wykorzystanie nowoczesnych technik w dotarciu z informacją do nich to dobry pomysł? (*newsletter* miesięcznik lub kwartalnik o możliwościach rynku pracy i integracji społecznej w powiecie żagańskim np. o spotkaniach, projektach, wolnych miejscach pracy, analizach rynku itp.)
6. Czy warto, aby ops/pcpr/pup na bieżąco miały możliwości monitorowania takich ścieżek w odniesieniu do poszczególnych ON?
7. Czy uważają Państwo, że *Portfolio* będące zbiorem dowodów z kształcenia formalnego i nieformalnego, nabywania umiejętności w trakcie różnych doświadczeń życiowych byłoby właściwym narzędziem dla prezentacji kompetencji ON, które mają niski poziom kwalifikacji zawodowych?
8. Czy pracownicy Państwa instytucji potrafią sporządzić *Portfolio*?
9. Czy uważają Państwo, że przydałaby się im umiejętność sporządzania Portfolio dla ON o niskich kwalifikacjach i posługiwania się tym narzędziem?
10. Jakiego typu działania w tym szkolenia dla pracowników Państwa instytucji byłyby właściwe, aby lepiej wspierać ON i wzmocnić współpracę międzyinstytucjonalną na ich rzecz? (w projekcie jest przewidziany warsztat z coachingu, warsztat z portfolio oraz akcja integracja łącząca ze sobą społeczną odpowiedzialność biznesu oraz biznesową odpowiedzialność mieszkańców)

III. Wzmocnienie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) Międzysektorowe Grupy Wsparcia, Spotkania, biznes przyjazny ON, akcja integracja

1. Czy reprezentowane przez Państwa urzędy dysponują pełną orientacją na temat ilości osób niepełnosprawnych zamieszkujących powiat żagański?
2. Czy działania takie jak: spotkania ON z lokalnymi liderami, przedsiębiorcami, działaczami NGO, radnymi, zdaniem Państwa przyczynią się do wzmocnienia integracji społecznej tych osób, tak jak to się stało w stosunku do osób nieaktywnych zawodowo z terenów powojkowych w projekcie PIW EQUAL „Szansa bez munduru”?
3. Czy według Państwa wspólna organizacja (PCPR, OPS, PUP, NGO, Przedsiębiorcy) na rzecz ON (z udziałem ON) akcji integracyjnych np. weekendowa zbiórka niepotrzebnych mebli, sprzętu itp. wzmocni społeczna integrację ON?
4. Czy według Państwa organizowanie spotkań ON z lokalnymi liderami – radnymi, przedstawicielami ngo, przedsiębiorcami w formie (Międzysektorowe Grupy Wsparcia) zwiększy motywację do zmiany sytuacji ON?

Projekt nr WND-POKL.07.02.01-08-006/11 „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MM GLOBAL
CONSULTING SP. Z O.O.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

5. Czy według Państwa zaangażowanie przedsiębiorców na rzecz ON poprzez organizację wizyt studyjnych w firmach wzmocni społeczną odpowiedzialność biznesu (CRS)?
6. Czy Państwa zdaniem przedsiębiorcy powiatu żagańskiego przejawiają działania pro-społeczne, w tym na rzecz ON?
7. Czy Państwa zdaniem przedsiębiorcy powiatu żagańskiego mają wiedzę i umiejętności z zakresu CSR – społecznej odpowiedzialności biznesu?
8. Czy Państwa pracownicy mają wiedzę z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu- CSR?
9. Czy Państwa zdaniem przydałaby się im taka wiedza?
10. Czy Państwo byliby zainteresowani udziałem w debacie Społeczna odpowiedzialność biznesu?
11. Czy może warto przeprowadzić również inne debaty? Np. na temat dostępnych metod i narzędzi wsparcia ON? Barrier w prawie, które uniemożliwiają efektywne wsparcie?
12. Czy Państwa pracownicy potrafiliby moderować/zmotywować do udziału w MGW kierowane ON, pracodawców, liderów lokalnych?
13. Czy Państwa zdaniem przydałaby się im taka umiejętność?
14. Zaplanowano wyjazdy Road-show z udziałem przedstawicieli grup docelowych, którzy skorzystali ze wsparcia w fazie testowania. Czy takie dzielenie się doświadczeniem z projektu z innymi grupami z terenu regionu uważają Państwo za właściwe?

IV. Umożliwienie 150 ON skorzystania z efektywnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej.

1. Jak Państwa zdaniem zmieniła się sytuacja ON na rynku pracy w ostatnich latach?
2. Jak Osoby Niepełnosprawne są Państwa zdaniem postrzegane na rynku pracy?
3. Czy ON zgłaszające się są zainteresowane założeniem własnej działalności w tym Spółdzielni Socjalnej?
4. Jakiego rodzaju wsparcia oczekują Państwa zdaniem ON w celu zaktywizowania zawodowego?
5. Czy według Państwa Pracodawcy dysponują wystarczającą wiedzę na temat uzyskania wsparcia przy zatrudnianiu ON?
6. Jakie inne wspólne działania, wydarzenia, zdaniem Państwa mogą wzmocnić integrację społeczną ON?
7. Jakie inne wspólne działania wydarzenia zdaniem Państwa mogą wzmocnić aktywizację zawodową ON?
8. Czy obserwują Państwo jakieś bariery prawne we wsparciu ON?

6. Podsumowanie

Czas : 5 min

Czas trwania spotkania ogółem 2h (12:00 – 14:00)

Projekt nr WND-POKL.07.02.01-08-006/11 „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Scenariusz badania fokusowego

Grupa – pracownicy Powiatowego Urzędu Pracy, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej

1. Wprowadzenie – przedstawienie się moderatora, projektu oraz celu całego badania

Czas: 10 min

Moderator

Dzień dobry,

Nazywam się.....

Zaprosiliśmy dziś Państwa do badania fokusowego na temat współpracy pomiędzy PUP, PCPR, OPS na rzecz osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie powiatu żagańskiego. Badanie realizowane jest w ramach innowacyjnego projektu „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”.

Udział Państwa w badaniu ma bardzo duże znaczenie dla dalszej realizacji projektu. Szczególnie ważne są dla nas Państwa opinie jako fachowców na temat zintegrowanego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz w zakresie doboru narzędzi i metod pracy z osobami niepełnosprawnymi, jak również opinie na temat działań w projekcie skierowanych do Państwa – pracowników tych instytucji tj. warsztaty z coachingu, warsztaty z portfolio, warsztaty z hybrydowego łańcucha wartości.

Państwa opinie są nam niezbędne do weryfikacji założeń projektu.

Bardzo dziękuję, że zechcieli Państwo przyjąć nasze zaproszenie.

2. Informacje o projekcie

Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Jana Benedykta Solfy w Żarach, wspólnie z partnerami:

- Powiatowym Urzędem Pracy w Żaganiu,
- MM Global Consulting sp. z o.o. w Żaganiu,
- Stowarzyszeniem Pegaz z Jeleniej Góry,

realizuje projekt pn. „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”. Projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego POKL, działanie 7.2; poddziałanie 7.2.1.

Projekt skierowany jest do dwóch grup:

- odbiorców - osób niepełnosprawnych z terenu powiatu żagańskiego;
- użytkowników – PCPR, PUP, OPS-y z terenu powiatu żagańskiego.

Założeniem tego projektu jest dopasowanie ścieżki reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w powiecie żagańskim do ich potrzeb poprzez stworzenie nowych i udoskonalenie metod i narzędzi, które pozwolą:

*Projekt nr WND-POKL.07.02.01-08-006/11 „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MM GLOBAL
CONSULTING SP. Z O.O.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- wesprzeć osoby niepełnosprawne, poprzez efektywniejsze wykorzystanie środków dla nich przeznaczonych którymi dysponują PUP, PCPR, OPS.
- zaistnieć osobie niepełnosprawnej na rynku pracy, dzięki otwarciu pracodawców na możliwości jakie płyną z jej zatrudnienia,
- brać aktywniejszy udział osobom niepełnosprawnym w życiu społecznym powiatu.

W projekcie przewidziane są następujące działania:

- stworzeniu jednego systemu (opartego na programie komputerowym), który obejmować będzie wszystkie działania proponowane przez PCPR, OPS, PUP adresowane do osób niepełnosprawnych. Administratorem tej ogromnej bazy danych będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żaganiu, który udostępni informacje innym instytucjom (PUP, OPS) śledzącym ścieżkę osoby niepełnosprawnej,
- przeprowadzeniu badań wśród osób niepełnosprawnych metodą spisu powszechnego. Ankieterzy odwiedzają każde gospodarstwo, pytają czy mieszka w nim osoba niepełnosprawna i jeżeli zastaną tam taką osobę, przeprowadzą z nią wywiad. Rzetelne odpowiedzi pozwolą stworzyć pełną bazę danych dotyczącą potrzeb, barier, oczekiwań osób niepełnosprawnych związanych z edukacją, zatrudnieniem, kontaktami ze społecznością, terapią itp.
- zaproszeniu osób niepełnosprawnych do uczestnictwa w działaniach projektowych w formie: wsparcia *coacha*, doradcy zawodowego, ciekawych warsztatów, szkoleń zawodowych, szkoleń z zakresu zakładania spółdzielni socjalnych, dotacji na ich założenie dla najlepszych absolwentów tych szkoleń. Projekt przewiduje również wiele ciekawych zajęć integrujących społecznie m.in. podpatrzonych w Danii.
- Wzmocnienie współpracy instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych
- Wzbogacenie warsztatu pracy instytucji (PUP, PCPR, OPS, NGO) poprzez wprowadzenie efektywniejszych narzędzi.

3. Powiadomienie o rejestracji spotkania oraz przybliżenie techniki wywiadów grupowych zogniskowanych oraz roli moderatora

Czas: 5 min

„W trakcie naszej dyskusji padnie wiele pytań i różnych odpowiedzi. Chciałam Państwu powiedzieć, że wszystkie one, a w zasadzie każde z nich osobno, są niezwykle cenne. Proszę bardzo, aby Państwo w żaden sposób nie czuli się skrępowani czy ograniczeni moją obecnością albo opiniami innych uczestników badania.”

„Są Państwo dzisiaj ekspertami, a opinie którymi się Państwo tutaj dzielą posłużą nam do sformułowania opinii na tematy poruszane w tym badaniu”.

„Moją rolę dzisiaj będzie poprowadzenie dyskusji w taki sposób, aby każdy z Państwa miał równą szansę nieskrępowanego wyrażania własnych opinii na omawiane tematy. Następnie na podstawie tego co dzisiaj Państwo powiedzą sporządzony będzie raport badawczy. Rejestrowanie naszej rozmowy jest konieczne ze względu na to, że nie jestem w stanie notować każdej z Państwa wypowiedzi, a nie chciałabym aby coś mi umknęło. Materiał zarejestrowany będzie wykorzystany jedynie

Projekt nr WND-POKL.07.02.01-08-006/11 „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

przeze mnie do sporządzenia końcowego raportu, nie zostanie on użyty w żadnym innym celu, nie będzie rozpowszechniany, ani publikowany. Proszę o wyrażenie zgody na dokonanie zapisu dźwięku. Czy zgadzacie się Państwo?"

4. Przedstawienie uczestników spotkania

Czas: 10 min

Uprzejmie proszę o wypełnienie ankiety demograficznej, która jest niezbędna przy wywiadzie fokusowym.

5. Przeprowadzanie wywiadu

Czas: 90 min

Moduły

I. Wzmocnienie współpracy PUP, PCPR, OPS, NGO działających dla ON

1. Jak oceniacie Państwo czy system przepływu informacji z instytucji do instytucji o ON jest sprawny?
2. Czy informujecie się Państwo nawzajem o działaniach skierowanych do ON np. o nazwiskach osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia oraz rodzaju, terminie tego wsparcia np. realizowanego w ramach projektów?
3. Jak oceniacie Państwo koordynację zadań PUP, OPS, PCPR na rzecz ON?
4. Czy tę koordynację zapewniają obecnie stosowane przez Państwa programy komputerowe?
5. Jak oceniacie Państwo zaangażowanie wolontariuszy we wsparcie ON?
6. Jak oceniacie Państwo swoją współpracę z NGO działającymi na rzecz ON?
7. Czy zdaniem Państwa należałoby tę współpracę wzmocnić?
8. Jakiego rodzaju wsparcie Państwa zdaniem jest konieczne, aby zintegrować ON zawodowo i jednocześnie społecznie?
9. Czy ON mają trudności w poruszaniu się pomiędzy instytucjami udzielającymi im wsparcia m.in. z powodu braku wiedzy o ich zadaniach, niskiego poziomu aktywności i mobilności?
10. Przy budowie nowej bazy ON o jakie dane należałoby uzupełnić zakładki aby lepiej wspierać ON?

II. Wzbogacenie warsztatu pracy pracowników instytucji poprzez wprowadzenie efektywniejszych narzędzi

1. Czy w powiecie zagańskim funkcjonuje zintegrowany system wsparcia dla ON pomiędzy PCPR, PUP, OPS, GOPS, MOPS, GMOPS pozwalający na sprawny obieg informacji pomiędzy tymi instytucjami dotyczących ON?
2. Jakich informacji o ON najczęściej Państwu brakuje, by móc w sposób bardziej komplementarny udzielać im pomocy?

3. Jakie narzędzia zdaniem Państwa należałoby wprowadzić lub udoskonalić aby wdrożyć zintegrowany system wsparcia dla ON i zapewnić kompleksową ścieżkę reintegracji?
4. Czy wprowadzenie nowatorskiego rozwiązania w postaci coacha - osoby która motywując osobę niepełnosprawną po całej ścieżce zapewni zdaniem Państwa prawidłową ścieżkę reintegracji społecznej i zawodowej ON ?
5. Czy wykorzystanie nowoczesnych technik w dotarciu z informacją do ON to dobry pomysł? (*newsletter* miesięcznik lub kwartalnik o możliwościach rynku pracy i integracji społecznej w powiecie żagańskim np. o spotkaniach, projektach, wolnych miejscach pracy, analizach rynku itp.)
6. Czy warto, aby ops/pcpr/pup na bieżąco miały możliwości monitorowania ścieżek aktywizacji zawodowej i społecznej w odniesieniu do poszczególnych ON?
7. Czy uważają Państwo, że *Portfolio* będące zbiorem dowodów z kształcenia formalnego i nieformalnego, nabywania umiejętności w trakcie różnych doświadczeń życiowych byłoby właściwym narzędziem dla prezentacji kompetencji ON, które mają niski poziom kwalifikacji zawodowych?
8. Czy Państwo potrafią sporządzić *Portfolio*?
9. Czy uważają Państwo, że przydałaby się Państwu umiejętność sporządzania *Portfolio* dla ON o niskich kwalifikacjach i posługiwania się tym narzędziem?
10. Jakiego typu działania w tym szkolenia dla Państwa jako pracowników instytucji byłyby właściwe, aby lepiej wspierać ON i wzmocnić współpracę międzyinstytucjonalną na ich rzecz? (w projekcie jest przewidziany warsztat z coachingu, warsztat z portfolio)

III. Wzmocnienie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) Międzysektorowe Grupy Wsparcia, Spotkania, biznes przyjazny ON, akcja integracja

1. Czy reprezentowane przez Państwa urzędy dysponują pełną orientacją na temat ilości osób niepełnosprawnych zamieszkujących powiat żagański?
2. Czy działania takie jak: spotkania ON z lokalnymi liderami, przedsiębiorcami, działaczami NGO, radnymi, zdaniem Państwa przyczynią się do wzmocnienia integracji społecznej tych osób, tak jak to się stało w stosunku do osób nieaktywnych zawodowo z terenów powojkowych w projekcie PIW EQUAL „Szansa bez munduru”?
3. Czy według Państwa organizowanie spotkań ON z lokalnymi liderami – radnymi, przedstawicielami ngo, przedsiębiorcami w formie (Międzysektorowe Grupy Wsparcia) zwiększy motywację do zmiany sytuacji ON?
4. Czy według Państwa zaangażowanie przedsiębiorców na rzecz ON poprzez organizację wizyt studyjnych w firmach wzmocni społeczną odpowiedzialność biznesu (CRS)?
5. Czy Państwa zdaniem przedsiębiorcy powiatu żagańskiego przejawiają działania pro-społeczne, w tym na rzecz ON?

Projekt nr WND-POKL.07.02.01-08-006/11 „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MM GLOBAL
CONSULTING SP. Z O.O.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

6. Czy Państwa zdaniem przedsiębiorcy powiatu zagańskiego mają wiedzę i umiejętności z zakresu CSR – społecznej odpowiedzialności biznesu?
7. Czy Państwo mają wiedzę z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu- CSR?
8. Czy Państwa zdaniem przydałaby się Państwu taka wiedza?
9. Czy Państwo byłiby zainteresowani udziałem w debacie Społeczna odpowiedzialność biznesu?
10. Czy może warto przeprowadzić również inne debaty? Np. na temat dostępnych metod i narzędzi wsparcia ON? Barier w prawie, które uniemożliwiają efektywne wsparcie?
11. Czy Państwo potrafiliby moderować/zmotywować do udziału w MGW ON, pracodawców, liderów lokalnych?
12. Czy Państwa zdaniem przydałaby się Państwu taka umiejętność?
13. Zaplanowano wyjazdy Road-show (Road-show tzn. droga przez pokaz. Warsztaty podczas, których moderator-trener mówi o założeniach projektu, jego celach a przedstawiciele odbiorców i użytkowników, którzy uczestniczyli w fazie testowania prezentują czego się nauczyli w ramach projektu, do czego to im się przydało, przedstawiają dobre praktyki) z udziałem przedstawicieli grup docelowych, którzy skorzystali ze wsparcia w fazie testowania. Czy takie dzielenie się doświadczeniem z projektu z innymi grupami z terenu regionu uważają Państwo za właściwe?

IV. Umożliwienie 150 ON skorzystania z efektywnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej.

1. Jak Państwa zdaniem zmieniła się sytuacja ON na rynku pracy w ostatnich latach?
2. Jak Osoby Niepełnosprawne są Państwa zdaniem postrzegane na rynku pracy?
3. Czy ON zgłaszające się są zainteresowane założeniem własnej działalności w tym Spółdzielni Socjalnej?
4. Jakiego rodzaju wsparcia oczekują Państwa zdaniem ON w celu zaktywizowania zawodowego?
5. Czy według Państwa Pracodawcy dysponują wystarczającą wiedzę na temat uzyskania wsparcia przy zatrudnianiu ON?
6. Jakie inne wspólne działania, wydarzenia, zdaniem Państwa mogą wzmocnić integrację społeczną ON?
7. Jakie inne wspólne działania wydarzenia zdaniem Państwa mogą wzmocnić aktywizację zawodową ON?
8. O jakie formy pomocy lub wsparcia zwracają się ON do Państwa instytucji?
9. Czy ON zgłaszające się są zainteresowane np. nakreśleniem indywidualnej ścieżki kariery zawodowej?
10. Czy ON zgłaszające się są zainteresowane udziałem w szkoleniach?
11. Jeśli tak to w jakich?
12. Czy zdaniem Państwa ON potrzebuje wsparcia psychologa, doradcy?

Projekt nr WND-POKL.07.02.01-08-006/11 „Powiatowa ścieżka reintegracji społecznej i zawodowej ON”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MM GLOBAL
CONSULTING SP. Z O.O.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

13. Czy Państwa zdaniem ON są zainteresowani innymi formami zatrudnienia (np. telepraca, indywidualny czas pracy)?

14. Czy obserwują Państwo jakieś bariery prawne we wsparciu ON?

6. Podsumowanie

Czas : 5 min

Czas trwania spotkania ogółem 2h (12:00 – 14:00)